

קובץ פסקי דין

עבירות משמעת

של עובדי הוראה

שנת 2005

ד' אייר תשס"ו
02 מאי 2006
בדח. 1036-2005

לכבוד _____

שלום רב,

הנדון: פסקי דין בנושא עבירות משמעת של עובדי הוראה - שנת 2005

בחוברת זו מרוכזים פסקי דין של בית המשפט העליון היושב כערכאת ערעור על פסקיו של בית הדין למשמעת ופסקי דין שניתנו ע"י בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה בין חודש ינואר לחודש דצמבר 2005. החוברת מחולקת לפי סוגי העבירות, כאשר עבירות התקיפה לסוגיהן, של תלמידים על ידי מוריהם תופסות חלק נכבד ברשימת פסקי הדין שניתנו במהלך השנה האמורה. עבירות נוספות של עובדי הוראה מופיעות בחוברת, נסבות על מעשי זיוף בקשר למילוי התפקיד או מחוצה לו, מרמה, דווח כוזב וכן על עבירות של הטרדה וביזוי מיניים ועבירות אחרות, כמפורט בחוברת זו. מבנה החוברת כולל תוכן עניינים המחולק לפי סוגי העבירות ותמציות פסקי הדין שניתנו על ידי בית המשפט העליון ועל ידי בית הדין ולאחריהן מופיע מופיע פסק הדין כפי שניתן ופורסם ע"י ערכאות השיפוט האמורות.

יוער כי באותם מקרים שבהם פסקי דין של בית הדין למשמעת נדונו ע"י בית המשפט העליון בעקבות הגשת ערעור ע"י התביעה או הנאשם, בחוברת מופיע רק פסק דינו של בית המשפט העליון הסוקר את עיקרי פסיקתו של בית הדין.

חוברת זו של בית הדין ביושבי כבית הדין למשמעת בחיפה מתפרסמת כחוברת רביעית, כאשר מלאכת הפרסום הוחל בשנת 2002. כמו כן, החוברות מופיעות באתר האינטרנט של הנציבות בכתובת: WWW.CIVIL-SERVICE.GOV.IL באתר, מדף הבית, יש להיכנס לבית הדין למשמעת.

תודתי מסורה לגב' ז'קלין יוחאי, מזכירת בית הדין על תרומתה בעריכתו והפקתו המיכונית של הקובץ ולמתמחה, הגב' רונית יוליס, על סיוע בניסוח חלק מהתמציות.

בברכה,

עו"ד תלרז יוסף
אב בית הדין למשמעת

תוכן עניינים

פסיקה של בית המשפט העליון

מס'	עש"מ	נושא הפסק	תמצית הפסק בעמ'	פסק הדין בעמ'
1.	עש"מ 10006/04	התגובה הראויה לאלימותו של מורה	6	7
2.	עש"מ 7219/05	לזכות העיון בעמדת המשרד	11	12
3.	עש"מ 3446/05	פיטורים נדחים של מפקח מושעה	13	14
4.	עש"מ 689/05	קיצור דרך בלימודים אקדמאים	22	23

אלימות פיזית ומילולית

מס'	בד"מ	נושא הפסק	תמצית הפסק בעמ'	פסק הדין בעמ'
1.	בד"מ 46/05	אחיזת יד ודחיפה	30	32
2.	בד"מ 50/04	חניקה, סטירה וחבלת ראש	48	49
3.	בד"מ 146/04	תקיפת בת זוג	84	85
4.	בד"מ 6/05	דחיפת תלמיד ותוצאותיה	98	99
5.	בד"מ 15/05	תפיסת שיערות וסטירה	114	115
6.	בד"מ 57/05	אחיזת חולצה, משיכת תלמיד ותוצאותיהן	131	132
7.	בד"מ 48/05	הסרגל ככלי ענישה, ודחיפה	149	150
8.	בד"מ 32/05	מעשי תקיפה כלפי בת-זוג	165	166

דיווח כוזב, זיוף, גניבה, וקבלת דבר במרמה

מס'	בד"מ	נושא הפסק	תמצית הפסק בעמ'	פסק הדין בעמ'
1.	בד"מ 29/05	לקנייתתה של השכלה אקדמאית	180	181
2.	בד"מ 54/05	הברחת שטרות מזוייפים	196	197
3.	בד"מ 17/05	עבודת גמר של אחר	212	213
4.	בד"מ 93/04	הגשת עבודות של אחר	227	228
5.	בד"מ 145/04	מורה כסוכן ביטוח	240	241
6.	בד"מ 70/04	לאופן רכישתה של השכלה אקדמאית	258	259
7.	בד"מ 126/04	מרמה - יצירת מצג כוזב	281	282
8.	בד"מ 91/04	לימודים עם מעט יזע	295	296
9.	בד"מ 133/05	קבלת תמריץ שכ"ד על בסיס מצג כוזב	309	311
10.	בד"מ 92/04	קיצורי דרך בלימודים אקדמאים	330	331
11.	בד"מ 8/05	מתן גרסאות סותרות בחקירה	349	350
12.	בד"מ 9/05	מסירת ראיות סותרות בחקירה	363	365

רשלנות

מס'	בד"מ	נושא הפסק	תמצית הפסק בעמ'	פסק הדין בעמ'
1.	בד"מ 112/02	לשאלת חובת מינוי ממלא מקום למורה תורן	378	379

הטרדה וביזוי מיניים

מס'	בד"מ	נושא הפסק	תמצית הפסק בעמ'	פסק הדין בעמ'
1.	בד"מ 76/03	עשיית מעשים מגונים לצורך ביזוי מיני	408	410
2.	בד"מ 18/05	יצירת קשר בין-אישי עם תלמידה	429	431

נסיעה לחו"ל ללא היתר

מס'	בד"מ	נושא הפסק	תמצית הפסק בעמ'	פסק הדין בעמ'
1.	בד"מ 111/04	יציאות לחו"ל ללא היתר	444	445

החלטות

מס'	בד"מ	נושא ההחלטה	תמצית ההחלטה	החלטה בעמ'
1.	בד"מ 135/04	בקשה להבהרה ותיקון גזר דין	455	456
2.	בד"מ 145/04	בקשה לקבלת קצבה מוקדמת	460	461
3.	בד"מ 143/04	טענת סיכון כפול בהליכים משמעותיים	464	465

עש"מ 10006/04 – התגובה הראויה לאלימותו של מורה

תמצית פסק הדין:

הנאשם עובד הוראה הורשע בעבירות משמעת שונות לרבות בעבירה לפי סעיף 17(6) לחוק הרשעה בעבירה שיש עמה קלון, על ידי בית הדין למשמעת בחיפה בהרכב: עו"ד אמנון סבח – יו"ר, גב' חני לידור – חברה, מר חסון סודקי – חבר. והוטלו עליו אמצעי משמעת של:

נזיפה חמורה;

פיטורין לאלתר תוך תשלום פיצויי פיטורין;

וכן פסילה מתפקידי הוראה ומשירות המדינה לפרק זמן של 4 שנים.

המערער ערער על חומרתם של אמצעי המשמעת שהוטלו עליו על ידי בית הדין, שדן בעניינו לאחר הליך פלילי שבו עמד הנאשם בבית משפט שלום, בשל הכאתם של שני תלמידים בגב ובבטן בעצמה ניכרת, מעשים שבגינם הורשע בעבירה של תקיפה לפי סעיף 379 לחוק העונשין ונענש בעבודות שירות לתועלת הציבור בהיקף של 300 שעות ובקנס כספי.

בית המשפט העליון לאחר שבחן את טיעוני הצדדים, בעניין פיטוריו של הנאשם, הגיע למסקנה כי דין הערעור להידחות.

בית המשפט העליון חזר והדגיש את מידת החומרה שיש ליחס להכאתם של תלמידים בידי מוריהם וסקר את הפסיקה של בית המשפט העליון שבה קיימת תגובה מחמירה כלפי מעשים של נקיטה באלימות כלפי תלמידיהם לשם אכיפת המשמעת בכיתה והבליט את נסיבות החומרה של מעשי הנאשם אשר איבד את עשתונותיו והכה בחוזקה בחלקי גוף רגישים בשני תלמידים.

בית המשפט העליון התחשב במידה מה בנסיבותיו האישיות של הנאשם והחליט על ביטול עונש הפסילה משירות המדינה וקיצור תקופת הפסילה מתפקידי הוראה לפרק זמן של 3 שנים.

ניתן ביום ד' באדר ב' התשס"ה 15.3.2005.

ההרכב: כבוד השופטת דורית בייניש.

בבית המשפט העליון בירושלים

עש"ם 10006/04

בש"ם 9379/04

בפני : כבוד השופטת ד' ביניש

המערער :

נ ג ד

המשיב : בית הדין למשמעת של עובדי המדינה

ערעור על החלטת בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה מיום 28.6.04
בבד"מ 88/03 שניתנה על ידי כבוד השופטים : עו"ד אמנון סבח – אב"ד, גב' חני
לידור ומר חסון סודקי

תאריך הישיבה : י"ח בטבת התשס"ה (30.12.2004)

בשם המערער : עו"ד דאהר מאדי

בשם המשיב : עו"ד דודי זכריה

פסק-דין

המערער הורשע בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בעבירות משמעת לפי סעיפים
17(1), 17(2), 17(3) ו-17(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963.

על המערער הוטלו אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר (תוך תשלום מלוא
פיצויי הפיטורין) וכן פסילה לתפקידי הוראה ולשירות המדינה לפרק זמן של ארבע שנים.
בפניי ערעור כנגד חומרת העונש.

1. המערער עובד כמורה בבית ספר ראז"י ה' בטמרה החל משנת 1999. בשנת 2002
הועמד המערער לדין בבית משפט השלום בעכו. על פי כתב האישום המתוקן,
שבעובדותיו הודה המערער, ביום 13.1.02 שימש המערער כמורה מחליף בכיתה ה'
בבית הספר. במהלך השיעור, סבר המערער כי שניים מתלמידי הכיתה מתקוטטים
ביניהם. המערער הכה את שני התלמידים; את התלמיד האחד הכה באגרופים בגבו
בבטנו והדף אותו לכיוון כסאות שהיו בכיתה ואת התלמיד השני הכה באגרופים
בבטנו, וכשזה התכופף מעוצמת המכה, הכה אותו המערער בעוצמה בגבו. בית

משפט השלום הרשיע את המערער בעבירה של תקיפה, לפי סעיף 379 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 והטיל עליו עונש של עבודות שירות לתועלת הציבור בהיקף של 300 שעות וכן קנס כספי בסך של 1,500 ₪ או 15 ימי מאסר.

2. על יסוד פסק דינו של בית משפט השלום, הוגשה נגד המערער תובענה משמעתית לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה. בית הדין הרשיע את המערער בעבירות המשמעת שפורטו לעיל. בבואו להטיל על המערער את אמצעי המשמעת, ציין בית הדין כי בתי המשפט קבעו בשורה ארוכה של פסקי דין שאין להשלים עם תפיסה חינוכית המבוססת על נקיטה באמצעי אלימות כלפי תלמידים. כן קבע בית הדין כי יש לראות בחומרה רבה את מעשיו של מורה הבוחר לנקוט אמצעי אלימות פסולים בכדי לנטרל קטטת תלמידים בכיתה. בהתחשב בכך, הגיע בית הדין לכלל מסקנה כי נוכח הצורך לשרש את תופעת האלימות של מורים כלפי תלמידים גובר במקרה דנן השיקול ההרתעתי-מניעתי על נסיבותיו האישיות של המערער ולפיכך יש להשית על המערער אמצעי משמעת של פיטורין. יחד עם זאת, החליט בית דין להתחשב בנסיבותיו האישיות של המערער באופן שנקבע כי המערער יפוטר תוך תשלום מלוא פיצויי הפיטורין.

כאמור, בית הדין הטיל על המערער, בנוסף לפיטורין, גם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה ופסילה לתפקידי הוראה ולשירות המדינה לפרק זמן של ארבע שנים. על גזר דינו של בית הדין הוגש הערעור שבפניי.

3. בהודעת הערעור ובדיון שהתקיים בפניי טען בא-כוח המערער כי בית הדין לא נתן משקל ראוי לכך שהמערער היה מושעה במשך שנתיים מעבודתו וכן לעדי האופי שהעידו לטובתו. עוד טען בא-כוח המערער כי בית הדין לא התחשב במידה הראויה בעובדה כי המערער הודה במעשים שיוחסו לו בפני בית משפט השלום. כן נטען כי לא ניתן משקל ראוי לנסיבותיו האישיות של המערער, לרבותו היותו אב לתינוק בן 6 חודשים, ולקושי בו ייתקל בבואו למצוא מקום עבודה שאינו בתחום מקצועו. מנגד, טען בא-כוח המדינה כי בית הדין יישם את מדיניותו של בית משפט זה באשר לצורך להוקיע שימוש בענישה גופנית של ילדים ולפיכך אין להתערב באמצעי המשמעת שהוטלו על המערער.

4. לאחר ששקלתי את טענות הצדדים ועיינתי בחומר אשר הובא בפניי, באתי למסקנה כי דין הערעור להדחות. בית משפט זה חזר והדגיש בשורה ארוכה של פסקי דין את החומרה הרבה של הכאת ילדים בידי מוריהם ואת הצורך בהחמרת אמצעי המשמעת במקרים אלו על מנת לעקור את התופעה מן השורש (ראו למשל:

ע"פ 4405/94 מדינת ישראל נ' אלגני, פ"ד מח(5) 191, 192; ע"פ 5224/97 מדינת ישראל נ' שדה אור, פ"ד נב(3) 374, 383; עש"ם 4503/00 אמין נ' מדינת ישראל (לא פורסם); עש"ם 9223/02 זערור נ' נציבות שירות המדינה, פ"ד נז(2) 77; עש"ם 3362/02 מדינת ישראל נ' אבו-עסבה, פ"ד נו(5) 6; עש"ם 10501/02 שאהין נ' נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ובמיומנותו המקצועית, וכך נאמר בעש"ם 1682/02 אל ווהב נ' מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם של התלמידים, הם מורי הדרך בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבניית דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו.

לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע אלא בתבונתו, באישיותו ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא כשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיים חברה המכבדת את זכויות האדם את כבודו ואת שלמות גופו".

בעניין שלפנינו, נסיבות המקרה הן חמורות במיוחד, שכן מעובדות כתב האישום בו הודה המערער עולה כי הוא איבד את עשתונותיו והכה את שני התלמידים בעוצמה בחלקי גוף רגישים – גב ובטן – והוא הוסיף והיכה אותם אף כאשר אחד מהם התכופף מחמת המכה שהנחית עליו המערער קודם לכן. מנגד, יש להביא בחשבון את עברו המשמעותי הנקי של המערער ואת העובדה כי היה מושעה מעבודתו במשך שנתיים. כן יש להביא בחשבון את היותו של המערער אדם צעיר, נשוי ואב לילד, אשר אין לו ידע או ניסיון תעסוקתי בעבודות אחרות.

נוכח חומרת העבירה במקרה דנן, מקובלת עלי מסקנתו של בית הדין כי יש לפטר את המערער מעבודתו. יחד עם זאת, נוכח נסיבותיו האישיות של המערער, רואה אני להקל בעונש במידה מסויימת, על ידי ביטול עונש הפסילה לשירות המדינה

וקיצור עונש הפסילה לתפקידי הוראה לתקופה של שלוש שנים. יתר אמצעי המשמעת אשר הוטלו על המערער יישארו על כנם.

בכפוף לאמור בדבר אמצעי המשמעת, הערעור נדחה.

ניתן היום, ד' באדר ב' התשס"ה (15.3.2005).

עש"מ 7219/05 – לזכות העיון בעמדת המשרד

תמצית פסק הדין:

המערער חזר בו מערעורו על הכרעת הדין בהמלצת בית המשפט העליון.

לענין גזר הדין – ביהמ"ש העליון ביטל בהסכמה את גזר הדין מאחר שמטעמו של המשרד הוגשו לביה"ד מסמכים שונים הנוגעים לדרכו של המערער בעולם ההוראה בלא שאלה הוצגו בפניו ומבלי שיוכל להגיב ולטעון לגביהם.

העניין הוחזר לבית הדין למשמעת לצורך דיון מחודש ומתן גזר דין חדש.

ניתן ביום ו' בתשרי התשס"ו 9.10.2005.

בהרכב: כבוד השופטת א' פרוקצ'יה.

בבית המשפט העליון

עש"ם 7219/05

בפני : כבוד השופטת א' פרוקצ'יה

המערער :

נ ג ד

המשיבים : 1. נציבות שירות המדינה
2. משרד החינוך התרבות והספורט

ערעור על גזר דין בית הדין המשמעתי לשרות המדינה מיום 10.7.05 בד"מ
70/04 בפני ההרכב עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר, גב' ניצה סובוביץ – חברה,
מר חיגי'אזי מחמוד – חבר

תאריך הישיבה : ו' בתשרי תשס"ו (9.10.05)
בשם המערער : עו"ד כמאל זכי בשם המשיבים : עו"ד בת-אור כהנוביץ

פסק-דין

בהמלצת בית המשפט, חזר בו המערער מערעורו על הכרעת הדין.

אשר לגזר הדין, מאחר שמטעמם של המשיבים הוגשו לבית הדין מסמכים שונים הנוגעים למערער בלא שאלה הוצגו בפניו, ומבלי שיוכל להגיב ולטעון לגביהם, ומשעולה מגזר הדין כי תוכן מסמכים אלה היווה גורם התייחסות בשיקול דעת בית הדין לענין גזירת עונשו של המערער, אני מחליטה על ביטול גזר הדין. בהסכמת הצדדים, הענין יחזור לבית הדין למשמעת לצורך דיון מחודש בענין העונש.

המסמכים שבית הדין הסתמך עליהם והמאוזכרים בעמ' 3 ו-4 לגזר הדין (בסעיף "גישת המשרד") יועברו לעיונו של המערער טרם מועד הטיעון לעונש. לצדדים תינתן הזדמנות לטעון מחדש לענין העונש בלא הגבלה כלשהי. לאחר שמיעת הטיעונים לעונש, יתן בית הדין גזר דין חדש.

ניתן היום, ו' בתשרי תשס"ה (9.10.05).

ש ו פ ט ת

עש"מ 3446/05 – פיטורים נדחים של מפקח מושעה

תמצית פסק הדין:

ערעור המדינה על פסק דינו של בית הדין למשמעת בחיפה, בהרכב עו"ד יוסף תלרז – אבה"ד, גב' גאולה שמעיה ומר יוסף חזן אשר הרשיע את הנאשם בעבירות משמעת שונות לרבות עבירה לפי סעיף 17(6) הרשעה שיש עימה קלון, והטיל עליו אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורים שיכנסו לתוקפם בגיל 55, ופסילה למלא כל תפקיד במשרד החינוך למשך חמש שנים, ועוד קבע בית הדין כי עד למועד פיטוריו יהיה המשיב במעמד של מושעה. המשיב מילא תפקיד בכיר במשרד החינוך בתחום הפיקוח הורשע בהליך פלילי בעבירות פליליות של קבלת דבר במרמה, הפרת אמונים, וזיוף עבירות לפי סעיפים 420, 284 ו-415 לחוק העונשין התשל"ז-1977. ונאסר בעונש של מאסר על תנאי וקנס כספי בכך, שהגיש לאוניברסיטת לטביה 4 עבודות שלא היו פרי רוחו ודיווח על עלות לימודים בשיעור גבוה יותר משכר הלימוד ששילם בפועל.

ב"כ המדינה טענה בערעור כי לא היה מקום לדחות את מועד פיטוריו כאמור, על מנת לזכותו בדמי מחלה, וכי לנוכח חומרת מעשיו יש מקום לפסלו משירות המדינה לפרק זמן של 10 שנים. בית המשפט העליון לאחר שפרס והציג את נימוקיו של בית הדין קבע כי בית הדין הרחיק לכת בגישתו בשעה שהחליט על המשך השעייתו למשך שנה לאחר סיום ההליכים נגדו, וכי בית הדין לא היה מוסמך להאריך את השעייתו של המשיב לאחר סיום ההליכים נגדו וכי דחיית מועד הפיטורין, גם לא הייתה ראויה לגופה לנוכח התנאים הכלכליים הנלווים והחטיאה את תכליתם ההרתעתית של אמצעי המשמעת כביטוייה בפסיקתו של בית המשפט העליון.

בית המשפט קבע כי ניתן להבין את מגמתו של בית הדין שלא ליתן מכה אנושה למשיב ולמשפחתו, ודחה אף את עמדתה של המדינה לפסול את המשיב לשירות המדינה, לפרק זמן של שלוש שנים, ובית המשפט העליון לא התערב בהחלטת בית הדין לפסול את המשיב רק מלמלא תפקידים, במשרד החינוך, ואולם הורה על פיטוריו המיידים.

ניתן ביום כ"א בסיוון תשס"ה, 28.6.05.

ההרכב: כב' השופטת דורית בייניש.

בבית המשפט העליון בירושלים

עש"ם 3446/05

בפני: כבוד השופטת ד' ביניש

המערערת: מדינת ישראל

נ ג ד

המשיב:

ערעור על גזר הדין של בית הדין למשמעת של שירות המדינה בבד"מ 135/04 מיום 7.3.05 שניתן על ידי כבוד השופטים: עו"ד י' תלרז – אב"ד, גב' ג' שמעיה ומר י' חזן

תאריך הישיבה: כ"ד באייר התשס"ה (2.6.2005)

בשם המערערת: עו"ד בת-אור כהנוביץ

בשם המשיב: עו"ד עואודה נידאל

פסק-דין

המשיב הורשע בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), (3) ו-(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963. על המשיב הוטלו אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורים שייכנסו לתוקף בגיל 55 ופסילה מלמלא תפקיד במשרד החינוך למשך חמש שנים. בפניי ערעור המדינה על גזר הדין.

רקע עובדתי

1. המשיב עבד בשירות המדינה למעלה משלושים שנה ושימש עד להשעייתו ביום 1.7.02 כמפקח כולל על בתי הספר היסודיים במגזר הערבי במחוז הצפון. ביום 12.9.04 הורשע המשיב בבית משפט השלום, על פי הודאתו בעובדות כתב אישום מתוקן, בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, הפרת אמונים, זיוף בנסיבות מחמירות ושימוש במסמך מזויף בנסיבות מחמירות. מכתב האישום המתוקן עולה כי המשיב סיכם עם שניים מרכזי חברת "מודוס", שהייתה אחראית על הפעלת שלוחה מטעם אוניברסיטת לטביה בישראל (להלן: שלוחת לטביה), כי יקבל תואר שני בחינוך משלוחת לטביה, מבלי שימלא את כל חובותיו האקדמיות. כן סוכם כי המשיב ישלם שכר לימוד מופחת שיעמוד על 9,600 ₪ בלבד, וזאת במסגרת מדיניות השיווק של "חברת מודוס", החפצה לקלוט

סטודנטים המחזיקים במשרות בכירות. בעקבות זאת, הגיש המשיב במסגרת לימודיו בשלוחת לטביה מספר עבודות שהוכנו על ידי אחרים וכן מספר עבודות שהכין בעצמו, אך במסגרות קודמות. כמו כן, חרף המחיר המופחת לו זכה, הצהיר המשיב בבקשתו להחזר שכר לימוד כי שילם עבור לימודיו סך של 20,475 ₪. על פי מצגי השווא בעניין לימודיו בשלוחת לטביה קיבל המשיב במרמה מענק לימודים ממשרד החינוך בגובה 40% מגובה שכר הלימוד השנתי של אוניברסיטה ישראלית וכן אישור להיעדרות בשכר של עד שמונה שעות שבועיות. ביום 26.3.98 קיבל המשיב במרמה תעודת תואר שני בחינוך מטעם אוניברסיטת לטביה והגיש בקשה להכרה בתואר זה לצורך תוספת שכר. בעקבות ההכרה בתואר הנ"ל קיבל המשיב תוספות שכר חודשיות בסכום כולל של כ- 77,000 ₪. בגין עבירות אלה גזר בית משפט השלום על המשיב עונש של 12 חודשי מאסר על-תנאי למשך שלוש שנים וכן הטיל עליו קנס בסך 100,000 ₪.

2. בעקבות הרשעתו של המשיב הוגשה נגדו ביום 14.11.04 תובענה לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה (להלן: בית הדין), המייחסת לו עבירות לפי סעיפים 17(2), (3) ו-6(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן: החוק). ביום 28.2.05 הרשיע בית הדין את המשיב בעבירות שיוחסו לו, בקובעו כי העבירות בהן הורשע בבית משפט השלום נושאות עימן קלון.

בגזר דינו עמד בית הדין על חומרת מעשיו של המשיב ובכלל זה ציין:

"צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך במעשיו האמורים כלפי הנהלת משרד החינוך שהאמינה, כי הנאשם לנוכח תפקידו ילמד לימודי מוסמך תוך השקעת פרי רוחו בהם וידווח על עלותם בדרך המלך וימסור מידע אמין, נכון ומדויק על עלותם לנוכח מימונם החלקי על ידי המשרד, בהתאם לאמות המידה הנהוגות, ובאלה כשל הנאשם כישלון חרוץ..."

(שם, בפסקה 5)

למרות זאת, בית הדין קבע בגזר דינו כי במקרה שלפניו נסוגה במעט תכליתם הרגילה של אמצעי המשמעת, לנוכח נסיבותיו האישיות של המשיב. בתוך כך התחשב בית הדין בתרומתו המרובה של המשיב לשירות הציבורי, בפגיעה הגדולה בחייו האישיים כתוצאה מהרשעתו, ובמצבו הכלכלי בהיותו המפרנס של משפחה מרובת ילדים. עוד הביא בית הדין בחשבון כי על המשיב הושת קנס משמעותי ביותר במסגרת ההליך הפלילי שנוהל נגדו. על רקע זה קבע בית הדין כדלקמן:

"בסופו של עיון הגענו לכלל מסקנה, לנוכח מכלול טעמינו, כי ניתן למצות את ההליך המשמעותי נגד הנאשם, על ידי הטלתם של אמצעי משמעת אלה :

א. נזיפה חמורה – מסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשם והמצביע על הפסול החמור שנפל במעשיו.

ב. פיטורין

(1) הנאשם יפוטר משירות המדינה, יום אחרי הגיעו לגיל 55, על מנת לאפשר תשלומם של מאות ימי המחלה אותן צבר במהלך שנות עבודתו התורמות, וזאת גם בהתחשב בנטל הכספי בו הוא עמד לנוכח ההליך הפלילי ועונשו.

(2) עד למועד פיטוריו ישאר הנאשם ויוותר באותו המעמד בו הינו מצוי כיום, על בסיס החלטתו של בית הדין האזורי לעבודה.

ג. פסילה למילוי תפקיד – הנאשם יפסל לפרק זמן של 5 שנים מיום גזר הדין, למלא כל תפקיד במשרד החינוך".
(שם, בפסקה 10, ההדגשות במקור)

בהחלטה מיום 15.3.05 ניתנה על ידי בית הדין הבהרה לבקשת המדינה (להלן: החלטת ההבהרה), ובה ניסח בית הדין מחדש את סעיף 10(ב)(2) לגזר הדין וקבע כך:

"עד למועד פיטוריו הנאשם ימשיך להיות מושעה מעבודתו ומתוקף פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה, ואולם ישולם לו עד למועד פיטוריו שכרו הרגיל".
(שם, בפסקה 15)

מכאן הערעור שבפניי, המופנה נגד גזר הדין של בית הדין ונגד החלטת ההבהרה.

טענות הצדדים

בערעור שבפניי טוענת המערערת כי שגה בית הדין כאשר קבע כי למרות חומרתן של העבירות בהן הורשע המשיב בבית משפט השלום ובבית הדין למשמעת ולמרות הקלון שדבק במעשיו, אין מקום להורות על פיטוריו לאלתר ועל פסילתו משירות המדינה. המערערת מדגישה כי תכליתו של הדין המשמעי מחייבת להרחיק לאלתר משירות המדינה עובד שביצע עבירות נושאות קלון מתחום המרמה, הפרת האמונים והזיוף, דוגמת העבירות בהן הורשע המשיב.

לטענת המערערת, אמצעי המשמעת שהוטלו על ידי בית הדין אינם מקיימים את תכלית הדין המשמעי ומקלים עם המשיב באופן ניכר, במיוחד בשים לב לחובת הנאמנות המיוחדת המוטלת על אנשי חינוך.

בנוסף טוענת המערערת כי שגה בית הדין כאשר קבע כי המשיב יפוטר משירות המדינה רק יום אחרי הגיעו לגיל 55, וזאת על מנת לאפשר לו לפדות את ימי המחלה שצבר, וכי עד למועד פיטוריו ימשיך המשיב להיות מושעה מעבודתו וישולם לו שכרו הרגיל. ראשית, המערערת מצביעה על כך כי החלטת בית הדין מביאה לתוצאה קשה, לפיה המשיב, אשר הורשע בדין הפלילי ובדין המשמעי בעבירות קשות שיש עימן קלון, ימשיך להימנות על שירות המדינה במשך שנה נוספת ולקבל משכורת מלאה, למרות שאינו עובד; שנית, המערערת טוענת כי בית הדין חרג מסמכותו כאשר הורה על המשך השעייתו של המשיב גם לאחר תום ההליכים הפליליים והמשמעתיים נגדו.

כן טוענת המערערת כי שגה בית הדין כאשר הסתפק בפסילת המשיב לתפקיד במשרד החינוך, לפי סעיף 34(9) לחוק, ודחה את עמדתה כי יש לפוסלו משירות המדינה בכלל, לפי סעיף 34(10) לחוק. המערערת מצביעה על כך כי לנוכח חומרת נסיבות המקרה דנן - בו מדובר בעובד בכיר במערכת החינוך, שמעילתו באמון הייתה חמורה ומעשיו נמשכו לאורך תקופה ארוכה - אין זה ראוי כי המשיב יוכל לשמש בכל תפקיד בשירות המדינה בשנים הקרובות. בנסיבות העניין מדגישה המערערת כי רצונו של בית הדין לבוא לקראת המשיב ולמנוע פגיעה בזכויותיו הממוניות אינו יכול לבוא על חשבון האינטרס הציבורי הגלום בהטלת אמצעי המשמעת של פסילה משירות.

לנוכח מכלול טענותיה סבורה המערערת כי יש להחמיר באמצעי המשמעת שהוטלו על המשיב, וכי על בית משפט זה להורות על פיטוריו לאלתר ולקבוע כי ייפסל משירות המדינה לתקופה של עשר שנים.

המשיב, מצידו, טוען כי אין מקום להתערב בגזר דינו של בית הדין. המשיב סבור כי מוצה עימו הדין, בהתחשב בקנס הגבוה שהטיל עליו בית משפט השלום, בהשעייתו הממושכת, בפגיעה בשמו הטוב בעקבות פרסומי העיתונות בעניינו ובהתמשכות ההליכים השונים נגדו, בהם הוא רואה עינוי דין. עוד טוען המשיב כנגד העדר אחידות במדיניות האכיפה והענישה בכל הנוגע לפרשה המכונה "פרשת לטביה".

המשיב מצביע על כך שבמקרים רבים כלל לא ננקטו הליכים פליליים או משמעתיים נגד המעורבים בפרשה, בין היתר משום שלא הודו במעשיהם, בעוד שהוא עצמו הודה מייד ונטל אחריות למעשיו. עוד מוסיף המשיב כי בעוד שהמערערת טוענת נגד קולת עונשו, הרי שהיא עצמה כרתה בנסיבות דומות, ואף בנסיבות חמורות יותר, עסקאות טיעון מקלות יותר. בתוך כך מציין המשיב כי חרף מעשיו השלים את מרבית החובות האקדמיות שלו במסגרת לימודיו בשלוחת לטביה וכן כי שילם לבסוף את מלוא שכר הלימוד. לבסוף מבקש המשיב כי בית משפט זה יביא בחשבון את נסיבותיו האישיות, ובכלל זה יתחשב בעברו הנקי ובכך שמדובר במעידה חד פעמית מצידו, בתרומתו רבת השנים לשירות הציבורי, ובמצב המשפחתי והכלכלי הקשה אליו נקלע בעקבות ההליכים שננקטו נגדו.

דין

בגזר דינו של המשיב, כפי שנוסח בידי בית הדין, ניתן ביטוי לחומרה הרבה שבמעשיו של המשיב ולפסול שנפל בהתנהגותו. עם זאת, לא ראה בית הדין להחמיר עימו בחלק האופרטיבי של אמצעי המשמעת, כיוון שהתחשב, כאמור, בהישגיו בשירות, במעמדו הבכיר ובתוצאות העונשיות והכלכליות בהן נשא בעקבות משפטו הפלילי. ואכן, המשיב הוא מורה שהגיע למעמד בכיר בשירות המדינה ובמערכת החינוך וכיהן כמפקח על בתי הספר היסודיים במגזר הערבי במחוז הצפון, כשלזכותו עשרות שנות שירות ללא רבב. אלא שמעמד בכיר שתי פנים לו. יש בו כדי להצביע על שירות מקצועי מצוין ומסור, אך יש בו גם יתר אחריות. ככל שמדובר באדם בתפקיד בכיר, כך יש חומרה רבה בכך שאדם במעמד זה סרח (ראו: עש"ס 4123/95 אור נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(5) 184, 191; עש"ס 1928/00 מדינת ישראל נ' עמוס ברוכין, פ"ד נד(3) 694, 713-714 (להלן: פרשת ברוכין)). זאת ועוד, יש משקל מיוחד לעובדה שהמעשים שבביצועם הודה המשיב נעשו בידי מפקח במשרד החינוך, אשר נושא בחובת נאמנות מיוחדת ואמור להיות לדוגמא ולמופת לציבור המורים (ראו עש"ס 978/03 בנדקובסקי נ' נציבות שירות המדינה (טרם פורסם, פסקה 7)). והנה, מן העובדות עולה כי המשיב זכה להטבות מיוחדות מחברת "מודוס" דווקא בשל בכירותו וזאת כדי שבעקבותיו ילכו מורים רבים וישיגו תארים אקדמיים בדרכי מרמה,

כך יגדילו ויעשירו את עסקיה של חברת "מודוס", תוך שיזכו להטבות לכיסם הפרטי על חשבון הציבור.

בנסיבות אלה מוצאת אני כי בית הדין הרחיק לכת בגישתו אשר ביקשה להתחשב במשיב משהחליט על השעייתו למשך שנה לאחר סיום ההליכים נגדו. ראשית, צודקת באת-כוח המדינה בטענתה כי בכך חרג בית הדין מסמכותו. הסמכות להשעות עובד מדינה מעוגנת בסעיף 47 לחוק, המורה בחלקים הרלוונטיים לענייננו כדלקמן:

47".
השעיה

(א) עובד שהוגשה עליו קובלנה לפי סעיף 32, רשאי נציב השירות להשעותו ממשרתו בשירות המדינה; התחילה חקירה פלילית של המשטרה נגד עובד בעבירה שלדעת נציב השירות יש עמה קלון, רשאי נציב השירות להשעותו ממשרתו בשירות המדינה לאחר התייעצות עם היועץ המשפטי לממשלה או בא כוחו.

(ב) ...

(ג) ...

(ד) ...

(ה) הושעה עובד, תימשך ההשעיה עד שיחליט המוסמך לכך שלא להעמידו לדין פלילי או משמעתי, ואם הועמד לדין פלילי או משמעתי - עד למתן פסק הדין הסופי באותם הליכים; ואולם רשאי נציב השירות להורות על הפסקת ההשעיה במועד מוקדם יותר.

הנה כי כן, מהוראות סעיף 47 לחוק אנו למדים כי סמכות ההשעיה מוקנית לנציב שירות המדינה וההשעיה היא בגדר סעד ביניים בלבד, אשר נועד להרחקת העובד ממקום עבודתו עד שיוחלט האם לנקוט נגדו הליכים פליליים או משמעתיים או עד שיתבררו ההליכים הננקטים נגדו (ראו: ער"מ 3818/03 יפת נ' עיריית נתניה, פ"ד נח(1) 952, 959). בית הדין, כמו גם נציב שירות המדינה, אינם מוסמכים להורות על השעיית עובד או להאריך את השעייתו לאחר תום ההליכים אלה.

אולם גם מעבר למסגרת הפורמלית של סמכות ההשעיה אין הפתרון שנקט בית הדין ראוי לגופו. למעשה נקט בית הדין בהליך של דחיית ביצוע עונש הפיטורין. אלא שלדחיית הביצוע נלוותה ההוראה לשלם למשיב משכורת מלאה למשך שנה מבלי להעסיקו. פתרון זה חוטא לתכלית ההרתעתית והמוסרית של אמצעי המשמעת; תשלום שכר ללא עבודה כדי לממש את ימי המחלה שיגיעו למשיב בהגיעו לגיל 55 כמוהו כמתן פרס לאדם שמעל באמון בעת ביצוע תפקידו בשירות המדינה, שכן אדם אחר הפורש לפני גיל 55 לא יוכל לממש את דמי המחלה. פתרון זה אף מחטיא את המטרה של הטלת אמצעי משמעת למען יראו אחרים וייראו (ראו: עש"ס 5282/98 מדינת ישראל נ' כתב, פ"ד נב(5) 87, 93; פרשת ברוכין הנ"ל, בעמ' 703; עש"ס 5771/01 פודלובסקי נ' נציב שירות המדינה, פ"ד נו 7111/02 נציבות שירות המדינה נ' יאיר אשואל, פ"ד נו(1) 920, 926).

על אף כל האמור, ניתן גם להבין את מגמתו של בית הדין שלא ליתן מכה כלכלית אנושה למשיב ולמשפחתו ולא לפגוע בזכויותיו הממוניות אותן צבר בשנות עבודתו, וזאת מהטעמים שפורטו בגזר הדין. עוד יש להביא בחשבון כי פרשת לטביה הייתה לתופעה רחבת היקף בה נטלו חלק רבים והיא בגדר ליקוי מאורות של עובדי מדינה ועובדי ציבור, לרבות בכירים, שלא עמדו בפיתויים שהונחו לפתחם (ראו עש"ס 689/05 מדינת ישראל נ' מופיד מנצור (טרם פורסם), פסקה 7). בא-כוחו של המשיב טען, כאמור, כי רבים מאלה שהשתתפו ב"חגיגה" ההמונית לא נענשו, בעיקר בשל העובדה שלא הודו במעשיהם; ואכן היו מקרים שהוטל עליהם חשד כבד אך לא נמצאו ראיות למשפט פלילי. מאחר שמדובר באחד התיקים הראשונים בפרשת לטביה המגיעים לבית משפט זה בתום ההליך הפלילי והמשמעת, אין בפנינו תקדימים ביחס לעונשים שהושתו על אחרים שהיו מעורבים במעשים דומים. התביעה אף לא הצביעה על עונשם של רכזי חברת "מודום", אשר על פי העובדות שנתגלו הם שהציעו את העבודות האקדמיות המוכנות להגשה ואת ההנחות הכספיות המופלגות עבור רכישת התואר. בנסיבות אלה, על אף החומרה בה יש לנקוט נגד המשיב, יש מקום להתחשב בכך שהוא נשא בתוצאות קשות ואף בנטל כספי שאיין את היתרונות אותם ביקש להשיג בדרך פסולה. עוד רואה אני לנכון להביא בחשבון כי המשיב הודה מיד וקיבל עליו את האחריות הפלילית והמשמעתית למעשיו וכך היה מן הראשונים שנתנו את הדין בפרשה זו.

שקלתי, אפוא, מהו האיזון הראוי בין מידת ההחמרה הנדרשת בנסיבות העניין לבין ההתחשבות במשיב ובתוצאות שנשא בהן עקב הענישה בפרשה זו, ובאתי לידי מסקנה שמן הראוי לקבל את ערעור המדינה בחלקו, ולהחמיר עם המשיב במידת מה. לפיכך, יש לקבל את הטענה כי אין להשאיר את ההשעיה על כנה. המשיב, שהוא עובד בכיר בשירות המדינה, ביצע מעשה מובהק של מעילה באמון, במהלכים מתמשכים ולאורך תקופה

משמעותית. בנסיבות אלה אין מנוס מלהורות על פיטוריו לאלתר. אין בסיס להשהיית הפיטורין בתנאים המופלגים אותם קבע בית הדין, תנאים שיש בהם כדי להחטיא את מטרת ההרתעה של העובדים בשירות המדינה, מטרה שהיא מתכליות הדין המשמעותי.

בערעורה ביקשה המדינה כי המשיב ייפסל לא רק לשירות במשרד החינוך - כפי שקבע בית הדין - אלא כי ייפסל לשירות המדינה למשך 10 שנים. במהלך הדיון הבעתי דעתי כי סנקציה זו היא חמורה בהתחשב במכלול הנסיבות והצעתי לצדדים להגיע להסדר בהסכמה ביניהם ביחס לאמצעי המשמעת. בהודעתה מיום 15.6.05 הודיעה המדינה כי אינה רואה לוותר על עונש הפסילה משירות, אך מוכנה היא להסתפק בעונש של פסילה משירות המדינה לתקופה של 3 שנים בלבד. המדינה מבקשת החמרה זו בהתחשב בכך שעניינו של המשיב הינו אחד התיקים הראשונים ב"פרשת לטביה" הבא בפני בית המשפט בתום ההליכים הפליליים והמשמעתיים ומבקשת היא בכך לקבוע רף ענישה מחמיר. כשלעצמי הנני סבורה כי דווקא משום שעניינו של המשיב הוא הראשון שבא לבית משפט זה עקב העובדה שהוא הזדרז והודה, ראוי להתחשב בכך ואין לראות בעניינו תקדים מנחה. לפיכך לא ראיתי להתערב בהחלטת בית הדין לפסול את המשיב לפרק זמן של 5 שנים מיום גזר הדין מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך.

הערעור מתקבל, איפוא, רק לעניין פיטוריו המיידיים של המשיב.

ניתן היום, כ"א בסיון התשס"ה (28.6.2005).

ש ו פ ט ת

עש"מ 689/05 – קיצור דרך בלימודים אקדמאיים

תמצית פסק הדין:

ערעור המדינה על החלטתו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה, בהרכב עו"ד ציפורה פיגנבוים – יו"ר, גבי חנה שמש – חברה, מר חיים סודקי – חבר.

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה, זיכה את הנאשם מעבירת משמעת שיוחסו לו בגין הגשתן של עבודות במסגרת לימודים באוניברסיטת לטביה שלא היו פרי רוחו.

במהלך הדיון הגיעו הצדדים להסדר דיון לפיו בית הדין יכריע בתובענה על בסיס הראיות בכתב וסיכומי הצדדים.

בית הדין קבע כי כתב התובענה נוסח באורח לקוי, בחן את הראיות שהוגשו לו ובסופו של עיון, הגיע למסקנה, כי אשמתו של הנאשם לא הוכחה בפניו ובשל כך, זיכהו מן העבירות.

המדינה ערערה על החלטתו של בית הדין בנדון, בטענה כי על פי הראיות שהיו בפני בית הדין, ובמיוחד הודאותיו במשטרה, היה מקום להרשיע את הנאשם בעבירות.

בית המשפט העליון לאחר שבדק את טענות הצדדים כפי שבאו בפניו, הגיע למסקנה כי דין הערעור להתקבל גם אם כתב התובענה נוסח באופן לקוי, מצא בראיות שעליהם הסכימו הצדדים, יסוד מספיק להרשעת הנאשם.

בסופו של עיון לאחר קבלת ערעור המדינה, הוחזר התיק לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה לשם שמיעת מכלול הטענות לגבי אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם.

ניתן ביום כ"ה באדר א' התשס"ה 6.3.2005.

בהרכב: כבוד השופטת דורית בייניש.

בבית המשפט העליון בירושלים

עש"ם 689/05

בפני : כבוד השופטת ד' ביניש

המערערת : מדינת ישראל

נ ג ד

המשיב :

ערעור על הכרעת דינו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה מיום 22.12.04 בתיק בד"מ 89/04 שניתן על ידי כבוד השופטים : עו"ד צ' פיגנבוים, גב' ח' שמש ומר ח' סודקי

תאריך הישיבה : ל' בשבט התשס"ה (9.2.2005)

בשם המערערת : עו"ד בת-אור כהנוביץ

בשם המשיב : עו"ד זכי כמאל

פסק-דין

בפניי ערעור על הכרעת-דין של בית-הדין למשמעת של עובדי המדינה בבד"מ (חיפה) 89/04 אשר זיכה את המשיב מעבירות המשמעת שיוחסו לו.

1. המשיב הינו מורה בעל ותק של 32 שנים בבית-הספר חט"ב ב' בטירה. באוקטובר 1999 נרשם המשיב ללימודי תואר ראשון בחינוך בשלוחת אוניברסיטת לטביה בנצרת (להלן : שלוחת לטביה).

ביום 15.11.04 הוגשה לבית-הדין למשמעת של עובדי המדינה (להלן : בית-הדין) תובענה כנגד המשיב בנוגע למעשים שביצע במסגרת לימודיו בשלוחת לטביה. על-פי הנטען בכתב-התובענה, סיכם המשיב עם מרואן מסאלחה ששימש כמנחה סטודנטים מטעם השלוחה (להלן : מרואן), כי זה יגיש בשמו של המשיב את עבודת הגמר לסיום לימודיו בתואר הראשון. לפי האמור בכתב-התובענה, מרואן סיפק את העבודה למשיב, באופן הנחזה להיות כאילו המשיב הוא שהכין את עבודת הגמר, על-אף שהמשיב לא הכין אותה כלל. במעשים אלה, הציג המשיב מצג כוזב לפיו מדובר בעבודה מקורית שהוכנה על-ידו, בודעו כי הדבר אינו נכון וכי העבודה הוכנה על-ידי אחר, והכל בכוונה לקבל במרמה את התואר הראשון. עוד נטען כי בתחילת שנת 2000 אישר משרד החינוך למשיב מענק שכר לימוד בסך 7000 ₪ עבור לימודיו בשלוחת לטביה. על-פי האמור בכתב-התובענה, במעשיו אלה

פגע המשיב במשמעת שירות המדינה והתנהג התנהגות בלתי הוגנת שאינה הולמת עובד מדינה ואשר עלולה לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה. בהתאם לכך, הועמד המשיב לדין בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (3) ו- (4) לחוק שירות המדינה (משמעת), תשכ"ג-1963 (להלן: חוק המשמעת או החוק).

2. לאחר שהמשיב כפר בהאשמות שיוחסו לו, הגיעו באי-כוח הצדדים להסדר דיוני לפיו בית-הדין יכריע בתובענה על-פי הראיות שהצדדים הגישו בפניו בהסכמה, ללא שמיעת עדים. הסדר דיוני זה אומץ על-ידי בית-הדין, ובאי-כוח הצדדים הציגו טיעוניהם לגבי המסקנות המתבקשות מהחומר הראייתי שהוגש.

במסגרת ההסדר הדיוני האמור, הגישה התביעה לבית-הדין שלוש הודעות משטריות שניגבו מהמשיב (ת/1, ת/2, ת/3), בלא שהמשיב נחקר על האמור בהן בפני בית-הדין. עוד הגישה התביעה עבודה שלטענתה הוגשה על-ידי המשיב לשלוחת לטביה כעבודת-גמר של לימודי התואר הראשון (ת/4), וכן אישור של משרד החינוך על תשלום מענק שכר-לימוד למשיב בסך 7000 ₪ בגין לימודיו בשלוחת לטביה (ת/5). הסנגור הגיש לבית-הדין אישור על לימודיו של המשיב בשלוחת לטביה ומכתב שנשלח למשיב לשם הסדרת חוב כספי מצידו לחברה המנהלת את שלוחת לטביה בארץ (נ/1, נ/2).

3. בהכרעת-הדין שניתנה ביום 22.12.04 קבע בית-הדין כי "התביעה לא הוכיחה בראיות מספיקות ומשכנעות את המעשים המיוחסים לנאשם (המשיב)".

מסקנה זו נשענה על הטעמים הבאים: ראשית, עמד בית-הדין על כך שכתב-התובענה נוסח באופן לקוי, שכן מחד גיסא נטען במסגרתו כי המשיב סיכם עם מרואן שהאחרון יגיש בשמו של המשיב את עבודת-הגמר, ומאידך גיסא נטען כי מרואן מסר את העבודה לידי המשיב.

שנית, ציין בית-הדין כי אין עדות לכך שהעבודה שהוצגה על-ידי התביעה (ת/4) אמנם הוגשה לשלוחת לטביה על-ידי המשיב. כמו-כן, אין על העבודה האמורה כל סימן שיעיד כי נתקבלה אצל גוף כלשהו או נבדקה על-ידי מאן דהוא. שלישית, נקבע כי הודעתו הראשונה של המשיב במשטרה (ת/1) טומנת בחובה סתירות פנימיות – בתחילת ההודעה, טען המשיב כי קיבל את העבודה ממרואן, ואז מסר אותה לאחר כדי שידפיס ויכרוך אותה עבור המשיב. בהמשך אותה הודעה, טען המשיב כי ביקש ממרואן חומר לעבודה, ומרואן מסר לו את העבודה מוכנה, כשהיא כבר כרוכה ונושאת את שמו. לגישת בית-הדין, לא ניתן להכריע בין הגירסאות השונות שעלו מדבריו של המשיב, ואין ביתר הודעותיו של המשיב במשטרה כדי להבהיר את הפרטים הטעונים בירור. בית-הדין הוסיף והדגיש כי

הודעותיו של המשיב במשטרה היו מבולבלות, וכללו גרסאות שאינן עיקביות. לגישת בית-הדין, חוסר עקביות זו אינה צריכה לפעול לרעת המשיב דווקא, בהתחשב בכך שהתביעה הסכימה להסדר דיוני במסגרתו נמנעה מלחקור בפני בית-הדין את המשיב או את מרואן על פרטי התובענה. בהתחשב בכל אלה, בא בית-הדין למסקנה כי אשמתו של המשיב לא הוכחה, ולפיכך זיכה אותו מהעבירות שיוחסו לו.

4. כנגד הכרעת-הדין האמורה מופנה ערעור המדינה בפניי. לטענת באת-כוח המדינה, שגה בית-הדין כאשר קבע כי לא הוכחה אשמתו של המשיב, שכן בהודעותיו במשטרה הודה המשיב כי הגיש עבודת-גמר לצורך קבלת התואר מבלי שכתב בה מאומה. באת-כוח המדינה הסכימה עם הערתו של בית-הדין כי כתב-התובענה נוסח בלשון שאינה מדויקת. עם זאת, הוסיפה וטענה כי בית-הדין מוסמך היה להרשיע את המשיב על-סמך העובדות שהוכחו בפניו בעבירה של התנהגות בלתי הולמת, שכן הוכח כי המשיב הגיש לאוניברסיטה עבודת-גמר שלא נכתבה על-ידו. לטענתה, ניתנה למשיב הזדמנות סבירה להתגונן מפני ההאשמה האמורה ולפיכך אין מניעה להרשיעו בגינה.

מנגד, טען בא-כוח המשיב כי דין הערעור להידחות, מהטעמים שפורטו בהכרעת-דינו של בית-הדין למשמעת. לטענת הסנגור, מאחר והמדינה ויתרה על שמיעת עדים במסגרת ההסדר הדיוני עליו הסכימו הצדדים, הרי אי הבהירות העולה מחומר הראיות צריכה לפעול לטובת מרשו.

5. לאחר שבחנתי את טענות הצדדים ועיינתי בחומר שהובא בפניי, באתי למסקנה כי דין הערעור להתקבל.

ייתאמר מיד כי מסכימה אני עם הערותיו של בית-הדין כנגד אופן ניהול התובענה על-ידי התביעה: ראשית, כתב-התובענה נוסח באופן לקוי. כך למשל, נטען בתובענה כי המשיב סיכם עם מרואן כי זה יגיש בשמו של המשיב את עבודת הגמר לסיום התואר. הלכה למעשה, בהודעותיו במשטרה טען המשיב כי קיבל את העבודה ממרואן, ושלח אותה בעצמו לשלוחת לטביה בדואר רשום. שנית, כפי שפורט בהכרעת-הדין, קיימת אי בהירות בנוגע לפרטים מסויימים בחומר הראיות. כך למשל, ציין המשיב בהודעה המשטרית הראשונה שנגבתה ממנו (ת/1) כי ביקש ממרואן למסור לידיו "חומר לעבודה", אולם מיד לאחר מכן הוסיף כי מרואן מסר לידיו עבודה מוכנה. זאת ועוד; בתחילת ההודעה ת/1 ציין המשיב כי מסר את העבודה להדפסה ולכריכה בעיר מגוריו, אך בהמשך ההודעה ציין כי קיבל ממרואן עבודה מוכנה כשהיא מודפסת וכרוכה ואף נושאת את שמו. בהתחשב בחוסר הבהירות האמורה, ספק אם היה על התביעה להסכים להסדר דיוני במסגרתו לא נחקרו עדים. עוד נציין כי ראוי היה לתביעה להציג בפני בית-הדין ראיות אודות דרישת

האוניברסיטה להגשת עבודת-גמר לשם סיום לימודי התואר הראשון; וראיות בנוגע לתפיסת העבודה על-ידי המשטרה בשלוחת לטביה. מחדלים אלה מעידים על ניהול לקוי של התיק מצד התביעה, באופן המחייב התייחסות מתאימה מצד הגורמים הממונים שם. אף-על-פי-כן, לאחר שבחנתי בעיון את חומר הראיות שהובא בפני בית-הדין, שוכנעתי כי יש בו כדי לבסס את אשמתו של המשיב בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק המשמעת. כפי שיובהר להלן, הסתירות בדבריו של המשיב במשטרה אינן מהותיות להאשמה המיוחסת לו, ואילו הפרטים שבעניינם נמנעה התביעה מהבאת ראיות נוספות אינם מעוררים מחלוקת אמיתית בהתחשב בכך שהמשיב הודה במעשה שיוחס לו. להלן פירוט הטעמים שהביאוני למסקנה האמורה.

6. את העובדה שהמשיב בחר שלא להעיד וליתן הסברים לסתירות בגירסתו במשטרה אין לזקוף לטובתו כפי שעשה בית-הדין, אלא לחובתו. בהודעותיו במשטרה ציין המשיב מספר פעמים כי לשם סיום לימודי התואר הראשון בשלוחת לטביה, נדרש הסטודנט להגיש עבודת-גמר (בלשונו- "עבודה מסכמת", או "עבודת פרויקט"), ועליו להיבחן על העבודה בעל-פה (במילותיו- "לעשות הגנה" לעבודה). בחקירתו הודה המשיב בפה מלא כי הגיש לשלוחת לטביה עבודת-גמר שלא כתב בעצמו, אלא הגיעה לידי ממואן. וכך נאמר בהודעה הראשונה שמסר המשיב במשטרה (ת/1):

"ש: אני מניח בפניך עבודת גמר שהגשת לאוניברסיטת לטביה לתואר ראשון מסומנת ב.ב.1 מהיום [5.3.02] בנושא השפעת תיפקודו, איכותו והכשרתו של השוטר הקהילתי על מידת שביעות הרצון של האזרחים. מי הכין את העבודה, ממי קיבלת אותה?

ת: אני קיבלתי את כל העבודה הזאת מממואן, ונתתי למישהו שידפיס את זה. אני לא כתבתי אף מילה בעבודה הזו. את כל החומר קיבלתי מממואן. אני נתתי למישהו אצלנו בטירה להדפיס את הכל והוא גם כך לי את העבודה.

...

ש: מי נתן לך את העבודה המסכמת שמסומנת ב.ב.1 מהיום [5.3.02] שאני מציג בפניך ונשאלת בעניינה קודם לכן?

ת: ממואן מסאלחה, כשהוא עבר דרך טירה הוא מסר לי את העבודה הזו. אני לא פגשתי אותו. אני ביקשתי ממנו חומר לעבודה והוא נתן לי עבודה מוכנה שאתה מציג בפניי. הוא נתן לי את העבודה עם הכריכה עם השם שלי."

(ההדגשות אינן במקור-ד.ב.)

יצוין כי במהלך גביית ההודעה הראשונה (ת/1) העלה החוקר המשטרתי טענות נוספות כנגד המשיב - כגון, שהמשיב הגיש לשלוחת לטביה תרגום לאנגלית של עבודת-הגמר שלו לאחר שזו תורגמה על-ידי אחר, או שהמשיב הגיש עבודות נוספות שנמצאו בתיקו בשלוחת לטביה ואשר נכתבו על-ידי אחרים. המשיב הכחיש טענות אלה מכל וכל, ולא זיהה את המסמכים שהוצגו לו.

הכחשתו זו רק מחזקת את אמינות הודאתו כי לשם סיום לימודיו, הגיש עבודת-גמר שלא היה לו חלק בכתיבתה. עוד יצוין כי בחקירתו במשטרה למחרת היום (ת/2), מסר המשיב לידיו של החוקר צילום של "עבודת-הפרוייקט", כלשונו, ששמר בביתו. המשיב הסביר בחקירתו כי שמר עותק של העבודה שכן טרם נבחן עליה בעל-פה. על שאלת החוקר האם זהו הצילום שמרואן מסר לידיו, ענה המשיב בחיוב.

כאמור, נוכח דבריו של המשיב בהודעה המשטרית ת/1 מתעוררת אי בהירות בנוגע לשאלה האם המשיב דאג להדפיס ולכרוך את העבודה שקיבל ממרואן, או שמא הגיש לאוניברסיטה את העבודה שנמסרה לידיו כשהיא כבר מודפסת וכרוכה. אלא שבנסיבות העניין אין באי הבהירות האמורה כדי לסייע למשיב. בין אם העבודה הגיעה לידיו כשהיא מודפסת וכרוכה ובין אם לאו, המשיב הודה בפה מלא כי לא היה לו כל חלק בכתיבת תוכנה, ובלשונו: "אני לא כתבתי אף מילה בעבודה הזו". מהודעותיו של המשיב במשטרה אף עולה בבירור כי הוא שלח בעצמו את העבודה בדואר רשום לשלוחת לטביה. אמנם, כפי שצוין לעיל, התביעה לא הביאה ראיה לכך שהעבודה שהוצגה בפני בית-הדין (ת/4) היא עבודת-הגמר שהגיש המשיב לאוניברסיטה, ואף לא הציגה ראיה לכך ששלוחת לטביה דרשה הגשתה של עבודה מסכמת לשם סיום התואר. עם זאת, העבודה שסומנה ת/4 נמצאה בתיקו של המשיב במשרדי שלוחת לטביה; היא הוצגה למשיב במהלך חקירתו במשטרה, והמשיב אישר כי זוהי עבודת-הגמר שהגיש לאוניברסיטה לצורך סיום לימודיו לתואר ראשון. בנסיבות אלה, לא התעוררה למעשה מחלוקת אמיתית לגבי העובדות האמורות. סוגיה זו – הגשת עבודת-גמר על-ידי המשיב לשלוחת לטביה על-אף שלא היה מעורב כלל בכתיבתה – עמדה במרכז טיעוניהם של הצדדים בפני בית-הדין ובפניי. לפיכך, אין ספק כי ניתנה למשיב הזדמנות סבירה להתגונן בגין ממצאים אלה (ראו והשוו: תקנה 66 לתקנות שירות המדינה (משמעת) (סדרי הדין של בית הדין), תשכ"ד – 1963). בהתחשב בכך, באתי למסקנה כי הוכח על-פי רמת ההוכחה הנדרשת בדין המשמעתי, כי המשיב הגיש עבודה לשם סיום לימודיו לתואר ראשון בשלוחת לטביה, על-אף שלא כתב את תוכנה.

7. בגין מעשים אלה, ביקשה המדינה בערעורה בפניי להרשיע את המשיב בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק המשמעת. כבר נאמר בפסיקתו של בית-משפט זה כי עבירת המשמעת של "התנהגות שאינה הולמת" או "התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה"

כאמור בסעיף 17(3) הנ"ל, תכליתה לשקף את התפיסות הבסיסיות המונחות ביסוד השירות הציבורי. התוכן שיוצק הגוף הממונה על המשמעת בנורמה המוגדרת "כהתנהגות בלתי הולמת" נקבע על פי אמות המידה הראויות והמקובלות באותו גוף או קבוצה מקצועית, ותלוי בנסיבות ובערכים משתנים. עוד נקבע בפסיקתנו כי "התנהגות שאינה הולמת" הוא מושג בעל ריקמה פתוחה אשר ניתן לכלול בו מגוון של התנהגויות שאינן ייחודיות למקצוע או לתפקיד מסויים, אלא כאלה שעל פי טיבן יש בהן כדי "להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון" (ראו: עש"מ 2168/01 חמני נ' נציבות שירות המדינה, פ"ד נה(5) 949, 958-959; וראו גם: בג"צ 7074/93 סויסא נ' היועץ המשפטי לממשלה ואח', פ"ד מח(2) 749, 779; ער"מ 1351/95 פינקלשטיין נ' התובע בבית הדין המקומי למשמעת של עובדי עיריית ירושלים, פ"ד מט(5) 573, 578).

כאמור, המשיב הגיש עבודת גמר לסיום לימודיו לתואר ראשון, על-אף שכלשוננו, לא כתב בה "אף מילה". אמנם, מעשים אלה לא נעשו במסגרת מילוי תפקידו של המשיב בשירות מדינה או בקשר ישיר אליו, אך הלימודים היו בעידודו של מעסיקו – משרד החינוך – שאף נתן למשיב מענק לשם כך. מהחומר שהובא לעיוני עולה כי המשיב טרם סיים את לימודי התואר הראשון, והוא לא זכה בקידום או בטובת-הנאה אחרת בגין הגשת העבודה האמורה, ככל הנראה עקב חשיפת פרשת שיטת הלימוד בשלוחת לטביה.

אף-על-פי-כן, יש בהתנהגותו הנדונה של המשיב - הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו - פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה. אשר על כן, ראיתי לקבל את ערעור המדינה ולהרשיע את המשיב בעבירת משמעת לפי סעיף 17(3) לחוק.

בערעור שבפניי נמנעה המדינה מלבקש להרשיע את המשיב ביתר עבירות המשמעת שיוחסו לו בכתב-התובענה, ולפיכך לא ראיתי לדון בהן.

אשר על כן, ונוכח מכלול הטעמים שהובאו לעיל, הערעור מתקבל. התיק יוחזר לבית-הדין למשמעת של עובדי המדינה על-מנת שבית-הדין ישמע טיעונים לעניין העונש, ייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרה ולקולה ולנסיבותיו האישיות של המשיב ויקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו. לעניין אמצעי המשמעת שישקלו רואה אני לציין כי הקובלנה המשמעתית בעניינו של המשיב הוגשה לאחר שנפתחה חקירה משטרתית רחבת-היקף בנוגע לחשדות בדבר אי תקינות בחלוקת תארים מטעם אוניברסיטת לטביה. המשיב היה אחד מרבים בשירות המדינה שנרשמו ללימודים בשלוחת לטביה בארץ, ופעלו בהתאם לנהוג שם. עוד רואה אני להעיר כי מחומר הראיות עולה לכאורה כי מנחה הסטודנטים מטעם שלוחת לטביה הוא אשר סיפק למשיב עבודה מוכנה על-מנת שיגישה כעבודת-גמר לסיום התואר. על-פני הדברים, נראה כי מעשיו של אותו מנחה חמורים פי כמה וכמה מחלקו של המשיב בפרשה, ועניינו ראוי לבדיקה ולחקירה על-ידי הרשויות המוסמכות בדבר. מפי באת-כוח המדינה נמסר בעת הדיון שמרואן זה טרם הועמד לדין. בנסיבות אלה, לא הייתי רואה למצות את הדין עם המשיב - מורה ותיק שהוכשל ונכשל, בגין המעשה בגינו הורשע. התיק יוחזר אפוא לבית-הדין למשמעת של שירות המדינה על-מנת שיקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו על המשיב.

ניתנה היום, כ"ה באדר א' התשס"ה (6.3.2005)

ש ו פ ט ת

בד"מ 46/05 – אחיזת יד ודחיפה**תמצית פסק הדין:**

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, המועסק כמורה בלתי מוסמך, בעבירות משמעת בכך שבשני מועדים אחז בחוזקה בידו של נער כבן 13 ודחף מתלוננת באותה כתה. ביה"ד הרשיע את הנאשם לנוכח הודאתו באישומיה של התובענה, במסגרתו של הסדר טיעון אליו הגיעו הצדדים.

הרשעתו של הנאשם באה בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו כנגדו בבית משפט השלום והמחוזי בחיפה, כשבסופם נענש הנאשם ללא הרשעה ע"י הטלתם של 300 שעות של"צ ושנה אחת בהעמדה למבחן.

התובע: ביקש מביה"ד ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

לגישת התביעה, הנאשם כשל במעשיו בתפקידו החינוכי בכך שביקש להשליט משמעת בכיתתו בתלמידים מתפרעים בדרך שהיה בה שימוש באלימות.

נציג המשרד: הצטרף לגופם של אמצעי המשמעת שלהם הסכימו הצדדים.

הסניגור: פרס את דרכו החינוכית של הנאשם לרבות דרכו בקהילה ומסר כי התלמידים והוריהם והנאשם מקיימים ביניהם קשרי שכנות טובה.

הנאשם: הביע בפני ביה"ד חרטה על מעשיו.

ביה"ד שקל אם לכבד את הסדר הטיעון. לצורך קבלת החלטתו שקל ביה"ד את מכלול השיקולים הבאים: את דפוס התנהגותו של הנאשם נקבע, כי מורה אינו רשאי גם ברגע מצוקה לאכוף את המשמעת בדרך שהיו בה יסודות של אלימות, את תכלית אמצעי המשמעת שעיקרה הגנה על השרות הציבורי, את השוני בין ההליך הפלילי להליך המשמעת, את הנסיבות האישיות כי מדובר בכשלוך חד-פעמי במסכת חייו החיוביים של הנאשם וכי לתרומתו בת 11 השנים יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת.

לאחר שביה"ד שקל את טיעוני הצדדים ואת מכלול השיקולים הגיע לכלל החלטה שהסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר מידתי, ראוי ומאוזן, ובעקבותיו הטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד המופנה אל הנאשם ומצביע כי נפל פסול ופגם במעשיו בדרך שבה ניסה לאכוף את המשמעת בכיתתו.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב-6 תשלומים שווים ורצופים.

ג. הורדה בדרגה אחת - לפרק זמן של שנה.

ניתן ביום ז' בתמוז התשס"ה – 14.7.05.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

ד"ר עינת ברגר - חברה

מר מחמוד חיג'אזי - חבר

כ"ז בסיון התשס"ה
4 ביולי 2005

בדח. 2005-606
בד"מ 46/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

<p>בפני :</p> <p>עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין</p> <p>ד"ר עינת ברגר</p> <p>מר מחמוד חיג'אזי</p>	<p>כ"ז - יו"ר</p> <p>חבר(ה) - חבר(ה)</p> <p>חבר - חבר</p>
<p>התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר</p>	
<p>הנאשם (ת) :</p>	
<p>ב"כ הנאשם : עו"ד סלאח חלבי</p>	
<p>נציג המשרד : מר יהודה אהרון</p>	

הכרעת - דין

התובענה:

1. הנאשם, יליד שנת 1965, המועסק כמורה בלתי מוסמך ב' הנמצא בשירות המדינה משנת 1988 וממנו הושעה בתאריך 27.12.99, הורשע בכתב תובענה שהוגש נגדו בעבירות משמעת לפי סעיפים: (1)17 ו-(3)17 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, יחד עם סעיף (1)4 להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי ההוראה.

2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליכים פלילים שהתנהלו כנגד הנאשם בבית המשפט השלום ובבית המשפט המחוזי בחיפה. ההליכים שהתנהלו נגד הנאשם, כפי שלמדנו מעיונו מפקקי הדין שצורפו לתובענה, ראשיתם בהליך פלילי שהתנהל בפני כב' השופטת פריאל (ת.פ. 10544/99), שבו זוכה הנאשם בתאריך 3.3.04, מעבירות תקיפה שונות שבהן הואשם כנגד תלמידים קטינים.

המדינה ערערה על זיכוי של הנאשם בבית המשפט השלום בחיפה, וכבוד בית המשפט המחוזי בחיפה החליט לקבל את ערעור המדינה והרשיע את הנאשם בעבירות תקיפה לפי סעיפים 379 לחוק העונשין (תיק פלילי 1238/04) והתיק הוחזר לבית המשפט השלום לשם גזירת העונש.

3. בהליך שהתנהל בפני סגן הנשיא השופט חרסונסקי, הוחלט בסופו של עיון להימנע מהרשעתו של הנאשם – הרשעת הנאשם בוטלה על-פי סעיף 192 א' לחוק העונשין. לאחר עיונו של סגן הנשיא בתזכיר של שירות המבחן, תוך ראיית הכישלון כחד-פעמי, הרשעתו של הנאשם בוטלה לאחר שבית המשפט הגיע למסקנה שהנאשם למד את הלקח המתאים מהמקרה ושהוא אינו דמות עבריינית.

4. הנאשם נענש על ידי הטלתם של 300 שעות של"צ, והעמדתו למבחן למשך שנה - הליך שנסתיים בתאריך 5.1.2005. המסד העובדתי שעל בסיסו נענש הנאשם כאמור, נתרחש בתחומו של בית הספר שבו הנאשם לימד באותה העת, שם בתאריך 20.11.98, הנאשם כעולה מהממצאים שנקבעו בגזר דינו של כבוד השופט חרסונסקי: **"אחז בחוזקה בידו של המתלונן, שהיה קטין בן 13 באותה העת. במועד אחר בחודש פברואר 99 דחף מתלוננת שהיתה תלמידה באותו הגיל, ומאותה כיתה"**.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

5. הנאשם הודה בפנינו בפרטי התובענה ואישומיה במסגרתו של הסדר טיעון. לנוכח הודעתו של הנאשם בין כותלי בית הדין בעבירותיה של התובענה בה הואשם וגם על בסיס סמכותנו הקבועה בסעיף 61 ג' לחוק, המאפשר לבית הדין לראות כמוכחים בפניו את הממצאים והמסקנות שאליהן הגיעו בתי המשפט, החלטנו להרשיעו באישומי התובענה.

הכרעת הדין ניתנה והודעה בנוכחות הצדדים ביום כ"ז בסיוון התשס"ה - 4.7.2005.

(-)	(-)	(-)
מר מחמוד חיג'אזי	ד"ר עינת ברגר	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חברה	יו"ר

ז' בתמוז התשס"ה
14 ביולי 2005

בדח. 2005-607
בד"מ 46/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
ד"ר עינת ברגר
מר מחמוד חיג'אזי
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד סלאח חלבי

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1965 שהועסק כמורה בלתי מוסמך ב', והנמצא בשירות המדינה משנת 1988, שירות ממנו הושעה בשנת 1999 בעקבות הליכי חקירה ומשפט שהתנהלו נגדו בבית המשפט השלום ובבית המשפט המחוזי בחיפה. הורשע על ידינו ביום כ"ז בסיון התשס"ה – 4.7.2005, לפי סעיפים 17(1) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963 (להלן החוק), יחד עם סעיף 4(1), להודעה על השינויים בהחלת החוק על עובדי ההוראה.

2. הרשעתו של הנאשם על ידנו באה בעקבות הליכים פלילים שהתנהלו נגדו בערכאות כאמור, שפרטיהן הובאו בהכרעת דינו. בסופם של הליכים שהסתיימו בתאריך 5.1.2005, הנאשם נענש ללא הרשעה על ידי הטלתם של 300 שעות של"צ, ושנה אחת בהעמדה למבחן. המסד העובדתי שעל יסודו הנאשם הורשע, טבוע בהתנהגותו בתחומי כיתתו כמורה לאנגלית בבית הספר שם בשני מועדים: הראשון בתאריך 20.11.98, והשני בתאריך בחודש פברואר 1999, בהם אחז בחוזקה בידו של תלמיד ודחף תלמידה אחרת, תלמידים שהיו באותה העת בגילאים 13-14. הרשעתו של הנאשם בפנינו באה במסגרתו של הסדר טיעון, שהצדדים טענו טיעוניהם בפנינו לעניין כיבודו.

3. טיעונים לכיבודו של הסדר טיעון

א. עמדת התביעה

1. התובע המלומד סקר בפנינו את פני ההליכים שבהם עמד הנאשם, בהם הורשע על ידי בית המשפט המחוזי בעבירה של תקיפה סתם, על-פי סעיף 379 לחוק העונשין - אולם בית המשפט השלום בחיפה שאליו הוחזר התיק, בסופו של דיון החליט לתת עדיפות לנסיבות האישיות של הנאשם לאחר שעיין בתזכירו של שירות המבחן וביטל את הרשעתו והענישו כאמור ללא הרשעה.

2. לגישת התביעה, כי הנאשם במעשיו, כשל בתפקידו החינוכי, בכך שביקש להשליט משמעת בכיתתו בתלמידים מתפרעים בדרך שהיה בה שימוש באלימות, התנהגות שאינה עומדת בקנה אחד עם סטנדרט ההתנהגותי שנדרש ממורה שבאה לידי ביטוי בעש"מ 6713/96 בעניין בן אשר, ובעש"מ 1730/00 בעניין פלונית וכן עמד התובע על השוני בתכליתו של הדין המשמעותי ובין ההליך הפלילי והמשמעותי, כאשר בהליך שבפנינו פוחד לגישתו של התובע המשקל שיש ליתן לנסיבות האישיות כפי שנפסק בעש"מ 10129/01 בעניין גניש. התובע המלומד סבור, שיש לתת תוקף להסדר הטיעון שהושג בין שני הצדדים ולאחר הרשעתו יוטלו עליו אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, הפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה בתשלומים על פי שיקולו של בית הדין, והורדה בדרגה אחת לפרק זמן של שנה.

3. התובע סבור, כי על בית הדין לכבד הסדר זה על-פי הנחיה שיפוטית שנקבעה בעניין זה על ידי בית משפט העליון בעש"מ 4542/97 בעניין אליהו סבג. וביקשנו ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

ב. עמדת המשרד

נבצר מנציג המשרד להיות נוכח בדיון. אולם עמדתו הובאה לבית הדין, לפיה הוא מצטרף לגופם של אמצעי המשמעת שלהם הסכימו הצדדים. אולם לנוכח פרק השעייתו הממושך של הנאשם, לא היתה אפשרות בידו להביא לבית הדין מסמכים אודות תפקודו כמורה ב-11 השנים שבהן הועסק עד להשעייתו.

ג. טיעוני ההגנה

1. שמענו מפיו של הסניגור המלומד, כי הנאשם בעל 12 שנות ותק כמורה, תפקד בצורה ראויה כמורה לאנגלית בחטיבת הביניים בדלית אל כרמל וזכה להערכת ההורים והתלמידים. זכינו לקבל אסופת מסמכים על דרכו החינוכית של הנאשם ולרבות דרכו

בקהילה. וכן נטען בפנינו, כי ההליך קיבל תפנית ממשית לעומת כתב האישום המקורי שהוגש, החמור בעובדותיו. בסיומו של הליך הנאשם נענש ללא הרשעה כאמור.

2. ובנוסף נטען בפנינו, כי פרק הזמן בו נמשכו ההליכים הכביד על הנאשם, כאשר באותה תקופה לא מצא תעסוקה אחרת. אף למדנו, כי אין כל טינה מצד התלמידים והוריהם כלפי הנאשם, המקיימים ביניהם קשרי שכנות טובה.

3. הסניגור הסב לתשומת לבנו לעש"מ 6526/03, לעש"מ 4503/00, שבהם ננקטה אלימות חמורה יותר נגד התלמידים ותגובת בית הדין לא הייתה חמורה יותר ממה שסוכם בין הצדדים. שמענו מפי הסניגור, כי הנאשם מביע חרטה עמוקה על מעשיו וכי הוא מצפה לחזרתו בהקדם למערכת החינוך הזקוקה לשירותיו כמורה לאנגלית. הסניגור ביקשנו ליתן תוקף להסדר הטיעון.

ד. דבר הנאשם

הנאשם הביע בפנינו חרטה על מעשיו ותקווה שיחזור לתפקידו כמורה, על מנת לתרום את חלקו לחברה ולמערכת החינוך. מנהל בית הספר מר חסון, שנכח בדיון בו הביע את דעתו האישית, כי מבחינתו הוא מוכן לקבל את הנאשם לבית הספר שממנו הושעה.

4. החלטת בית הדין

כידוע שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון או לשנותו לקולא או לחומרא מסור לדעתו של בית הדין. לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידינו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) לפני פרק זמן של 6-7 שנים, איבד הנאשם את האיפוק שנדרש ממורה בישראל, לגבי הדרכים שעליו לנקוט לשם אכיפת המשמעת של כיתתו הנאשם ביקש לאכוף את המשמעת בדרך שהיו בה יסודות של אלימות, כפי שנקבע בשורה ארוכה של פסקי דין של בית משפט העליון ובית דין זה, מורה אינו רשאי גם ברגעי מצוקה או קנטור קשה מצד תלמידים כלפיו, לנקוט כשדרכו של הנאשם לאכיפת המשמעת.

(2) כאמור האלימות שהופעלה כנגד אותם קטינים לא היתה אלימות לשמה, אלא כתגובה נמהרת לא מידתית מצידו של הנאשם שלא השכיל להתמודד בצורה ראויה עם הסיטואציה, ולא נקט בדרכים המתאימות, אלא בדרך של תגובה אלימה.

(3) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עימה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: -

בע"פ 4405/94 מ.י.ג. אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192: **"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".**

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש: **"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".**

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו: **"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."**

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה."

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם.

המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיגי'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטויה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – **"אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית",** וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו."

(ניתן ביום 15.305, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין)

(4) יצויין, כי לאחר קרות האירוע נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחקר האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(5) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד.

(6) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

(עש"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין

בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

(ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך ס' בעמ' 854).

ולגבי הגוון שאותו יכול לעטות, הפסול לנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה נפסק ממש בימים אלה: -

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם)

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד

ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו. כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות, (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על-פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרתו של הסדר טיעון, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון :
**"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל
 שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין
 המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי
 ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה
 משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית
 ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".**

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט
 העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

**"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של
 הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות
 הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך
 פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי: האם ראוי
 שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו
 בדרגה, או אף לפטר מן השירות".**

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל
 העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת
 דיני הנאמנות הציבורית:

**"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס
 של הציבור הוא פועל".**

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד
 המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא
 על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים
 המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול
 המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן :

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמיינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו :

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההתרתעי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי :

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את

מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ראה גם עש"מ 1006/04 בעניין ואיל חיג'אזי).

7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין במסגרתו של הסדר טיעון כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

1) כפי שלמדנו במהלך הדיון, הנאשם הוא אדם נורמטיבי, כאשר ההליך הפלילי וההלכי המשמעתי המתנהל בפניו, היו כישלון חד-פעמי במסכת חייו החיוביים שעליה למדנו

מאסופת המסמכים שהוגשו לבית הדין. לתרומתו במשך 11 שנות עבודה יש מידה של השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, כפי שנפסק:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון."

לאחרונה ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל (לא פורסם). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם."
(שם, פסיקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפיסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:
"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס

הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים."

(ראה גם עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן ב-30.12.2004).

5. סוף דבר

לאחר ששקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו ואת מכלול השיקולים שהובילנו להחלטה, הגענו להחלטה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר מידתי וראוי ומאוזן הנותן את המשקלים הנאותים לכל אחד מהשיקולים הרלוונטיים, לרבות מועד ביצוען של העבירות.

6. בעקבות החלטתנו יוטלו על הנאשם אמצעי המשמעת הבאים :

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין שמופנה מישרין לנאשם, המצביעה כי נפל פסול ופגם במעשיו, בדרך בה ביקש לאכוף משמעת בכיתתו.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב-6 תשלומים שווים ורצופים ;

ג. הורדה בדרגה – הנאשם ירד בדרגה אחת לפרק זמן של שנה.

7. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה ירד הנאשמת בדרגה למשך שנה. משיתם תוקף הורדתו בדרגה, יחל הניכוי האמור בשכרו.

8. המלצה

בית הדין נוכח לדעת, כי הנאשם עדיין מורה בלתי מוסמך ב', והוא נמצא בתהליך של השלמת השכלתו לשם הסמכתו כמורה מוסמך. בית דין ממליץ, כי משרד החינוך יעקב אחר תהליך הסמכתו ויקבע מועד לסיומה, לאחר שנוכחנו לדעת כי הנאשם במשך 6 שנות השעייתו לא השלים את פרק הסמכתו. מובן הוא, כי לנוכח החלטתנו, הנאשם ישוב לתפקיד פעיל בבית

הספר בשנת הלימודים הקרובה, וישובץ בבית הספר לתפקיד על-פי החלטתם של הרשויות המוסמכות במשרד החינוך.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כ"ז בסיון התשס"ה – 4.7.2005.
גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ז' בתמוז התשס"ה – 14.7.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר מחמוד חיגי'אזי	ד"ר עינת ברגר	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חברה	יו"ר

בד"מ 50/04 – חניקה, סטירה וחבלת ראש

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, לאחר משפט הוכחות, מורה ותיק בכיר, בעבירות משמעת שונות בכך שבמהלך שיעור שהעביר תפס תלמיד שהיה בן 17 באותה עת, חנקו ונתן לו סטירה בפנים שבעקבותיה התלמיד נחבל בראשו.

התובע: עתר להטלתם של אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגה אחת לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין.

נציג המשרד: הצטרף למידתם של אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה.

ההגנה: העידה עדי אופי ומסרה כי הנאשם נשוי ואב לששה ילדים ומפרנס יחיד למשפחתו ואמו.

הנאשם: ביקש את סליחת בית הדין.

ביה"ד שקל את טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת ואת דפוס התנהגותו של הנאשם כעולה מן הראיות לפיו ברגע שהוערך על ידו כקינטור ופרובוקציה מצידו של אותו תלמיד הוא נקט בדרך אלימה לאכיפת המשמעת כלפיו, אשר נאסרה בפסיקתו של ביהמ"ש העליון הפוסלת כל שימוש של אלימות לאכיפת משמעת בכתה.

ביה"ד החליט בסופו של עיון להתחשב בזמן שחלף ממועד ביצוע העבירות והטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

א. **נזיפה חמורה** ;

ב. **הפקעת מחצית משכורת קובעת**.

ניתן ביום י"ז בתמוז התשס"ה – 24.7.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' ניצה סובוביץ - חברה

מר מחמוד חיג'אזי - חבר

ט' בסיון התשס"ה
16 ביוני 2005

בדח. 2005-467
בד"מ 50/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' ניצה סובוביץ
מר מחמוד חיג'אזי
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד לילך כתריאל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד טרבאני ספואן

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1957, אשר הועסק במועד הרלבנטי לתובענה כמורה לפי דרגה M.A בבית הספר התיכון במסעדה והנמצא בשירות המדינה פרק זמן כ-26 שנים, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 18.4.04 בעבירות לפי סעיפים 17(1), 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בגין אירוע שהתרחש לגישת התביעה ביום 1.10.00 במהלך שיעור מתמטיקה שהעביר הנאשם, במהלכו תפס הנאשם תלמיד שהיה בן 17 באותה העת ג"ע (להלן-התלמיד) – דחפו, חנקו ונתן לו סטירה בפניו ובעקבות כך קיבל התלמיד מכה בראש ונחבל (להלן-האירוע).

2. במהלך הקראתה של התובענה למדנו, כי נגד הנאשם הוגש כתב אישום בעקבות חקירת האירוע על ידי המשטרה ואולם לנוכח פנייתו של הנאשם - היועץ המשפטי החליט על עיכוב הליכים נגד הנאשם והתיק הפלילי הועבר לטיפול של נציבות שירות המדינה.

3. תגובתו של הנאשם לכתב התובענה

הנאשם כפר באישומיה של התובענה. ביום האירוע לגרסתו, אך שאל לשמו של התלמיד אשר השיבו בקול נמוך ומשסירב התלמיד להרים קולו, ביקשו הנאשם לצאת מהכיתה לצחוקם

של תלמידי הכיתה, ושלא נענה התלמיד לכך, הנאשם רק משכו והוציאו מהכיתה.

4. לנוכח כפירתו התנהל בפנינו משפט הוכחות. במסגרת הכרעת הדין נציג את פרשת התביעה, פרשת ההגנה, את המסגרת הנורמטיבית שחלה על נשוא דיוננו, את סיכומי הצדדים לראיות ולדין ולאחר מכן נפסוק את דינו של הנאשם, כדרכה של כל מלאכת שפיטה.

5. פרשת התביעה

א. עדויות

(1) מהראן אבו שבלי – תלמיד

א) העד יליד שנת 1983 בעברו תלמיד הכיתה בה לימד הנאשם ואשר לא מצא את מקומו בבית הספר, חברו של התלמיד ג.ע, ולגבי פרטי האירוע העיד בפנינו: **“שאל אותו המורה מה השם שלך אמר לו ככה בשקט, שאל אותו עוד פעם מה השם שלך אותו דבר ענה ג’, המורה התעצבן ומשך אותו ואמר לו תצא החוצה בבקשה. אמר לו ג’ לא, והמורה אמר לו תצא החוצה שוב. וזהו זה כל מה שקרה, זה כל הסיפור.”** (פרוטוקול עמ’ 5 שורות 46-48).

בהמשך עדותו שמענו, כי העד וחברו לכיתה קשרו קשר **“לעשות בעיות למורה”** על ידי מתן עדות במשטרה, על מנת לסבך את הנאשם וכי האמור בעדותו **“לא קרה”** (פרוטוקול עמ’ 6 שורה 45). כן לא זכר העד את סדרי חקירתו במשטרה – הגם שלא חשב שהדברים יגיעו לידי מימוש הליך משפט והדגיש בעדותו כי הוא וחבריו ביקשו לסבך את המורה, וכי לא מסר במשטרת ישראל גרסת אמת, אלא זו שעליה העיד בפנינו ועל עדותו הצפויה בפנינו שמע לפני כשבועיים וכי לא היה עד למקרה נוסף, שבו הנאשם משך תלמיד אחר.

ב) בחקירתו הנגדית עומת עם חתימתו על עדותו במשטרה ועל כך השיב: - **“לא, ככה סתם חתמנו.”** (פרוטוקול עמ’ 10 שורה 27), וכי מטרתה של העדות היתה לסבך את המורה, וכי העד לא ראה כלל את האירוע כפי שתואר, וכי מטרתו יחד עם חבריו היתה **“לעשות צחוק מכל מורה.”** (פרוטוקול עמ’ 11 שורות 25-27). כאשר גם מורים אחרים צעקו והוציאו תלמידים מהכיתה, במיוחד מכיתתו של העד.

(2) סלים שמס – תלמיד לשעבר

(א) שמענו מפי העד על סכסוך שהיה קיים בין התלמידים ג.ע. ובין המנהל ולגבי האירוע: - **"סה"כ קרה ביניהם סכסוך, משך אותו והוציא אותו החוצה."** (פרוטוקול עמ' 12 שורות 45-46) באמצעות ידו על התלמיד, כאשר פרטים מדויקים אודות האירוע אינם זכורים לעד שהעיד על עצמו **"אני מופרע"**. וכי מסר במשטרה דבר שקר בעידודו של ג.ע. ובאמצעות תלונתו ביקש לנסות ולעזוב את בית הספר וכי במשטרה חזר על דבריו של אותו התלמיד ג.ע. שאליו פנה ונעתר לבקשתו לסבך את המורה שנהג עם התלמידים כשורה. ועוד הוסיף, כי כל אשר סיפר במשטרה דבר שקר הוא, וכי החוקר שלט בשפה העברית והערבית, ואולם העד מסר את עדותו בערבית.

(ב) ב"כ הנאשם החליט שלא לחקור בחקירה נגדית את העד.

(3) ג.ע. – תלמיד לשעבר

(א) העד ביום מסירת עדותו בן 21, ואשר לגישת התביעה הנאשם תקפו כמפורט ברישת הכרעת הדין.

(ב) שמענו מפי העד, כי בעת האירוע היה תלמיד בכיתה שתלמידים עשו בה בעיות למורה ולגבי האירוע סיפר, כי הנאשם שאלו לשמו והשיב בקולו הנמוך הרגיל אשר לא הנמיכו במתכוון. הנאשם ביקשו לצאת מהכיתה: - **"ואני אמרתי לא רוצה, בא ומשך אותי."** (פרוטוקול עמ' 15 שורה 5) – ובהמשך שמענו מפי העד, כי הנאשם ניגש אליו בתום השיעור והביע בפניו צער על כך שהוציאו מהכיתה, וכי החליט כשמשונה ימים לאחר האירוע לגשת למשטרה בהיותו בגיל 17 ביקש הוא וחבריו לעשות כן על מנת לעזוב את בית הספר.

(ג) התובעת במהלך חקירתה הקריאה חלק מעדותו במשטרה לגבי אירוע תקיפתו כאמור, על מנת לרענן את זכרונו: - **"לא זוכר כלום, אני זוכר שרק דחף אותי דחיפה."** (פרוטוקול עמ' 29 שורה 48). ואשר לגבי אופייה של הדחיפה העד לא זכר לגביה דבר ואפשר, כי לא היתה דחיפה כלל. ולשאלת בית הדין העד לא זכר דבר ממה שנתרחש, אלא רק שחיפש סיבה לעזוב את בית הספר וכי הדברים שנמסרו למשטרה הם פרי תכנון משותף של העד וחבריו לכיתה, שיחד עמו מסרו דיווח במשטרה, הגם שהעד לא זכר אם גמלה החלטה למסור במשטרה גרסה משותפת. כן לא עלה בידיו להיזכר אם ניגש למשטרה על מנת לבטל את תלונתו, הגם שזכר

את עילת הביטול: "הרגשתי שגרמתי עוול למורה שהוא יותר טוב משאר המורים." (פרוטוקול עמ' 22 שורות 31-32). ולאחר ששמע מאביו כי לנאשם יש משפט, ביקש לסייע בידיו על ידי ביטול התלונה מאחר והנאשם סייע בידו בתקופת לימודיו.

(ד) בחקירתו הנגדית אישר העד, כי עת נשאל לשמו על ידי הנאשם הנמיך את קולו לשם עשיית "רעש ובלגן" (פרוטוקול עמ' 25 שורה 7). הגם שהמורה צעק עליו, הוא לא הרביץ לו או סטר בפניו, וכי שיקר במשטרה וביקש מחבריו, כי יחזרו במשטרה על גרסתו השקרית.

(4) רס"מ בהגת עותמאן – חוקר נוער

(א) שמענו מפי העד אשר חקירת האירוע הופקדה בידיו, כי במהלך החקירה נעשה שימוש בשפה הערבית שתורגמה על ידו לשפה העברית בכתב ידו על דפי החקירה ובסיום החקירה תמצית הרשום בה מתורגם שוב לעברית.

(ב) באמצעות העד הוגשה אמרתו של הנאשם שנגבתה תחת אזהרה בתאריך 9.10.00 וסומנה כ-ת/4.

(ג) בחקירתו הנגדית העד מסר, כי במועד חקירת האירוע עדיין לא שימש כחוק נוער, הגם שהיה מורשה לחקירת נוער. העד לא יכל להיזכר אם הקריא לעדים את חקירתם, או שביקש לעיין בהן. כן לא עלה בידו להיזכר בסדרי חקירתם של העדים שזומנו לחקירה.

(ד) ובחקירתו החוזרת גם לא זכר את העילה לסגירתו של התיק על ידי משטרת ישראל.

ב. מוצגים

במהלך פרשת התביעה הוגשו לבית הדין מוצגי התביעה, אשר סימונם הובאו לעיל. בית הדין יציג להלן את תמציתם של אותם המוצגים ברי ההשפעה על הכרעת דינו.

(1) ת/1 – עדותו של מהראן אבו שבלי

(א) עדותו של עד התביעה הנ"ל במשטרת ישראל מתאריך 9.10.00.

(ב) העד מסר בעדותו כי בשעה שהתלמיד ג.ע חזר ואמר את שמו בקול נמוך ניגש הנאשם אליו וצעק עליו, אזי התלמיד הנ"ל ביקש לצאת מהכיתה: - **"ואז המורה דחף אותו לכסא והוא ישב על הכסא וג'לא ניסה שוב לצאת מהכיתה והמורה נתן לו סטירה בפנים ואז ג'לא שעמד ליד הקיר הראש שלו פגע בקיר והמורה אמר לו לשבת ..."** ועוד הוסיף העד, כי לג.ע. קול נמוך בדרך כלל.

(2) 2/ת – עדותו של סלים שמס

עדותו של עד התביעה כפי שנמסרה במשטרת ישראל בתאריך 9.10.00. בעדותו מתאר העד את שאלתו של המורה לשמו של ג.ע. וכן את ניסיונו לצאת מהכיתה של התלמיד ג.ע. כאמור ב-ת/1 ואזי הנאשם דחפו ונתן לו סטירה בפנים ודחף אותו ולבסוף לשאלת החוקר הוסיף: - **"כשהמורה נתן לו סטירה הראש של נתקע בקיר וזה הכל."** (שם שורה 27).

(3) 3/ת – עדותו וביטול תלונה של ג.ע.

(א) עדותו של התלמיד ג.ע. שנגבתה במשטרת ישראל בתאריך 1.10.00. בעדות זו מתאר התלמיד את פנייתו של הנאשם לשם בירור שמו ואת הקול הנמוך שבו השתמש ואז על-פי האמור בעדותו: - **"הוא התקרב ותפס אותי וחיבק אותי בכל הגוף, אז אני ניסיתי לברוח ממנו ולצאת מהכיתה אז הוא מנע ממני, נתן לי סטירה בפנים. כן חנק אותי, אני ניסיתי להשתחרר מהתפיסה וראש שלו קיבל מכה מהקיר, אני עדיין מרגיש כאבים בראש."** עוד הוסיף מוסר העדות, כי זו הפעם הראשונה שהנאשם נוהג כאמור וכי כל הכיתה ראתה את המעשה לרבות סלים שמס.

(ב) ביום 9.10.00 נגבתה מע.ג עדות נוספת ובה פורטה בקשתו לבטל את תלונתו לאחר שהבין שהנאשם התכוון לעזור לו ולא לפגוע בו, הואיל ומדובר במורה טוב וכן הודגש בעקבות מעשיו של הנאשם הוא לא נזקק לטיפול רפואי.

(4) 4/ת - אמרת הנאשם

אמרתו של הנאשם נגבתה תחת אזהרה במשטרת ישראל, לאחר שהועלה כלפיו חשד, כאמור ברישת הכרעת הדין. הנאשם לאחר שמסר באמרתו פרטים על השכלתו וניסיונו, תיאר את בקשתו מהתלמיד ג.ע. לומר את שמו בקול רם, ואת המענה שניתן לגישת הנאשם, במכוון בקול נמוך במיוחד, אחר כך הנאשם צעק על התלמיד וביקשו לצאת מהכיתה לאחר שחש נבוכ מתגובת הכיתה שבה רוכזו תלמידים ולאחר שהתלמיד התמיד בסירובו ונשמע קול צחוקם של תלמידי הכיתה: **"ואז אני תפסתי**

אותו ביד ומשכתי אותו כלפי דלת היציאה מהכיתה ודחפתי אותו החוצה כדי לצאת ובסוף הוא יצא וזה הכל. הוא ישב בחוץ איזה רבע שעה וחזר לכיתה וביקש את התיק שלו והוא לקח את התיק ויצא שוב החוצה. וזה הכל." (ת/4 עמ' 2 שורות 40-45)

6. פרשת ההגנה

א. עדויות

(1) עדות הנאשם – מר עאטף קאסם אבו סעדה

(א) הנאשם בוגר הטכניון מהנדס בניין ובעל תואר ראשון במתמטיקה וכן בחינוך, תיאר בפנינו בעדותו את דרכו המקצועית בת 26 השנים לאורך שדרת תפקידיו ואת שיבוצו בכיתה המיוחדת, שבה רוכזו תלמידים חלשים אותם הנאשם אמור היה להכין לבגרות ברמה נמוכה.

(ב) הנאשם העריך בעדותו בפנינו, כי התלמידים התייצבו במשטרה ומסרו את גרסתם לאירוע, במטרה להביא בכך לקץ לימודיהם בבית הספר, וגם שג.ע הביע בפניו צערו על הגשת התלונה והמשיך ללמוד בכיתתו עד סוף לימודיו.

(ג) **בחקירתו הנגדית** הנאשם הכחיש כי ביקש מהתלמיד ג.ע לגשת ללוח לשם פתירת תרגיל, כפי שעולה מעיון ב-ת/4, וכי דבר כאמור כלל לא נאמר על ידו בחקירה – **"לא, ככה לא אמרתי במשטרה, אני לא אמרתי את זה אף פעם."** (פרוטוקול עמ' 13 שורה 42) ובהמשך לאחר שעומת עם חתימתו על גבי ת/4, מסר כי לא קרא את עדותו בטרם שחתם עליה ואולם עמד בהמשך על תמצית גרסתו, כי תפס את ידו של התלמיד והוציאו מהכיתה, אולם הנאשם התקשה להבהיר את המונח "דחיפה" שבו השתמש בעת מסירת אמרתו, הגם שמשכו דחף את הדלת והוציאו החוצה ושלחו למנהל. כאשר בשלהי חקירתו הנגדית, מסר הנאשם כי אביו של התלמיד המתגורר בישוב אחר ברמת הגולן נאות לשמש כעד הגנה לנוכח תרומתו של הנאשם לחינוכו של בנו.

(ד) ולגבי גרסתו לאירוע, הנאשם חזר בפנינו על תמצית עדותו במשטרת ישראל. לגבי בירור שמו של התלמיד שעשה שימוש בקולו הנמוך ובקשתו כי התלמיד יצא מהכיתה, אשר סורבה ואזי הנאשם תפס את ידו והורה לו לצאת מהכיתה ואולם: **"לא יצא ואני בקושי משכתי אותו עד הדלת, אבל לא נתתי לו סטירה ולא דחיפה של הראש בקיר."** (פרוטוקול עמ' 32 שורה 49). אחר כך הנאשם הביע צערו בפני

התלמיד על כך שהוציאו מהכיתה.

(ה) הנאשם הבהיר לבית הדין, כי עשיית אותו בלגן של הגשת תלונות במשטרה, נועדה לשכנע את ההורים ליתן הסכמתם לעזיבת בית הספר. ובהמשך שמענו מפי הנאשם, כי נודע לו על הגשת התלונה לאחר זמן וכי לא ביקש מג.ע לבטל את תלונתו מעבר לאמור לעיל.

(2) מר יוסף עמאשה

(א) העד אביו של התלמיד ג.ע אשר כבר בראשית עדותו עדכן את בית הדין על בעיותיו הלימודיות של בנו, ואשר לא תמיד שמע בקולו. על התלונה של בנו במשטרה שמע רק לאחר פרק זמן, ומפי מנהלו של הנאשם ולאחר שחקר את בנו על האירוע, הלה מסר לו על שלב שאילת שמו על ידי הנאשם. ובהמשכם של דברים: **"אמרתי בטח הרביץ לך, אמר לא, הוא תפס ואמר לי צא החוצה לך למנהל בית הספר. זה מה שהיה."** (פרוטוקול עמ' 37 שורות 10-12).

(ב) ובהמשכה של העדות שמענו מפיו, כי ביקש סליחה מהנאשם על אי הנעימות שנגרמה לנאשם בעטיו של הגשת תלונת בנו אשר לא התכוון לפגוע בנאשם. כן מסר לידינו מכתב מטעם בנו, אשר סומן על ידינו כ-1/נ, אשר נמסר לידינו של המורה לספורט מר יוסף אברהים ואשר לטענת העד נכתב בידי בנו ללא סיוע חיצוני ונחתם גם על ידו.

(ג) במהלך חקירתו הנגדית של העד עלה, כי בהיותו של ג.ע תלמיד. יחסיו עם בנו לא אופיינו בקרבה. העד לא עודכן על מעשיו בבית הספר, אלא על רצונו להפסיק את לימודיו וכי רק לאחר ביטול התלונה עודכן על ידי בנו על אירועיה. ועוד שמענו, כי עודכן על ידי התלמיד עד התביעה שמס סלים, כי הנאשם לא נתן סטירה לבנו, וכי רק משכו ביד לשם יציאה מהכיתה לעברו של מנהל בית הספר.

(ד) בשלהי חקירתו הנגדית מסר העד, כי ניסיונו וניסיון רעייתו לתחקר ולתשאל את בנו על האירועים שאכן נתרחשו בכיתה לא צלחו, הגם שהעד התנצל בפני הנאשם על הגשת התלונה נגדו וכי בא בפנינו למסור את גרסת האמת מפיו, לאחר שנודע לו מפיו של בנו, על קיום ההליך בפנינו.

ב. מוצגים

(1) נ/1 – מכתבו של ג.ע:

א) במהלך פרשת ההגנה הוגש לבית הדין באמצעות אביו של התלמיד ג.ע מוצג אחד הניסיון לאתר את התלמיד שלוה את אביו לדיון, לצורך הגשת המוצג ומתן הבהרה על נסיבות כתיבתו לא צלח.

ב) מדובר במכתב שכתב לכאורה ג.ע ללא תאריך בעקבות הגשת התלונה, דבר התנצלותו בפני הנאשם ומידת צערו על כך, ועובדת המשך וסיום לימודיו וסיועו של הנאשם בנדון, כי המסמך נכתב מרצונו הטוב והחופשי של התלמיד, בנוכחות האב יוסף איברהים ולגבי האירוע עצמו מצאנו במכתב: - **אני מצהיר כי העניין נופח על-ידי מעבר לפרופורציה הנכונה ולמיטב ידיעתו התיק כנגד המורה אבו סעדה עאטף עוכב ע"י היועץ המשפטי לממשלה.**"

דיון

7. פתח דבר

א. בית הדין פרס בהכרעת דין זו את מסכת הראיות שבאה בפניו בפרשת התביעה וההגנה, לגבי נסיבות התנהגותו של הנאשם באירוע שנתרחש בתאריך 1.10.2000 בשעת הלימודים, שבו לטענת התביעה הנאשם תקף את התלמיד ג.ע בכך שדחפו, חנקו, נתן לו סטירה בפניו שבעקבותיה נחבל התלמיד בראשו.

ב. בחלק זה של הכרעת דין זו, בחרנו לילך תחילה בהצגת המסגרת הנורמטיבית שתוחמת את מסכת ההתנהגות שבה הואשם הנאשם, בה יוצגו הוראות הדין ופסיקה רלבנטית, תוך כדי בחינת מעמדו של הנאשם, כעובד הוראה, רמת ההוכחה והיסוד הנפשי שנדרשים לשם הוכחת עבירת משמעת, לאחריה נציג את תמצית סיכומי הצדדים, לראיות ולדין ובפרק הסיום ננתח ונעריך את הראיות, נקבע את הממצאים ונסיק את המסקנות כדרכה של מלאכת השפיטה שמסורה בידינו.

8. המסגרת הנורמטיבית

א. למהותן של עבירות המשמעת

הנאשם הואשם בעבירות משמעת אלה לפי סעיף 17 לחוק: -

“(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה.

(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו כאמור.

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד המדינה, או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה.” - יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה בה קיים אימוץ, של יסודות עבירה זו.

(1) בית הדין מבקש להעיר, כי דרך זו של הגדרת יסודות העבירה יש בה מן הייחודיות של דיני המשמעת, לעומת דיני העונשין, המגדירים בפורוט את רכיביה של כל עבירה, לא כך נוהג הדין המשמעת. לנוכח הקושי לאתר ולציין בחוק את כל המעשים, המחדלים וצורת התנהגות של עובדי הציבור, שיש בהם משום עבירה. לכן, בחר המחוקק לילך בדרך בה ניסח את הסעיף, המגדיר את עבירות המשמעת בצורה רחבה, ובית הדין קובע, למעשה בדיעבד, אם יש בהתנהגות מסויימת כפי שהוכחה בפניו, משום עבירת משמעת כהגדרתה בחוק.

(2) לעניין מהותה של הפגיעה במשמעת שירות המדינה שבלעדיה הגוף שבו מתפקד העובד לא יוכל להגשים את יעדיו, בעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש: -

“לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האיפיון של המושג “משמעת” יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה.” (פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

(3) הנאשם הואשם גם בעבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, יסודות עבירה זו מגולמים בהפרתו של הדין הכללי כגון: היסודות של עבירות התקיפה המפורטות בחוק העונשין, כאשר איסור השימוש במעשה פיזי כלפי תלמיד מצא ביטוי גם בחוזרי מנכ"ל בגין חוזר מנכ"ל ט' התשנ"ז ובהמשכו, ולפניו בחוזר נה/7, כ"ט באדר א' התשנ"ה (1) במרס 1995) – סעיף 285. החוזר קובע איסור שימוש בכוח כאמצעי משמעת, ויש להימנע מעונשי גוף בכל צורה שהיא אלימה מצידו של מורה, כפי שעולה גם מחוק זכויות התלמיד, התשס"א – 2000, אשר בסעיף 1 שבו נקבע:-

"כל תלמיד זכאי לכך שהמשמעת במוסד החינוך תונהג באופן ההולם את כבוד האדם ובכלל זה הוא זכאי שלא יינקטו כלפיו אמצעי משמעת גופניים או משפילים."

(4) לעניין העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הואשם הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כל, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים או בארגון מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תחשב בלתי הולמת גם אם אין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים היא אינה הולמת משום שהוא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי ההתנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5) לפסק הדין, טרם פורסם).

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין, טרם פורסם):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי

הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה, בחינתנו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף-על-פי-כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

לגבי רמת ההתנהגות שנדרשת ממורה נפסק ממש בימים אלה: -
הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."
(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם)

ראוי לבחון את מאפייניה של העבירה הנ"ל - ההתנהגות שאינה הולמת על רקע תפקידו של מורה בישראל, כפי שנפסק בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר (פ"ד נב(1) 650, 678) אמר בית המשפט העליון את דבר לגבי תפקידו של מורה: -
"התפקיד של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט התנהגות גבוה, במיוחד כלפי התלמידים. מורה מוצב בדרך כל בעמדה של מרות כלפי תלמידים: ניתנה בידו סמכות לקבוע אם ובאיזו מידה, יצליח התלמיד בלימודים מעבר לכך: המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי תלמידים היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור, המפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. אכן, כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה, כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל נקבעה הלכה: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פ"ד נב(678, 650, 1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

בית המשפט העליון מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי הדברים כהוויתם יובאו גם על ידינו במסגרת הנורמטיבית:

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסייה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם, אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסייה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק, ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסייה".

גישה נורמטיבית דומה עוצבה על ידי בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בעניין סרחאן עבדאל ווהב נגד מדינת ישראל:

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם של התלמידים, הם מורי הדרך בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבניית דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע אלא בתבונתו, אישיותו ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא כשיטה ואף לא

בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיים חברה המכבדת את זכויות האדם את כבודו ואת שלמות גופו."

בית משפט העליון חזר והדגיש בשורה ארוכה של פסקי דין את החומרה הרבה של הכאת ילדים בידי מוריהם ואת הצורך בהחמרת אמצעי המשמעת במקרים אלו על מנת לעקור את התופעה מן השורש (ראו למשל: ע"פ 4405/94 מדינת ישראל נ' אלגני, פ"ד מח(5) 191, 192; ע"פ 5224/97 מדינת ישראל נ' שדה אור, פ"ד נב(3) 374, 383; עש"מ 4503/00 אמין נ' מדינת ישראל (לא פורסם); עש"מ 9223/02 זערור נ' נציבות שירות המדינה, פ"ד נו(2) 77; עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נ' אבו-עסבה, פ"ד נו(5) 6; עש"מ 10501/02 שאהין נ' נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ובמיומנותו המקצועית. (ראה עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגי'אזי שניתן ב-15.3.05 (טרם פורסם)).

ב. היסוד הנפשי הדרוש - בעבירות משמעת

(1) לעניין היסוד הנפשי הדרוש לשם הוכחת עבירת משמעת, נפנה לעש"מ 5550/98 בעניין יעקב-גלאור, בו הציג השופט זמיר את גישתו לסוגיה:

"השוני בתכלית בין הדין המשמעתי לבין הדין הפלילי יצר שוני בסדרי הדין ובדיני הראיות, והוא אף מונע את תחולת העיקרון בדבר סיכון כפול על הדין המשמעתי. הדעת נותנת כי שוני זה יבוא לידי ביטוי גם בשוני לגבי היסוד הנפשי של העבירה. האם אין זה סביר וראוי לדבר בהקשר של עבירת משמעת, על מחשבה משמעתית להבדיל ממחשבה פלילית? לדעתי, יש מקום להבדיל, לגבי היסוד הנפשי, בין עבירה פלילית רגילה לבין עבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת את עובד המדינה, ואולי אף עבירות משמעת נוספות.

נראה לי כי לצורך קיום היסוד הנפשי בעבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת, די בכך, שעובד מדינה סביר (או לשון אחרת, אדם מן הישוב), יכול היה, בנסיבות העניין, להיות מודע לטיב המעשה." (פורסם בפ"ד נג(1) בעמ' 326, 333).

(2) אומנם, פסק הדין הנ"ל דן ביסוד הנפשי הדרוש לשם הרשעה בעבירה לפי סעיף 17 (3) לחוק - התנהגות שאינה הולמת, ונקבע כי רשלנות מספקת. בדרך זו, אם כי בהרחבת מה, הלך בית המשפט העליון בעש"מ 6843/01 בעניין יפתח בן דוד. בדומה לכך, נפסק גם לגבי סעיף 8 (ב) לחוק הרשויות המקומיות (משמעת) ובהמשך לפסקה הנ"ל נקבע כי: -

"נראה לי כי לצורך קיום היסוד הנפשי בעבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת, די בכך שעובד מדינה סביר (או, לשון אחרת, אדם מן הישוב) יכל היה, בנסיבות העניין, להיות מודע לטיב המעשה."

(ראה לעניין זה את ער"מ 6494/00, בעניין דוד חזי, פורסם בפ"ד נ(5) בעמ' 101).

ועוד נפסק בנדון:

"ההנחה שהיסוד הנפשי הנדרש בעבירות משמעת בשירות המדינה זהה ליסוד הנפשי הנדרש בדין הפלילי וכי באופן גורף יש לדרוש מחשבה פלילית לשם הרשעה בכל עבירת משמעת, אינה מובנת מאליה. בפסיקתו של בית משפט זה, כבר נאמר כי יתכן שיש מקום להקל בדרישת היסוד הנפשי בדין המשמעתי לעומת היסוד הנפשי בדין הפלילי ואולי אף להסתפק ברשלנות לעבירות משמעת מסוימות".
(עש"מ 6335/02 עזר שוחט נגד מדינת ישראל, שניתן בתאריך 8.1.03 וטרם פורסם).

על גישה דומה חזר בית המשפט העליון בעש"מ 3849/03 בעניין אלבו.

ג. רמת ההוכחה הנדרשת

1) בית הדין מוצא לנכון להתייחס לשאלת רמת ההוכחה הנדרשת בדין המשמעתי לגבי התנהגות שהקשרה, מעשה של פגיעה פיזית בתלמיד.

בסוגיה זו קבע סעיף 11 לחוק, כי בכפוף לאמור בסעיף 7 לחוק, יהיו לבית הדין כל הסמכויות הנתונות לוועדת חקירה, לפי סעיפים 8 עד 11 ו-27 (ב) לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968.

סעיף 8 לחוק ועדות חקירה קובע:

"א. ועדת חקירה אינה כפופה לנהוג לפי סדרי הדין של בית משפט והיא רשאית לקבל כל ראיה שהיא, בכל דרך הנראית לה מועילה, ולקבוע סדרי חקירתם של עדים, והכל כשאין בחוק זה או בתקנות על פי הוראה אחרת.

ב. ועדת חקירה אינה כפופה לדיני הראיות שאין בחוק זה או בתקנות על פי הוראה אחרת."

עם זאת, חלה החובה על בית הדין, כמו על כלל יחידות המינהל, לפעול לפי כללי הצדק הטבעי. עיקרון זה נקבע על ידי בית המשפט העליון, מפי השופט ברנזון כבר מקדמת דנא:

"זכותו היסודית והבלתי מעורערת של כל עובד המדינה היא, שבמלא בית הדין המשמעתי את תפקידו, לא ייפגע במאומה בעקרונות הצדק, כפי שאלה הוגדרו

ונקבעו בדין, ובתי המשפט יקפידו עם בית הדין הקפדה רבה, שישמור על זכויות יסוד אלה של העובדים העומדים לפניו לדין משמעת.

אבל מעבר לגבולותיהם, המוגדרים היטב כאמור, של עקרונות הצדק הטבעי, לא יתערבו, בתי המשפט בשיקול דעתו ובסדרי דיונו של בית הדין המשמעת, כל עוד הוא ממלא תפקידו ואינו חורג ממסגרת סמכויותיו כדין. (עש"מ 1/66 פסקל נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד כ(3), 71).

ואכן, לעניין מידת ההוכחה הראייתית, הנדרשת על ידי בית הדין למשמעת, קבע כב' השופט לזין בעש"מ 9/88, אזוט נגד מדינת ישראל, פ"ד מ"ג(1), 867: "חובה להקפיד על קיומו של איזון נאות בין הצורך בניהול הליכים מהירים ויעילים מחד גיסא לבין שמירת כללים בסיסיים המבטיחים זכויותיו של העומד לדין, מאידך גיסא...".

בית המשפט העליון קבע כי, בשל איזון זה, אין לקבוע מסמרות לעניין מידת ההוכחה הראייתית, ולפיכך מידת ההוכחה הנדרשת עשויה להשתנות לפי רצינות העניין השנוי במחלוקת. באותו הקשר, קבע בית המשפט בפסק דין מאוחר יותר - עש"מ 3725/91, בכרך נגד מדינת ישראל (פ"ד מה(5), 401), שאין ליצור רמת הוכחה מיוחדת לדין המשמעת וכי רמת ההוכחה בדין המשמעת דומה לזו שבדין הפלילי:

"לדידי, די בשתי רמות ההוכחה הקיימות אצלנו והן, שכנוע מעבר לספק סביר מחד גיסא, ומאזן הסתברויות מאידך גיסא. דיני נפשות נחשבים לחמורים יותר בתוצאותיהם, ונדרשת מידה גבוהה יותר של הוכחה, מאשר מאזן הסתברויות בלבד. הדין המשמעת מצטרף מבחינה זו להליך הפלילי כי זו משמעותו לאשורה." (ראה עש"מ 5550/98 גל-אור נגד מדינת ישראל פ"ד נג(1) 326).

כב' השופט קדמי, בספרו "על הראיות" (חלק שלישי, מהדורה משולבת ומעדכנת, התשכ"ט-1999, בעמ' 1340 ובעמ' 1467), דן בנושא זה: "להרשעה בבית הדין למשמעת דרושה רמת ודאות שאינה מגעת אמנם לזו הנדרשת בפלילים, אך העולה על זו הנדרשת בהליך האזרחי".

(2) במהלך הדיון הוגשו כמצויין לעיל, הודעותיהם במסגרת ישראל של עדי התביעה שהעידו בפנינו, לנוכח הפער שנתגלה בין עדויות אלה ותוכן עדותם בפנינו, ובית הדין ידרש בפרק הסיום של הכרעת דינו להידרש לשאלה אם רשאי הוא להעדיף את ההודעות שמסרו העדים בחקירותיהם על פני הגירסה שמסרו העדים בבית הדין.

(3) הסוגיה האמורה נדונה זה לא מכבר בעש"מ 7858/03 בעניין ירדן יופה שניתן בתאריך 10.2.2004 ובית המשפט העליון נתן לכך תשובה חיובית:

"על-פי סעיף 11 לחוק המשמעת, נתונות לבית-הדין סמכויות של ועדות חקירה על-פי חוק ועדות חקירה, תשכ"ט-1968 (להלן: חוק ועדות חקירה). סעיף 8 לחוק ועדות חקירה מורה כי ועדת חקירה רשאית לקבל כל ראיה שהיא, בכל דרך שנראית לה מועילה. כבר נקבע בפסיקתנו, על יסוד האמור בסעיף זה, כי אין בית הדין קשור בדיני הראיות. יפים לעניין זה דברים שנאמרו מפי הנשיא שמגר:

"השחרור מתחולת דיני הראיות – כפי שהוא עולה ברורות מסעיף 11 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, יחד עם סעיף 8 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968 – נועד בעיקרו כדי להסיר מן הועדה ומבית-הדין, לפי העניין, את הכבלים הפורמליים המטילים סייגים ותנאים על קבלת ראיה מסוג זה או אחר. היה בכך במידה רבה כדי להשוות את האפשרות הפתוחה להגשת וקבלת ראיות הנוהגות בבית-הדין לזו הנוהגת בבתי המשפט הפליליים הפועלים לפי השיטה האינקוויזיטורית."

[עש"מ 3725/91 ראובן בכרך נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(5) 401, 407].

לפיכך, רשאי בית-הדין לקבל כראיה הודעה שנמסרה במסגרת החקירה בנציבות, ככל שהדבר נראה לו צודק בנסיבות העניין (ראו: עש"מ 2/89 ניסים חבר נ' מדינת ישראל (לא פורסם); עש"מ 3/75 אלפונסו דבוש נ' נציבות שירות המדינה, פ"ד (1) 231; עש"מ 2/73 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד כח(1) 365; עש"מ 1/66 קרול פסקל נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד כ(3) 71).

יחד עם זאת, בדרך כלל, נוהג בית הדין להחמיר עם עצמו לעניין מידת ההוכחה, ומנחה עצמו שלא להרשיע בעבירות משמעת, אלא אם הוכחה לפניו האשמה ברמת ההוכחה המקובלת בדין הפלילי, וגישתו זו כעקרון אף אושרה על ידינו. לפיכך, אם בדין הפלילי קבילה כראיה הודעה של עד שנמסרה מחוץ לכותלי בית המשפט, כאמרת-חוץ העומדת בתנאים הקבועים בסעיף 10 א לפקודת הראיות, הרי שהודעה זו קבילה בוודאי גם לצורכי הדין המשמעתי. ביחס להליך הפלילי, קובעת הוראת סעיף 10 א(ג) את התנאים להעדפת אמרה שנתקבלה מחוץ לכותלי בית המשפט בזו הלשון:

"(ג) בית המשפט רשאי לסמוך ממצאיו על אמרה שנתקבלה לפי סעיף זה, או על חלקה, והוא רשאי להעדיף את האמרה של עדותו של העד, והכל אם ראה לעשות כן לנוכח נסיבות העניין, לרבות נסיבות מתן האמרה,

הראיות שהובאו במשפט, התנהגות העד במשפט ואותות האמת שנתגלו במהלך המשפט, והטעמים יירשמו."

ולעניין קבילותה של הודעה שנמסרה מחוץ לכותלי בית הדין, מוסיפה על כך תקנה 40 ג' לתקנות שירות המדינה (משמעת) (סדרי הדין של בית הדין), התשכ"ד-1963.

"עדות בכתב"

40ג. **עדות בכתב תהא קבילה כראיה בהליכים שמתנהלים בבית הדין, אם מתן העדות הוכח על ידי העדתו בעל פה בבית הדין של נותנה ושניתנה הזדמנות לחקרו חקירה נגדית, ואולם עדות בכתב תהא קבילה בלא העדה כאמור, אם בעלי הדין הסכימו לכך."**

9. סיכומי הצדדים

בית הדין הורה, כי הצדדים יגישו את סיכומיהם בכתב, ואכן התכבדנו בקבלתם של סיכומים בכתב בהם הציגו הצדדים את גישתם לראיות שבאו בפנינו, ואת תפיסתם וגישתם לגבי הממצאים והמסקנות, שראוי כי נסיק מהם, במסגרת הדין.

א. סיכומי התביעה

התובעת המלומדת בסיכומיה הסדורים מציגה את פני התובענה שהוגשה כנגד הנאשם לאחר שהואשם בפלילים בבית משפט השלום במסעדה, אולם היועמ"ש לממשלה החליט לעכב את ההליכים הפליליים נגדו וכתחליף לכך מומש הליך משמעותי בגין האירוע שנרחש ב-1.10.00 שבו במהלך שיעור למתמטיקה הנאשם תפס את התלמיד ג.ע. שהיה בן 17 באותה העת דחפו, חנקו ונתן לו סטירה בפניו שבעקבותיה ראשו פגע בקיר ונחבל.

(1) התובעת בסיכומיה פורסת אחת לאחת את העדויות שבאו בפנינו מטעמים של עדי התביעה – תלמידי בית הספר דאז שתמצית עדותם הובאה בפרק שדן בפרשת התביעה ומצביעה על הפער שקיים בין גרסתם המתחמקת שבאה בפנינו, המאופיינת בהעדר זיכרון לגבי מה שהתרחש בכיתה, ובין תוכן עדותם כפי שבאה בפני משטרת ישראל – עדות שנמסרה שלא בנוכחות התלמיד ג.ע., כאשר במהלך החקירה כל עד נחקר בנפרד לגבי אירוע שהתרחש ימים ספורים לפני מתן עדותו.

(2) התובעת מנתחת בסיכומיה אחת לאחת את העדויות של אותם תלמידים דאז, כפי שבאו בפני בית דין זה לעומת עדותם בחקירה ומצביעה על הסתירות והתהיות שעולות

מעדויות אלה ועושה כן בפירוט רב.

(3) התובעת סבורה שעדויות אלה כפי שבאו בפנינו, אינן עדויות אמת, הן נועדו לסייע לנאשם לאחר זמן, ועל בית הדין להעדיף את העדויות כפי שנמסרו במשטרת ישראל, שתמציתם הובאו במוצגי התביעה על פני עדותם בפנינו. התובעת סבורה, כי העדים מסרו במשטרת ישראל גרסת אמת לגבי האירוע שלו היו עדים, ואשר נתרחש בין כותלי הכיתה. בפנינו חלק מהעדים שמו את יהבם על הזמן שחלף מאז האירוע, שכחת הדברים, ורצון משותף של התלמידים שאין ליתן בו אמון "לעשות בלגן" ולהיזרק מבית הספר על כנפי תלונתם. על בית הדין להעדיף את עדותם במשטרה על פני העדויות שבאו בפניו שלהם לא ניתן כל אמון, על בסיס סמכותו המנויה לפי סעיף 10(א) בפקודת הראיות.

גם לגבי הנער שנפגע ג.ע. התובעת סבורה כי ב-1.10.00 הוא מסר גרסת אמת במשטרה ואילו בפנינו באה גרסה מתחמקת שאין ליתן בה אמון שבה הולבשו האירועים בלבוש חדש.

(4) בנעילת פרק זה של סיכומיה, התובעת סבורה כי על בית הדין לדחות את העדויות שבאו בפנינו מפי הנערים ולהעדיף את גרסתם כפי שנמסרה במשטרת ישראל בדרך דומה שבה הלכנו בבד"מ 47/03. בהמשך סיכומיה התביעה עומדת על סתירות שמצאה בעדותו של הנאשם כעד הגנה לבין עדותו במשטרת ישראל והיא מנתחת בצורה מפורטת את מהלך השתלשלותו של האירוע מראשיתו לאחר ששאל את שמו של התלמיד ועד שהתלמיד הוצא מהכיתה לאחר שננקטה כלפיו אלימות, כגישת התביעה.

(5) התביעה סבורה, כי אין ליתן אמון בעדותו של הנאשם מאחר וקיימות בה סתירות מהותיות לגבי כל שלביו של האירוע. כן אין ליתן אמון בגרסתו כי לא קרא או הבין את עדותו במשטרה, וכי מצויים בה דברים שלא אמרם. ובנוסף נטען בפנינו, כי הנאשם אימץ לעצמו בפני בית הדין גישה חדשה לפיה הורה לתלמיד לגשת למנהל, הגם שבמשטרת ישראל אותו שלב אינו מצוי באמרתו, או בעדויותיהם של עדי התביעה במשטרה.

כמו כן, התביעה לא מוצאת כל היגיון בכך שהנאשם יתנצל בפני התלמיד על הוצאתו מהכיתה. לגישת התביעה מעשיו של הנאשם המיוחסים לו הם אלה שהביאו אותו לצורך להתנצל בפני התלמיד המוכה.

התביעה אף אינה רואה כל היגיון בכך שהגשת התלונה נגד הנאשם טמנה בחובה את פוטנציאל סיום לימודיו של אותו תלמיד ובנוסף העלתה התביעה בסיכומיה תמיהות

לגבי תוכן עדותו של אבי התלמיד המוכה ג.ע. שלא נכח באירוע ולדברו כמעט לא דווח לו עליו הגם ששמע על האירוע מהמורה לספורט, כאשר לגרסתו בנו לא סיפר לו דבר לא על התלונה, ולא על הצעד שנקט לשם ביטולה.

(6) התובעת סבורה, כי אין ליתן כל משקל למוצג ההגנה נ/1, נוסח המכתב אינו מצביע כי הוא מעשי ידו של התלמיד. לגישת התביעה, אחרים בחשו ביצירתו. כאשר מהתביעה נמנע מלחקור את ג.ע על נסיבות כתיבתו של המסמך.

(7) התביעה סבורה, כי אין ליתן אמון בראיות ההגנה, לא בגרסת הנאשם ולא בגרסת אביו של התלמיד. היה לאל ידו של הנאשם לזמן תלמידים אחרים מהכיתה כעדי הגנה שיהוו עמוד תווך לגרסתו כפי שבאה בפני בית הדין.

(8) התובעת מייחדת חלק בסיכומיה להצגת הניתוח המשפטי שחל על מעשיו המיוחסים של הנאשם, את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון לגבי מעמדו של מורה בישראל וסטנדרט ההתנהגות שנדרש ממנו, באי נקיטתה של אלימות כלשהי כלפי תלמידים, כפי שהדבר הובא בשורה ארוכה של פסקי דין שחלקים הובאו במסגרת הנורמטיבית שהציג בית הדין לעיל ואחרים כמו: ע"פ 405/94 בעניין ארגני, ע"פ 5224/97 בעניין שדה אור, כאשר ציטוטים מאותה פסיקה הובאו בסיכומי התביעה. כמו כן דבר פסיקתו של בית המשפט העליון לגבי היסוד הנפשי הנדרש לשם הוכחתן של עבירות משמעת והיסודות של העבירות המשמעתיות שבהן הואשם הנאשם שגם הם הובאו במסגרת הנורמטיבית שבהכרעת דין זו.

(9) בנעילת סיכומיה התביעה סבורה, כי עלה בידיה לעמוד בנטל ההוכחה הדרוש לשם הרשעת הנאשם בעבירות שבהן הואשם בכתב התובענה.

ב. סיכומי ההגנה

(1) ההגנה לאחר עיון בסיכומי התביעה הגישה את סיכומיה הסדורים לבית הדין.

(2) ההגנה כדרכה של התביעה, פורסת את ראיות התביעה וההגנה כפי שבאו בפנינו ואולם בשונה מדרכה של התביעה, מבוקשה הינו כי בית הדין יתן אמון מלא בעדויותיהם של עדי התביעה ובגרסת הנאשם כפי שבאו בפנינו ויעדיפם על פני עדותם במשטרה, ועותרת לכך כאמור כי לא נעניק כל אמון לעדויותיהן במשטרה של עדי התביעה.

(3) ההגנה סבורה, כי העדויות שבאו בפנינו בבית הדין מצביעות, כי מעבר לבקשתו של הנאשם כי התלמיד ג.ע. יצא מהכיתה ותפיסתו בידו לצורך מימוש ההוראה והוצאתו מהכיתה ושליחתו למנהל, לאחר שהמשיך לאמור את שמו בקול נמוך, לא ננקטה כל אלימות מצדו של הנאשם.

(4) לגישת ההגנה העדים על-פי עצתו של ג.ע. גיבשו מעין קשר ביניהם על ידי הליכה משותפת למשטרה, ומסירת התלונה על דרכו האלימה של הנאשם בכיתה כלפי ג.ע., לנוכח אופיים שעליו העידו "כילדים מופרעים", והעדר תובנה של משמעות התלונה במשטרה והערכה כי בכך יבוא הקץ ללימודיהם – כך עולה לגרסת ההגנה מעדותו של התלמיד שלעבר מהראן אבו שבלי, וכן מעדותו של סלים שמש, כאשר ניתן להצביע על קווי דמיון משותפים בין שתי העדויות.

(5) בהמשך הסיכומים הסניגור המלומד מנתח את עדותו של התלמיד ג.ע., את תוכן תלונתו במשטרה מיום 1.10.00 ואת דבר ביטולה בתאריך 9.10.00, לאחר שהבין שהמורה רוצה את טובתו, וכי לא התכוון לפגוע בו, לנוכח ביטול התלונה כעבור 9 ימים.

(6) לגישת ההגנה אין זה סביר כי מורה וותיק ומוערך ינהג כמיוחס לנאשם, וכי אין מקום ליתן כל אמון בעדויות במשטרה, וכי יש להעדיף את אותם דברים שנמסרו לבית הדין שאינם מצביעים כי ננקטה אלימות על ידי הנאשם, וכן יש ליתן משקל לכך כי התלמיד ג.ע. ואחרים המשיכו את לימודיהם בכיתה בה לימד הנאשם, עד לסוף פרק תלמודם. ובהמשך נטען בסיכומים, כי עדותו של השוטר החוקר עותמאן הינו חסרת משקל, מאחר ולא עלה בידו להעיד על פרטי החקירה, של אותם נערים.

(7) ההגנה סבורה, כי לא ניתן להרשיע את הנאשם באישומיה של התובענה, על בסיס הקבוע בסעיף 10 א' לפקודת הראיות בהעדר חיזוק לגרסה שמסרו הנערים במשטרה.

(8) ההגנה סבורה, כי על בית הדין ליתן אמון מלא בגרסתו של הנאשם כפי שנמסרה במשטרה וגם בפנינו, לפיה ביקש מהתלמיד לצאת מהכיתה על רקע דרך המענה של התלמיד, בקשה שלוותה בתפיסת ידו והוצאתו החוצה, וכי עדותם של תלמידי הכיתה בפנינו אך מחזקת את דבר גרסתו של הנאשם לאירועיה של התובענה, וכי לסתירות שעליהם הצביעה התביעה בסיכומיה אין ליתן משקל ממשי, לנוכח הזמן שחלף מזמן האירוע. ובהתחשב במסר שהעבירו התלמידים עדי התביעה לבית הדין, כי שיקרו

בעדותם במשטרה. ולאותו העדר אמון שיש לייחס לעדותם של אותם נערים במשטרה יש חיזוק לנוכח דרכם בבית הספר ובמיוחד דרכו של התלמיד ג.ע שלגביו ניתן למצוא תימוכין בעדותו של אביו מר יוסף וכן ב-1/נ, הגם שאינו פרי יצירתו המלא של הנער ג.ע.

9) בנעילת סיכומיה סבורה ההגנה, כי על אף שהאירוע שנתרחש לכאורה בכיתה, לא עלה ביד הנאשם לאתר תלמידים אחרים שנוכחו בה, מעבר לעדי התביעה לנוכח פיזורם של התלמידים בארץ ובחו"ל, וכי לא ניתן להעיד את בנות הכיתה שנשאו בשל מה שכונה בסיכומים – המנטליות הדרוזית, וכי עדותם של עדי התביעה מצביעה על הצלחתו של הנאשם להפוך מה שכונה "מאפיה" לגברים לעניין.

10) לנוכח מכלול טיעוניה של ההגנה, שתמציתם נפרס לעיל – עותרת ההגנה לזיכוי של הנאשם מכל אישומיה של התובענה.

מבוא – הערכת העדויות ממצאים ומסקנות

10. בפרקיה הקודמים של הכרעת הדין נפרסו הראיות כפי שבאו בפנינו בפרשת התביעה וההגנה, לכך חברו הצגתו של הדין הרלבנטי אשר חל בסוגיות נשוא דיוננו על מישוריו השונים וסיכומי הצדדים בכתב, שבהם הובאה בפנינו גישתם לראיות ולדין ולמסקנות שראוי שניסיק מהן כל צד לפי מהות שליחותו ותפיסתו עולמו. ואולם כידוע מלאכת שפיטה מסורה בידינו ומגיעה בפרק זה לשלב הסיום.

11. בית הדין בחן בקפידה את מכלול הראיות שבאו בפניו, את המסגרת הנורמטיבית השולטת על הסוגיות שבנשוא דיוננו, את רמת ההוכחה הנדרשת לצורך הוכחתן של העבירות שיוחסו לנאשם, היסוד הנפשי הדרוש לשם הרשעה בעבירות משמעת. בחינה זו נעשתה כאמור יחד עם סיכומיהם המועילים של הצדדים, על בסיסם של כל אלה הגענו לממצאים ולמסקנות לגבי פרטיה ואישומיה של התובענה. ואולם טרם נעשה כן, נקדים לכך מבוא שיהיה בר השלכה על יתר ממצאינו ומסקנותינו.

מבוא 12.

א. הנאשם אדם משכיל, אשר הועסק במועד הרלבנטי לתובענה כמורה למתמטיקה בבית הספר התיכון במסעדה ברמת הגולן, נעדר עבר פלילי או משמעותי קודם, נחקר תחילה על ידי משטרת ישראל בחשד לביצוע עבירה פלילית בשל מעשה התקיפה שיוחס לו כלפי תלמידו ג.ע – חקירה שהבשילה עד כדי הגשתו של כתב אישום לבית משפט שלום, ואולם

ההליך הפלילי לא מומש. בסופו דבר הוגש נגד הנאשם בשל עיכוב הליכיו על ידי היועץ המשפטי לממשלה, ואולם הוחלט לממש הליך משמעותי נגד הנאשם, על בסיסן של הראיות שנאספו בהליך הפלילי ובלי שנעשתה פעולת השלמת חקירה כלשהי על ידי אגף החקירות בנש"מ, בטרם הגשת התובענה לבית הדין וההליך המשמעותי התנהל מראשית ועד סיומו על בסיס הראיות שנאספו על ידי משטרת ישראל.

ב. כבר בפרק זה בית הדין מבקש לקבוע, כי הינו נותן מלוא האמון בעדותו של רס"מ עותמאן, החוקר המשטרתי, גם אם לא זכר במהלך עדותו בפנינו את מלוא פרטיה של החקירה, כי לנחקרים היתה מסורה האפשרות למסור את עדותם בשפה העברית או הערבית, וכי הנאשם לפי נוהגיה של החקירה, קרא את אשר מסר בחקירה בטרם חתימתו על ת/4. ואנו דוחים את גישתו של הנאשם, כי החוקר רשם במהלך חקירתו - דברים שלא נאמרו על ידו.

ג. הראיות שבאו בפנינו מאפשרות לקבוע, כי הנער המתלונן ג.ע הגיש את תלונתו במשטרת ישראל, ביום האירוע ב-1.10.00 וביטלה בתאריך 9.10.00 (ראה תמצית ת/3). עיון בעדות שבה ביטל התלמיד את תלונתו, אינו מעלה כי ביטולה נעשה מאחר ובחקירתו הראשונה מסר דבר שקר וכזב על האירוע, ביטול התלונה מנומק ומבוסס על תובנתו של התלמיד, כי הנאשם לא התכוון לפגוע בו אלא רק לעזור לו.

ואולם לא ראינו בעדות זו דבר, כי המעשה שיוחס לנאשם בתלונתו ובעדותו לא היה מעולם, גם 1/ שלגביו מודה ההגנה בסיכומיה שלא היה יציר כפיו של התלמיד ג.ע, אלא נסתייע בו באחרים, מצוי בו צער על ניפוחו של העניין מעבר למידה הדרושה ואולם לא התכחשות לעצם האירוע שנתרחש בכיתה. בית הדין החליט שלא ליתן אמון לעדותו של אבי הנער, מר יוסף עמאשה, לפיה 1/ נכתב ללא סיועו.

בית הדין קובע, כי לאבי הנער היה חלק באותו מסמך ובגישתו המאוחרת של ג.ע. כלפי מעשיו של הנאשם, תלמיד שהתקשה בלימודיו אשר אפשר, כי צלח בהם בסיועו של הנאשם לפי מידת יכולתו. בית הדין לאחר שהתרשם מעדותו של העד, לא יכול ליתן אמון בעדותו, כי ג.ע לא עדכן את האב באירוע בבית הספר בקשת הסולחה של העד מהנאשם על עצם הגשת התלונה – מצביעה כי עודכן על ידי בנו על האירוע והתפתחויותיו.

ד. במהלך שמיעתו של התיק נחשפנו לכך, כי עדי התביעה אשר נכחו בכיתה במהלך האירוע ב-1.10.00 (מהראן שבלי, סלים שמס ו-ג.ע) ומסרו את עדותם לגבי המיוחס לנאשם, כמפורט ברישת הכרעת הדין, עדות שנמסרה בסמוך להתרחשות עצמה כ-9 ימים לאחר האירוע, חזרו בהם לאחר כ-4 שנים ממועד עדותם, מהגרסה המפלילה כפי שנמסרה על

ידם במשטרת ישראל, ובעדותם בפנינו מסרו, כי נתנו עדות שקר במשטרה על מעשיו של הנאשם בכיתה, ובפנינו נתגלתה תופעה מדאיגה של אובדן זיכרון קולקטיבי של אנשים צעירים לגבי אירוע שנתרחש כ-4 שנים לפני מסירת עדותם בפנינו, עדים שאימצו לעצמם קו משותף של "חבורת מופרעים" ומעין "מאפיה" אשר עדותם במשטרה נועדה אך לסבך את המורה כמטרה ואמצעי להביא לקץ לימודיהם.

ה. ההחלטה המרכזית שעמדה לפתחנו בהכרעת דין זו, נעוצה בשאלת ההעדפה בין הגרסאות השונות של העדים, בין אלה שבאו בעת חקירתם במשטרת ישראל בסמוך לאירוע, ובין אלה שנפרסו בפני בית הדין.

13. הערכת עדויות ממצאים ומסקנות – הכרעה בין גרסאות

א. לנוכח קביעותינו שבפרק המבוא, באה העת לנתח ולהעריך את העדויות כפי שבאו בפנינו, להסיק את המסקנות ולהכריע בין פער הגרסאות שנגול בפנינו.

ב. מובן כי בתיק מסוג זה, לנוכח פערי הגרסאות שבאו בפנינו כאמור, נדרשנו למידת התרשמותנו הבלתי אמצעית מן העדים ולמידת האמון שניתן היה להעניק לעדותם, תוך בחינת ואיתור סמני האמת או השקר במהלך עדותם, מבלי שנזנח את הראיות האחרות שבאו בפנינו.

ג. העד מהראן שבלי תאר בבית הדין את האירוע בהתאמה לגרסת הנאשם, לפיה הנאשם תפס את ג.ע ומשכו החוצה, לאחר שמסר שמו בקול נמוך, העד לא זכר את פרטי חקירתו במשטרה עליה חתם ואולם נזכר כי לא ראה כלל את האירוע, וכי הוא וחבריו נהגו לעשות צחוק בכיתה ואילו בעדותו במשטרה כאמור, העד מסר כי ג.ע ניסה לצאת לאחר שהנאשם צעק לעברו, הנאשם תפסו סטר על פניו וראשו פגע בקיר.

ד. בית הדין לנוכח מידת התרשמותו מהעד הגיע לכלל מסקנה, כי בעדותו בפנינו לא העיד אמת, לנוכח מחויבות אשר חש כלפי המורה. בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי קיימת הצדקה לנוכח מידת אי האמון שהחלטנו להעניק לעדותו, להעדיף את עדותו במשטרה (ת/1) על פני עדותו כפי שנמסרה בבית הדין, על בסיסה של המסגרת הנורמטיבית שהובאה בנדון.

ה. העד סלים שמס העיד בפנינו על משיכתו של ג.ע והוצאתו מהכיתה וניסה להרשימו במידת המופרעות שאפיינה את הכיתה, אשר הוא וחבריו החליטו לסבך את המורה באמצעות

מתן עדות שקר במשטרה, ומאידך עד ראיה זה לאירוע מסר במשטרה עדות דומה לזו של חברו מהראן (ראה תמצית ת/2) לפיה במהלך ניסיונו של התלמיד ג.ע לצאת מהכיתה הנאשם דחפו, סטר בפניו וראשו פגע בקיר. בית הדין החליט שלא ליתן כל אמון בעדותו בפניו, שסימני אמת לא ניכרו בה ולהעדיף כאמור את עדותו כפי שנמסרה במשטרת ישראל.

ו. התלמיד שלעבר ג.ע העיד בפניו כי הוא ניחן בקול נמוך ולאחר שנשאל לשמו והשיב באותו הטון, נתבקש על ידי הנאשם לצאת החוצה, בשעה שסירב נדחף מחוץ לכיתה, ועל כך הנאשם התנצל בפניו. עד זה עטה על עצמו את גלימת המתכנן, הראשי כמי שביקש לשים קץ ללימודיו באמצעות סיבוכו של הנאשם בפלילים ולמזימתו צירף את חבריו עדי התביעה, שביקשם להעיד עדות שקר במשטרת ישראל.

ז. והנה בעדותו במשטרת ישראל, התלמיד דאז מתאר את ניסיונו לברוח מהנאשם לנוכח צעקתו, תפיסתו על ידו חניקתו ומתן הסטירה בפניו, וקבלת מכה בראשו בעקבותיה. בית הדין לאחר שאמר דברו על תוכנם של ת/3 ו-1/3 לעניין ביטול תלונותיו, התרשם כי העד במהלך עדותו בפניו ניסה לסייע בכל כוחו לנאשם על מנת לחלצו מההליך המשפטי, שבו הועמד לדין בפניו. מידת ההליכה לקראתו של הנאשם ניכרת אף בכך שחקירתו הנגדית על ידי בא כח הנאשם בפניו מסר כי הנמיק קולו במתכוון במסגרת גישת ההתרסה כלפי המורים, בעוד שבחקירתו הראשית העיד על כך שניחן בקול נמוך. בית הדין התרשם כי ג.ע העיד בפניו עדות שאינה אמת, שאליה כוון גם על ידי אחרים. גם בעניינו של עד זה בית הדין החליט על פי סמכותו כאמור להעדיף את עדותו במשטרת ישראל, על פני עדותו בפניו.

הנאשם בעדותו בפניו העריך, כי התלמיד ג.ע עשה שימוש במתכוון בקולו הנמוך עת נשאל לשמו לשם קנטור ולאחר שביקשו לצאת מהכיתה לנוכח סירובו, משכו ודחפו החוצה.

הנאשם חזר בעדותו בפניו על עיקרה של גרסתו כפי שנמסרה במשטרת ישראל (ראה תמצית ת/4), שם גם מסר, כי עובר להחלטתו להוציא את התלמיד מהכיתה ביקשו לפתור תרגיל במתמטיקה, פרט שאינו באף אחת מהעדויות כפי שבאו בפניו, או אלה שנמסרו במשטרת ישראל.

ח. לאחר שבית הדין ניתח והעריך את מכלול הראיות שבאו בפניו, בית הדין התרשם מעדותו של הנאשם בפניו, אותה בחן יחד עם עדותו במשטרת ישראל (ת/4) כי הנאשם גם בעדותו בפניו ביקש להסיר מעליו את אחריותו לאירוע תקיפתו של ג.ע, שבו איבד לרגע קט את

מידת איפוקו ושיקול דעתו, חרף ניסיונו רב השנים, וביקש להשליט משמעת כלפי אותו תלמיד בדרך שבה היו מאפייני אלימות, כמיוחס לו בכתב התובענה.

בית הדין החליט שלא ליתן אמון בעדותו של הנאשם לגבי מאפייני האירוע, כפי שבאה בפנינו.

סוף דבר

14. לנוכח הממצאים והמסקנות אליהם הגענו לעיל, אנו קובעים כי הנאשם ביום 1.10.00 במהלך שיעור מתמטיקה שהעביר, ברגע של איבוד שליטה, במהלכו תפס תלמיד שהיה בן 17 באותה העת (ג.ע) לאחר שמסר לנאשם את שמו בקול נמוך – דחפו, חנקו ונתן לו סטירה בפניו ובעקבות כך קיבל התלמיד מכה בראש ונחבל.

15. אשר על כן, הגענו לכלל החלטה, כי קיים יסוד בדין המאפשר להרשיע את הנאשם בעבירות שיוחסו לו בכתב התובענה.

16. ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת

המועד לשמיעת ראיות וטיעונים לעניין אמצעי המשמעת נקבע בזה ליום ז' בתמוז התשס"ה – 14.7.2005 בשעה 15:00 בבית הדין למשמעת בחיפה.

הכרעת הדין ניתנה ביום ט' בסיוון התשס"ה – 16.6.2005, שלא בנוכחות הצדדים להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר מחמוד חיג'אזי חבר	גב' ניצה סובוביץ חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

י"ז בתמוז התשס"ה
24 ביולי 2005

בדח. 2005-628
בד"מ 50/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

<p>בפני :</p> <p>עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין</p> <p>גב' ניצה סובוביץ</p> <p>מר מחמוד חיג'אזי</p>	<p>ב"כ הנאשם :</p> <p>עו"ד לילך כתריאל</p> <p>עו"ד ג'פרי ונדל</p>
<p>התובע (ת) :</p>	<p>הנאשם (ת) :</p>
<p>ב"כ הנאשם :</p> <p>עו"ד חוסיין אבו חוסיין</p> <p>עו"ד רים מסארווה</p>	<p>נציג המשרד :</p> <p>מר יהודה אהרון</p>

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1957, אשר הועסק במועד הרלבנטי לתובענה כמורה לפי דרגה M.A בבית הספר התיכון במסעדה והנמצא בשירות המדינה פרק זמן כ-26 שנים, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 18.4.04 בעבירות לפי סעיפים 17(1), 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בגין אירוע שהתרחש לגישת התביעה ביום 1.10.00 במהלך שיעור מתמטיקה שהעביר הנאשם, במהלכו תפס הנאשם תלמיד שהיה בן 17 באותה העת ג"ע (להלן-התלמיד) – דחפו, חנקו ונתן לו סטירה בפניו ובעקבות כך קיבל התלמיד מכה בראש ונחבל (להלן-האירוע).
2. נגד הנאשם הוגש תחילה כתב אישום בעקבות חקירת האירוע על ידי המשטרה ואולם לנוכח פנייתו של הנאשם - היועץ המשפטי החליט על עיכוב הליכים והתיק הפלילי הועבר לטיפול של נציבות שירות המדינה.

3. הנאשם כפר באישומיה של התובענה. לנוכח כפירתו התנהל משפט הוכחות ובסיומו הרשענו את הנאשם בעבירותיה של התובענה והגענו למסקנות עיקריות אלה, לאחר ניתוח והערכת העדויות:

א. עדי התביעה העידו בפנינו עדות שאינה אמת והחלטנו להעדיף את עדותם במשטרת ישראל, על פני עדותם בפנינו.

ב. בית הדין התרשם מעדותו של הנאשם בפנינו, אותה בחן יחד עם עדותו במשטרה, כי הנאשם גם בעדותו בפנינו ביקש להסיר מעליו את אחריותו לאירוע תקיפתו של ג.ע, שבו איבד לרגע קט את מידת איפוקו ושיקול דעתו, חרף ניסיונו רב השנים, וביקש להשליט משמעת כלפי אותו תלמיד בדרך שבה היו מאפייני אלימות. בית הדין החליט שלא ליתן אמון בעדותו של הנאשם לגבי מאפייני האירוע, כפי שבאה בפנינו.

ג. בסופה של הכרעת דינו קבענו, כי הנאשם ביום 1.10.00 במהלך שיעור מתמטיקה שהעביר, ברגע של איבוד שליטה, במהלכו תפס תלמיד שהיה בן 17 באותה העת (ג.ע) לאחר שמסר לנאשם את שמו בקול נמוך – דחפו, חנקו ונתן לו סטירה בפניו ובעקבות כך קיבל התלמיד מכה בראש ונחבל, והרשענו את הנאשם בעבירותיה של התובענה.

4. ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת

ג. טיעוני התביעה

(1) לתובע לא היו ראיות לעניין מידתם של אמצעי המשמעת וטען בפנינו את טיעוניו לגביהם.

(2) התובע עתר להטלתם של אמצעי משמעת אלה:

א) נזיפה חמורה;

ב) הפקעת משכורת קובעת;

ג) הורדה בדרגה אחת לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין.

(3) כתימוכין לגישתו האמורה, הגיש התובע את בד"מ 147/04, את בד"מ 3/03 ובד"מ 128/02 בהם הוטלו אמצעי משמעת זהים או דומים לאלה שלהם עתרה התביעה.

ד. גישת המשרד

נציג המשרד לא נכח בדיון, אולם העביר את עמדתו לבית הדין בכתב בה הוא מצטרף למידתם של אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה. במהלכו של הדיון בית הדין הנחה, כי נציג המשרד יתכבד ליצור קשר עם המפקח של בית הספר, או על דבר עבודתו של הנאשם ויעביר את עמדתו בנדון בטרם מתן גזר הדין. מעמדתו של המפקח, שהועברה לבית הדין בתאריך 21.7.2005 באמצעות הממונה על טיפול בפרט, תנאי שירות ומשמעת של משרד החינוך מר יהודה אהרון עולה, כי המדובר במורה מעולה שהמפקח מר יזדאן אבוזידן מכירו שנים, כאשר לנאשם הישגים מצויינים בתחום הוראת המתמטיקה, וכי המדובר במורה חיובי ועל המעשה יש להשקיף כעל כשלון חד פעמי.

ה. ראיות וטיעוני ההגנה

(1) מטעם ההגנה העידו בפנינו שלושה עדי אופי: הראשון **מר נזיה עמשה** – מנהל התיכון בשנת 72, מכיר את הנאשם עוד שהיה תלמיד ביה"ס וכשהפך כמורה בבית הספר. שמענו מפי העד, כי הנאשם היה תלמיד והינו מורה מוצלח.

השני **מר עדנאן בחראם** - מנהל חטיבת הביניים במסעדה, אשר מכיר את הנאשם מדרכו החינוכית המשותפת. העד הפקיד בידי הנאשם את ריכוז מקצוע המתמטיקה שבו הוא הוביל את ביה"ס להישגים יפים ומעריך של הנאשם כאחד המורים המובילים של בית הספר, שמגלה יחס של מעורבות ואכפתיות מהנעשה בבית הספר ובקרב תלמידיו. כן הודגשה בפנינו מידת מסירותו הגבוהה של הנאשם לבית הספר.

העד השלישי שהעיד בפנינו היה **מר רזי איברהים** מועד ההורים של חטיבת הביניים. מכיר את הנאשם מזה שלוש שנים ואשר העיד בפנינו על היחס המצוין שמגלה הנאשם כלפי הורים והתלמידים.

(2) ולגבי הנסיבות האישיות שמענו, כי הנאשם נשוי ואב לששה ילדים, ששתיים מבנותיו לומדות באוניברסיטה והוא תומך בהן. הוא נושא לבדו בעול פרנסת משפחתו ובאימו שגרה עמו. בנוסף על ביתו רובצת משכנתא בשיעור של 1,000 ₪ לחודש.

(3) הסניגורית המלומדת אבחנה את פסקי הדין שהוגשו על ידי התובע וטענה בפנינו, כי שונים הם מנסיבותיו של הנאשם הן משום שלא התקיים בעניינו הליך פלילי, והן משום שמעשיו היו חמורים פחות מאלה שהובאו בפסיקה מטעם התביעה. ובהמשך הטיעונים הוסיף הסניגור המלומד של הנאשם, כי החבלה בראשו של התלמיד היתה תוצאה מצערת מדחיפתו ולא מעשה מכוון וביקשנו להשקיף על מעשיו של הנאשם ככישלון חד-פעמי כתגובה ספונטנית ולא רצון להעניש. ולגישת ההגנה די אם בית הדין

יטיל על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה והפקעת חלק סמלי משכרו, בהתחשב במצבו הכלכלי.

ו. דבר הנאשם

שמענו מהנאשם פרטים על מצבו המשפחתי כנשוי ואב לששה ילדים כאמור, וכן מסר כי מעשיו לא גרמו לנזק ממשי לאותו התלמיד ואם נגרמה פגיעה כלשהי לאותו תלמיד, הנאשם ביקש את סליחת בית הדין.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו ולצורך הטלתם של אמצעי המשמעת נלקחו על ידינו בחשבון השיקולים הבאים :

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם ונסיבות העבירה

(1) כפי שעולה מהכרעת דינו, הנאשם איבד לרגע קט לפני כ-4 שנים את שלוות רוחו. לא שלט על מוצא ידיו וברגע מר שהוערך על ידו כקנטור ופרובוקציה מכבידה מצדו של תלמיד נקט נגדו בדרך של תפיסה, דחיפה, חניקה וסטירה וכתוצאה מהדחיפה, התלמיד נחבל בראשו.

(2) לעניין מהותה של הפגיעה במשמעת שירות המדינה, שבלעדיה הגוף שבו מתפקד העובד לא יוכל להגשים את יעדיו, בעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שצוטט על ידינו גם בהכרעת הדין.

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת" יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה." (פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

הנאשם באותו רגע נמהר של אובדן שליטה רגעי, פגע במשמעת שירות המדינה. כן קבענו, כי חרף נסיבות התנהגותו של אותו נער שהיו בהם יסודות אפשריים של העברת קנטור ופרובוקציה כלפי הנאשם, לנוכח מעמדו כמורה וסטנדרט ההתנהגות שנדרש ממנו להתנהגותו היה אותו פסול נורמטיבי, כפי שנקבע בפסיקה לגבי יסודותיה של אותה העבירה : -

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון." (עש"מ 3849/03 בעניין מיכל אלבז)

ולגבי הגוון שאותו יכול לעטות, הפסול לנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה נפסק ממש בימים אלה: -

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה." (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם)

(3) אותו פסול נורמטיבי נגזר מסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל נפסק: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה וגם מחוצה לה, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן :

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמין ומהוגנים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבלית כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו :
"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
 (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבלית את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעת".

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(5) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ראה גם (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.2003 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 וכן עיין בעש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי)

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם מועסק 26 שנה בשירות הציבורי, אין בעברו כל רבב. הנאשם כפי שהתרשמו במהלך הדיון וגם מאסופת המסמכים שהוגשה לעיונו ומעדי האופי שהעידו בעניינו, הוא אדם נורמטיבי ותורם. וכבר נפסק, כי לתרומתו של אדם בשירות הציבורי יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת. כן מתווספת לכך העובדה, כי הנאשם מפרנס לבדו משפחה בת 9 נפשות (יחד עם אימו).

(2) לתרומתו של העובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך פרק זמן ממש, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, וכך פסק כב' השופט חשין:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."

(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

6. סוף דבר – למידתם של אמצעי המשמעת

לאחר שבית הדין עיין בדפוס התנהגותו, נסיבות העבירה, הנסיבות האישיות ובטיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו, ובשיקולים אותם פרסנו לעיל, הגענו לכלל מסקנה, כי ניתן יהא להגשים את תכליתם של אמצעי המשמעת אם נטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה – אמצעי משמעת בעל משמעות ומסר נורמטיביים, שבאמצעותה מעביר בית הדין לנאשם, ולציבור עובדי המדינה את גישתו לגבי הפסול שנפל בהתנהגותו.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים, בכך התחשבנו בנסיבותיו האישיות ובאיכות תרומתו לשירות.

7. לנוכח הזמן שחלף ממועד ביצוע העבירות, כאשר בכל אותה העת המשיך הנאשם למלא את תפקידו, בית הדין לא מצא הצדקה להוריד את הנאשם בדרגה, לאחר ששוכנע כי גם באמצעות אמצעי משמעת אלה ניתן להעביר את המסר הראוי לנאשם, ולאחר שהנאשם ניחם בפניו, על מעשיו שקיבל עליהם אחריות.

8. בגזירתם של אמצעי המשמעת האמורים, בית הדין הלך בנתיב הנסלל לאחרונה בבית המשפט העליון בעש"מ 3446/05 בעניין מדינת ישראל נאיל דראושה ממנו עולה, כי התחשבות יתר בנסיבות האישיות עלולה להחטיא את התכלית של אמצעי המשמעת, גם אם מדובר בעבירות שנעברו לפני כ-5 שנים, ולא שוכנענו כי ניתן להביא את ההליך לידי סיום על ידי הטלתה של נזיפה בלבד, כעמדת ההגנה.

גישתנו האמורה נגזרת ממדיניות התגובה בעבירות של תקיפה של בית המשפט העליון:

"לאחר ששקלתי את טענות הצדדים ועיינתי בחומר אשר הובא בפניי, באתי למסקנה כדין הערעור להידחות. בית משפט זה חזר והדגיש בשורה ארוכה של פסקי דין את החומרה הרבה של הכאת ילדים בידי מוריהם ואת הצורך בהחמרת אמצעי המשמעת במקרים אלו על מנת לעקור את התופעה מן השורש (ראו למשל: ע"פ 4405/94 מדינת ישראל נ' אלגני, פ"ד מח(5) 191, 192; ע"פ 5224/97 מדינת ישראל נ' שדה אור, פ"ד נב(3) 374, 383; עש"מ 4503/00 אמין נ' מדינת ישראל (לא פורסם); עש"מ 9233/02 זעורר נ' נציבות שירות המדינה, פ"ד נז(2) 77; עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נ' אבו עסבה, פ"ד נו(5) 6; עש"מ 10501/02 שאהין נ' נציבות שירות המדינה (לא פורסם)).
אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ובמיומנותו המקצועית, וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נ' מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם של התלמידים, הם מורי הדרך בכל הנוגע לדרכי התנהגות של תלמידיהם,

ועליהם לתרום לבניית דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע אלא בתבונתו, באישיותו ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא את תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא כשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיים חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלמות גופו.”

גזר הדין ניתן ביום י"ז בתמוז התשס"ה – 24.7.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

<p>(-)</p> <hr/> <p>מר מחמוד חיג'אזי חבר</p>	<p>(-)</p> <hr/> <p>גבי ניצה סובוביץ חברה</p>	<p>(-)</p> <hr/> <p>עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר</p>
--	---	---

בד"מ 146/04 – תקיפת בת זוג**תמצית פסק הדין :**

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, המועסק כמורה בכיר במשרד החינוך, בעבירות משמעת שונות.

כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שנערך בעניינו בבית משפט השלום בחדרה, על שתקף את בת-זוגתו וגרם לה לחבלות ממשיות בחלקי גוף שונים ואף איים לפגוע בחייה אם תתלונן עליו במשטרה. בימ"ש השלום העניש את הנאשם ללא הרשעה ע"י הטלתן של 150 שעות של"צ וע"י מתן התחייבות כספית בסך 3000 ₪ למשך שנה.

התביעה: עתרה לאמצעי משמעת של נזיפה חמורה, הורדה בדרגה אחת למשך שנה ופסילה מלמלא תפקיד ניהולי ברמה של רכז שכבה או גבוה יותר, לפרק זמן של שלוש שנים.

המשרד: הצטרף לאמצעי המשמעת להם עתרה התביעה.

ההגנה: עתרה לאמצעי משמעת של נזיפה לנוכח העובדה כי הנאשם הפיק את לקחו וממשיך להתגורר עם רעייתו החולה ותומך בה, הנאשם אב ל-5 ילדים שפרנסתם עליו.

ביה"ד שקל את טיעוני הצדדים לגבי מידתם הראויה של אמצעי המשמעת, שהינה הגנה על השרות הציבורי ותדמיתו בעיני הציבור ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים כי לא יכשלו במעשים מסוג זה, את העבירות ונסיבותיהן – גם כאשר המעשה שבגיניו הואשם ונענש הנאשם אינו קשור כלל לתפקידו ואת הנסיבות האישיות – הנאשם השלים 33 שנות עבודה בשרות המדינה ולתפקוד ולו תקין לאורך שנים, יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת, והחליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

- א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי של ביה"ד כי נפל פסול מכביד בהתנהגותו כלפי רעייתו.
- ב. **הורדה בדרגה אחת** (דרגת שכר) – לפרק זמן של חודשיים מיום גזר הדין.
- ג. **פסילה למילוי תפקיד** – ברמת רכז שכבה או תפקיד בכיר יותר לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין.

ניתן ביום כ"ה בניסן התשס"ה – 4.5.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גבי לאה מנג'רסקי - חברה

מר שפיק קבלאן - חבר

ה' בניסן התשס"ה
14 באפריל 2005

בדח. 2005-383
בד"מ 146/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' לאה מנג'רסקי
מר שפיק קבלאן
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד יוסף עבד אל רזאק

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1951, המועסק במשרד החינוך בתפקיד מורה בכיר שתחילת העסקתו הינה משנת 1972, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 12.12.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה. בעקבות הליך פלילי שנערך בעניינו בבית משפט השלום בחדרה (תיק פלילי 003923/01) - הליך שנסתיים בתאריך 12.7.2004 בענישתו של הנאשם ללא הרשעה על ידי ביצוען של 150 שעות של"צ וכן במתן התחייבות כספית בסך של 3,000 ₪ למשך שנה, כי ימנע באותה תקופה לבצע עבירות דומות.

2. הנאשם במהלכו של ההליך הפלילי הודה ביסודות העבירות שבהן הואשם, כי בתאריך 11.12.2000 בביתו תקף שלא כדין את בת זוגו וגרם לה לחבלות ממשיות בחלקי גוף שונים, לרבות שבר באפה וכן איים עליה, כי יפגע בחייה אם תתלונן עליו במשטרה. העבירות שבהן הנאשם הואשם אך לא הורשע כאמור, היו לפי סעיפים 379, 382(ב) ו-245(ב) (סעיף 192 לחוק העונשין התשל"ז-1977).

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

3. התובע המלומד ביקש להרשיע את הנאשם בעבירות שבהן הואשם בפנינו על יסוד סמכותנו הקבועה בסעיף 61 ג' לחוק, המאפשרת לבית הדין לראות כמוכחים בפניו את הממצאים והמסקנות אליהם הגיע בית המשפט השלום בחדרה. לסניגור לא היתה הסתייגות מבקשה זו.

4. לאחר שבית הדין עיין בפסק דינה של כב' השופטת ארגמן, בממצאים שנקבעו על ידה לעניין המעשים שביצע הנאשם כלפי רעייתו, החלטנו, כי קיים יסוד בדין המאפשר לבית הדין להרשיע את הנאשם בעבירות שבהן הואשם, ואנו מרשיעים אותו בעבירות אלה.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים, ביום ה' בניסן התשס"ה – 14.4.2005.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גב' לאה מנג'רסקי חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

כ"ה בניסן התשס"ה
4 במאי 2005

בדח. 2005-384
בד"מ 146/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' לאה מנג'רסקי
מר שפיק קבלאן

- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד יוסף עבד אל רזאק

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1951, המועסק במשרד החינוך בתפקיד מורה בכיר שתחילת העסקתו הינה משנת 1972, הורשע על ידינו ביום ה' בניסן התשס"ה – 14.4.2005 על בסיס כתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 12.12.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה. בעקבות הליך פלילי שנערך בעניינו בבית משפט השלום בחדרה (תיק פלילי 003923/01) - הליך שנסתיים בתאריך 12.7.2004 בענישתו של הנאשם ללא הרשעה על ידי ביצוען של 150 שעות של"צ וכן במתן התחייבות כספית בסך של 3,000 ₪ למשך שנה, כי ימנע באותה תקופה לבצע עבירות דומות.

2. הנאשם במהלכו של ההליך הפלילי הודה ביסודות העבירות שבהן הואשם, כי בתאריך 11.12.2000 בביתו תקף שלא כדין את בת זוגו וגרם לה לחבלות ממשיות בחלקי גוף שונים, לרבות שבר באפה וכן איים עליה, כי יפגע בחייה אם תתלונן עליו במשטרה. העבירות שבהן הנאשם הואשם אך לא הורשע כאמור, היו לפי סעיפים 379, 382(ב) ו-245(ב) (סעיף 192 לחוק העונשין התשל"ז-1977).

3. טיעונים לאמצעי המשמעת

הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד תיאר בפנינו את מעשיו שבגינם נענש כאמור, שמומשו כלפי רעייתו ששכשלה במציאת מכנסיו וזכתה לחוש את נחת זרועו. מעשים שמקבלים גוון של חומרה, לנוכח מעמדו כעובד הוראה וסטנדרט ההתנהגות שנדרש ממנו, כעולה מעש"מ 3362/02 בעניין אבו עסבה ועש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף, כאשר חומרתן של עבירות אלימות במשפחה נובעת מקיום של פער כוחות בין התוקף וקורבנו, כעולה מעש"מ 6526/03 בעניין עבד אל קאדר.

(2) לנוכח התפנית שקיבל ההליך הפלילי, בכך שהנאשם לא הורשע, וחלוף הזמן של כחמש שנים מיום המעשה, שנעשה מחוץ למסגרת תפקידו עתרה התביעה להטלתם של אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הורדה בדרגה אחת למשך שנה;

(ג) פסילה למלא תפקיד ניהולי ברמה של רכז שכבה, או רמה גבוה יותר, לפרק זמן של שלוש שנים.

(3) כתימוכין לגישתו האמורה, התובע סמך ידיו על פסיקתנו בבד"מ 20/02 ובד"מ 38/04 שהוגשו לבית הדין.

ב. גישת המשרד

המשרד מצטרף לאמצעי המשמעת להם עתרה התביעה. הגם שבית הדין הנחה לברר פרטים על עברו המקצועי בבית הספר, ב"כ הנאשם ויתר על בירור פרטים אלה, לנוכח סכסוך שקיים בין הנאשם ומנהלו.

ג. טיעוני ההגנה

(1) שמענו מפיו של הסניגור המלומד, כי הנאשם בכך שהודה ביסודות העבירה בהליך הפלילי חסך את זמנו השיפוטי של בית המשפט, וכן שמענו פרטים על מצבה הרפואי הכרוני של רעייתו, בה הנאשם מטפל במסירות מזה כ-15 שנה. בשל אותה נכות קשה ונמשכת הנאשם התמודד ומתמודד עם בעיות קשות, לרבות גידולם של 5 ילדים – שלושה מהם סטודנטים, כאשר הנאשם משמש כמפרנס יחיד של משפחתו ורעייתו

מקבלת קצבת נכות.

(2) עוד שמענו בטיעוני ההגנה, כי הנאשם הפיק לקחו וממשיך להתגורר עם רעייתו החולה ותומך בה. לגישת ההגנה ראוי לסיים את ההליך בפנינו באמצעות הטלתה של **נזיפה**.

ד. דבר הנאשם

הנאשם הביע בפנינו צערו על המעשה, כי מאז ומעולם הינו חי בשלום עם רעייתו ומטפל בה באהבה.

4. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך גיבוש מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם:

א. שיקולים כלליים – התפקיד והתכלית של אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

(2) בראשיתם של דברים ראוי להדגיש ולהבליט את השוני בין ההליך הפלילי שבו עמד הנאשם ומטרתו, ובין תכליתו של הדין המשמעתי – פסק הדין אשר הציב את קווי התייחסות בנדון, הינו – עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, בו נפסק:

"לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87. ראה גם עש"מ 1928/00 בעניין עמוס ברוכין)

בכל מקרה ומקרה על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(3) התכלית האמורה של הדין המשמעותי מקורה בגישה, הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות וכפי שנקבע:

"בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה.

כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושות הציבור כי, משרתיו אינם אדוניו וכי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו". (בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2), 229, 266).

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(4) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות מוטלת על עובד המדינה הבכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

(5) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת -

(ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי 10129/01 בעניין טליה גניש, בו נקבע כי יש ליתן משקל עדיף לשיקול הציבורי לעומת השיקול האישי, הטמון בנסיבות האישיות, ובעש"מ 7111/01 ואח' שניתן לאחרונה (21.1.03) נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה.

בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי".

ובפסק הדין בעניין שחר לוי עש"מ 7113/02 שניתן בתאריך 1.5.03, בית המשפט העליון הדגיש את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(פיסקה 20 לפסק הדין).

6) לאחרונה ריכך בית המשפט העליון מידת מה את גישתו האמורה כפי שבאה לידי ביטוי בעש"מ בעניין תמר כתב הנ"ל, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, ייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

7) ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)).

החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של

המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי שניתן ב-15.3.05)

מידת ההשפעה של הנסיבות האישיות תבחן בפרק בו נדון במידתם של אמצעי המשמעת.

ב. על העבירות ונסיבותיהן

(1) בפתח דברינו נציין, כי ניתן להביא את עניינו של עובד מדינה אל פתחו של בית הדין למשמעת, גם כאשר המעשה שבגינו הואשם ונענש בערכאה שיפוטית אחרת אינו קשור כלל לתפקידו. זאת לנוכח יסודות העבירה, אשר פורטו במיוחד בסעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק.

בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה, שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה עד כדי עבירת משמעת. בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00 בעמ' 9) :

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה רצונית ומכוונת."

(2) המעשה שבעטיו הואשם ונענש הנאשם בפלילים נוגע להתנהגות של איומים ואלימות שהיתה חד פעמית, שמומשה במסגרת המשפחה הגרעינית ונעיר כי, זו גם חובתנו לשרש כל אלימות באשר היא. על-פי גישתו של בית המשפט העליון בע"פ 987/97 סיביץ דימיטרי נגד מדינת ישראל (דינים עליון, כרך נב, 544) :

"עדים אנו בשנים האחרונות להתגברות ניכרת במעשי האלימות... וראוי כי בית המשפט יאמרו את דברו צלול וברור. בית המשפט חייב להרים את תרומתו לביעור נגע האלימות וזאת יכול הוא לעשות על דרך גזירת עונשים התואמים את מעשי העבירה בהם מדובר."

ובפסק דין נוסף שניתן על ידי בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים (ע.פ. 3216/01 בעניין צלאח שכאר) בע.פ. 1456/01 בעניין חליל :

"אמרתי שם, בין היתר, כי 'רבו העבריינים, נגע האלימות פשה בבתינו וברחובותינו, הסכין נשלפת ודוקרת בשל מחלוקות של מה בכך ואף בשל התלהטות יצרים רגעית שלא קדם לה ריב כלשהו. העבירה של שפיכות דמים – שהיא משבע מצוות בני נח ומשלושת העבירות שעליהן ייהרג ולא יעבור – הייתה כמעט לדבר יום ביומו. כאשר זה המצב הרי 'אם חפצים אנו לבער את הרע הזה מקרבנו, אם חפצי חיים אנו, נמצה את הדין'".

ובפסק דין נוסף שניתן בתאריך 9.1.2002 ע.פ. 9302/00 בעניין אלקיים צורדקר, אשר נסב על אלימות קשה בתוך המשפחה הושמעה גישתו הנורמטיבית של ביהמ"ש העליון לגבי מעשים מסוג זה :

"מעשים אלו טומנים בחובם מסוכנות רבה המעידה על מבצעם. זוהי אלימות במשפחה שהפכה לנגע שפשה בחברה ויש לבטא את החומרה בה מתייחסת החברה למעשים כאלה, בין השאר, על ידי עונשים קשים ומרתיעים. בית המשפט המחוזי שקל את נסיבותיו האישיות של המערער שהחיים לא הטיבו עמו, אלא ששיקולים אלה לא הטו את הכף לזכותו לאור נתינת הדעת לאינטרס הציבורי ולקורבנות העבירות. ראוי לציין, כי עונש המאסר על תנאי שהופעל, היה בגין תקיפה קודמת של בת זוגו של המערער על ידו ועל אף שעמד לדין, הורשע, נענש ומאסר על תנאי שהופעל, היה בגין תקיפה קודמת של בת זוגו של המערער על ידו ועל אף שעמד לדין, הורשע, נענש ומאסר על תנאי היה תלוי לו מעל לראשו, לא נרתע מעשיית המעשים אותם ביצע כאמור". (פורסם דינים עליון כרך ס' בעמ' 902).

ולגבי החומרה שבה ראוי לראות מעשים של אלימות במשפחה, לנוכח פני המציאות, למדנו אך לאחרונה :

"בית משפט זה עמד לא אחת על הצורך לנקוט אמצעי ענישה ממשיים ומרתיעים לגבי עבירות של אלימות במשפחה, שהפכו, לצערנו, חזון נפרץ מדי ויש לפעול לביעורו"

(ראו : ע"פ 2052/03 דוקרקר נ' מדינת ישראל (לא פורסם) וע"פ 2125/04 רמי נגוסה נגד מדינת ישראל ניתן ביום 3.4.05)

(3) בית הדין סבור, לאלימותו הממשית של הנאשם ולאיומיו שכוונו כלפי בת זוגו, היו השלכות רוחב על תדמיתו של השירות הציבורי בעיני הציבור ומידת אמונו בשירות

המדינה – גם אם העבירות בוצעו מחוץ למסגרתו של תפקידו כעובד מדינה והוראה.

(4) מעשיו במישור הנורמטיבי של הנאשם מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17(3), שגם בה הורשע הנאשם.

“התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון.”

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם).

“התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד.”

(5) בפסק דין שניתן לפני כשנה עש"מ לפני כשנה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

“אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת “רקמה פתוחה”, המתאימה את עצמה לנסיבות עניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת

בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".
(פורסם בדינים עליון כרך סו בעמ' 854).

ואכן מידה מכבידה של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר כב' השופט ברק (כתוארו אז):

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק.

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות

(ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853).

הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".
(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

ג. הנסיבות האישיות

(1) הנאשם השלים 33 שנים עבודה בשירות המדינה. לא נחשפנו לאיכות תפקידו במהלך של השנים, הגם שלמדנו, כי אין לנאשם עבר פלילי או משמעתי קודם.

(2) לתפקוד ולו תקין לאורך שנים, יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת, שעה שבמהלך אותו שירות ארוך ותקין משתבש משהו בדרכו הנורמטיבית במסגרת זו, ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין:

"בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועד באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופת פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים". (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא 268).

(3) הנאשם נשוי ואב ל-5 ילדים שפרנסתם עליו ומטפל ברעייתו החולה, כלפיה בוצעו עבירותיו.

5. למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין שקל את קשת השיקולים כפי שנפרסו בהרחבה בגזר דיננו, על מנת להגיע לאיזון מתאים שבין התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת לנוכח העבירות שבהן הואשם ונענש בפלילים והורשע על ידינו, לבין תרומתו לשירות הציבורי ונסיבותיו האישיות, ובסופו של יום החלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

א. **נזיפה חמורה** – שהינה בגדר מסר נורמטיבי של בית הדין, כי נפל פסול מכביד בהתנהגותו כלפי רעייתו.

ב. **הורדה בדרגה** – הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר), לפרק זמן של חודשיים מיום גזר הדין. יותר משנועדה הורדתו של הנאשם בדרגה לפגוע במרקם חייו הכלכליים, תכליתה להעביר מסר כי עובד מדינה הפוגע במעשיו בתדמיתו של שירות המדינה, ראוי שמעמדו בשירות המתבטא בדרגות אותן הוא נושא, יפגע ולו לתקופה קצובה ומופחתת כאמור, בשל מכלול נסיבותיו האישיות.

ג. **פסילה למילוי תפקיד** – הנאשם יפסל למילוי תפקיד ברמת רכז שכבה, או תפקיד בכיר יותר, לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין.

גזר הדין ניתן ביום כ"ה בניסן התשס"ה – 4.5.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שבו גזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גב' לאה מנג'רסקי חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

בד"מ 6/05 – דחיפת תלמיד ותוצאותיה**תמצית פסק הדין :**

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, מורה בבית הספר המקיף במר"ר, בעבירות משמעת שונות בכך שדחף תלמיד כזה י' דחיפה שבמהלכה התלמיד פגע בכסא נפגע ונחבל בגבו, בצווארו ובאצבעו ונזקק לטיפול רפואי.

בסמוך לאותו אירוע באותו היום, הנאשם דרך על רגלו של תלמיד בתחומי חדרו של המנהל. נגד הנאשם התנהלו הליכים פליליים בבימ"ש השלום בטבריה ובסופם נענש הנאשם ללא הרשעה בעבודות של"צ בהיקף של 180 שעות.

התובע: עתר להטלתם של אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר משרות המדינה ופסילה משרות המדינה לפרק זמן של 5 שנים מיום גזר הדין, לנוכח הסתייגותם של בית הדין למשמעת וביהמ"ש העליון מדרכם האלימה של מורים.

המשרד: הצטרף לאמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה.

ההגנה: הסניגור תאר את נסיבות העבירה שבה התלמיד פגע בפניו של הנאשם ואת דרכו הנורמטיבית של הנאשם. לגישת הסניגור, ניתן למצות את מידתם של אמצעי המשמעת ע"י הטלתם של נזיפה חמורה והפקעת משכורת קובעת שתנוכה במס' תשלומים.

הנאשם: הביע את צערו על אותו אירוע.

לאחר שביה"ד עיין בתמונת ענישתו בפלילים של הנאשם, בנסיבות העבירה ודפוס התנהגותו של הנאשם וכי האלימות שהופעלה כנגד אותו קטין לא הייתה אלימות לשמה אלא כתגובה להפרעה בשיעור, בתכלית אמצעי המשמעת שהינה הגנה על השרות הציבורי ובנסיבות האישיות, הגיע לכלל מסקנה כי פיטוריו של הנאשם אינם הכרחיים וכי ניתן להגשים את תכליתם של אמצעי המשמעת ע"י הטלתם של:

ד. נזיפה חמורה;

ה. הורדה בדרגה אחת (דרגת שכר) - לפרק זמן של שנה מיום גזר הדין.

ו. פסילה למילוי תפקידים ניהוליים בביה"ש שאליו ישוב ברמת רכז שכבה, סגן מנהל או מנהל ב"ס לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין.

ניתן ביום א' בניסן התשס"ה – 10.4.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גבי נורית טולידנו - חברה

מר שפיק קבלאן - חבר

כ' באדר ב' התשס"ה
31 במרץ 2005

בדח. 2005-316
בד"מ 6/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
מר שפיק קבלאן

- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד שלמה אלכביר

נציג המשרד : יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1974, המועסק כמורה במשרד החינוך משנת 1996, במועד הרלבנטי לתובענה לפי דרגה B.A לדירוג עובדי ההוראה, המושעה מתפקידו מתאריך 13.6.2004 הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 16.1.2005, בעבירות לפי סעיף 17(2) וסעיף 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה האמור, הוגש בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגד הנאשם בבית משפט השלום בטבריה (ת.פ. 1519/04), בפניו הואשם בכתב אישום שהוגש נגדו בתאריך 30.3.04 - כתב אישום שתוקן בעבירה של תקיפה הגורמת חבלה לפי סעיף 380 לפי חוק העונשין, התשל"ז-1977, בכך שבתאריך 27.5.03 סמוך לשעה 11:00, בתחומי בית הספר, הנאשם תקף תלמיד כיתה י' באותה העת, בכך שדחפו לעבר כיסא וכתוצאה מכך נפל התלמיד על הרצפה ונגרמו לו שריטות באזור הכתפיים והצוואר ונפיחות באצבעו. ובהמשך האירוע בחדר המנהל, דרך על רגלו השמאלית.

3. הנאשם, במסגרת ההליך הפלילי לא הורשע בעבירה האמורה, הגם שכבוד בית המשפט קבע כי עבר את העבירה, מאחר ובית המשפט אימץ את גישתו בנדון של שירות המבחן וגם על בסיסה של סולחה שנערכה בין הצדדים: התלמיד והוריו והנאשם והענישו בעבודות בהיקף של 180 שעות של"צ- הליך שנסיים בתאריך 5.12.2004.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

4. התובע המלומד ביקש להרשיע את הנאשם בעבירות שבהן הואשם בפנינו, על בסיסה של סמכותנו המעוגנת בסעיף 61 ג' לחוק, המאפשר לבית הדין לראות כמוכחים בפניו את הממצאים והמסקנות שאליהם הגיע בית משפט השלום שדן בעניינו. לסניגור המלומד לא הייתה הסתייגות מעתירת התביעה בנדון.

5. אשר על כן, על בסיסה של הסמכות האמורה, החלטנו להרשיע את הנאשם בעבירות שבהן הואשם בפנינו.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים, ביום כ' באדר ב' התשס"ה - 31.3.2005.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גב' נורית טולידנו חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

א' בניסן התשס"ה
10 באפריל 2005

בדח. 2005-320
בד"מ : 6/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' נורית טולידנו מר שפיק קבלאן	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד אביתר טסלר	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד שלמה אלכביר	
נציג המשרד :	יהודה אהרון	

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1974 שהועסק במועד הרלבנטי לתובענה כמורה לפי דרגה בהוראה B.A בבית הספר המקיף במר"ר, ואשר והנמצא בשירות המדינה משנת 1996, הורשע על ידנו ביום כ' באדר ב' התשס"ה-31.3.2005 בעבירות משמעת לפי 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, וזאת בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית משפט השלום בטבריה, (ת.פ. 1519/04) - הליכים שנסתיימו בתאריך 5.12.2004 בהם הוא נענש ללא הרשעה בעבודות של"צ בהיקף של 180 שעות. בעטיו של אירוע שנתרחש בתאריך 27.5.2003 בתחומי בית ספרו - אירוע שבהלכו הנאשם דחף תלמיד כיתה י' - דחיפה שבמהלכה התלמיד פגע בכסא נפגע ונחבל בגבו, בצווארו ובאצבעו. בסמוך לאותו אירוע, באותו היום, הנאשם בתחומי חדרו של המנהל דרך על רגלו של התלמיד.

2. כבוד בית המשפט השלום בטבריה נמנע מהרשעתו של הנאשם לאחר שעיין בתסקיר של שירות המבחן, וכן על בסיסה של סולחה שנערכה בין הנאשם לתלמיד והוריו.

3. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד תאר בפנינו את פני התנהגותו של הנאשם, בכך שדחף את התלמיד – דחיפה שגרמה לחבלה באזורי גופו כאמור ולאחר מכן דרך על רגלו, כאשר כמבואר בכתב האישום המתוקן, אותו תלמיד נזקק לטיפול רפואי.

(2) התובע הגיש לבית הדין שורה של פסקי דין שכולם כאחד עסקו בתגובה המשמעתית כלפי מעשי אלימות של מורים. פסקי דין אלה, דנו בעובדי הוראה, שהורשעו בפלילים, ולאחר ההליך הפלילי בא עניינם לפני בית הדין למשמעת.

(3) בית הדין למשמעת וגם בית המשפט העליון, הסתייג בפסקי דין אלה מדרכם האלימה של המורים והורה על פיטוריהם של אותם המורים בצירוף אמצעי משמעת אחרים, הגם שבחלקם בית המשפט העליון הקל באמצעי המשמעת לעומת אלה שנגזרו בבית הדין, הגם שלא ביטל את פיטוריהם.

(4) כתימוכין לגישתו של התובע לאמצעי המשמעת המבוקשים על ידו, הוגשו לבית הדין פסקי דין אלה:

(א) עש"מ 10006/04 בעניין חיג'אזי ;

(ב) עש"מ 3633/02 בעניין אבו עסבה ;

(ג) עש"מ 1682/02 בעניין עבאל והב ;

(ד) עש"מ 4503/00 בעניין אמין ;

(ה) עש"מ 10501/02 בעניין שאהין.

(5) התובע המלומד סבור שניתן ללמוד מפסקי דין אלה את דבר המסר שראוי להעביר לנאשם ולציבור עובדי המדינה בכללו ולעובדי הוראה בפרט, לנוכח תכליתם של אמצעי המשמעת כביטויים בעש"מ 5282/98 בעניין תמר כתב. המסר לגישתו של התובע לגבי הנאשם שבפנינו, צריך להתבטא בהטלת אמצעי משמעת כלהלן:

(א) נזיפה חמורה ;

(ב) פיטורין לאלתר משירות המדינה ;

(ג) פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 5 שנים מיום גזר הדין.

ב. גישת המשרד

נציג המשרד לא כיבדנו בנוכחותו, מאחר שנבצר ממנו מטעמים משפחתיים להגיע לבית דין זה, והטיל על התובע את שליחות מסירת דברו. המשרד מצטרף לאמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה.

ג. ראיות וטיעוני ההגנה

הסניגור המלומד העיד בפנינו עד אופי אחד, את מר קיזל סעיד, מנהל בית הספר מקיף א' במר'ר.

(1) שמענו מפיו של העד, כי הנאשם היה תלמיד בבית הספר והעד היה מורה. הנאשם החליט למצוא את דרכו בעולם ההוראה, סיים את בית הספר, רכש השכלה אקדמאית וחזר כמורה מקצועי לאותו בית ספר. הנאשם מלמד היסטוריה, גיאוגרפיה ומורשת בחטיבת הביניים והחטיבה העליונה. שמענו שבחים על מעלותיו ותרומתו לבית הספר ולחברה. העד מסר לבית הדין, כי הוא מוכן שהנאשם ישוב וילמד בבית ספרו.

(2) בהמשך לאותה העדות, הגיש הסניגור אסופת של מסמכים שחלקם הוגשו בהליכים בבית המשפט השלום - בהם מסמכים על השכלה, על הערכת כישוריו כמורה על ידי הממונים בתחום החינוך בבית הספר, על מידת הצלחתו בתוכנית פר"ח, חוות דעת על התנדבותו במשטרת התנועה ומסמכי הוקרה והערכה נוספים. כן הוגש לבית הדין תסקיר מבחן שבית המשפט השלום בטבריה קיבלו לידי עובר להחלטתו האמורה.

(3) הסניגור המלומד תיאר בפנינו את נסיבות העבירה שבה לא הופעלה אלימות לשמה כנגד אותו תלמיד - תלמיד שהפריע במהלכו של שיעור ובשעה שהנאשם העיר לאותו תלמיד על הפרעתו, התלמיד קם ועיפרון בידו ובפגע בפניו של הנאשם ולרבות פגיעה בארובת העין. נסיבות אלה מצאו את ביטויים בפרוטוקול הדיון של בית משפט השלום, שצורף לכתב התובענה.

(4) הסניגור המלומד סקר אחד לאחד את פסקי הדין שהוגשו על ידי התובע. לגישתו מהותו ואופיו של ההליך הפלילי שבהם עמדו אותם מורים לדין, היתה שונה מההליך שנתקיים בעניינו של הנאשם שלא הורשע בעבירה פלילית, אלא נענש ללא הרשעה, ופסקי הדין שהוגשו חלקם דן בילדים רכים בגילם, כלפיהם הופעלה אלימות חמורה יותר מזו שבה הואשם ונענש הנאשם. יש לאבחן את עניינו של הנאשם מאותם פסקי דין לנוכח טיב המעשה ובעקבותיו אופיו של ההליך הפלילי שננקט כנגד הנאשם.

(5) בנוסף הסניגור הגיש לבית הדין מספר פסקי דין שכולם נסבו על עבירות דומות חלקם ללא הרשעה, חלקם הסתיים בהסדר טיעון, חלקם בהחלטת בית הדין (בד"מ 124/02, 16/04, 102/03, 1/03) בפסקי דין אלה, הגם שמדובר היה בהם בתגובות אלימות של מורים לא קלות מאלה של הנאשם, שם בית הדין לא פיטר את המורים משירות המדינה והטיל עליהם אמצעי משמעת אחרים כמידת התנהגותם.

(6) עוד שמענו מהסניגור, כי הנאשם לאחר המעשה שנתרחש במאי 2003, המשיך ללמד והושעה כשנה לאחר מכן, בסופו של דבר. לגישת הסניגור ניתן למצות את מידתם של אמצעי המשמעת על ידי הטלתם של:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת משכורת קובעת שתנוכה במספר תשלומים;

יש מקום לאפשר לנאשם לחזור מוקדם ככל הניתן לעולם ההוראה.

ד. דבר הנאשם

הנאשם הביע בפניו דברי צער על אותו אירוע, שבגינו עמד לדין פלילי ולדין משמעתי בפניו, והוא תיאר את האירוע ככתם שחור בעברו והינו מצר עליו, וטען בפניו שתגובתו היתה אינסטנקטיבית בשל פגיעת התלמיד בפניו תגובה שבמהלכה התלמיד נדחף ונפגע כאמור, ובחדר המנהל דרך בטעות על רגלו. לגבי נסיבות האישיות, שמענו כי הנאשם מצוי בתחום ההוראה כבר 10 שנים, בינתיים האדיר את השכלתו ולומד לתואר שלישי. במעמדו האישי הינו רווק ומתגורר בבית הוריו, ומבקש לחזור בהקדם האפשרי לעולם ההוראה.

4. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את פני ענישתו של הנאשם בפלילים ובפניו, על רקעו של ההליך הפלילי שנתקיים בעניינו, יחד עם טיעוניהם הסדורים של הצדדים כפי שבאו בפניו לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להשית על הנאשם. לצורך גזירתם של אלה, נשקלו על ידיו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם ב 27.5.03, איבד את שליטתו ואת שלוות רוחו במהלכו של שיעור, דחף תלמיד שהפריע לשיעור, שבעקבותיה התלמיד נפל על הכיסא נחבל בכתפו, צווארו ובאצבעו. ובנוסף לכך, בחדר המנהל, הנאשם דרך על רגלו של אותו תלמיד.

(2) האלימות שהופעלה כנגד אותו קטין לא היתה אלימות לשמה, אלא כתגובה נמהרת לא מידתית מצידו של הנאשם שבאה בעקבות הפרעה בשיעור ופגיעה בפניו לאחר שהנאשם לא השכיל להתמודד בצורה ראויה עם הסיטואציה, ולא נקט בדרכים המתאימות, אלא בדרך של תגובה אלימה.

(3) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עימה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: -

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192: **"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".**

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש: **"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".**

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: - **"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד**

פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחות התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים מגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם.

המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטויה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – **"אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית",** וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם

ואת כבודו ואת שלום גופו."

(ניתן ביום 15.305, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין)

(4) יצויין, כי עוד לפני קרות האירוע נתפרסם ע"י הכנסת **"חוק זכויות התלמיד"** שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(5) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד.

(6) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

(עש"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה

להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

(ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך סו' בעמ' 854)

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום

במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון: "המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעותי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעותי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעותי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטרו מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".** (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראוייה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המוזה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה :

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם הועסק במשרד החינוך כמורה עד לתחילת השעייתו, פרק זמן של 8 שנים. למדנו, כי תפקידו היה נאות ומוערך, כעולה מעדותו של עד האופי וההמלצות שהוגשו לבית הדין.

(2) כבר נפסק, כי לתרומה חיובית בת שנים של עובד לשירות הציבורי, יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת.

בהקשר זה ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין :

"לו היה המערער עובד בשירות המדינה, שנים ארוכות, לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה.

אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים".

(עש"מ 1827/02, אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא, 268).

3) הגם שהנאשם תרם 8 שנים לעולם ההוראה, אין המדובר בתקופה חסרת משמעות לגבי נאשם שרכש השכלתו בעמל לא מבוטל, במסגרתה של משפחה מרובת ילדים.

5. סוף דבר – למידתם של אמצעי המשמעת

לאחר שבית הדין עיין בתמונת ענישתו בפלילים של הנאשם, נסיבות העבירה, הנסיבות האישיות ובטיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו, ובשיקולים אותם פרסנו לעיל, הגענו לכלל מסקנה, כי פיטוריו של הנאשם **אינם הכרחיים** וכי ניתן להגשים את תכליתם של אמצעי המשמעת, גם אם נטיל על הנאשם אמצעי משמעת שונים מאלה שלהם עתרו הצדדים.

6. בסופו של עיון החלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת כלהלן:

א. **נזיפה חמורה** – אמצעי משמעת בעל משמעות ומסר נורמטיביים, שבאמצעותה מעביר בית הדין לנאשם ולציבור עובדי המדינה את גישתו לגבי הפסול שנפל בהתנהגותו.

ב. **הורדה בדרגה** – הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנה מיום גזר הדין.

ג. **פסילה למילוי תפקידים** – אנו פוסלים את הנאשם לפרק זמן של **שלוש שנים** מיום גזר הדין למלא כל תפקיד ניהולי בבית הספר שאליו ישוב, ברמת רכז שכבה, סגן מנהל, או מנהל בית ספר.

7. בית הדין שקל אם קיימת הצדקה בנסיבות העניין להעביר את הנאשם מבית סיפרו שבו נתרשה העבירה, אולם בהתחשב בכך שהתלמיד סיים או עומד לסיים את בית הספר, ובסולחה הדדית שנערכה בין הצדדים בעקבותיו של האירוע נמנעו מלהורות כאמור.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כ' באדר ב' התשס"ה-31.3.2005. גזר הדין המנומק ניתן ביום א' בניסן התשס"ה – 10.4.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שגזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גב' נורית טולידנו חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

בד"מ 15/05 – תפיסת שערות וסטירה**תמצית פסק הדין :**

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, מורה בעל ותק בהוראה של 19 שנים, בעבירות משמעת שונות בכך שתקף תלמידה ע"י תפיסת שערותיה וסטירה על פניה, לאחר שנחשף לכך שבנו הוכה על ידה.

התובע: עתר להטלתם של אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין ופסילה משרות המדינה למשך שלוש שנים לצורך הגשמת התכלית ההרתעתית של אמצעי המשמעת.

נציג המשרד: הצטרף לגישת התביעה לענין פיטוריו של הנאשם. לגישתו, ניתן להסתפק בפסילתו של הנאשם לתפקיד הוראה לפרק זמן של שנתיים.

ההגנה: ביקשה מביה"ד להימנע מפיטוריו של הנאשם שיגרמו נזק כבד מנשוא לתא המשפחתי ולהסתפק בנזיפה חמורה, הפקעת משכורת ו"כל עונש נוסף" שאינו כולל את פיטוריו.

הנאשם: הביע חרטה על המעשה.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם שכללו את דפוס התנהגותו של הנאשם כאשר הנאשם איבד את מידת האיפוק שנדרשת ממורה ומאב לילד קטן, את תכלית אמצעי המשמעת שנועדו להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא יכשלו במעשים מסוג זה, את הנסיבות האישיות כי הנאשם נעדר עבר פלילי או משמעותי קודם והינו בעל ותק של כ-20 שנה בשרות המדינה ואת דבר ביטולו של ההליך הפלילי. בסופו של עיון ביה"ד הגיע לכלל מסקנה כי פיטוריו של הנאשם אינם הכרחיים והטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

א. **נזיפה חמורה** - כמסר המופנה במישרין לנאשם ומצביע כי נפל פסול בדרך האלימה שבה נקט כלפי תלמידה בת 6.

ב. **הפקעת משכורת קובעת** - שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. **הורדה בדרגה אחת** (דרגת שכר) – לפרק זמן של שנתיים כדי להצביע כי עובד ציבור הפוגע במשמעת שרות המדינה ותדמיתו ראוי שמעמדו בשרות המתבטא בדרגותיו ייפגע גם הוא.

ניתן ביום כ"ו בחשוון התשס"ו - 28.11.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' לאה מנג'רסקי - חברה

מר יוניס מחמוד - חבר

י"ב בחשוון התשס"ו
14 בנובמבר 2005

בדח. 2005-961
בד"מ : 15/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' לאה מנג'רסקי
מר יוניס מחמוד

- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד דיאב לוטפי

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1959, המועסק במשרד החינוך כמורה לפי דרגה B.A, בעל וותק בהוראה של 19 שנים והמושעה משירות המדינה מתאריך 6.4.03, הואשם בכתב תובענה מתוקן שהוגש נגדו בתאריך 26.10.05 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).

2. כתב התובענה הוגש בעקבותיו של אירוע שהתרחש ב-3.12.02, שבו בשעה 11:00 לערך בתחומי בית הספר, לאחר שנודע לנאשם כי ילדה בכיתה א' תקפה את בנו, הנאשם נכנס לכיתה, תקף את אותה התלמידה בכך שתפס בשערוניה וסטר על פניה. התביעה סבורה, שהנאשם במעשיו הפר את הוראות חוזר מנכ"ל סא4(ג) וחוזר מנכ"ל סג(6)(ב) והתנהג בגין מכלול מעשיו התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד הוראה.

מהלך הדין והחלטת בית הדין

3. הנאשם הודה בפנינו בפרטי התובענה ובאישומיה של התובענה המתוקנת. על יסוד הודאתו בין כתלי ביה"ד החלטנו להרשיעו בעבירות שבהן הואשם.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים ביום י"ב בחשון התשס"ו - 14.11.05.

מר יוניס מחמוד
חבר

גב' לאה מנירסקי
חברה

עו"ד יוסף תלרז – אבה"ד
יו"ר

כ"ו בחשוון התשס"ו
28 בנובמבר 2005

בדח. 2005-962
בד"מ 15/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' לאה מנג'רסקי
מר יוניס מחמוד

- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד דיאב לוטפי

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1959, המועסק במשרד החינוך כמורה לפי דרגה B.A, בעל וותק בהוראה של 19 שנים והמושעה משירות המדינה מתאריך 6.4.03, הורשע על ידינו ביום י"ב בחשוון התשס"ו – 14.11.2005, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).

2. הרשעתו של הנאשם באה בעקבותיו של אירוע שהתרחש ב-3.12.02, שבו בשעה 11:00 לערך בתחומי בית הספר, לאחר שנודע לנאשם כי ילדה בכיתה א' תקפה את בנו, הנאשם נכנס לכיתה, תקף את אותה התלמידה בכך שתפס בשערותיה וסטר על פניה. התביעה סבורה, שהנאשם במעשיו הפר את הוראות חוזר מנכ"ל סא4(ג) וחוזר מנכ"ל סג(6)(ב) והתנהג בגין מכלול מעשיו התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד הוראה.

3. ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת

א. ראיות הצדדים

(1) לתביעה לא היו ראיות לאמצעי המשמעת.

(2) ההגנה העידה בפנינו עדי אופי, את **מר סועאד אחמד** – אביה של אותה ילדה שהנאשם תקפה כאמור, אשר עדכן את בית הדין כי סולחה נערכה בינו ובין הנאשם, אותו מעריך העד "כאדם טוב", הסבור כי על הנאשם לשוב לעבודתו. ולאחריו העיד **מר סועאד קאסם** שרעייתו הינה דודת הנאשם. שמענו מפיו דברי שבח על דרכו של הנאשם. ואחרון העדים היה אחיו של הנאשם, רפ"ק סלאח סועאד שהנאשם שימש כמורהו, ומילא את תפקידו ללא דופי.

4. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) התובע תאר בפנינו את פני מעשיו של הנאשם באירוע שנתרחש לפני כשלוש שנים, בו הנאשם לאחר שנחשף לכך שבנו הוכה על ידי תלמידת בית ספרו משך את שערותיה וסטר על פניה, של מי שלא היתה תלמידתו, כאשר אין מקום שמורה בישראל ינקוט בדרך של אלימות, לנוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש מעובדי הוראה ועל בית הדין לתרום את חלקו לבער את נגע האלימות על ידי הטלתם של אמצעי משמעת הולמים, גם בהתחשב בתכליתם של דיני המשמעת – כעולה מעש"מ 5282/98 בעניין תמר כתב ועש"מ 10129/01 בעניין גניש.

(2) התובע המלומד סבור, כי לצורך הגשמת התכלית ההרתעתית של אמצעי המשמעת קיימת הצדקה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

- (א) נזיפה חמורה;
- (ב) פיטורין;
- (ג) פסילה משירות המדינה למשך 3 שנים.

ב. גישת המשרד

(1) נציג המשרד שוחח עם מפקח בית הספר ממנו למד, כי ההליכים הפליליים שנפסקו באיבם נגד הנאשם וזה שבפנינו גרמו לעוול לנאשם, כאשר בתיקו האישי במחוז לא

נמצא תיעוד המצביע על עבר פלילי או משמעותי קודם.

- (2) שמענו מפיו של נציג המשרד, כי אין הוא יכול להשלים עם נקיטתה של אלימות כנגד תלמידים, גישה שמצאה ביטויה בחוזרי מנכ"ל שפורסמו לרוב בקשר לכך.
- (3) נציג המשרד מצטרף לגישת התביעה לעניין פיטוריו של הנאשם ואשר לעניין הפסילה, לגישתו ניתן להסתפק בפסילתו של הנאשם רק לתפקוד הוראה לפרק זמן של שנתיים.

ג. טיעוני ההגנה

- (1) שמענו מפי הסניגור המלומד, כי נגד הנאשם מומש תחילה הליך פלילי לגבי אישום חמור שכלל שתי סטירות על פני הילדה, הטחת ראשה בשולחן ומשיכת שערותיה. ואולם במהלך פרשת התביעה החליטה פרקליטות המחוז כי סל ראיותיה דל, וכתב האישום בבית משפט השלום בעכו בוטל.
- (2) תיקון התובענה כפי שנעשה בפנינו הינו נגזרת נכונה מחומר הראיות, כי מעשיו של הנאשם נעשו על רקע תקיפת תלמידה את בנו על ידי אותה ילדה ועת נכנס הנאשם לכיתתה וביקש ממנה שלא לשוב על מעשיה, התלמידה הטיחה במורה כי יצא מהכיתה, ביטוי שהביא את הנאשם לאותו אובדן שליטה, לנוכח הפגיעה בכבודו.
- (3) שמענו מפני הסניגור, כי הנאשם נמנה עם מייסדי בית ספרו בוואדי סלמה. עברו הינו ללא רבב.
- (4) בית הדין צריך לשקול במסגרת מתחם שיקול דעתו את נסיבות העבירה ואת נסיבותיו האישיות של הנאשם.
- (5) שמענו שהנאשם מפרנס יחיד של משפחה שלה 4 ילדים, שניים מהם מצויים לפני גיוס ושירות לאומי, ואחרים תלמידים. הנאשם עצמו שירת בצה"ל בסדיר ובמילואים, גם כן בני משפחתו. שכרו של הנאשם מגיע לסך של כ-5,000 ₪.
- (6) במהלך הדיון קיבלנו אסופת מסמכים על דרכו הנורמטיבית של הנאשם בעולם החינוך ותכונותיו כאדם של: - ועד היישוב, של עמיתיו המורים ומטעם יו"ר ועד ההורים מהם עולה, כי הנאשם תרם תרומה של ממש להצלחתו של בית הספר. בהמשך הטיעונים הסניגור הגיש לבית הדין שורה של פסקי דין בהם גם במקרים חמורים יותר בהם בית הדין נמנע מלהורות על פיטוריהם של מורים (בד"מ 117/02, 46/04, 16/04, 1/03,

(57/05, 41/05, 147/04).

7) הסניגור המלומד ביקשנו להימנע מפיטוריו של הנאשם, שיגרמו נזק כבד מנשוא גם לתא המשפחתי, וביקשנו להסתפק בנויפה חמורה, הפקעת משכורת ו"כל עונש נוסף" שאינו כולל את פיטוריו.

ד. דבר הנאשם

1) הנאשם תאר בפנינו את נסיבות העבירה, בשעה שעבר באקראי לידי כיתת בנו מצאו בוכה ותלמידי הכיתה הצביעו על אותה תלמידה כגורם לבכי בנו ואז באה "סטירה קטנה", משיכת שיער גם לנוכח הפגיעה בכבודו.

2) הנאשם הביע לאחר האירוע וגם בפנינו מילות חרטה על המעשה, גם בפני הורי התלמידה. כן שמענו, כי החקירה וההליך מנעו מהנאשם להתמודד על מכרז של מנהל בית הספר.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם.

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

1) הנאשם לפני כשלוש שנים, שעה שהבחין כי בנו בוכה בכיתה שהיתה בסמוך למקום הוראתו, שעה שהגיע באקראי או בהכוונה לאותה כיתה, תפס את שערותיה של תלמידת כיתתו של בנו וסטר על פניה לאחר שלדבריו גם פגעה בכבודו בשעה שדרשה ממנו לצאת מהכיתה.

2) במעשיו של הנאשם היתה תגובה משולבת של התפרצות לרגע בשל מצבו הבוכה של בנו בן השש שנפגע ע"י בת כיתתו וזו לא היתה קשורה במישרין למילוי תפקידו כמורה, בדרך שנקט כאמור לאכיפת המשמעת כלפי אותה תלמידה, שעה שביקשה ממנו כמורה בכיר בבית הספר לצאת מהכיתה. בית הדין אינו סבור שהנאשם נקט באלימות לשמה, אלא איבד את מידת האיפוק שנדרשת ממורה וגם מאב לילד קטן, אשר אינו רשאי גם ברגע מצוקה וריגוש לאבד את שלוות רוחו למשוך בשערותיה של תלמידה ולסטור על פניה.

(3) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת וגם לכל תכלית בכל סיבה אחרת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עמה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: -

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש:
"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד

פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם.

המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטויה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – **"אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית",** וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך

באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו.
(ניתן ביום 15.305, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין)

(4) כשנתיים לפני קרות האירוע נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(5) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד.

(6) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."
(ער"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון." (ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך ס' בעמ' 854)

ולגבי הגוון שאותו יכול לעטות, הפסול לנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה נפסק ממש בימים אלה: -

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם)

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

- (1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.
- בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת שיוטלו על הנאשם יש בהם, כדי לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי שנפסק באיבו בעניינו של הנאשם לבין הדין המשמעותי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעותי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון: **"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעותי. בדין המשמעותי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות"**.

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעותי: **"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעותי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעותי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעותי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטר מן השירות"**.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן :

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו :
"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
 (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההתרתעי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי :
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעת".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:
"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".
 (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ראה גם עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם מורה בן 46 בעל וותק של כ-20 שנה בשירות המדינה, נעדר עבר פלילי או משמעתי קודם, רכש השכלת B.A. קיבלנו מספר מכתבי הערכה על תפקודו.

(2) ובנוסף שמענו מעדותם של עדי האופי שהעידו בפנינו, כי הנאשם מוערך על ידם באופן חיובי כמורה וכאדם הגם שלרובם קירבה משפחתית לנאשם.

3) ההליך הפלילי שנפסק במהלך פרשת התביעה אשר כתב האישום לגביו בוטל וזה המשמעותי שהתנהל בפנינו, היו בגדר כשלון חד-פעמי במהלך שנות עבודתו הממשיות בשירות הציבורי, וכבר נפסק כי לתרומתו במשך שנים רבות של עובד ציבור יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."

(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, דינים עליון ס"א, 268).

6. סוף דבר

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו ואת מקבץ השיקולים שאותם פרסנו לעיל ובכלל זה את דבר ביטולו של ההליך הפלילי, תיקונו של כתב התובענה ואת מועד המעשה. וכן לקחנו בחשבון את מידתה ואופייה של האלימות שבה נקט הנאשם כלפי אותה התלמידה כביטוייה בכתב התובענה המתוקן ובכלל אלה את גישתה של התביעה לאמצעי משמעת כפי שנפרסו בפנינו בבד"מ 46/05 הליך שבו הגיעו הצדדים להסדר טיעון, וכן את דבר פסיקתנו בבד"מ 48/05 ובד"מ 57/05 ואת גישת התביעה בבד"מ 99/04.

7. בסופו של עיון הגענו לכלל מסקנה שפיטוריו של הנאשם אינם הכרחיים. בית הדין סבור שניתן להעביר תגובה ומסר ממשיים כלפי אותו המעשה, של אכיפת המשמעת בדרך פסולה, על ידי הטלתם של אמצעי משמעת אחרים שאינם כוללים פיטורין.

8. בתום עיונו החלטנו, כי על הנאשם יוטלו אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** – שנועדה לשמש כמסר המופנה במישרין לנאשם ומצביע, כי נפל פסול בדרך האלימה שבה נקט כאמור כלפי תלמידה בת 6.

ב. **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. **הורדה בדרגה** – הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנתיים. ההורדה בדרגה יותר משנועדה לפגוע במרקם חייו הכלכליים והאישיים, מטרתה להצביע כי עובד ציבור הפוגע במשמעת שירות המדינה ותדמיתו ראוי שמעמדו בשירות המתבטא בדרגותיו יפגע גם הוא.

9. סדר ביצוע

תחילה ירד הנאשם בדרגתו כאמור. עם תום הורדתו בדרגה יחל הניכוי משכרו.

10. בית הדין היה שוקל אפשרות להורות על העברתו של הנאשם לבית ספר אחר מבית הספר שבו נעברו העבירות, ואולם לנוכח חלוף הזמן ממועד ביצוע העבירה ופרק הצינון שהוטל על הנאשם מעולם ההוראה עובר להשעייתו של כשנתיים וחצי, הובילנו למסקנה כי העברתו מבית הספר בוואדי סלאמה אינה נחוצה עוד.

11. בית הדין ממליץ שהנאשם לא ישובץ כמורה בכיתתה של אותה תלמידה, עד לסיום לימודיה בבית הספר היסודי (לעניין כיבוד המלצת בית הדין עיין בעש"מ 2275/04 רמי כהן נגד נש"מ שניתן בתאריך 22.3.04).

גזר הדין ניתן ביום כ"ו בחשון התשס"ו (28.11.2005), שלא בנוכחות הצדדים להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק תוך 30 יום מהמועד שבו גזר הדין המנומק והמפורט יגיע לידיהם.

מר יוניס מחמוד
חבר

גב' לאה מנג'רסקי
חברה

עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
יו"ר

בד"מ 57/05 – אחיזת חולצה, משיכת תלמיד ותוצאותיהן

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, מורה לחינוך גופני בעבירות משמעת שונות בכך שבמהלך שיעור חינוך גופני תקף תלמיד שלא כדין על ידי אחיזתו בחולצתו ומשיכתו קדימה, פעולה שגרמה לשריטות בגבו ובידו הימנית, כאשר בעקבות המעשה אותו תלמיד סבל גם מכאבי ראש. נגד הנאשם התנהלו הליכים פליליים בבית משפט השלום בחיפה, אשר העניש את הנאשם ללא הרשעה על ידי הטלתם של 150 שעות של"צ.

התובע: סבר כי יש לגנות כל ביטוי של אלימות מצידו של מורה בתחומי בית הספר ועתר על כן להטלתם של אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה לשירות המדינה למשך שלוש שנים.

נציג המשרד: הצטרף לאמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה וביקש לאפשר פרישה אם יביע נכונות לכך.

הנאשם: סקר בפני בית הדין את דרכו ארוכת השנים בשירות הציבורי ואת נסיבות העבירה.

בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם שכללו את דפוס התנהגותו של הנאשם שאיבד את האופק הנדרש ממורה בישראל כלפי אותו תלמיד, את תכליתם של אמצעי המשמעת שנועדו להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה, את הנסיבות האישיות כי הנאשם נעדר עבר פלילי או משמעותי קודם וכי הוערך כמורה ראוי הן על ידי עמיתיו, מנהלת בית הספר והורי התלמידים. וכי ההליך הינו בגדר כשלון חד-פעמי במהלך שנות עבודתו הרבות בשירות הציבורי. כמו כן בית הדין ליתן משקל בכך, כי בהליך הפלילי הנאשם לא הורשע. בסופו של עיון הגיע בית הדין לכלל מסקנה, כי פיטוריו של הנאשם אינם הכרחיים והחליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

- א. **נזיפה חמורה** – כמסר המופנה במישרין לנאשם ומצביע כי נפל פסול בדרך שבה נקט לאכיפת המשמעת בשיעור חינוך גופני.
- ב. **הורדה בדרגה אחת** (דרגת שכר) – לפרק זמן של שנה כדי להצביע כי עובד ציבור הפוגע במשמעת שירות המדינה ותדמיתו ראוי שמעמדו בשירות המתבטא בדרגותיו ייפגע אף הוא.

ניתן ביום כד' באלול התשס"ה - 28.9.2005.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' חנה שמש - חברה

מר אבי לבנה - חבר

י"ח באלול התשס"ה
22 בספטמבר 2005

בדח. 2005-828
בד"מ 57/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חנה שמש
מר אבי לבנה
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : אינו מיוצג

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1950, המועסק במשרד החינוך בתפקיד של מורה לחינוך גופני לפי דרגה B.A בדירוג ההוראה, כאשר העסקתו בשירות הציבורי החלה בשנת 1973, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 17.5.2005 בעבירות משמעת לפי סעיפים: 17(2), 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק). יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו כנגד הנאשם בביהמ"ש השלום בחיפה (ת.פ. 1531/04) שבו הואשם תחילה בעבירות פליליות חמורות, אולם בעקבות תפנית שקיבל ההליך הפלילי הנאשם הודה ביסודות העבירה לפי סעיף 380 לחוק העונשין התשל"ז-1977. בעקבות הודאתו ותיקונו של כתב האישום, לאחר שכבוד ביהמ"ש עיין בתזכיר של שירות המבחן למבוגרים ביהמ"ש החליט להימנע מהרשעתו של הנאשם והענישו ללא הרשעה על ידי הטלתם של 150 שעות של"צ.

3. התשתית העובדתית שעל יסודה הואשם ונענש הנאשם, התרחשה ביום 14.12.00 במהלך לשיעור חינוך גופני בבית הספר "הבוניס" שבחיפה ובעת השיעור שהעביר הנאשם לתלמידי כיתתו, הנאשם פנה לתלמידו שהיה בן 10 באותה העת הורה לו לקחת את חפציו ולהסתלק מן השיעור בזריזות, תוך כדי ניסיונו של התלמיד להתלבש הנאשם תקפו שלא כדין בלא הסכמתו

ע"י אחיזתו בחולצתו, משיכתו קדימה – פעולה שגרמה לשריטות בגבו ובידו הימנית, כאשר בעקבות המעשה אותו מעשה תלמיד סבל גם מכאבי ראש.

מהלך הדיון והכרעת בית הדין

4. התובע המלומד ביקש מבית הדין להרשיע את הנאשם בעבירותיה של התובענה על בסיסה של סמכותנו שבסעיף 61 ג' לחוק, המאפשרת לבית הדין לראות כמוכחים בפניו את הממצאים והמסקנות שאליהם הגיע בית המשפט. בית הדין אפשר לנאשם להרחיב לגבי נסיבות העבירה.

5. לנוכח האמור ולאחר שבין הדין עיין בממצאיו של בית משפט השלום בחיפה ובכתב האישום המתוקן שבו הודה הנאשם, יחד עם יסודות העבירה של סעיף 380 לחוק העונשין – תקיפה הגורמת חבלה ממשית, בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי קיים יסוד בדיון המאפשר להרשיע את הנאשם בעבירותיה של התובענה.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים, ביום ט"ו באלול התשס"ה 19.9.05.

(-)	(-)	(-)
מ"ר אבי לבנה חבר	גב' חנה שמש חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

כ"ד באלול התשס"ה
28 בספטמבר 2005

בדח. 2005-829
בד"מ 57/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חנה שמש
מר אבי לבנה
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : אינו מיוצג

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1950, המועסק במשרד החינוך בתפקיד של מורה לחינוך גופני לפי דרגה B.A בדירוג ההוראה, כאשר העסקתו בשירות הציבורי החלה בשנת 1973, הורשע על ידינו ביום ט"ו באלול התשס"ה – 19.9.2005 בעבירות משמעת לפי סעיפים: 17(2), 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק). יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו כנגד הנאשם בביהמ"ש השלום בחיפה (ת.פ. 1531/04) שבו הואשם תחילה בעבירות פליליות חמורות, אולם בעקבות תפנית שקיבל ההליך הפלילי הנאשם הודה ביסודות העבירה לפי סעיף 380 לחוק העונשין התשל"ז-1977. בעקבות הודאתו ותיקונו של כתב האישום לאחר שכבוד ביהמ"ש עיין בתזכיר של שירות המבחן למבוגרים ביהמ"ש החליט להימנע מהרשעתו של הנאשם והענישו ללא הרשעה על ידי הטלתם של 150 שעות של"צ.

3. התשתית העובדתית שעל יסודה הואשם ונענש הנאשם, התרחשה ביום 14.12.00 במהלך לשיעור חינוך גופני בבית הספר "הבונים" שבחיפה ובעת השיעור שהעביר הנאשם לתלמידי כיתתו, הנאשם פנה לתלמידו שהיה בן 10 באותה העת הורה לו לקחת את חפציו ולהסתלק מן השיעור בזריזות, תוך כדי ניסיונו של התלמיד להתלבש הנאשם תקפו שלא כדין בלא הסכמתו ע"י אחיזתו בחולצתו, משיכתו קדימה – פעולה שגרמה לשריטות בגבו ובידו הימנית, כאשר בעקבות המעשה אותו מעשה תלמיד סבל גם מכאבי ראש.

ראיות וטענות לאמצעי המשמעת

4. בפני בית הדין באו טענות וראיות הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד טען בפניו, כי התביעה רואה את מעשיו של הנאשם בחומרה רבה בכך שתקף תלמיד קטין שלא כדין לאחר שהורה לו להתלבש תוך הסבת שריטות בגופו, ובנוסף השליך את תיקו של אותו תלמיד – פעולות שלא היו לגיטימיות. ובהליך הפלילי לא נקבע שאותו קטין הקניטו.

(2) לגישת התובע יש לגנות כל ביטוי של אלימות מצדו של מורה בתחומי בית הספר, גם לא ברגע של להיטות במהלך העברתו של שיעור בחינוך גופני. מי שנוהג כך אין מקומו בבית הספר.

(3) התביעה סבורה, כי לנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה כעולה מעש"מ 6713/96 בעניין בן אשר ולנוכח תכליתם של דיני המשמעת, ובקשיים שנתגלו בתפקידו של הנאשם שהחליף בשנים האחרונות גם בתי ספר לא מעטים, כעולה ממכתבו של מפקח על החינוך הגופני מר טרש. יש ליתן עדיפות לתפקידם ההרתעתי של דיני המשמעת על פני הנסיבות האישיות, כעולה מעש"מ 917/99 בעניין חמזה ועש"מ 10125/01 בעניין גניש, כאשר על בית הדין לשדר מסר הולם לשירות הציבורי באמצעות פסיקתו, דווקא בימים בהם שוב פורסם על אלימות של מורה בתחומי בית הספר.

(4) אשר על כן, עותרת התביעה להטלתם של אמצעי משמעת של:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) פיטורין לאלתר;

ג) פסילה לשירות המדינה למשך 3 שנים.

ב. נציג המשרד

1) שמענו מפי נציג המשרד, כי המדובר הוא במורה בעל וותק של 32 שנה. הנציג מצא בתיקו האישי חוות דעת טובות משנות עבר, ואולם דרכו בשנים האחרונות לוקה בחסר, כאשר בשנתיים וחצי האחרונות הנאשם לא עבד בפועל (שבתון וניצול חופשות מחלה). לאחרונה שובץ כמורה לחינוך גופני בבית הספר ע"ש אליאנס, ואולם לנוכח פרק שיבוצו הקצר, מנהלת בית הספר עדיין לא גיבשה עמדה בנוגע לאיכות תפקידו, הגם שהנאשם בבית ספר בושמת נקלע לחיכוכים עם מנהלו.

2) נציג המשרד גם סבור לאפשר לנאשם פרישה אם יביע נכונות לכך.

3) נציג המשרד הצטרף לגופם של אמצעי המשמעת, שלהם עתרה התביעה.

ג. ראיות וטיעוני הנאשם

1) ראיות הנאשם – עדי אופי

א) הנאשם העיד בפנינו מספר עדי אופי שלהם היכרות בת שנים עם הנאשם כמורים והורים לילדים, ובנוסף להם העיד בפנינו גם אחד מתלמידיו.

ב) העידה בפנינו הגב' **גליה נחשון** – גמלאית, בעברה מנהלת בית ספר "הבוניס". שמענו מפי העדה דברי שבח והערכה על איכות תפקידו של הנאשם בבית ספרה ועל יחסו החיובי לילדים, אליהם ידע להגיע בדרכי נועם. וכן נטען בפנינו, כי הנאשם נטל חלק ויזם פעילויות מגוונות בבית הספר בתחומי עיסוקו. ולאחריה שמענו את מר **סלמונה יצחק** שהנאשם שימש כמורהו של בנו במהלך הגילאים 6 – 12 אותו מעריך העד "כדמות חינוכית ונחמדה" (פרוטוקול עמ' 3 שורה 29), וגם מבנו שמע דברי הערכה כלפי הנאשם. ובאה אחרי העד הגב' **נטליה וינבאום** מורה לחינוך גופני בבית הספר "הבוניס" המכירה את הנאשם מבית הספר ומהקייטנות ובפנינו עמדה על הקשר החיובי שיצר הנאשם עם ילדי הקייטנה, וכן שמענו על יחסו המסור והרציני של הנאשם למילוי תפקידו.

ג) עד נוסף שהעיד בפנינו, היה מר **כהן אברהם** מצוות הפיקוח על המורים לחינוך גופני, אשר מכיר את הנאשם משנת 78, עמו הוא אף מצוי בקשר חברות. שמענו מהעד על יחסו הנאות של הנאשם לתלמידיו, סבלנותו ועל הקשר בלתי אמצעי

שיצר עימם כאשר גם בנו של העד זכה להתחנך אצל הנאשם. משאלתו של העד לתובע עלה, כי הערכתו כאמור אינה מתייחסת לחמש השנים האחרונות.

(ד) עד נוסף שהעיד בפנינו היה מר **בועז תירוש** מורה לחינוך גופני בבית ספר אורט בקרית ביאליק, המכיר את הנאשם כ-8 שנים ומתקופת עבודתו של הנאשם כמאמן כדורגל בקייטנות 2000. גם מעד זה שמענו את אהבת ילדי הקייטנה להם זכה, ואת דבר מסירותו לאותה הפעילות ולרבות תכונות של סבלנות שגילה הנאשם כלפי תלמידיו.

(ה) גם מפי העד מר **משה עטיה** שבנו היה תלמידו של הנאשם שמענו הערכות על אישיותו הנעימה והחיובית של הנאשם. והטמעת תכונות של מנהיגות והשגיות בקרב תלמידיו. ואחרי האב בא בנו התלמיד **אלעד עטיה**, אותו לימד הנאשם בשלוש שנים. שמענו מפי הנער, כי הנאשם הקפיד על משמעת בכיתתו וכי עשה פעולות שהוגדרו "ככיפיות" על ידי העד, וכי הנאשם היה אהוד על תלמידיו.

(2) טיעוני הנאשם למידתם של אמצעי המשמעת

(א) הנאשם סקר בפנינו את דרכו ארוכת השנים בשירות הציבורי ואת הקושי והמצוקה האישית בה עמד לנוכח יחסיו המעורערים עם מנהל בית הספר בושמת, עד כדי הזדקקות לחופשת מחלה ארוכה עד לשיבוצו בבית הספר ע"ש אליאנס בו הוא מעריך כי קיימת שביעות רצון מעבודתו.

(ב) לגבי נסיבות העבירה, בית הדין התיר לנאשם להציג, הגם שהתביעה הסתייגה מכך שמענו כי האירוע נרחש בשעת הלימודים האחרונה, בה התלמידים היו חסרי סבלנות והנאשם העביר שיעור של קפיצה לגובה בשיעור האחרון במקלט, כאשר הנאשם העריך אותו התלמיד שאותו תקף הנאשם הפריע ברגע של הטפת המוסר מצדו של הנאשם לתלמידי כיתתו, אזי הנאשם אחז בו אולם לדבריו או טלטל או שרטו, וכי החליט להודות בעסקת הטיעון, לנוכח הסיכון המשפטי שבפניו הועמד על ידי סניגורו אם יעשה אחרת.

(ג) הנאשם גרוש ואב לשני ילדים בוגרים. ומבקש להמשיך בתפקידו אותו הוא אוהב. לגישתו בקשת התביעה והמשרד לפטרו ולפוסלו כאמור אינם ראויים. אשר כונתה על ידו כאכזרית ובהמשך טיעוני הנאשם הוא שב והבליט את המשבר אליו נקלע עם מנהל בית ספר בושמת, כאשר עם מנהליו הקודמים של בית הספר לא היה לו כל עימות על שעות ואופי ההוראה, אשר גרם לו למשבר אישי קשה שבגיננו שהה

בחופשת מחלה ארוכה.

(ד) לנוכח בקשתו של בית הדין לקבל הערכה ראשונית מטעם מנהלת בית הספר על מידת השתלבותו, מנהלת בית הספר הגב' רבקה צידון מסרה במכתבה מתאריך 20.9.05, כי הנאשם החל את עבודתו מתאריך 1.9.05 "עקב הזמן הקצר טרם הספקתי לעמוד על טיב עבודתו."

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם.

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם לפני פרק זמן של כ-5 שנים איבד את האיפוק שנדרש ממורה מישראל במהלכו של שיעור לחינוך גופני שנערך בשלהי יום הלימודים ובמקלט ולאחר שהעריך התלמיד תוך שהוא מפריע לשטף דיבורו ביקש להוציאו מאותו השיעור שנערך במקלטו של בית הספר. משהעריך הנאשם כי תגובתו של אותו הילד אינה מהירה מספיק, אחז בחולצתו ומשכו פעולות שגרמו לשריטות בגבו ובידו הימנית ואשר בעקבות אותו המעשה התלמיד סבל גם מכאבי ראש, הגם שפעולת המשיכה של הנאשם לא הביאה לכל מכה בראשו של אותו התלמיד.

(2) בדרך זו של אכיפת משמעת חרף הנסיבות הלחוצות שאותן תאר הנאשם בפנינו לא היתה דרך ראויה לשם אכיפת המשמעת כלפי תלמיד מפריע בכיתה, גם אם מדובר היה בשיעור לחינוך גופני שנערך במקלט בית הספר. היו גם יסודות של הפעלת אלימות ואמצעים פיזיים לאכיפת המשמעת מצדו של הנאשם, כפי שנקבע בשורה ארוכה של פסקי דין בבית המשפט העליון ובבית דין זה. בית הדין אינו סבור שהנאשם נקט באלימות לשמה, אלא איבד את מידת האיפוק שנדרשת ממורה אשר אינו רשאי גם ברגע מצוקה וריגוש ובכיתה לוחצת לאבד את שלוות רוחו ולמשוך את תלמידו מאזור הכיתה משיכה שהסבה גם נזק גופני כאמור לאותו התלמיד.

(3) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עימה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: -

בע"פ 4405/94 מ.י.ג' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש:
"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 678-650 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה".

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -
"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהויותו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם.

המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטויה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו."

(ניתן ביום 15.305, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין)

(4) יצויין, כי זמן קצר לפני קרות האירוע נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(5) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד.

(6) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

“התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון.”
(עש"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

“התשובה היא, שהתנהגות כזאת לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד.”

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון." (ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך סו' בעמ' 854)

ולגבי הגוון שאותו יכול לעטות, הפסול לנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה נפסק ממש בימים אלה: -

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם)

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה

בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת שיוטלו על הנאשם יש בהם, כדי לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון: **"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעותי. בדין המשמעותי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות"**.

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעותי: **"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעותי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעותי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעותי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטר מן השירות"**.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמיינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים

להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה"**. (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההתרתעי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי: **"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית"**.

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב- 18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ראה גם עש"מ 1006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם מורה ותיק עד מאוד לחינוך גופני המועסק 32 בשירות המדינה, נעדר עבר פלילי או משמעתי קודם, כאשר ממכתבו של המפקח על החינוך הגופני במחוז חיפה מר יורם טרש מתאריך 23.11.04 למדנו, כי הנאשם לא תפקד תפקוד מלא משנת תשס"ג בשל הנסיבות שצוינו לעיל, אולם לפני כן במהלכם של השנים הועסק בבתי ספר שונים באזור חיפה, רכש השכלת B.A ותעודת הוראה. בתיקו האישי נמצאו מס' מכתבי תודה והערה על תפקודו כמורה לחינוך גופני בבתי ספר שונים (עד שנת 93) כאשר בשנות עבודתו האחרונות קביל הנאשם מכתבי תלונה ממנהלי בתי הספר בהם לימד על טיב עבודתו. הנאשם שב לעבודתו אחרי שנת השבתון/חופשת מחלה, כאשר ועדה רפואית קבעה בתאריך 25.5.03 כי לא קיימת סיבה רפואית מספקת להפסקת

עבודתו כמורה.

(2) ובנוסף שמענו מעדותם של עדי האופי שהעידו בפנינו שהכירו את הנאשם לאורך שדרת השניים כי הנאשם הוערך על ידם כמורה ראוי הן על ידי המורים, מנהלת בית הספר, הורי התלמידים ועד האופי אחר שהיה תלמידו. מעדויות אלה עלה תמונה של מסירות לביצוע תפקידו ויחס נאות כלפי התלמידים.

(3) ההליך הפלילי וזה המשמעותי שהתנהל בפנינו היו בגדר כשלון חד-פעמי שהגיע למעלתן של עבירות פליליות ומשמעויות שהיו בגדר כשלון חד-פעמי במהלך שנות עבודתו הרבות בשירות הציבורי, וכבר נפסק כי לתרומתו במשך שנים רבות של עובד ציבור יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."

(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, דינים עליון ס"א, 268).

6. סוף דבר

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו ואת מקבץ השיקולים שאותם פרסנו לעיל ובכלל זה התפנית שקיבל ההליך הפלילי שבו תוקן כתב האישום ונמנעה הרשעתו של הנאשם והוחלט להענישו ללא הרשעה פלילית, את מועד המעשה וכן לקחנו בחשבון את מידתה ואופייה של האלימות שבה נקט הנאשם כלפי אותו התלמיד ואת תוצאותיה כאמור, ובכלל אלה את גישתה של התביעה לאמצעי משמעת כפי שנפרסו בפנינו בבד"מ 46/05 הליך שבו הגיעו הצדדים להסדר טיעון, וכן את דבר פסיקתנו בבד"מ 48/05.

7. בסופו של עיון הגענו לכלל מסקנה שפיטוריו של הנאשם אינם הכרחיים. בית הדין סבור שניתן להעביר תגובה ומסר ממשיים כלפי אותו המעשה, של אכיפת המשמעת בדרך פסולה, על ידי הטלתם של אמצעי משמעת אחרים שאינם כוללים פיטורין.

8. בתום עיונו החלטנו, כי על הנאשם יוטלו אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה – שנועדה לשמש כמסר המופנה במישרין לנאשם ומצביע, כי נפל פסול בדרך שבה נקט לאכיפת המשמעת בשיעור חינוך גופני.

ב. הורדה בדרגה – הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנה. ההורדה בדרגה יותר משנועדה לפגוע במרקם חייו הכלכליים והאישיים, מטרתה להצביע כי עובד ציבור הפוגע במשמעת שירות המדינה ותדמיתו ראוי שמעמדו בשירות המתבטא בדרגותיו יפגע גם הוא.

9. בית הדין היה שוקל אפשרות להורות על העברתו של הנאשם לבית ספר אחר מבית הספר שבו נעברו העבירות, ואולם התברר לנו ממהלך הדיון כי הנאשם שובץ לאחרונה בבית ספר חדש, ואין אנו סבורים כי בנסיבות שנוצרו קיימת הצדקה להורות כן.

10. המלצה

א. אנו ממליצים לנוכח פני מעשיו של הנאשם בהליך שהיה בפנינו, כי הנאשם לא יקודם בתפקיד של רכז מקצוע, סגן מנהל או מנהל בית הספר במשך פרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין.

ב. לנוכח מסכת חייו של הנאשם כפי שהתבררה לנו במהלך הדיון שלא היתה קלה במיוחד, לא בבית הספר בושמת, ומצב הבריאות ממנו סבל, נמליץ בפני משרד החינוך כי אם הנאשם יבקש מיוזמתו לפרוש לגמלאות משירות המדינה בעקבות שחיקת השנים שמשרד החינוך ייעתר לכך.

גזר הדין ניתן ביום כ"ד באלול התשס"ה – 28.9.2005, שלא בנוכחות הצדדים להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק תוך 30 יום מהמועד שבו גזר הדין המנומק והמפורט יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מ"ר אבי לבנה חבר	גב' חנה שמש חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

בד"מ 48/05 - הסרגל ככלי ענישה, ודחיפה**תמצית פסק הדין:**

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, מורה בכיר, בעבירות משמעת שונות. בכך שתקף שלא כדין קטין, הכה אותו בסרגל על כפות ידיו שלו פעמים ולאחר שנסתיים השיעור אחז בידיו ודחפו הצידה. כתוצאה מאותן תקיפות הקטין נזקק לטיפול רפואי, נגרם לו אודם בלחי שמאל ובאוזן שמאל. נגד הנאשם התקיים הליך פלילי בבית משפט השלום בעכו שבסופו נענש ללא הרשעה והוטלו עליו 300 שעות של"צ.

התובע: סבר כי יש להעדיף את האינטרס הציבורי על פני הנסיבות האישיות ועתר להטלתם של אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה ופיטורין לאלתר.

המשרד: הצטרף לעמדת התביעה.

ההגנה: טענה כי הנאשם הוא אדם נורמטיבי אשר נקלע לסיטואציה שאינה מאפיינת את דרכו. ההגנה ביקשה מבית הדין שלא לפטר את הנאשם ולהסתפק באמצעי המשמעת של נזיפה או נזיפה חמורה.

הנאשם: הדגיש את התנצלותו להורי הקטין.

בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת: את דפוס התנהגותו של הנאשם; כי מורה אינו רשאי גם ברגעי מצוקה או קינטור לנקוט ביסודות של אלימות לאכיפת המשמעת. וכי האלימות שהופעלה כנגד אותו קטין היתה תגובה נמהרת ולא מידתית מצידו של הנאשם.

את תכלית אמצעי המשמעת: הגנה על השירות הציבורי ואת הנסיבות האישיות – כי מדובר באדם נורמטיבי שההליך הפלילי והמשמעת מהווים כשלון חד-פעמי במסכת חייו החיוביים.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים והתחשב בכך כי נמנעה הרשעתו של הנאשם בפלילים ובסופו של עיון הגיע לכלל מסקנה שפיטוריו של הנאשם אינם הכרחיים והטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול באותה דרך שנקט בה לאכוף משמעת בכיתתו.

ב. **הורדה בדרגה אחת** (דרגת שכר) – לפרק זמן של שנתיים. הואיל ולבית הדין נמסר שהנאשם הועבר לבי"ס אחר, בית הדין נמנע מלהורות על העברתו, אולם המליץ על עיכוב קידומו לפרק זמן של שלוש שנים.

ניתן ביום י"ז באלול תשס"ה - 21.9.2005

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר
גבי נורית טולידנו - חברה
מר שפיק קבלאן - חבר

ח' באלול התשס"ה
12 בספטמבר 2005

בדח. 2005-799
בד"מ 48/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
מר שפיק קבלאן

- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד מנסא האני

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1973, המועסק במשרד החינוך בתפקיד של מורה משנת 1996 לפי דרגת B.A בדירוג ההוראה, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 18.4.2005 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) (3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק) יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית משפט השלום בעכו (ת.פ. 004565/03) הליכים שבהם הודה הנאשם בעובדות כתב האישום המתוקן שהוגש נגדו ביסודות העבירה שבנשוא כתב האישום ובתאריך 18.1.2005, הנאשם נענש ללא הרשעה והוטלו עליו 300 שעות של"צ.

3. המסד העובדתי שעל יסודו הואשם ונענש הנאשם כאמור, נתרחש בתאריך 5.3.2002 באותו מועד בשיעור שהעביר הנאשם בכיתה הנאשם תקף שלא כדין קטין שהיה בן 11 באותו המועד בכך שהיכה אותו באמצעות סרגל על כפות ידיו שלוש פעמים. ולאחר סיומו של השיעור נתרשה תקיפה נוספת בכך שהנאשם תפס בזרוע יד ימין את אותו קטין ודחף אותו הצידה.

כתוצאה מאותן התקיפות הקטין נזקק לטיפול רפואי ונגרמו לו אודם בפנים בצד שמאל ובאוזן שמאלית.

מהלך הדין והחלטת בית הדין

4. התובע המלומד ביקש מבית הדין להרשיע את הנאשם בעבירותיה של התובענה על בסיסה של סמכותנו שבסעיף 61 ג' לחוק, המאפשרת לבית הדין לראות כמוכחים בפניו את הממצאים והמסקנות שאליהם הגיע בית המשפט. לסניגור המלומד לא היתה הסתייגות מעתירתה זו של התביעה.

5. לנוכח האמור ולאחר שבית הדין עיין בממצאיו של בית משפט השלום בעכו ובכתב האישום המתוקן שבו הודה הנאשם, יחד עם יסודות העבירה של סעיף 368 (ב) (א) לחוק העונשין, בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי קיים יסוד איתן בדין המאפשר להרשיע את הנאשם בעבירותיה של התובענה.

הכרעת הדין ניתנה בנוכחות הצדדים, ביום ח' באלול התשס"ה – 12.9.2005.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גב' נורית טולידנו חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

י"ז באלול התשס"ה
21 בספטמבר 2005

בדח. 2005-800
בד"מ 48/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

<p>בפני :</p> <p>עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין</p> <p>גב' נורית טולידנו</p> <p>מר שפיק קבלאן</p>	<p>בפני :</p> <p>- יו"ר</p> <p>- חבר(ה)</p> <p>- חבר</p>
<p>התובע (ת) :</p> <p>עו"ד אביתר טסלר</p>	
<p>הנאשם (ת) :</p> <p>ב"כ הנאשם :</p> <p>עו"ד מנסא האני</p>	
<p>נציג המשרד :</p> <p>מר יהודה אהרון</p>	

גזר - דין

ההלך

1. הנאשם, יליד שנת 1973, המועסק במשרד החינוך בתפקיד של מורה בכיר משנת 1996, הורשע על ידינו ביום ח' באלול התשס"ה – 12.9.05 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.
2. הרשעתו של הנאשם על ידינו באה בעקבות הליך פלילי שהתקיים נגד הנאשם בבית משפט השלום בעכו (ת.פ. 00456/03) הליכים שבו הנאשם הודה בכתב אישום מתוקן וביסודות העבירה של סעיף 368 (ב), (א) לחוק העונשין התשל"ז-1977 – תקיפות של חסר ישע. ובסימומו של ההליך, לאחר שכבוד בית המשפט עיין בתסקיר מבחן, הנאשם נענש ללא הרשעה והוטלו עליו 300 שעות של"צ.
3. הנאשם הואשם ונענש כאמור בעקבות אירוע שנתרחש בכיתתו בתאריך 5.3.2002 כאשר במהלך השיעור שהנאשם העביר, הוא תקף שלא כדין קטין שהיה בן 11 באותו הזמן באמצעות הכאתו בידי סרגל על כפות ידיו שלוש פעמים, ולאחר שנסתיים השיעור, הנאשם אחז בידו

ודחפו הצידה. כתוצאה מאותן תקיפות, הקטין נזקק לטיפול רפואי, נגרם לו אודם בלחי שמאל ובאוזן שמאל (להלן-האירוע).

4. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) בראשית טיעוניו שמענו מפי התובע, כי התביעה שקלה את השעייתו של המורה, אולם בסופו של דבר נמסר לבית הדין, כי המורה לא הושעה בעטייה של החקירה וההליך הפלילי, והוא ממשיך למלא את תפקידו כמורה עד עצם ימים אלה.

(2) התובע המלומד סבור שהדרך שבה נקט הנאשם באכיפת המשמעת בכיתתו, על ידי הכאת התלמיד בידיו באמצעות סרגל שלוש פעמים, לאחר מכן דחיפתו, הוא מקרה חמור ופסול במיוחד, שאותו תלמיד נזקק לאחר מכן לטיפול רפואי. התביעה כמו בית משפט השלום סבורה, כי אין בשום מקרה לנקוט בדרך של אלימות לשם אכיפת משמעת בכיתה זה אינו פתרון לגיטימי לגישתה, ועל בית הדין באמצעות פסיקתו לשדר מסר מרתיע כלפי הנאשם ומורים אחרים, כי אין זו הדרך, וזאת מאחר והתכלית העיקרית של הדין המשמעתי היא הגנה על התדמית הראויה ועל התפקוד הנאות של השירות הציבורי, כאשר ממורה נדרש במיוחד סטנדרט התנהגות גבוה כעולה מעש"מ 6713/96 בעניין בן אשר. כאשר כל שימוש באלימות אינו הולם את מעמדו של מורה. - את גישתו של בית המשפט העליון כלפי נקיטה באלימות לאכיפת המשמעת הביע התובע באמצעות פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 3362/02 בעניין אבו עסבה, פסק הדין שקדם לו עש"מ 1682/02, כאשר בשום מגזר אין לנקוט בדרך של אלימות כלפי התלמיד.

(3) על מנת להעביר את המסר הראוי, במקרה זה, התביעה סבורה, כי יש להעדיף את האינטרס הציבורי על פני הנסיבות האישיות של הנאשם כעולה מפסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 5282/98 בעניין תמר כתב ובעש"מ 917/99 בעניין חמזה, ובעש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש. התביעה מבקשת שבית הדין יעדיף את האינטרס הציבורי על פני נסיבותיו האישיות של הנאשם וישית עליו אמצעי משמעת של:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) פיטורין לאלתר.

ב. גישת המשרד

מפיו של נציג המשרד שמענו, כי מדובר במורה בעל וותק של 9 שנים שרכש 20 גמולים. הנאשם נעדר עבר פלילי או משמעתי קודם וגם לאחר ההליך לא נכשל בעבירה נוספת, וכך גם עולה מעיונו בפסק דינו של בית משפט השלום בעכו. הנאשם הוא מורה טוב לטכנולוגיה. לגופו של עניין נציג המשרד מצטרף לעמדת התביעה, הגם אם בשינוי קל, ומבקש שבית הדין ישקול גם את נושא פיטוריו, לנוכח גישת המשרד המוקיע כל אירוע של אלימות.

ג. טיעוני ההגנה

1) ראשית דבר לבקשת בית הדין חרף הסתייגותו של התובע, נמסרו לבית הדין, הגם אם לא בצורה מדויקת או מלאה נסיבות האירוע. ככל הנראה מדובר היה בתלמיד שחיבק תלמיד אחר בכיתה ולא שעה לבקשתו של המורה לחדול בכך. המורה נקט באותה דרך שצויינה לעיל, כדי להשליט משמעת על אותו תלמיד.

2) הסניגור המלומד טען בפנינו, כי הנאשם הוא מורה נורמטיבי אשר נקלע לסיטואציה שאינה מאפיינת את דרכו. זהו מקרה נקודתי שקרה לנאשם כמקרה חד-פעמי. הנאשם מיד עובר לאירוע התנצל על המקרה בפני הוריו של התלמיד שעמם הוא מקיים כיום גם קשרים טובים. בחקירה ובהליך הפלילי הוא נטל אחריות על מעשיו.

3) הסניגור ביקשנו להתחשב בחרטתו של הנאשם ולקחת אותו כשיקול לאומד שיקול דעתנו.

4) הסניגור המלומד הדגיש בפנינו, כי מדובר באירוע חריג שנתרחש לפני כשלוש שנים ומאז אותו מועד הנאשם המשיך את עיסוקו. קיבלנו במהלך הדיון גם שני מסמכים ממועד ההורים המצביעים על דרכו הנאותה של הנאשם בשדה החינוך. על כן ראוי שבית הדין יתחשב במכלול הנסיבות כפי שעשה גם בית המשפט הפלילי שהסתפק בשעות של"צ, ולא יפטר את הנאשם ויטיל על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה, או נזיפה חמורה.

5) לגבי הנסיבות האישיות שמענו, כי הנאשם נשוי ורעייתו מורה לחינוך מיוחד. משפחתו של הנאשם מונה כיום ארבע נפשות ורעייתו בהריון עם ילד נוסף, כאשר לגבי הגישה הראויה של אמצעי המשמעת שראוי להשית על הנאשם, הופנתה תשומת ליבו של בית הדין לעש"מ 4503/00 בעניין חביב אמין שם המקרה היה דומה לנשוא דיונו ולא נדרשו פיטוריו של הנאשם/המערער. ומידה של התחשבות בעבירות של אלימות מוצא

הנאשם בעש"מ 6526/03 בעניין עבד אל קאדר. ולעניין עש"מ אבו עסבה שעליו סמך התובע את טיעוניו, הסניגור סבור, שהמקרה שבפנינו אינו דומה בחומרתו לזה שנדון בעש"מ הנ"ל. גם בעש"מ 1730/00 בעניין פלונית נגד מדינת ישראל, פסק דין שדן בנסיבות חמורות יותר, הנאשמת לא פוטר.

ד. דבר הנאשם

הנאשם בדבריו לבית הדין מסר שהוא מורה מסור ואב לשניים וצפויה לידתו של תינוק נוסף. רעייתו מועסקת. הנאשם הדגיש את התנצלותו להוריו של הקטין שעמם מקיים יחסים טובים. וכי 300 שעות של"צ מהוות בעבורו אף הן ענישה. לגבי מסלול עבודתו במשרד החינוך, הנאשם עבד כחמש שנים באיזור הדרום במגזר הבדואי וחזר לאיזור הצפון, וכיום מועסק בשני שליש משרה אהוד על המורים והנהלת בית הספר.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת.

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

1) לפני פרק זמן של למעלה משלוש שנים, איבד הנאשם את האיפוק שנדרש ממורה בישראל, לגבי הדרכים שעליו לנקוט לשם אכיפת המשמעת של כיתתו הנאשם ביקש לאכוף את המשמעת בדרך שהיו בה יסודות של אלימות כמפורט ברישת גזר הדין, כפי שנקבע בשורה ארוכה של פסקי דין של בית משפט העליון ובית דין זה, מורה אינו רשאי גם ברגעי מצוקה או קנטור קשה מצד תלמידים כלפיו, לנקוט כדרכו של הנאשם, ביסודות של אלימות לאכיפת המשמעת.

2) האלימות שהופעלה כנגד אותו קטין לא היתה אלימות לשמה, אלא כתגובה נמהרת לא מידתית מצידו של הנאשם שלא השכיל להתמודד בצורה ראויה יותר עם הסיטואציה כלפי הפרעה בכיתתו, ולא נקט בדרכים המתאימות, אלא בדרך של תגובה אלימה.

3) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עימה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: -

בע"פ 4405/94 מ.י.ג' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש :
**"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד
 ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו
 לחברה נקיה מאלימות".**

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי
 כבוד השופט זמיר :

**"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות
 בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים.
 הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו,
 כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן
 הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."**

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת
 הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו :

**"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד
 וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."**

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל : -
**"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של
 התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן
 אשר, פ"ד נב(678, 650), (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור
 לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד
 פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את
 אמונו הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".**

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו,
 בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות
 במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02
 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה : -

**"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך
 שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים
 ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל
 מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של**

תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם.

המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתורמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטויה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו."

(ניתן ביום 15.305, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין)

(4) יצויין, כי לאחר קרות האירוע נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(5) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד.

6) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

(עש"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את

האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון.”
(ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך סו' בעמ' 854)

ולגבי הגוון שאותו יכול לעטות, הפסול לנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה נפסק ממש בימים אלה: -

”הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה.”

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם)

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

”בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור,

שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת שיוטלו על הנאשם יש בהם, כדי לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון: "המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטר מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".** (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההתרתעי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי: ז

"שמירה על תדמית ראוייה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה :

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ראה גם עש"מ 1006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) כפי שלמדנו במהלך הדיון, הנאשם הוא אדם צעיר ונורמטיבי, נשוי ואב לשני ילדים שמצפה לילד שלישי, כאשר ההליך הפלילי וההליך המשמעתי המתנהל בפנינו, היו כישלון חד-פעמי במסכת חייו החיוביים שעליה למדנו גם מהמסמכים שהוגשו לבית הדין. לתרומתו במשך 9 שנות עבודה יש מידה של השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, כפי שנפסק :

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

סוף דבר

6. בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו ואת מקבץ השיקולים אותם פרסו לעיל, לרבות התפנית אותו קיבל ההליך הפלילי שבו נמנעה הרשעתו של הנאשם והוחלט בו להענישו בשעות של"צ ללא הרשעה פלילית, וכן לקחנו בחשבון את מהות הפגיעה בידיו של התלמיד ודחיפתו ותוצאותיה, ולרבות את גישתה של התביעה לאמצעי המשמעת בהליך דומה בבד"מ

46/05, במסגרתו של הסדר טיעון – הגם ששם התוצאה של מעשה התקיפה היתה מתונה יותר.

7. בסופו של עיון הגענו לכלל מסקנה שפיטוריו של הנאשם אינם הכרחיים. בית הדין סבור שניתן להעביר מסר ממשי כלפי אותו מעשה שבו כשל הנאשם, מעשה שבמהלכו נאכפה משמעת בכיתה בדרך פסולה ופוגעת פיזית ונפשית – גם באמצעות הטלתם של אמצעי משמעת אחרים שלא יכללו פיטורים.

8. אשר על כן, יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת אלה :

א. נזיפה חמורה – שנועדה לשמש כמסר שמופנה במישרין לנאשם והמצביע, כי נפל פסול באותה דרך שנקט בה לאכוף משמעת בכיתתו.

ב. הורדה בדרגה – הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנתיים.

9. המלצה

הואיל ונמסר לנו שהנאשם הועבר כבר מאותו בית ספר שבו נעברו עבירותיו לבית ספר אחר, נמנענו להורות על העברתו לבית ספר אחר, אולם בית הדין ממליץ שמשרד החינוך לא יקדם את הנאשם לתפקיד ניהולי בתחום בית הספר ברמת רכז שכבה, סגן מנהל בית ספר או מנהל בית ספר, במשך תקופה של שלוש שנים מיום גזר הדין.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום ח' באלול התשס"ה – 12.9.2005.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום י"ז באלול התשס"ה – 21.9.2005, שלא בנוכחות הצדדים שלהם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שבו גזר הדין המפורט והמנומק יגיע לידיהם.

(-)

מר שפיק קבלאן
חבר

(-)

גב' נורית טולידנו
חברה

(-)

עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
יו"ר

בד"מ 32/05 – מעשי תקיפה כלפי בת-זוג**תמצית פסק הדין :**

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, מורה בבי"ס יסודי, בעבירות משמעת שונות בגין סדרה של מעשי תקיפה, איומים וכליאת שווא שכוונו נגד רעייתו דאז, שממנה נתגרש במהלכו של משבר קשה בחיי הנישואין. נגד הנאשם התקיים הליך פלילי בבית המשפט השלום בקרית שמונה והוטלו עליו 300 שעות של"צ והעמדה למבחן לפרק זמן של שנה.

התובע: ביקש מביה"ד להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, הקפאת דרגה (דרגת-שכר) למשך חצי שנה והפקעת מחצית משכורת קובעת שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים, שיש בהם, לגישת התביעה, מאזן שיקולים ראוי בין האינטרס הציבורי לנסיבות העבירה ובין הנסיבות האישיות.

המשרד: מסר כי לנאשם אין עבר משמעתי ופלילי וכי תפקודו נאות. המשרד הצטרף לגופם של אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה.

ההגנה: מסרה כי הנאשם מצוי במצב כלכלי מכביד וביקשה למתן או לבטל את אמצעי המשמעת של הפקעת משכורת.

הנאשם: ביקש את סליחת ביה"ד לנוכח ההליך וביקש להמשיך ברקמת חייו החדשה בצורה תקינה וסדירה.

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך גיבושם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם, בכללם את התפקיד והתכלית של אמצעי המשמעת שהיא הגנה על השרות הציבורי ואת הנסיבות האישיות ומצבו הכלכלי המכביד של הנאשם, והחליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי שמופנה מטעם ביה"ד במישרין לנאשם והמצביע על פסול באותה התנהגות תוקפנית כלפי רעייתו, גם אם מרקם חייו הבן-זוגי היה נתון במשבר ובמחלוקת.

ב. **הפקעת שליש משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-20 תשלומים שווים ורצופים כדי לא להכביד על שגרת חייו כאב ומפרנס.

ג. **הקפאת דרגה** - דרגתו של הנאשם תוקפא לפרק זמן של חצי שנה מיום גזר הדין.

ניתן ביום ב' באב התשס"ה – 7.8.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

ד"ר עינת ברגר - חברה

מר חסון סודקי - חבר

כ"ה בתמוז התשס"ה
1 באוגוסט 2005

בדח. 2005-676
בד"מ 32/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין	- יו"ר
	ד"ר עינת ברגר	- חבר(ה)
	מר חסון סודקי	- חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'פרי ונדל	
הנאשם(ת):		
ב"כ הנאשם :	עו"ד קייס עזאת	
נציג המשרד :	מר יהודה אהרון	

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1964, המועסק בתפקיד של מורה בכיר בבית ספר היסודי בבוקעתא שברמת הגולן, והנמצא בשירות המדינה משנת 1985 הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 17.3.2005 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בצפת ובקרית שמונה.

2. ההליך הפלילי כעולה מתיק בית משפט השלום בקרית שמונה (ת.פ. 000337/03) היה הליך מורכב שבו תחילה הורשע הנאשם בעבירותיו של כתב האישום, ואולם התיק הוחזר לעיון מחדש. בסופו של דבר על בסיסו של הסדר טיעון הנאשם הודה ביסודותיהם של העבירות הפליליות שבהן הואשם עבירות לפי סעיפים 380 + 382(ג) לחוק העונשין התשל"ז-1977 תקיפה בנסיבות מחמירות, וכן לפי סעיפים 379 + 382 (ב) (1) (2) וכן בעבירות לפי סעיפים 192 ו-377 לחוק העונשין של איומים וכליאת שווא לפי החוק האמור.

3. בסופו של ההליך שהסתיים בתאריך 26.2.2004, הוטלו על הנאשם 300 שעות של"צ ללא הרשעה והעמדה בתקופת מבחן על יסודו של צו מבחן, שניתן בזמן לפרק זמן של שנה.

4. התשתית העובדתית שעל בסיסה הואשם ונענש הנאשם כאמור, יסודה במערכת יחסים בן זוגית רעועה שהגיעה עד כדי משבר וגירושין, כאשר במסגרת אותה מערכת יחסים ומשבר בין אישי הנאשם תקף פעמים רבות את בת זוגו דאז במהלך החודשים מרץ ועד חודש אוגוסט 2001, גרם לה חבלות של ממש, איים על חייה, כלא אותה בכליאת שווא והכל כמפורט בכתב האישום שהוגש נגד הנאשם בבית משפט השלום בצפת שנדון בבית משפט בקריית שמונה, שבעובדותיו הודה הנאשם במסגרתו של הסדר הטיעון.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

5. לאחר שבית הדין עיין בפסק דינו של בית משפט השלום בצפת ובממצאים והמסקנות שנקבעו על ידו, בהליך שהיה בעניינו של הנאשם, החלטנו על בסיס סמכותנו המפורטת בסעיף 61 ג' לחוק המאפשרת לבית הדין לראות את הממצאים והמסקנות שאליהם הגיע בית משפט השלום בקרית שמונה כמוכחים בפניו, להרשיע את הנאשם בעבירות לפי סעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק.

ניתן ביום כ"ה בתמוז התשס"ה – 1.8.2005, בנוכחות הצדדים.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סודקי חבר	ד"ר עינת ברגר חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

ב' באב התשס"ה
7 באוגוסט 2005

בדח. 2005-677
בד"מ 32/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין	- יו"ר
	ד"ר עינת ברגר	- חבר(ה)
	מר חסון סודקי	- חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'פרי ונדל	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד קייס עזאת	
נציג המשרד :	מר יהודה אהרון	

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1964, המועסק בתפקיד של מורה בבית ספר יסודי בבוקעתא, והנמצא בשירות המדינה מ-1985, הורשע על ידנו ביום כ"ה בתמוז התשס"ה-1.8.2005 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).
2. הרשעתו של הנאשם באה בעקבות הליך פלילי שנערך בעניינו תחילה בבית משפט השלום בצפת ולאחר מכן בבית משפט השלום בקרית שמונה הליך שבסיומו בתאריך 26.2.2004, הנאשם נענש ב-300 שעות של"צ והעמדה למבחן לפרק זמן של שנה, לאחר שהודה במסגרתו של הסדר טיעון ביסודות העובדתיים וביסודות העבירות שבהן הואשם, כמבואר בהכרעת דיננו, בגין סדרה של מעשי תקיפה איומים וכליאת שווא שכוונו נגד רעייתו דאז שממנה נתגרש במהלכו של משבר קשה בחיי הנישואין.
3. לאחר שהנאשם הורשע כאמור על ידינו טענו הצדדים בפנינו את טיעונם :

א. טיעוני התביעה

- 1) התובע המלומד ביקש מאיתנו להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:
 - (א) נזיפה חמורה;
 - (ב) הקפאת דרגה (דרגת שכר) למשך חצי שנה;
 - (ג) הפקעת מחצית משכורת קובעת שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.
- 2) למדנו, כי משכורתו הקובעת של הנאשם מגעת לכ-6,000 ₪. התובע המלומד כתימוכין לגישתו האמורה הגיש לבית הדין מספר פסקי דין שכולם נסבים על הליך פלילי שנתסיים ללא הרשעה של מורים בישראל בהם הוטלו אמצעי משמעת דומים להם שעתרה התביעה בחלקם אמצעי משמעת חמורים יותר.
- 3) התובע המלומד סבור, כי התביעה עותרת לאמצעי משמעת סבירים ומאוזנים שיש בהם את מאזן השיקולים הראוי בין האינטרס הציבורי לנסיבות העבירה ובין הנסיבות האישיות. עם זאת, יש לראות במידה של חומרה את מעשיו של הנאשם על רקע תפקידו של מורה בישראל.

ב. גישת המשרד

מנציג המשרד למדנו, כי לאחר עיון בתיקו האישי במשרד החינוך במחוז צפון, אין לנאשם עבר משמעותי או פלילי ותפקודו נאות. כך גם למדנו ממכתב ההמלצה שהגיש סניגורו של הנאשם ממנהל בית הספר ומראש המועצה המקומית, במקום מגוריו. נציג המשרד לא הצליח לאתר את המפקח על בית ספרו של הנאשם אולם הוא למד פרטים על תפקודו ועברו מהעיון האמור בתיקו האישי. המשרד מצטרף לגופם של אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה.

ג. טיעוני ההגנה

- 1) מפיו של הסניגור המלומד שמענו, כי הנאשם בעקבות גירושיו המכבידים ונישואיו מחדש מצוי במצב כלכלי קשה ביותר, חובות מכבידים לספקים שונים לרשות המקומית וגם קבלנו מסמך המצביע על תיקי הוצאה לפועל שעדיין תלויים ועומדים כנגד הנאשם, שנושא גם בעול פרנסתם של ילדיו מנישואיו הקודמים.
- 2) בשל אותו מצב כלכלי מכביד ביקש הסניגור להתחשב באמצעי המשמעת של הפקעת משכורת ולמתנו ככל הניתן, אם לא לבטלו כליל.

ד. דבר הנאשם

- (1) שמענו מפי הנאשם פרטים על ההליך שהיה מנת חלקו ועל הצער שהוא חש לנוכח הסדר הטיעון שהוא עשה, כאשר מפיו למדנו, כי הוא עדיין מאמין כי רבב לא דבק במעשיו, וכי אם היה מנהל משפט הוכחות אפשר שהיה מזוכה בדין, אולם לא אלה היו פני הדברים.
- (2) הנאשם ביקש את סליחת בית הדין לנוכח ההליך וביקש להמשיך ברקמת חייו החדשה בצורה תקינה וסדורה.

4. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך גיבוש מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם:

א. שיקולים כלליים – התפקיד והתכלית של אמצעי המשמעת

- (1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

- (2) בראשיתם של דברים ראוי להדגיש ולהבליט את השוני בין ההליך הפלילי שבו עמד הנאשם ומטרותיו, ובין תכליתו של הדין המשמעתי – פסק הדין אשר הציב את קווי התייחסות בנדון, הינו – עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, בו נפסק:

"לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87. ראה גם עש"מ 1928/00 בעניין עמוס ברוכין)

בכל מקרה ומקרה על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(3) התכלית האמורה של הדין המשמעותי מקורה בגישה, הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות וכפי שנקבע:

"בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה.

כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושות הציבור כי, משרתיו אינם אדוניו וכי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו". (בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2), 229, 266).

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(4) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות מוטלת על עובד המדינה הבכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

(5) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת -

(ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי 10129/01 בעניין טליה גניש, בו נקבע כי יש ליתן משקל עדיף לשיקול הציבורי לעומת השיקול האישי, הטמון בנסיבות האישיות, ובעש"מ 7111/01 ואח' שניתן לאחרונה (21.1.03) נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראווה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה.

בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי."

ובפסק הדין בעניין שחר לוי עש"מ 7113/02 שניתן בתאריך 1.5.03, בית המשפט העליון הדגיש את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".
(פיסקה 20 לפסק הדין).

6) לאחרונה ריכך בית המשפט העליון מידת מה את גישתו האמורה כפי שבאה לידי ביטוי בעש"מ בעניין תמר כתב הנ"ל, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, ייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

7) ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)).

החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי שניתן ב-15.3.05)

מידת ההשפעה של הנסיבות האישיות תבחן בפרק בו נדון במידתם של אמצעי המשמעת.

ד. על העבירות ונסיבותיהן

(1) בפתח דברינו נציין, כי ניתן להביא את עניינו של עובד מדינה אל פתחו של בית הדין למשמעת, גם כאשר המעשה שבגינו הואשם ונענש בערכאה שיפוטית אחרת אינו קשור כלל לתפקידו. זאת לנוכח יסודות העבירה, אשר פורטו במיוחד בסעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק.

בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה, שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה עד כדי עבירת משמעת. בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00 בעמ' 9):

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה רצונית ומכוונת."

(2) המעשה שבעטיו הואשם ונענש הנאשם בפלילים נוגע להתנהגות שנתרחשה לפני כחמש שנים במסגרתו של משבר בחיי הנישואין בו ננקטה אלימות ממשית פיזית ומילולית, לרבות כליאה שלא כדין של בת הזוג שלא שהיתה חד פעמית, שמומשה במסגרת המשפחה הגרעינית ונעיר כי, זו גם חובתנו לשרש כל אלימות באשר היא. על-פי גישתו של בית המשפט העליון בע"פ 987/97 סיביץ דימיטרי נגד מדינת ישראל (דינים עליון, כרך נב, 544):

"עדים אנו בשנים האחרונות להתגברות ניכרת במעשי האלימות... וראוי כי בית המשפט יאמרו את דברו צלול וברור. בית המשפט חייב להרים את תרומתו לביעור נגע האלימות וזאת יכול הוא לעשות על דרך גזירת עונשים התואמים את

מעשי העבירה בהם מדובר.

ובפסק דין נוסף שניתן על ידי בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים (ע.פ. 3216/01 בעניין צלאח שכאר) בע.פ. 1456/01 בעניין חליל:

"אמרתי שם, בין היתר, כי 'רבו העבריינים, נגע האלימות פשה בבתינו וברחובותינו, הסכין נשלפת ודוקרת בשל מחלוקות של מה בכך ואף בשל התלהטות יצרים רגעית שלא קדם לה ריב כלשהו.

העבירה של שפיכות דמים – שהיא משבע מצוות בני נח ומשלושת העבירות שעליהן ייהרג ולא יעבור – הייתה כמעט לדבר יום ביומו. כאשר זה המצב הרי 'אם חפצים אנו לבער את הרע הזה מקרבנו, אם חפצי חיים אנו, נמצה את הדין'."

ובפסק דין נוסף שניתן בתאריך 9.1.2002 ע.פ. 9302/00 בעניין אלקיים צורדקר, אשר נסב על אלימות קשה בתוך המשפחה הושמעה גישתו הנורמטיבית של ביהמ"ש העליון לגבי מעשים מסוג זה:

"מעשים אלו טומנים בחובם מסוכנות רבה המעידה על מבצעם. זוהי אלימות במשפחה שהפכה לנגע שפשה בחברה ויש לבטא את החומרה בה מתייחסת החברה למעשים כאלה, בין השאר, על ידי עונשים קשים ומרתיעים. בית המשפט המחוזי שקל את נסיבותיו האישיות של המערער שהחיים לא הטיבו עמו, אלא ששיקולים אלה לא הטו את הכף לזכותו לאור נתינת הדעת לאינטרס הציבורי ולקורבנות העבירות. ראוי לציין, כי עונש המאסר על תנאי שהופעל, היה בגין תקיפה קודמת של בת זוגו של המערער על ידו ועל אף שעמד לדין, הורשע, נענש ומאסר על תנאי שהופעל, היה בגין תקיפה קודמת של בת זוגו של המערער על ידו ועל אף שעמד לדין, הורשע, נענש ומאסר על תנאי היה תלוי לו מעל לראשו, לא נרתע מעשיית המעשים אותם ביצע כאמור". (פורסם דינים עליון כרך ס' בעמ' 902).

ולגבי החומרה שבה ראוי לראות מעשים של אלימות במשפחה, לנוכח פני המציאות, למדנו אך לאחרונה:

"בית משפט זה עמד לא אחת על הצורך לנקוט אמצעי ענישה ממשיים ומרתיעים לגבי עבירות של אלימות במשפחה, שהפכו, לצערנו, חזון נפרץ מדי ויש לפעול לביעורו"

(ראו: ע"פ 4854/03 בעניין יואב ארפינה נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך א' בע"מ 926, ע"פ 2052/03 דוקרקר נ' מדינת ישראל (לא פורסם) וע"פ 2125/04 רמי נגוסה נגד מדינת ישראל ניתן ביום 3.4.05)

עם זאת, בעש"מ 6526/03 בעניין עבד אל קאדר שניתן ב-20.8.03 מצויה אבחנה בין מעשי אלימות שמבצע מורה בתלמידיו, ובין מעשה אלימות שמבצע מחוץ למסגרת ביה"ס:

"אין להשוות בין מעשה אלימות שמבצע מורה בתלמידיו אשר נתונים למרותו ולפיקוחו ואשר קיימים פערי כוחות מובנים ביניהם, לבין מעשה אלימות שמבצע מחוץ למסגרת בית-הספר ושלא במסגרת השירות. אכן, ככלל דורשים אנו ממורה רמת התנהגות גבוהה יותר מזו של עובד מדינה אחר, בשל היותו דמות מחנכת המשפיעה על תלמידיו. אך גם בסטנדרט הגבוה הנדרש ממורה, ככלל, יש משמעות להבחנה בין דפוסי ההתנהגות במסגרת ההליך לבין התנהגות מחוצה לו."

(3) בית הדין סבור, לאלימותו הממשית של הנאשם ולאיומיו שכוונו כלפי בת זוגו, היו השלכות רוחב על תדמיתו של השירות הציבורי בעיני הציבור ומידת אמונו בשירות המדינה – גם אם העבירות בוצעו מחוץ למסגרתו של תפקידו כעובד מדינה והוראה.

(4) מעשיו במישור הנורמטיבי של הנאשם מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17(3), שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

(ער"מ 1351/98 בעניין פינקלשטיין, פורסם פ"ד מט(6) בעמ' 573)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

(5) בפסק דין שניתן לפני כשנה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבותיה עניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".
(פורסם בדינים עליון כרך סו בעמ' 854).

לגבי מידתו של הפסול הנורמטיבי שיכול להיות מלווה לעבירה זו ראה את עש"מ 689/05 בעניין מופיד מנסור שניתן בתאריך 6.3.05.

ואכן מידה מכבידה של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר כב' השופט ברק (כתוארו אז):

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה

בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק.

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853).

הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".
(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

ה. הנסיבות האישיות

(1) הנאשם השלים 20 שנים עבודה בשירות המדינה. לא נחשפנו במדויק לאיכות תפקידו במהלך של השנים, הגם שלמדנו, כי אין לנאשם עבר פלילי או משמעותי קודם, ותפקודו כפי שלמדנו מהמסמכים שהוגשו לבית הדין הינו נאות.

(2) לתפקוד ולו תקין לאורך שנים, יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת, שעה שבמהלך אותו שירות ארוך ותקין משתבש משהו בדרכו הנורמטיבית במסגרת זו, ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין:

"בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועד באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים

ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים". (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא 268).

(3) הנאשם נשוי ואב ל-3 ילדים מנישואיו הקודמים שפרנסתם עליו. נישא מחדש והקים משפחה חדשה.

5. סוף דבר – למידתם של אמצעי המשמעת

בראשית דברינו נאמר, כי עמדת התביעה והמשרד לאמצעי המשמעת שהוצגו לעיל היא עמדה סבירה מתחשבת בנסיבות העבירה ומועד ביצועה ובנסיבות האישיות. ואילו מצבו הכלכלי המכביד של הנאשם היינו מאמצים ללא היסוס עמדה זו, ואולם החלטנו כי יש מקום להתחשב התחשבות מסויימת באותו מצב כלכלי מכביד שאליו נחשפנו גם במסמכים שהוצגו לעיונו, על ידי מיתון מידתה של הפקעת המשכורת. - וגם לנוכח תפקודו הנאות.

6. ואשר על כן, החלטנו להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה :

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי שמופנה מטעם בית הדין במישרין לנאשם והמצביע על פסול באותה התנהגות תוקפנית כלפי רעייתו, גם אם מרקם חייו הבן זוגי היה נתון במשבר ובמחלוקת.

ב. הפקעת שליש משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב-20 תשלומים שווים ורצופים כדי לא להכביד על שגרת חייו כאב ומפרנס.

ג. הקפאת דרגה – דרגתו של הנאשם תוקפא לפרק זמן של חצי שנה מיום גזר הדין.

7. בית הדין ער לכך שאין כל משמעות במישור מסלול הקידום או במישור הממוני לאותה הקפאת דרגה, עם זאת יש בה כדי להצביע על "מעין מסר", כי נאשם הפוגע פגיעה של ממש בתדמיתו של השירות הציבורי בעיני הציבור ראוי שקידומו גם אם מדובר בקידום ערטילאי יעוכב לפרק זמן קצוב.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כ"ה בתמוז התשס"ה – 1.8.2005.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ב' באב התשס"ה – 7.8.2005, שלא בנוכחות הצדדים להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שבו גזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סודקי חבר	ד"ר עינת ברגר חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

בד"מ 29/05 – לקניית של השכלה אקדמאית

תמצית פסק הדין:

הנאשם מורה בכיר וותיק במשרד החינוך, הורשע על ידנו בעבירות משמעת שונות לרבות בעבירה שיש עמה קלון, בעקבות הרשעתו בהליך פלילי בעבירות של ניסיון לקבל דבר במרמה בנסיבות מחמירות, שימוש במסמך מזויף ושבועת שקר.

הרשעתו של הנאשם נוגעת לאופן בו רכש תואר ראשון בחינוך באוניברסיטת יונקרנגה. הנאשם למעשה רכש תמורת מזומנים את התואר ואת כל המסמכים הדרושים לשם שקילתו ממי שהציג עצמו כנציג האוניברסיטה בארץ ולרבות בקשה שלה צורף תצהיר על לימודים שלהם לא נרשם ולא למד כלל.

בגזר דינו של ביה"ד למשמעת בחיפה מוצגים טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, ראיות וטיעוני הצדדים לרבות עדותו של מנהל בית ספרו של הנאשם.

ביה"ד בהחלטתו מציג את דפוס התנהגותו של הנאשם שרכש תואר לא לו, בדרך פסולה ופלילית ואת יסוד הקלון שהיה כרוך בעבירות שבהן הורשע, את תכליתו של הדין המשמעתי שנועד בעיקרו להגן על תדמיתו ועל טוהר שורותיו של השירות הציבורי, ואת נסיבותיו האישיות של הנאשם לרבות תרומתו רבת השנים לשירות הציבורי, היות והמעשה היה כשלוננו היחיד במסכת זו. בסופו של עיון החליט ביה"ד להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

- א. **נזיפה חמורה** ;
- ב. **פיטורין לאלתר** ;
- ג. **פסילה למילוי תפקיד** – למילוי כל תפקיד במשך 3 שנים במשרד החינוך, וזאת ע"מ שלא לפגוע בזכויותיו לגמלה.

ניתן ביום י"ד בתמוז התשס"ה – 19.7.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' חני לידור - חברה

מר חסון סודקי - חבר

ד' בתמוז התשס"ה
11 ביולי 2005

בדח. 2005-609
בד"מ 29/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חני לידור
מר חסון סודקי

- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע (ת) : עו"ד לילך גילורד

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד טומי נדשי

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם יליד שנת 1952, המועסק כמורה בכיר במשרד החינוך, את שירותו במסגרת השירות הציבורי הוא החל בשנת 1971 ממנו הושעה ב-31.8.2004, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 6.5.05 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), 17(3) ו-17(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הוגשה בעקבות הליך פלילי בו עמד הנאשם בבית משפט השלום בנצרת (ת.פ. 03164/04) בו הורשע על-פי הודאתו בעבירות פליליות של; ניסיון לקבל דבר במרמה בנסיבות מחמירות, שימוש במסמך מזויף בניסיון לקבל באמצעותו דבר בנסיבות מחמירות ושבועת שקר – לפי סעיפים 415, 418, 420, 235 יחד עם סעיף 25 לחוק העונשין. בתום ההליך שנסתיים בתאריך 29.12.04 הוטלו על הנאשם במסגרתו של הסדר טיעון עונשים של 9 חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים וכן קנס בשיעור של 40,000 ₪, או ששה חודשי מאסר.

3. המסד העובדתי שבגיניו הואשם, הורשע ונענש הנאשם בפלילים כאמור, נוגע לאופן בו רכש תואר ראשון בחינוך באוניברסיטת יון קרנגה, הנאשם קנה למעשה את התואר מאדם שהציג

עצמו כנציג האוניברסיטה בארץ תמורת \$1,800, לרבות כל המסמכים הדרושים לשם הגשת שקילותו, כאשר בתאריך 15.7.01 הנאשם הגיש בקשה למשרד החינוך לשם שקילות – בקשה שאליה צורף תצהיר על לימודים להם כלל לא נרשם ולא למד, ואולם לנוכח החשד שעלה כלפי אמינותו של התואר, בקשתו לא טופלה.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

4. התובעת המלומדת ביקשה להרשיע את הנאשם בעבירותיה של התובענה על בסיס סמכותנו הקבועה בסעיף 61 ג' לחוק המאפשרת לבית הדין לראות כמוכחים בפניו את הממצאים והמסקנות שאליהם הגיע בית המשפט השלום בנצרת. להגנה לא היתה הסתייגות מבקשה זו.

5. לאחר שבית הדין עיין בפסק דינו של כב' בית משפט השלום בנצרת החלטנו כי קיים יסוד בדין להרשעתו של הנאשם, ואנו מרשיעים אותו בעבירותיה של התובענה.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים ביום ד' בתמוז התשס"ה – 11.7.2005.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סודקי חבר	גב' חני לידור חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

י"ב בתמוז התשס"ה
19 ביולי 2005

בדח. 2005-624
בד"מ 29/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חני לידור
מר חסון סודקי

- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע (ת) : עו"ד לילך גילורד

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד טומי נדשי

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

התובענה

2. הנאשם יליד שנת 1952, המועסק כמורה בכיר במשרד החינוך, את שירותו במסגרת השירות הציבורי הוא החל בשנת 1971 ממנו הושעה ב-31.8.2004, הורשע על ידינו ביום ד' בתמוז התשס"ה, 11.7.2005, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), 17(3) ו-17(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

3. הרשעתו של הנאשם באה בעקבות הליך פלילי בו עמד הנאשם בבית משפט השלום בנצרת (ת.פ. 03164/04) בו הורשע על-פי הודאתו בעבירות פליליות של; ניסיון לקבל דבר במרמה בנסיבות מחמירות, שימוש במסמך מזויף בניסיון לקבל באמצעותו דבר בנסיבות מחמירות ושבועת שקר – לפי סעיפים 415, 418, 420, 235 יחד עם סעיף 25 לחוק העונשין. בתום ההליך שנסתיים בתאריך 29.12.04 הוטלו על הנאשם במסגרתו של הסדר טיעון עונשים של 9 חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים וכן קנס בשיעור של 40,000 ₪, או ששה חודשי מאסר.

4. המסד העובדתי שבגיניו הואשם, הורשע ונענש הנאשם בפלילים כאמור, נוגע לאופן בו רכש תואר ראשון בחינוך באוניברסיטת יון קרנגה, הנאשם קנה למעשה את התואר מאדם שהציג

עצמו כנציג האוניברסיטה בארץ תמורת \$1,800, לרבות כל המסמכים הדרושים לשם הגשת שקילותו, כאשר בתאריך 15.7.01 הנאשם הגיש בקשה למשרד החינוך לשם שקילות – בקשה שאליה צורף תצהיר על לימודים להם כלל לא נרשם ולא למד, ואולם לנוכח החשד שעלה כלפי אמינותו של התואר, בקשתו לא טופלה.

5. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת טענה בפנינו כי התיק שנדון על ידנו, הינו הראשון ממוסד לימודים זה שלגביו סופקו לנאשם תעודות מזויפות של המוסד וכי המדובר בקנייתו של התואר והגשת מסמכים כוזבים כדי לקבל שקילות בגינו, את מידת החומרה שבה יש לראות מעשה כאמור למדה התובעת מעש"מ 689/05 בעניין מופיד מנסור ולגישת התביעה, ותק שנותיו של הנאשם במשרד החינוך המגיע ל-34 שנים, צובע בגוון של חומרה את מעשיו, שכתם פלילי טבוע עליהם.

(2) התביעה סבורה כי מקרה זה חמור מפסיקתנו בבד"מ 70/04 ועל כן עתרה התביעה להטלתם של אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) פיטורין לאלתר;

(ג) פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 5 שנים.

ב. גישת המשרד

נציג המשרד לא נכח במהלך הדיון, אולם הוא מצטרף למידתם של אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה ואולם במהלך הדיון, ביקשנו כי יעביר פרטים על מידת תרומתו של הנאשם בשירות הציבורי, על מנת לבחון את השפעת התרומה על מידתם של אמצעי המשמעת מעמדתו המשלימה של מפקח מחוז צפון למגזר הערבי עולה, כי הנאשם מילא תפקידו בהצלחה רבה במישור המקצועי והחברתי.

ג. ראיות וטיעוני ההגנה

(1) ההגנה העידה בפנינו את מר חסאם סלם, מנהל בית ספרו של הנאשם מזה 13 שנים. שמענו מפיו כי הנאשם מורה לאנגלית מוערך על ידו כאדם טוב אשר מוכן להשקיע מזמנו החופשי, גם מעבר לשעות ההוראה.

(2) מפיו של הסניגור המלומד, שמענו כי מדובר במורה בן 53, אשר נמצא בשלהי תקופת עבודתו. אין מחלוקת לגבי מעשיו של הנאשם אשר התפתה להיכנס למען פנטזיה של רכישת תואר באותה דרך פסולה, תואר שאיננו מצמיח תוספת כספית ממשית. אין מדובר באדם שהינו רמאי ונוכל, אלא כמי שכשל כשלון חד פעמי ונוצל על ידי אחר. לגישת ההגנה גם המדינה נושאת במידה של אשם לנוכח הקלות הבלתי נסבלת שבה ניתן היה לקבל תואר מאותם מוסדות. שמענו במהלך הדיון, כי הנאשם הודה במעשיו עת נחקר במשטרת ישראל וגם בפנינו, כי הינו מורה ללא דופי ויש לראות את מעשיו בראי של מעידה חד פעמית.

(3) הסניגור המלומד ביקשנו להקל במידתם של אמצעי המשמעת ובמיוחד שלא לפסול אותו משרות המדינה כעתירת התביעה והמשרד, גם לנוכח תרומתו רבת השנים של הנאשם לשרות הציבורי ומנת הסבל אותו עבר בעטיים של הליכי החקירה והמשפט הפלילי, ובהמשך במהלך הדיון, הוגשו לבית הדין מסמכים רפואיים המצביעים על מצבו הרפואי של הנאשם ובת זוגו אשר מפאת מחלותיה, הביאה לעולם רק ילדה אחת. ובנוסף, זכינו לקבל בהמשך הדיון שני מסמכים על תרומתו להצלחתו של מחנה קיץ ותרומתו של הנאשם ליחסי העמים שחיים בישראל. ובנוסף נטען בפנינו כי הואיל ומדובר בתיק ראשון שדן ברכישת תואר, אין מקום להחמיר בדינו של הנאשם.

ד. דבר הנאשם

הנאשם מסר לבית הדין פרטים על מצבו הכלכלי, על חובותיו ועל היותו נשוי ואב לילדה בת 12. על צערו העמוק על אותו כשלון שבו כשל כאמור, וביקש את סליחת בית הדין.

6. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שרואי להטיל על הנאשם לנוכח המחלוקת שנפלה בין הצדדים לגביהם. לצורך קבלת החלטותינו, נשקלו על ידינו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם כעולה מקביעתנו, רכש מאחר תמורת שלמונים את התואר מהמוסד הלימודי האמור שאליו לא נרשם ובו לא למד כלל, ומסמכי הלוואי שהוגשו כולם היו מזויפים, לשם קבלת הכרה ושקילות לתואר. אולם צל של חשד שעלה נגדם במשרד החינוך לגבי טוהר השכלתו, הביא לפתיחתה של החקירה להרשעתו ולענישתו כאמור.

(2) הנאשם הורשע בעבירות שמעצם אופיין, יש עימם קלון ובהם עבירות של ניסיון לקבל דבר במרמה בנסיבות מחמירות ושימוש במסמך מזויף בניסיון לקבל באמצעותו דבר

כמפורט בהכרעת דינינו. (לעניין שימוש במסמך מזויף – ראה את עש"מ 978/03 בעניין בנדקובסקי, פורסם בדינים עליון, כרך ס"ד, עמ' 243). מעשיו של הנאשם מקבלים גוון של חומרה יתרה נוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה – ראה בעניין זה עש"מ 3362/02, בעניין אבו עסבה, וכן את ההלכה שנקבעו בעניין זה בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף, בו נקבע כי **"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ויוקרתו בעיני התלמידים"**. כן ראה את אשר נקבע בעניין מעמדו של מורה ותיק בעש"מ 917/99, בעניין עבדאללה חמזה.

(3) ממורה בישראל מצופה, כי במרקם חייו הכוללים, יאמץ לעצמו דרכי התנהגות ראויות ומוסריות. ואולם הנאשם השיג תואר אקדמאי בקלות בלתי נסבלת כאמור. אכן צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך במעשיו האמורים כלפי הנהלת משרד החינוך שהאמינה, כי הנאשם לנוכח תפקידו ילמד לימודיו תוך השקעת פרי רוחו בהם, ולא ירכוש את התואר "מרוכל בשוק".

בפסיקתו של בית המשפט העליון מצטיירת גישה מחמירה כלפי יסוד המעילה באמון:

בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש נפסק:

"כבר נאמר לא אחת בפסיקתנו, כי עובד הציבור הוא נאמן הציבור. החומרה במעשים מן הסוג שבו הורשעה המשיבה, אינה נעוצה בהיזק הכספי ואף לא בחסר בממון קופת המדינה, אלא במעילה באמון הכרוכה במעשים אלה. קשת המעשים הנכללים בעבירות של מעילה באמון היא מגוונת ומבטאת מידות חומרה שונות. היא כוללת עבירות חמורות כגניבה ממעביד, מעשי מרמה או זיוף וכן הפרת אמונים ואף מעשים שאינם פליליים במובהק, אשר היסוד של מעילה באמון הוא היסוד הדומיננטי בהם. בשל עוצמת הפיתוי והקלות בה ניתן להערים על המערכת בכל הנוגע לקבלת טובות הנאה שלא כדין".

(פורסם דינים עליון, כרך סא, 204) ראה גם עש"מ 1804/01 מדינת ישראל נגד אלקריף פורסם בדינים עליון כרך ס' עמ' 391. וראה בנדון את עש"מ 5044/03 בעניין רות בליטי).

לגבי טיבו של הפסול נפסק ממש בימים אלה: -

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא

ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

(4) בעקבות ההליך הפלילי הנאשם הורשע על ידינו בעבירות לפי סעיפים 17(2) (3) ו- 17(6) לחוק:

"(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל המוטל עליו כאמור;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;

(6) הורשע על עבירה שיש עמה קלון".

לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, אלה כרוכים בהפרתם של האיסורים הפליליים שבהם הורשע הנאשם.

לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין :

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן לפני כשנה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה :

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(פורסם בדינים עליון כרך ס"ו בעמ' 854).

ואכן מידה מכבידה של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק :

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה

הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק.

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל". (בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

(5) לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עמה קלן, לפי סעיף 17(6) לחוק, אכן המונח "קלון" פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפד"מ מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעתי נועד להגן על רמת התנהגות ראויה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות, שעובד מדינה עבר בקשר למילוי תפקידו".

(6) קבענו כי בעבירות בהן הורשע הנאשם בפלילים דבק קלון מעצם טיבן, ומהותן וגם נסיבותיהן, בכך שהגיש במשרד החינוך תואר אקדמאי "יש מאין".

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון: **"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות"**.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1988, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:
"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
 (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעת".

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

5) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

6) בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".**

ראה גם (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.2003 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 וכן גם עש"מ 1006/04 בעניין ואיל חיג'אזי).

7. על הנסיבות האישיות

הנאשם בן 53, בעל ותק של 34 שנים בשרות המדינה, נשוי ואב לילדה המטופל הוא ובת זוגו בבעיות רפואיות. למדנו מפיו של עד האופי שהעיד בפנינו, כי מדובר באדם נורמטיבי שכשל כאמור ואשר תרם תרומה רבת שנים לשרות הציבורי בתפקיד של מורה וכבר נפסק כי לתרומתו של עובד ציבור במשך שנים, יש מידה של השפעה ממתנת על חומרתם של אמצעי המשמעת כפי שנפסק בעש"מ 1827/02 בעניין אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם דינים עליון, ס"א עמ' 268.

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח- שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד....".

והשאלה שלעולם עומדת בפתחו של בית הדין, הינה, מהי תרומתו והשפעתו של שירות מועיל בשירות הציבורי, שעה שבאים אנו להטיל את אמצעי המשמעת, שרק באמצעותם ניתן להגשים את התכלית שגלומה בהטלתם של אלה, והיא ההגנה על השירות הציבורי והשגת יסוד ההתרעה והמניעה ואלה כאמור נבחנים כמצוין לעיל, גם לנוכח הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית הדין התרשם, כי הליך החקירה וההליך הפלילי גרמו לשבר ופגיעה במעמדו האישי והחברתי של הנאשם.

8. למידתם של אמצעי המשמעת

א. בית הדין שקל ועיין במידתם הראויה של אמצעי המשמעת, לאחר שבחן את פני הרשעתו, טיעוני הצדדים בפניו, דפוס התנהגותו והעבירות שבהן הורשע על ידינו, יחד עם הנסיבות האישיות.

ב. בית הדין אינו סבור, כי המציאות אודותיה שמענו בדיון, כי לא נגד כל הלומדים מומש הליך פלילי או משמעת, או האשם התורם שרובץ על המדינה, יש בה כדי להועיל לנאשם. בית הדין מצווה לבחון ולשקול את פני הרשעתו בפלילים וזו שמומשה במישור הדין המשמעת, כפי שהובהר בפרק שדן בתכלית של אמצעי המשמעת.

ג. בסופו של עיון בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת תושג על ידי הוצאתו בפועל מהשירות הציבורי, באמצעות פיטוריו. ואולם לא מצאנו הכרח להורות על פסילתו משירות המדינה, כגישת התביעה, שלה שותף גם המשרד.

בית הדין סבור כי נסיבותיו האישיות של הנאשם ובמיוחד תרומתו החיובית רבת השנים לשירות הציבורי מאפשרים כאמור שלא לפוסלו משרות המדינה ולאפשר לו לצאת לגימלה. מצאנו כי שורה של פסקי דין מגבשים מעין קו של התחשבות בעובדי ציבור שתומתם בשירות הציבורי היתה רבה שנים ומהותית, ובהם נמנעה פסילתם משירות המדינה, הגם שבית הדין או בית המשפט העליון, הורה על פסילתם למלא תפקידים מסוימים במשרד החינוך או בשרות המדינה.

"עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין, באשר לפסילתה של המערערת לשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי משמעת זה היא קשה, ונוכח הנסיבות המקילות של המקרה שלפנינו, דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערערת וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה".
(עש"מ 978/03 אביבה בנדקובסקי נגד נציבות שירות המדינה ניתן בתאריך 24.4.03).

"בהתחשב בכל האמור אף שמקובלת עלי עמדתו של בית הדין בדבר פיטורי המערערת מעבודתה, הרי שבהתחשב בנסיבותיה האישיות המיוחדות, רואה אני להקל באמצעי המשמעת במידה מסויימת. לפיכך, אמצעי המשמעת של פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 4 חודשים יבוטל. וכך גם יבוטל אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה. בשני עניינים אלה רואה אני להקל על המערערת, כדי לא לפגוע בזכויותיה הכספיות עם פיטוריה".

עש"מ 10501/02 סאמיה שאהין שניתן בתאריך 5.5.03.

ראה גם את פני המגמה בפסקי דין נוספים: עש"מ 527/03 בעניין חבצלת סדוקוב שניתן בתאריך 10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן (ב – 11.2.04) ולאחרונה בעש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי, שבו בוטלה פסילתו של המערער משרות המדינה.

9. בסופו של עיון בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת תושג על ידי הוצאתו בפועל מהשירות הציבורי, באמצעות פיטוריו. ואולם לא מצאנו הכרח להורות על פסילתו משירות המדינה, כגישת התביעה, שלה שותף גם המשרד.

סוף דבר

10. בסופו של עיון הגענו לכלל מסקנה, לנוכח מכלול טעמינו, כי ניתן למצות את ההליך המשמעתי נגד הנאשם, על ידי הטלתם של אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** - מסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשם והמצביע על הפסול המכביד שנפל במעשיו;

ב. **פיטורין** - הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה;

ג. **פסילה למילוי תפקיד** – הנאשם יפסל לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין, מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך.

11. בגזירתם של אמצעי המשמעת האמורים, בית הדין הלך בנתיב הנסלל לאחרונה בבית המשפט העליון בעש"מ 3446/05 בעניין מדינת ישראל נגד נאיל דראושה ממנו עולה, כי התחשבות יתר בנסיבות האישיות עלולה להחטיא את התכלית של אמצעי המשמעת, כן התחשבנו בעניין משכה של הפסילה בשונה מפסיקתנו בבד"מ 136/04 בעניינו של המשיב הנ"ל, כי הנאשם שבפנינו היה עד להשעייתו מורה מן השורה ולא מפקח בכיר כאותו הנאשם, ועל כן קצבנו את משכה של הפסילה לפרק זמן של שלוש שנים ואולם לא יכולנו להתעלם מכך לעניין אמצעי משמעת זה, כי היה בהתנהגותו של הנאשם יסוד של מעילה באמון – ופרק הפסילה הקצוב מתפקידי הוראה יאפשר לנאשם שאינו אדם צעיר לקבל גמלה כמשמעה בדין ופותר גם פתח של סיכוי להשבתו של הנאשם לשירות המדינה בתום שלוש שנים על-פי שיקול דעתו של משרד החינוך.

גזר הדין ניתן ביום י"ב בתמוז, התשס"ה – 19.7.2005, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43 (א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מֶר חֲסוֹן סוּדֶקִי	גב' חני לידור	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חברה	יו"ר

בד"מ 54/05 – הברחת שטרות מזוייפים**תמצית פסק הדין:**

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשמת, מורה, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הליך פלילי שנתקיים בעניינה בבית משפט השלום בבית שאן, במהלכו הורשעה בעבירה של אחזקת שטר מזויף בכך שבמעבר הגבול נהר הירדן החזיקה על גופה בתוך חגורת בד סך של \$63,800 בידעה שהשטרות זוייפו. על הנאשמת הוטל עונש מאסר של 24 חודשים, מתוכם 5 חודשים לריצוי בפועל בדרך של עבודת שירות והיתרה על תנאי, קנס בשיעור של 15,000 ₪ או 150 ימי מאסר תחתיו וכן חתימה על התחייבות בסך 30,000 ₪, כי לא תעבור תוך שלוש שנים את העבירה מהסוג שבו היא הורשעה.

התובע: עתר להטלתם של אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה משרות המדינה לפרק זמן של חמש שנים, לנוכח תכליתו של הדין המשמעתי ובהתחשב בעבירות החמורות בהן הורשעה בפלילים.

המשרד: הצטרף לאמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה.

ההגנה: הבליטה את שנות שירותה הארוכות בשרות (31 שנים) וביקשה שלא לפטרה משרות המדינה.

הנאשמת: חזרה על גרסתה כי לא ידעה שהכספים שהחליפה בירדן היו דולרים מזויפים ופירטה את נסיבותיה האישיות.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים לצורך גיבושם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשמת, בכללם התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת, העבירות ונסיבותיהן והנסיבות האישיות. ביה"ד קבע כי התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת תושג ע"י הוצאתה מהשרות הציבורי באמצעות פיטוריה, אולם קיימת הצדקה לאפשר לה לצאת לגמלה לאור תרומתה רבת השנים לשרות הציבורי.

ביה"ד הטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד המופנה לנאשמת והמצביע על הפסול המכביד שנפל במעשיה.

ב. **פיטורין;**

ג. **פסילה למילוי תפקיד** – לפרק זמן של 3 שנים מיום גזר הדין, מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך – על מנת שלא לפגוע בזכויותיה לגימלה.

ניתן ביום י"ח בתמוז התשס"ה – 25.7.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר
גב' חני לידור - חברה
מר חסון סודקי - חבר

כ' בסיון התשס"ה
27 ביוני 2005

בדח. 2005-568
בד"מ 54/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חני לידור
מר חסון סודקי
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשמת : עו"ד דכוור עבדאללה

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשמת ילידת שנת 1955, המועסקת במשרד החינוך בתפקיד מורה מ-1.9.74 לפי דרגה B.A. לדירוג ההוראה, הואשמה בכת בתובענה שהוגשה נגדה בתאריך 8.5.2005 בעבירות משעת לפי סעיפים 17(2), 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שנתקיים בענייניה בבית משפט השלום בבית שאן (ת.פ. 568/02) שבו הואשמה והורשעה בעבירה של אחזקת שטר מזויף עבירה לפי סעיף 462(2) לחוק העונשין – התשל"ז-1977. התשתית העובדתית שעל בסיסה הורשעה והוענשה הנאשמת, מגעת לתאריך 27.10.2001 - באותו מועד בסמוך לשעה 14:30 במעבר הגבול נהר הירדן החזיקה הנאשמת על גופה בתוך חגורת בד, סך של \$63,800 בידעה שהשטרות זויפו.

3. בתום משפט הוכחות שבו הורשעה הנאשמת בעבירה כאמור, הוטלו עליה בתאריך 2.8.2004; עונש מאסר של 24 חודשים מתוכם 5 חודשים לריצוי בפועל בדרך של עבודת שירות והיתרה על תנאי, קנס בשיעור של 15,000 ₪ או 150 ימי מאסר תחתו וכן חתימה על התחייבות בסך

30,000 ₪, כי לא תעבור תוך שלוש שנים את העבירה מהסוג שבו היא הורשעה.

4. המדינה ערערה על קולת העונש שהטיל כב' בית משפט השלום בבית שאן בפני בית המשפט המחוזי בנצרת (ע"פ 001397/04). בית המשפט החליט בתאריך 22.2.2005 שלא להתערב במידתו של העונש והשאירו על כנו כאמור.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

5. לאחר שבית הדין עיין בפסק דינם של בתי המשפט השלום והמחוזי כאמור, ועל יסוד סמכותנו הקבועה בסעיף 61 ג' לחוק, המאפשרת לבית הדין לראות כמוכחים בפניו את הממצאים והמסקנות שאליו הגיעו בתי המשפט, החלטנו שקיים יסוד בדין המאפשר להרשיע את הנאשמת בעבירות שבהן הואשמה.

6. ואשר על כן, אנו מרשיעים את הנאשמת באישומיה של התובענה.

ראיות וטענות לאמצעי המשמעת

7. ביום הדיון סוכם עם הצדדים על מועד לשמיעת ראיות וטענות לאמצעי המשמעת ומועד הדיון שנקבע בתיאום כאמור, הינו בתאריך 14.7.2005 בשעה 14:00, בבית הדין למשמעת בחיפה.

הכרעת הדין ניתנה והודעה בנוכחות הצדדים, ביום כ' בסיוון התשס"ה – 27.6.2005.

(-)	(-)	(-)
מ"ר חסון סודקי חבר	גב' חני חידור חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

י"ח בתמוז התשס"ה
25 ביולי 2005

בדח. 2005-631
בד"מ 54/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חני לידור
מר חסון סודקי
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל
עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשמת : עו"ד דכוור עבדאללה

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשמת ילידת שנת 1955, המועסקת במשרד החינוך בתפקיד מורה מ-1.9.74 לפי דרגה B.A. לדירוג ההוראה, הורשעה על ידינו ביום כ' בסיוון התשס"ה - 27.6.2005, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.
2. הרשעתה של הנאשמת באה בעקבות הליך פלילי שנתקיים בענייניה בבית משפט השלום בבית שאן (ת.פ. 568/02) שבו הואשמה והורשעה בעבירה של אחזקת שטר מזוייף עבירה לפי סעיף 462(2) לחוק העונשין – התשל"ז-1977. התשתית העובדתית שעל בסיסה הורשעה והוענשה הנאשמת, מגעת לתאריך 27.10.2001 - באותו מועד בסמוך לשעה 14:30 במעבר הגבול נהר הירדן החזיקה הנאשמת על גופה בתוך חגורת בד, סך של \$63,800 בידיעה שהשטרות זוייפו.
3. בתום משפט הוכחות שבו הורשעה הנאשמת בעבירה כאמור, הוטל עליה בתאריך 2.8.2004; עונש מאסר של 24 חודשים מתוכם 5 חודשים לריצוי בפועל בדרך של עבודת שירות והיתרה על

תנאי, קנס בשיעור של 15,000 ₪ או 150 ימי מאסר תחתיו וכן חתימה על התחייבות בסך 30,000 ₪, כי לא תעבור תוך שלוש שנים את העבירה מהסוג שבו היא הורשעה.

4. המדינה ערערה על קולת העונש שהטיל כב' בית משפט השלום בבית שאן בפני בית המשפט המחוזי בנצרת (ע"פ 001397/04). בית המשפט המחוזי החליט בתאריך 22.2.2005 שלא להתערב במידתו של העונש והשאירו על כנו כאמור.

5. ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד עתר להטלתם של אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) פיטורין לאלתר;

(ג) פסילה משירות המדינה לפרק זמן של חמש שנים.

(2) התובע המלומד סקר בפנינו את פני את פני הרשעתה הפלילית, את שיקולי התביעה שהיו כרוכים באי השעייתה, הגם שהמעשה בוצע בשנת 2001. ואולם ההליכים הפלילים בעניינה נסתיימו רק בשנת 2005.

(3) לגישתו של התובע אמצעי המשמעת האמורים, נועדו להעביר מסר חד וברור לשירות הציבורי לנוכח תכליתו של הדין המשמעתי וכי בהתחשב בעבירות החמורות כאמור בהן הורשעה בפלילים, קיימת הצדקה לפוסלה גם משירות המדינה כך שרק לאחר פרק זמן של 5 שנים, תוכל לקבל גמלה מהמדינה, בהתחשב בסטנדרט ההתנהגות כנדרש ממורה.

ב. עמדת המשרד

נבצר מנציג המשרד להיות נוכח בדיון. עמדתו לפיה הוא מצטרף לאמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה, נשמעה מפיו של התובע.

ג. ראיות וטיעוני ההגנה

(1) מטעם הנאשמת העידו עדי אופי, אחד מר עאמר אבו מועמאר אשר שימש עד לאחרונה כראש המועצה המקומית שגב שלום בדרום שבתחום אחריותה נמצאת הפזורה

הבדואית. שמענו מפי העד, כי הנאשמת היתה המורה הראשונה מבני שבטה ומאחוריה וותק בהוראה של 31 שנה, ובמשך השנים תרמה בשירותה למגזר. הן נחשפו לכך, כי הנאשמת אם גרושה שעול פרנסת שלושת ילדיה מוטל על שכמה וכי ההליך הפלילי וזה שבפנינו, יש גם השפעה על מעמדה החברתי של הנאשמת בחברה שבה היא מצויה.

(2) הסניגור בטיעונו לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, הבליט את שנות שירותה הארוכות בשירות (31 שנים) ואת עובדת אי השעייתה במהלך של כ-4 שנים ממועד ביצוע העבירות.

(3) אין מחלוקת בין ההגנה והתביעה לעניין הטלתה של נזיפה חמורה, ואולם לגישת ההגנה, אין הצדקה לנוכח שנות שירותה הארוכות לפטרה משירות המדינה, לנוכח טעותה החד פעמית והזמן שחלף ממועד ביצוע העבירה, כאשר לגישת ההגנה מעשיה של הנאשמת לא גרמו לפגיעה של ממש בתדמיתו של השירות הציבורי, וכן על בית הדין להתחשב בכך כי מעשיה של הנאשמת לא מומשו במסגרת מילוי תפקידה כמורה, ולא הואשמה על ידי התביעה בעבירה שיש עמה קלון. לגישת ההגנה, אין הצדקה לגדוע את פרנסתה וכי פיטוריה דווקא הם אשר יפגעו בתדמיתו של השירות הציבורי באזור הדרום, כאשר סביבתה הקרובה של הנאשמת אינה מודעת להליכים שהתנהלו נגדה ואם בית הדין יחליט לפטרה, ההגנה מבקשת כי מועד הפיטורין יכנסו לתוקף בעוד כשנה, וכי אין כל הצדקה לפגוע בזכויות הגמלה של הנאשמת, שבנה משרת בצה"ל ושני ילדיה האחרים סמוכים על שולחנה. כאשר לגישת הגנה נזיפה חמורה והפקעת משכורת, דיים כדי לשרת את התכלית של אמצעי המשמעת.

ד. דבר הנאשמת

הנאשמת בדבריה לבית הדין חזרה על גרסתה שהוצגה בבית המשפט השלום בבית שאן שלא נתן בה כל אמון, כי לא ידעה שהכספים שהחליפה בירדן היו דולרים מזוייפים, וכן פרטה בפנינו את נסיבותיה האישיות כאמור.

6. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך גיבוש מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם שבפנינו.

א. שיקולים כלליים – התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת:

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

(2) בראשיתם של דברים ראוי להדגיש ולהבליט את השוני בין ההליך הפלילי שבו עמד הנאשם ומטרותיו, ובין תכליתו של הדין המשמעתי – פסק הדין אשר הציב את קווי התייחסות בנדון, הינו - עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, בו נפסק:

לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87) ראה גם עש"מ 1928/00 בעניין ברוכין.

בכל מקרה ומקרה על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(3) התכלית האמורה של הדין המשמעתי מקורה בגישה, הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות וכפי שנקבע:

"בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה.

כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושות הציבור כי, משרתיו אינם אדוניו וכי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו".

(בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2), 229, 266).

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(4) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות מוטלת על עובד מדינה היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

(5) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת –

(ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי 10129/01 בעניין טליה גניש, בו נקבע כי יש ליתן משקל עדיף לשיקול הציבורי לעומת השיקול האישי, הטמון בנסיבות האישיות, ובעש"מ 7111/01 ואח' שניתן לאחרונה (21.1.03) נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה.

בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השרות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי".

ובפסק הדין בעניין שחר לוי עש"מ 7113/02 שניתן בתאריך 1.5.03, בית המשפט העליון הדגיש את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל

שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד". (פיסקה 20 לפסק הדין).

(6) לאחרונה ריכך בית המשפט העליון מידת מה את גישתו האמורה כפי שבאה לידי ביטוי בעש"מ בעניין תמר כתב הנ"ל, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: "התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, ייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

(7) ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה: "עם זאת, אל מול ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין". (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03 וכן ראה את עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי).

מידת ההשפעה של הנסיבות האישיות תבחן בפרק בו נדון במידתם של אמצעי המשמעת.

ב. על העבירות ונסיבותיהן

(1) בפתח דברינו נציין, כי ניתן להביא את עניינו של עובד מדינה אל פתחו של בית הדין למשמעת, גם כאשר המעשה שבגינו הואשם ונענש או והורשע בערכאה שיפוטית אחרת אינו קשור כלל לתפקידו. זאת לנוכח יסודות העבירה, אשר פורטו במיוחד בסעיפים 17(2) ו-17(3), 17(6) לחוק (בו לא הואשמה). בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה, שאינה קשורה לתפקידו

בשירות המדינה עד כדי עבירת משמעת. בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00 בעמ' 9):

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה רצונית ומכוונת."

(2) הנאשמת הורשעה בהליך הפלילי שהתנהל נגדה בעבירה לפי סעיף 462 (2) לחוק העונשין התשל"ז-1977:

"מביא או מקבל מחוץ לישראל או רוכש או מקבל בישראל או מחזיק או שומר שטר הנחזה כשטר כסף בודעו שהשטר זויף או שונה, ואין בידו להוכיח הרשאה או הצדקה כדין."

(3) נסיבות החומרה שנגזרות מהעבירה שבה הורשעה הנאשמת, קשורות לתפקידה כמורה, לנוכח תפקידו ומעמדו של מורה בקרב תלמידיו וגם בקהילתו. בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פורסם בפ"ד נב(1) עמודים 678 – 650 נפסק על – ידי כב' השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(1) 650-678).

מורה בישראל גם אם מחוץ למסגרת תפקידו, מתכנן ומבצע מעשה של "יבוא" מטבע זר מזויף, מעשיו במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ובמיוחד להתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד

לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ולעניין גבולות התייחסו והפסול של העבירה ראה גם את עש"מ 3949/03 בעניין מיכל אלבו.

בעש"מ 3362/02 בעניין סאלם אבו עסבה שניתן ביום 4.6.02 חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף על מהות ואופי תפקידו של מי שנושא בתפקיד חינוכי. לעניין אותה רקמה פתוחה כמפורט לעיל:

"לתפקיד של המורה נועדה משמעת מיוחדת, בהיותו מונחך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו."

לגבי טיבו של הפסול הנורמטיבי נפסק ממש בימים אלה: -

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה

ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

והדברים יפים גם לגבי עבירות שנעברות מחוץ למסגרת התפקיד.

(4) חלוף הזמן ממועד ביצוע העבירה עד למימוש ההליך בפנינו, מגיע אמנם לכ-5 שנים, עם זאת כפי שלמדנו, כי ההליך הפלילי נסתיים בשנת 2005. לגישת בית הדין, עדיין לא תם הטעם מקיום ההליך בפנינו לנוכח עיתוי מימוש ההליך הפלילי בעניינה, כמשמעו בהלכה שנפסקה בעש"מ 5/85 בעניין ג'ון מגדלני, בו נפסק כי:

"המשמעת נשכרת בדרך כלל מצעדים הננקטים תוך זמן קצר יחסית אחרי אירוע עבירת המשמעת ועם חלוף הזמן מעבר למידה הראויה, הופכת התגובה המשמעית למעשה מיותר, או לעיתים, אף לבעלת התוצאות הפוכות מאלו אשר להן מקווים". (פורסם בפ"ד לט(3) 334).

ההליך בפנינו לא מומש מעבר למידה הראויה של חלוף הזמן (ראה גם בנדון את עש"מ 173/02, בעניין ד"ר פשין. אומנם בית המשפט העליון בבג"צ 6972/96 התנועה למען איכות השלטון בישראל נגד היועץ המשפטי לממשלה (פ"ד נא(2) 757), מציין את הצורך, בדרבון הרשויות לפעול בזריזות ובסקירה, כדי לסיים את מלאכתן ללא דיחוי בלתי מוצדק, והכל כדי למנוע את תקופת עינוי הדין, שעוברת על הנאשם:

"הזכות למשפט הוגן חובקת ניהול וסיום יעיל ומהיר ככל שניתן של ההליך המשפטי, החל בהליך החקירה, המשך בהליך העמדה לדין וכלה בהליך השיפוט. על שלבים אלה ועל כל אחד מהם להתנהל כך שאדם לא ייחשף לעינוי דין מתמשך המדיר שינה מעיניו, מסיטו מאורח חייו התקין, מעמידו בחרדה מאימת הדין ומטיל בו דופי חברתי".

ואולם בנסיבות מקרה זה בשעה שעבירותיה של הנאשמת לבשו צורה של כתב אישום שהוגש בשנת 2002 וההליך מומש לרבות זה שבפנינו, תוך כשלוש שנים, אין אנו סבורים כי המדובר בהליך שסר ממנו הטעם, או שמצדיק סטייה של ממש ממדיניות התגובה המשמעית בעבירות אלה.

ג. הנסיבות האישיות

- (1) הנאשמת בת 50, אישה גרושה שעול פרנסת שלושת ילדים מוטל על שכמה.
- (2) לא שמענו דברי צער וחרטה על המעשה מפיה של הנאשמת, אלא חזרה על נסיבות ביצוע המעשה שנדחתה על ידי ערכאות השיפוט שדנו בעניינה בהליך הפלילי.
- (3) עם זאת, הנאשמת תרמה 31 שנים לשירות הציבורי, וכבר נפסק כי לתרומה בת שנים לשירות הציבורי יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת: -
"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
 (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268)

7. למידתם של אמצעי המשמעת

- א. בית הדין שקל ועיין במידתם הראויה של אמצעי המשמעת, לאחר שבחן את פני הרשעתה וענישתה של הנאשמת, טיעוני הצדדים בפנינו והעבירות שבהן הורשעה על ידינו, יחד עם הנסיבות האישיות.
 - ב. בסופו של עיון בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת תושג על ידי הוצאתה מהשירות הציבורי, באמצעות פיטוריה. ואולם לא מצאנו הכרח להורות על פסילתה משירות המדינה, כגישת התביעה, שלה שותף גם המשרד.
- בית הדין סבור, כי נסיבותיה האישיות של הנאשמת ובמיוחד תרומתה החיובית רבת השנים לשירות הציבורי וגילה מאפשרים כאמור שלא לפוסלה משרות המדינה ולאפשר לה לצאת לגמלה. מצאנו כי שורה של פסקי דין מגבשים "מעין קו של התחשבות" בעובדי ציבור שתרומתם בשירות הציבורי היתה רבה שנים ומהותית, ובהם נמנעה או קוצרה פסילתם משירות המדינה, הגם שבית הדין או בית המשפט העליון, הורה על פסילתם למלא תפקידים מסוימים במשרד החינוך או בשרות המדינה.
- "עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין, באשר לפסילתה של המערערת לשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי**

משמעת זה היא קשה, ונוכח הנסיבות המקילות של המקרה שלפנינו, דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערערת וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה".
(עש"מ 978/03 אביבה בנדקובסקי נגד נציבות שירות המדינה ניתן בתאריך 24.4.03).

"בהתחשב בכל האמור אף שמקובלת עלי עמדתו של בית הדין בדבר פיטורי המערערת מעבודתה, הרי שבהתחשב בנסיבותיה האישיות המיוחדות, רואה אני להקל באמצעי המשמעת במידה מסויימת. לפיכך, אמצעי המשמעת של פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 4 חודשים יבוטל. וכך גם יבוטל אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה. בשני עניינים אלה רואה אני להקל על המערערת, כדי לא לפגוע בזכויותיה הכספיות עם פיטוריה".
עש"מ 10501/02 סאמיה שאהין שניתן בתאריך 5.5.03).

ראה גם את פני המגמה בפסקי דין נוספים: עש"מ 527/03 בעניין חבצלת סדוקוב שניתן בתאריך 10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן (ב – 11.2.04) ולאחרונה בעש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי, שבו בוטלה פסילתו של המערער משירות המדינה.

8. בסופו של עיון בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת תושג על ידי הוצאתה של הנאשמת מהשירות הציבורי, באמצעות פיטוריה, ואולם לא מצאנו הכרח להורות על פסילתה משירות המדינה, כגישת התביעה, שלה שותף גם המשרד.

סוף דבר

9. בסופו של עיון הגענו לכלל מסקנה, לנוכח מכלול טעמינו, כי ניתן למצות את ההליך המשמעתי נגד הנאשמת, על ידי הטלתם של אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** - מסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשמת והמצביע על הפסול המכביד שנפל במעשיה.

ב. **פיטורין** - הנאשמת תפוטר לאלתר משירות המדינה.

ג. **פסילה למילוי תפקיד** – הנאשמת תפסל לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין, מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך.

10. בגזירתם של אמצעי המשמעת האמורים, בית הדין הלך בנתיב הנסלל לאחרונה בבית המשפט העליון בעש"מ 3446/05 בעניין מדינת ישראל נגד נאיל דראושה ממנו עולה, כי התחשבות יתר בנסיבות האישיות עלולה להחטיא את התכלית של אמצעי המשמעת. הנאשמת במעשיה רמסה את אותו סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה, כפי שצויין לעיל במכלול התנהגותו הכוללת, במסגרת מילוי תפקידו, וגם מחוצה לו, כאשר דפוס התנהגותה זכה לשבט ביקורתם של בתי המשפט השלום והמחוזי שדנו בעניינה. בית משפט השלום בבית שאן אמר את דברו על העבירה שבה הורשעה הנאשמת:

"באשר לעבירה עצמה אין ספק שמדובר בעבירה חמורה ועל כן שטרי דולרים מזוייפים מהווים תופעה נפוצה מידי הפוגעת קשות בציבור ובאינטרסים הכלכליים של הכלל והפרט. הנני סבורה שעבירה זו ובמיוחד בנסיבות תיק זה והיקף השטרות שהוחזקו על ידה במועד ביצוע העבירה, הינה עבירה שהעונש הראוי בגינה הינו מאסר בפועל. העדר הטלת ענישה ראויה ומרתיעה לא תשיג את האינטרסים הציבוריים שמוטל עלינו, בתי המשפט, להגן- איני סבורה שיש לאמץ את המלצת שירות המבחן להטלת עבודות של"צ ככל שאין המדובר בענישה ראויה במקרה דנן. כמו כן המלצה זו אינה מתיישבת, מבחינה הגיונית, אם האמור בתסקיר, באופן כולל.

העבירה הינה משנת 2001. ההליכים התארכו ולא פעם נדחה הדיון בגין בקשות מטעם הנאשמת. איני סבורה שיש לאמץ את טענת ב"כ הנאשמת שיש להעדיף את השיקול השיקומי על כלל השיקולים ואין שיקום ללא הפנמה. כבר ציינתי שבמקרה דנן הופגן תחכום רב ונכונות לפעול במירמה מתחת ללבוש תמים, ללא מורא. מי שאינו מפנים לקחים בניסיון לשנות דפוסי התנהגות, קשה לדבר עליו במושגים של שינוי ושיקום." (שם עמ' 6)

גם בית המשפט המחוזי לא חסך שבטו מהנאשמת:

"דומה שאין חולק כי מדובר בעבירה חמורה, מדובר בסוג העבירות העלולות לחתור תחת אושיות הבסיס הכלכלי של כל חברה מתקנת, החזקת שטרי כסף מזוייפים עלולה בהמשך השרשרת לגרום לערעור חוליות כלכליות מהותיות אך עם כל זאת, כל נאשם הנו עולם בפני עצמו ואנו איננו סבורים שבית משפט קמא חרג בעונש שגזר."

11. בית הדין אינו סבור, כי בנסיבות מקרה זה ראוי, או ניתן להותיר את הנאשמת בשירות הציבורי כגישת ההגנה. אפשר, כי בתום פרק הפסילה ממילוי תפקידי הוראה, יוכל להיפתח פתח לשובה למערכת החינוך, אם אכן משרד החינוך ימצא לנכון לשוב לקולטה למערכת החינוך.

גזר הדין ניתן ביום י"ח בתמוז התשס"ה – 25.7.2005, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43 (א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סודקי חבר	גב' חני לידור חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

בד"מ 17/05 – עבודת גמר של אחר**תמצית פסק הדין :**

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, מורה בכיר, עפ"י הודאתו במסגרת **הסדר טיעון**, בעבירות משמעת שונות בכך שבמסגרת לימודיו באוניברסיטת לטביה בין השנים 2000-2003 הגיש עבודת גמר שלא הייתה מפרי רוחו.

התביעה : ביקשה לתת תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

המשרד : הצטרף להסדר הטיעון ומסר כי לא מצא בתיקו האישי של הנאשם כל רבב במישור הפלילי או המשמעתי.

ההגנה : ביקשה מביה"ד ליתן תוקף להסדר הטיעון שיש בו, לגישה, את האיזונים הדרושים בין נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, לרבות דרכו של הנאשם בעולם החינוך.

הנאשם : הביע צער על המעשה בו כשל ונטל אחריות על טעותו.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים לצורך קבלת החלטתו האם יש לכבד את הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים : את דפוס התנהגותו של הנאשם, את תכלית אמצעי המשמעת, את הנסיבות האישיות ואת שאלת כיבודם של הסדרי הטיעון.

ביה"ד הגיע לכלל החלטה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר מידתי, ראוי ומאוזן ועל כן נתן לו תוקף. בעקבות החלטתו הוטלו על הנאשם אמצעי המשמעת של :

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד שמופנה במשרין לנאשם המצביע כי נפל

פסול ופגם במעשיו בדרך בה ביקש לממש את לימודיו.

ב. **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. **הורדה בשתי דרגות** – לפרק זמן של שנה.

ביה"ד אף הורה כי הנאשם ישיב לקופת המדינה את הכספים ששולמו לו בעבור מימון לימודיו.

ניתן ביום ט' באייר התשס"ה – 18.5.05.

בהרכב :

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' נורית טולידנו - חברה

מר שפיק קבלאן - חבר

ז' באייר התשס"ה
16 במאי 2005

בדח. 2005-461
בד"מ 17/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
מר שפיק קבלאן
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד לילך כתריאל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד מוחמד עלי

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1969, המועסק במשרד החינוך כמורה בכיר ובעל וותק של 16 שנות הוראה במשרד החינוך לרבות 6 שנות הוראה משירותו הצבאי, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 31.1.2005 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (3) ו-(4) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בכך שבמסגרת לימודיו באוניברסיטת לטביה בין השנים 2000-2003 - לימודים שבגינם הנאשם זכה להשתתפות המשרד בשכר לימוד וכן השתתפות בהוצאות נסיעה. הגיש במסגרת המטלות האקדמיות שהיו מוטלות עליו, עבודת גמר בשם **"מה אומרים התלמידים על מעורבות הורים בלימודיהם"** שלא היתה מפרי רוחו שאותה רכש מחסן חלאילה בעבור 1,000 ₪ ואותה עבודה נמסרה למוסד הלימודים במסגרת מילוי מטלותיו לתואר ראשון ואשר לא הוגשה בקשת שקילות לגביו למשרד החינוך.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

2. הנאשם הודה בפנינו בפרטי התובענה ובאישומיה במסגרתו של הסדר טיעון שאליו הגיעו הצדדים. לנוכח הודאתו בפנינו כאמור בין כתלי בית הדין, החלטנו להרשיע את הנאשם בעבירות שבהן הואשם.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים ביום ז' באייר התשס"ה – 16.5.2005.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גב' נורית טולידנו חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

ט' באייר התשס"ה
18 במאי 2005

בדח. 2005-462
בד"מ 17/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
מר שפיק קבלאן
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד לילך כתריאל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד מוחמד עלי

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1969, המועסק כמורה בכיר במשרד החינוך ובעל וותק מצטבר של 16 שנות עבודה הורשע ביום ז' באייר התשס"ה – 16.5.2005 על פי הודאתו בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (3) ו-4(4) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. הרשעתו של הנאשם קשורה בדרך לימודיו באוניברסיטת לטביה בה למד בין השנים 2000-2003. במהלכם של לימודיו הגיש עבודת גמר בנושא "מה אומרים התלמידים על מעורבות הורים בלימודיהם", שלא היתה פרי רוחו, שאותה רכש מאחר בעבור סך של 1,000 ₪.

3. כפי שנמסר לבית הדין במהלך הדיון, בעקבות הגשת עבודת הגמר כאמור הנאשם השלים את מטלותיו לתואר ואולם לא הגיש את התעודה לצורך שקילתה למשרד החינוך ולא קיבל כל הטבה כספית בגין רכישת התואר, למעט השתתפותו של משרד החינוך בלימודיו ובנסיעותיו שהגיעו במהלך השנים לסך של 13,000 ₪.

4. טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

הנאשם הורשע כאמור במסגרתו של הסדר טיעון שאליו הגיעו הצדדים, לפיו לאחר שהנאשם יודה ויורשע כאמור יוטלו עליו אמצעי משמעת מוסכמים של: נזיפה חמורה; הפקעת משכורת קובעת שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים; הורדה בשתי דרגות למשך שנה;

כן סוכם בין הצדדים, כי הנאשם ישיב את הכספים ששולמו לו על ידי משרד החינוך במסגרת לימודיו האמורים ויצהיר במסגרתו של פסק דינו, כי לא יגיש בעתיד כל בקשה למשרד החינוך לשקילות בגין רכישת התואר, בשלוחת אוניברסיטת לטביה.

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת טענה בפנינו, כי הסדר הטיעון יש בו את האיזון הראוי בין האינטרס הציבורי לבין חומרת העבירות שבהן הורשע הנאשם, תוך התחשבות בנסיבותיו האישיות ולגבי המעשים שבהם כשל התובעת הבליטה בפנינו את הדרך הקלוקלת שבה ניסה לרכוש השכלה גבוהה באמצעות רכישת עבודה מאחר ותשלום בעבורה – לימודים שבמהלכם שולמו לו כספים כאמור ממשרד החינוך, אשר ממורה נדרשת רמת התנהגות גבוהה ומוסרית, בהיותו דמות מחנכת כלפי תלמידיו. כאשר מידת היושרה שנדרשת ממונה הובלטה בעש"מ 689/05 בעניין מופיד מנסור.

(2) נסיבות לקולא רואה התובעת בכך שהנאשם נטל אחריות על מעשיו והודה בהם תחילה בחקירתו במשטרה ולאחר מכן בנש"מ ואף בפנינו. בכך חסך את זמנו השיפוטי של בית הדין וגם קיבל על עצמו מחויבות שלא להגיש את התואר שקיבל בעתיד לצורך שקילותו על ידי משרד החינוך זולת אם אותו חלק בתואר שאותו למד כדין יוכר על ידי אחד ממוסדות החינוך בישראל.

(3) התובעת ביקשנו ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מפיו של נציג המשרד כי לא מצא בתיקו האישי כל רבב במישור הפלילי או המשמעתי – דבר המצביע על תפקוד נאור לאורך השנים הגם שלא היה סיפק בידיו של נציג המשרד לברר את איכות תפקודו על ידי תשאולם של מנהל בית הספר, או המפקח.

(2) נציג המשרד מצטרף להסדר הטיעון.

ג. גישת ההגנה

(1) הסניגור המלומד ביקשנו אף הוא ליתן תוקף להסדר הטיעון על בסיסם של הטעמים שהושמעו על ידי התובעת. מדובר במורה ותיק יחסית מאחוריו 16 שנות הוראה לרבות תקופה בה שירת כמורה חייל תפקיד שבאמצעות הנחיל את דרכי החינוך למשרתים בצה"ל.

(2) הנאשם נשוי ואב לשלושה ילדים ורעייתו מועסקת כשכירה במשפחתון. וההשתכרות של בני הזוג אך בקושי די בה, לקיומה הבסיסי של משפחה.

(3) לגבי נסיבות העבירה נמסר לבית הדין, כי באותה תקופה עת הוגשה העבודה המשפחה היתה באבל בגין מותו של אחיה של רעייתו במהלך שירותו הצבאי ואפשר שאותן נסיבות הביאו את הנאשם למעין "ליקוי מאורות" ואובדן שיקול הדעת. הסניגור המלומד גם סבור שיש בהסדר הטיעון את האיזונים הדרושים בין נסיבות העבירה ונסיבות האישיות לרבות דרכו של הנאשם בעולם החינוך וביקשנו לתת תוקף להסדר שהושג.

ד. דבר הנאשם

הנאשם בדבריו לבית הדין הביע דברי צער על המעשה בו כשל ונטל אחריות על הטעות שאליה נכנס. שמענו מפיו שהחליט ללמוד במוסד לימודים מוכר – לימודים שיכשירו אותו לתואר של מורה בכיר. לגבי הנסיבות האישיות שמענו שלנאשם שלושה ילדים קטינים ורעייתו מועסקת במשפחתון והוא מתגורר בכפר ג'ולס.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך קבלת החלטתו, האם יש לכבד את הסדר הטיעון שהוסדר בין הצדדים, או לשנותו לקולא או לחומרה, לפי אומד שיקול דעתנו. לצורך קבלת החלטתנו, שקלנו את השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם במסגרת לימודיו בשלוחת אוניברסיטת לטביה ביקש לעשות בלימודיו קיצורי דרך ולא טרח בהכנתה של עבודת הגמר ורכש אותה מאדם אחר שעיסוקו היה בעידודו רכישתן והפצתן של עבודות כאמור תמורת שלמונים. הגם שהנאשם נכנס לתוך

מסגרת לימודים קלוקלת ואפשר שהוחטא על ידי אחר עדיין היה עליו כעובד ציבור ועובד הוראה במיוחד, ולמעשה ככל אזרח לעמוד מפני הפיתוי ולטרוח בטרחה אישית לשם השלמת לימודיו בכך כשל, הגם שלמדנו שבאותה תקופה משפחתו של הנאשם היתה נתונה במצוקה נפשית שאף היא תרמה לאובדן שיקול דעתו.

למשרד החינוך, היתה צפייה סבירה מהנאשם לאור בקשתו לשכר לימוד והוצאות נוספות, שילמד לימודים סדורים ותקינים כדי להעשיר את רמת השכלתו, לטובתו של המשרד, וגם לטובתו האישית של המורה, לימודים שמאפשרים קידום בתפקיד וגם בשכר. במעשיו הנאשם פגע במשמעת שירות המדינה, בכך שהגיש על פי הנהלים בקשה להשתתפות בשכר לימוד ללא בסיס מהימן, שהיה כרוך בדרך מימוש לימודיו. ממורה בישראל מצופה, כי במרקם חייו הכוללים, הן אלה הקשורים במסגרת תפקידו, וגם ממחוץ לתפקיד, יאמץ לעצמו דרכי התנהגות ראויות ומוסריות. (לעניין יסודות העבירה של פגיעה במשמעת שירות המדינה, עיין בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, פורסם ב-ל"ו(1) בעמ' 231)

(2) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק שבה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקיד כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך עונה כב' השופט זמיר:

"ההתנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד מדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.

היא סוטה באופן מהותי מכללי ההתנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהא בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך

אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

ובמקום אחר, קובע כב' השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"החשוב הוא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה, מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

ובפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש אתך יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על היחסים שבין הפרט לבין השירות הציבורי. ובאשר לזאת, אומר כב' השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראייה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86, לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דין נגד מחוז ירושלים (טרם פורסם). הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי לבין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכורה.

בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא.

הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האשם כמלאך...

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מציג לנגד עיניו חברה חולה המדרדרת עצמה לפי תהום. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824 (827)).

הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77, חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132) ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" (השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853).

הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל" (בג"צ 7074/93 סוויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

אותו פסול נורמטיבי כאמור לעיל נגזר מסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל נפסק: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1)).

לגבי טיבו של הפסול נפסק ממש בימים אלה: -

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם)

(3) לעניין יסודות העבירה של התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר אליו, עבירה לפי סעיף 17(4) לחוק (עיין בין השאר בעש"מ 6978/00 בעניין מוטיל ואח', ופסקי הדין שאוזכרו שם, פורסם בפ"ד נ"ד(4) בעמ' 865).

(4) בית הדין מוצא נסיבות לקולא בכך שהנאשם קיבל אחריות מלאה על מעשיו, בחקירותיו ובפנינו ובהצהרתו כי ימנע בעתיד מהגשתו של בקשתה של בקשה לשקילות התואר שקיבל על ידי משרד החינוך, זולת אם ילמד או ישלים לימודיו במוסד לימודים אחרים.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשמת, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן :

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמין והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי :

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית."

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:
"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

(עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי שניתן ביום 15.3.05).

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם אדם ומורה נורמטיבי בעל וותק של 16 שנות הוראה במשרד החינוך עד לנשוא דיוננו, דרכו היתה נטולת רבב. כפי ששמענו, הנאשם נשוי ואב שלושה ילדים ומפרנס יחד עם רעייתו את משפחתו.

(2) כבר נפסק בפסיקתנו, כי לתרומתו של עובד מדינה לשירות הציבורי כשמדובר בתרומה ארוכה, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת: -
"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
 (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי :

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון."

לאחרונה ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל (לא פורסם). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון :

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם."
(שם, פסיקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי :

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים."

(ראה גם עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפיר, שניתן ב-30.12.2004).

6. סוף דבר

לאחר ששקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו ואת מכלול השיקולים שהובילנו להחלטה, הגענו להחלטה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר מידתי וראוי ומאוזן הנותן את המשקלים הנאותים לכל אחד מהשיקולים הרלוונטיים, לרבות לדבר הנחייתו של בית המשפט העליון, בעש"מ 689/05 בעניין מופיד לגבי מידת ענישתם של המורים שהוחטאו כאמור. אשר על כן, אנו נותנים לו תוקף.

7. בעקבות החלטתנו יוטלו על הנאשם אמצעי המשמעת הבאים :

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין שמופנה מישרין לנאשם, המצביעה כי נפל פסול ופגם במעשיו, בדרך בה ביקש לממש את לימודיו.

ב. הפקעת משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב – 10 תשלומים שווים ורצופים ;

ג. הורדה בשתי דרגות – לפרק זמן של שנה.

8. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה ירד הנאשמת בדרגותיו למשך שנה. משיתם תוקף הורדתו בדרגות, יחל הניכוי האמור בשכרו.

9. השבה

בתוקף סמכותנו לפי סעיף 35 לחוק, אנו מורים כי הנאשם ישיב לקופת המדינה את הכספים ששולמו לו בעבור מימון לימודיו והוצאות נסיעותיו, על פי חישוב שיעשה על ידי המשרד תוך התחשבות במס הכנסה ששילם הנאשם בגין הטבה זו. כספים אלה יושבו ב-10 תשלומים שווים ורצופים, כשיתם כל ביצועו של פסק דיננו, זולת אם יבקש הנאשם לשלם את הכספים בדרך אחרת ממקורות כספיים שיעמדו לרשותו באותה העת, כגון קרן השתלמות שתפרע באותה העת או בעת סמוכה לתחילת ביצוע של חלק זה.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום ז' באייר התשס"ה – 16.5.2005.
 גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ט' באייר התשס"ה – 18.5.2005, שלא בנוכחות הצדדים,
 להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מֶר שָׁפִיֵק קֶבֶּלָאן	גב' נורית טולידנו	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חברה	יו"ר

בד"מ 93/04 – הגשת עבודות של אחר**תמצית פסק הדין :**

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשמת, מורה מוסמכת, עפ"י הודאתה במסגרת **הסדר טיעון**, בכך שהגישה לצורך מטלות אקדמיות לאוניברסיטת ברלינגטון ולטביה עבודות שלא היו מפרי רוחה. הנאשמת אף זכתה למימון משרד החינוך בגין לימודיה בסך 7,191 ₪.

התובע: מסר כי יש בהסדר הטיעון קיים איזון סביר בין האינטרס הציבורי לבין נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

נציג המשרד: מסר כי מדובר במורה ותיקה מאוד, בעלת תרומה למערכת החינוך, והצטרף לאמצעי המשמעת שסיכמו הצדדים.

ההגנה: ביקשה מביה"ד לכבד את הסדר הטיעון והדגישה את שרותה רב השנים במשרד החינוך ואת מסירותה לעבודה.

הנאשמת: מסרה על נסיבותיה המשפחתיות.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים לצורך קבלת החלטתו האם לכבד את הסדר הטיעון שהוסדר בין הצדדים: את דפוס התנהגותה של הנאשמת אשר כשלה גם אם בסיועו של אחר, את תכלית אמצעי המשמעת שהינה הגנה על השירות הציבורי, את הנסיבות האישיות כי לתרומתה הארוכה לשרות הציבורי יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת ואת שאלת כיבודם של הסדרי טיעון. ביה"ד החליט ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים והטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין שמופנה במישרין לנאשמת המצביע כי נפל פסול מכביד במעשיה בכך שהוגשו בעבודה בידי אחר, שלא היו מפרי רוחה.

ב. **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשמת ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. **הורדה בשתי דרגות** – לפרק זמן של שנה.

ביה"ד הורה לנאשמת להשיב לקופת המדינה את הכספים ששולמו לה בעבור מימון לימודיה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום י"ב בניסן התשס"ה – 21.4.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' עפרה גזית - חברה

מר חוסני אבו דהאש - חבר

ב' בניסן התשס"ה
11 באפריל 2005

בדח. 2005-356
בד"מ 93/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' עפרה גזית מר חוסני אבו דהאש	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'מאל קדרי	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד עמית סופר	
נציג המשרד :	מר יהודה אהרון	

הכרעת דין

התובענה

1. הנאשמת ילידת שנת 1955, המועסקת במשרד החינוך בתפקיד של מורה בדרגה של מורה בכיר, בעלת ותק של 30 שנה בשירות המדינה. ומושעת מתפקידה מחודש נובמבר 2004. הואשמה בכתב תובענה שהוגש נגדה ב – 11.7.2004, ואשר תוקן על ידינו במהלך הדיון שנערך בבית הדין 31.1.2005, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(3), 17(4), בחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג 1963.
2. כתב התובענה הוגש בעקבות דרך לימודיה באוניברסיטת ברלינגטון ולאחריה באוניברסיטת לטביה, מוסדות שבהם היא נרשמה ולמדה במהלך השנים 1998-1999. במהלכם של אותם הלימודים, הנאשמת נדרשה להגיש עבודות – מטלות אקדמאיות וכן עב' גמר לשלוחת לטביה. אולם העבודות הוכנו והוגשו בשמה על ידי מר מרואן מסאלחה (סה"כ 12 עבו' ועוד עב' גמר), הכל לצורך השלמת הדרישות לתואר הראשון. הנאשמת ביקשה וקיבלה בגין לימודיה אלה השתתפות מטעמו של משרד החינוך בסך של - 7,191 ₪, בשנת הלימודים התשנ"ט 1999.
3. עם פתיחתו של הדיון בפנינו, הנאשמת כפרה בכתב התובענה ואישומיו, ובבית הדין התנהל משפט הוכחות שעמד בשלהי סיום פרשת התביעה. אולם, הצדדים הודיעו לבית הדין, שהגיעו

ביניהם להסדר טיעון, שבמסגרתו הנאשמת תודה בפרטי התובענה ובאישומיה.

4. מהלך הדיון והחלטת בית הדין

הנאשמת הודתה בפנינו בפרטיה ובעבירותיה של התובענה במסגרתו של הסדר הטיעון. לאחר שבית הדין התיר לנאשמת לחזור בה מכפירתה, לנוכח הודאתה בפנינו בעבירות שבהם הואשמה. החלטנו להרשיעה בעבירות שבהן הואשמה.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים היום ב' בניסן התשס"ה, ה' – 11.4.2005.

(-)	(-)	(-)
מ' חוסני אבו דהאש חבר	גב' עפרה גזית חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

י"ב בניסן התשס"ה
21 באפריל 2005

בדח. 2005-357
בד"מ 93/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' עפרה גזית מר חוסני אבו דהאש	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'מאל קדרי	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד עמית סופר	
נציג המשרד :	מר יהודה אהרון	

גזר - דין

ההליך

1. הנאשמת ילידת שנת 1955, המועסקת מזה כ-30 שנה במשרד החינוך כמורה מוסמכת, ואשר הושעתה מתפקידה בחודש נובמבר 2004, הורשעה על ידנו ביום ב' בניסן התשס"ה, 11.4.05 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(3), 17(4) לחוק שירות המשמעת התשכ"ג 1963 (להלן החוק).

2. הנאשמת הורשעה כאמור עפ"י הודאתה במסגרת של הסדר טיעון לאחר שבית הדין התיר לה לחזור בה מכפירתה. המסד העובדתי שבגינה הואשמה הנאשמת, יסודו בלימודיה בין השנים 1998-1999, במסגרת אוניברסיטת ברלינגטון ולאחריה אוניברסיטת לטביה. באותה תקופה הנאשמת הגישה לצורך מילוי מטלות לימודיה 12 עבודות ועבודת גמר אחת, שלא היו פרי רוחה. הם הוכנו בעבודה על ידי אחר, ובנוסף הנאשמת זכתה למימון משרד החינוך, בגין לימודיה בסך 7,191 ₪.

3. טיעונים לכיבודי הסדר טיעון

הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם בעניין כיבודו של הסדר הטיעון.

א. עמדת התובע

1) התובע המלומד בטיעונו בפנינו סבור, כי יש בהסדר הטיעון איזון סביר בין האינטרס הציבורי לבין נסיבות העבירה והנסיבות האישיות. לגבי נסיבות העבירה הובהר לבית הדין, כי הנאשמת לא השלימה ולא הגישה את התואר הראשון למשרד החינוך ולא קבלה בגינו כל טובת הנאה, ובנוסף, הנאשמת לא עמדה בפיתוי של מי שהכשילה למעשי העבירה, מר מרואן מסאלחה, כאשר חלקו של אותו אדם, בא לידי ביטוי גם בעש"מ 689/05 בעניין מופיד מנצור, בו בית המשפט העליון סבר לאור חלקו של אותו מתווך בתעשיית הלימודים, כי אין מקום למצות את דין עם המורים שכשלו.

2) הסדר הטיעון כפי שבית הדין הגיעו אליו אשר אותו ביקש התובע לאשר על ידי בית דין זה, מתמצה בהטלת אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת משכורת קובעת שתנוכה מהנאשמת ב – 6 תשלומים שווים ורצופים;

(ג) הורדה בשתי דרגות- במשך שנה.

ובנוסף סוכם בין הצדדים, כי הנאשמת תשיב למשרד החינוך את דמי ההשתתפות ששולמו בעבור לימודיה האקדמאים.

ב. גישת המשרד

למדנו מפי נציג המשרד, כי מדובר במורה ותיקה מאד, אשר מילאה תפקיד של רכזת, מחנכת ובטרם השעייתה שימשה מורת שילוב. מנהל בית הספר הדגיש את מידת תרומתה למערכת החינוך וחלקה בצמצום פערי החינוך של אותם ילדים שמתקשים בלימודים. נציג המשרד מצטרף לאמצעי המשמעת שעליהם סיכמו הצדדים.

ג. טעוני ההגנה

הסנגור המלומד אף הוא ביקשנו לכבד את הסדר הטיעון והדגיש בפנינו את משך שירותה רב השנים במשרד החינוך, את מסירותה לעבודה שממנה לא החסירה ימי לימוד במהלך שנות תפקודה, ואת חלקו המוביל של מרואן מסאלחה שהכשילה, למעשה העבירה.

ד. דבר הנאשמת

מפי הנאשמת שמענו על נסיבות המשפחתיות, לנאשמת בן זוג מועסק כשכיר בכפר גלעדי, למשפחה יש 5 ילדים מהם שתי סטודנטיות והוצאתיה מרובות והכנסותיה קטנו בעטייה

של ההשעיה - הסנגור במהלך דבריה ביקש להגדיל את שכרה בתקופת ההשעיה לפי הוראותיו של סעיף 54 לחוק.

4. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך קבלת החלטתו האם יש לכבד את הסדר הטעון שהוסדר בין הצדדים, או לשנותם לחומרה לקולא, לפי אומד שיקול דעתנו, לצורך קבלת החלטתנו, שקלנו את השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

הנאשמת במסגרת לימודיה לתואר ראשון באוניברסיטת לטביה, ביקשה להשלים את מטלות לימודיה בדרך קלוקלת ופסולה, והגישה 12 עבודות, ועבודת גמר אחת שלא היו פרי רוחה. ויוער, כי הנאשמת היתה חלק במעין תעשייה של הכנת עבודות שאותו יזם והפעיל מר מרואן מסאלחה, שחטא והחטיא אחרים במעשיו. אולם בית הדין סבור, שהיה לנאשמת לעמוד בפרץ ולא להיכנס לתחומיו של הפיתוי, ולעמוד בדרישות הפורמליות, של טרחה והשקעת משאבי זמן ומחשבה לצורך הכנת העבודות, בכך כשלה הנאשמת, גם בסיועו של אחר. למשרד החינוך, היתה צפייה סבירה, מהנאשמת לאור בקשתה לשכר לימוד, שתילמד לימודים סדורים ותקינים כדי להעשיר את רמת השכלתה, לטובתו של המשרד, וגם לטובתה האישית של המורה, לימודים שמאפשרים קידום בתפקיד וגם בשכר. למעשה הנאשמת, פגעה במשמעת שירות המדינה, בכך שהגישה על פי הנהלים בקשה להשתתפות בשכר לימוד ללא בסיס מהימן, שהיה כרוך בדרך מימוש לימודיה, ממורה בישראל מצופה כי במרקם חייו הכוללים, הן אלה הקשורים במסגרת תפקידו, וגם ממחוץ לתפקיד, יאמץ לעצמו דרכי התנהגות ראויות ומוסריות.

לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק שבה הורשעה הנאשמת בהתנהגות שאינה הולמת את תפקיד כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך עונה כב' השופט זמיר:

"ההתנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד מדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה

הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי ההתנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהא בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

ובמקום אחר, קובע כב' השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"החשוב הוא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה, מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

ובפסק דין שניתן לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על היחסים שבין הפרט לבין השירות הציבורי.

ובאשר לזאת, אומר כב' השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת או שאינה

הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראייה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86, לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים (טרם פורסם). הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי לבין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכורה. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא.

הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האשם כמלאך...

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מציג לנגד עיניו חברה חולה המדרדרת עצמה לפי תהום. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824 (827)).

הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77, חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132) ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" (השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853).

הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל" (בג"צ 7074/93 סוויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

אותו פסול נורמטיבי כאמור לעיל נגזר מסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל נפסק: - "הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1)).

בית הדין מוצא נסיבות הקולא בהתנהגותה של הנאשמת בכך, שהנאשמת שלא השלימה לימודיה לא הגישה כל בקשת הכרה בתואר וכי אותם כספים ששולמו לה על ידי המדינה לצורך מימון החלקי של הלימודים יושבו למדינה.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשמת, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840.

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמידים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד

ההליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי.

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

(עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת

עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04).

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת מורה ותיקה שהשלימה 30 שנות עבודה בשירותה של המדינה. שמענו מנציג המשרד שהיא מעורכת כמורה טובה ותורמת, נטולת עבר משמעותי או פלילי זולת ההליך בפנינו. כבר נפסק בפסיקתנו, כי לתרומתו של עובד מדינה לשירות הציבורי כשמדובר בתרומה ארוכה, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת: -
"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
 (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

(2) לגבי הנסיבות האישיות ששמענו כי עול פרנסתם של 5 ילדים מוטל על שכם הנאשמת ובן זוגה.

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון."

לאחרונה ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל (לא פורסם). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם."
(שם, פסיקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:
"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים."
(ראה גם עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפיר, שניתן ב-30.12.2004).

5. סוף דבר

לאחר ששקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו ואת מכלול השיקולים שהובילנו להחלטה, הגענו להחלטה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר מידתי וראוי ומאוזן הנותן את המשקלים הנאותים לכל אחד מהשיקולים הרלוונטיים, לרבות לדבר הנחייתו של בית המשפט העליון, בעש"מ 689/05 בעניין מופיד לגבי מידת ענישתם של המורים שבוטאו כאמור אשר על כן אנו נותנים לו תוקף.

6. בעקבות החלטתנו יוטלו על הנאשמת אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין שמופנה מישרין לנאשמת, המצביעה כי נפל פסול מכביד במעשיה, בכך הוגשו בעבורה עבודות כאמור בידי אחר שלא היו מפרי רוחה;

ב. הפקעת משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשמת ב – 10 תשלומים שווים ורצופים ;

ג. הורדה בשתי דרגות – לפרק זמן של שנה.

7. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה תרד הנאשמת בדרגותיה למשך שנה. משיתם תוקף הורדתה בדרגות, יחל הניכוי האמור בשכרה.

8. השבה

בתוקף סמכותנו לפי סעיף 35 לחוק, אנו מורים כי הנאשמת תשיב לקופת המדינה את הכספים ששולמו לה בעבור מימון לימודיה, על פי חישוב שיעשה על ידי המשרד. כספים אלה יושבו ב-10 תשלומים שווים ורצופים, כשיתם כל ביצועו של פסק דיננו.

9. למשכורתה של הנאשמת

לנוכח הנסיבות המשפחתיות שאליהן נחשפנו במהלך הדיון ומידת תרומתה לשירות, אנו מורים בתוקף סמכותנו לפי סעיף 54 לחוק, כי לנאשמת תשולם משכורת בשיעור של 90% מיום השעייתה ועד למועד שובה לעבודה, מכוחו של פסק דיננו.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום ה' בניסן התשס"ה 11.4.2005.

גזר הדין המפורט והמנומק ביום י"ב בניסן התשס"ה (21.4.2005), שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)

מר חוסני אבו דהאש
חבר

(-)

גב' עפרה גזית
חברה

(-)

עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
יו"ר

בד"מ 145/04 – מורה כסוכן ביטוח**תמצית פסק הדין :**

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מורה בכיר, בעבירות משמעת שונות.

הנאשם הורשע בעקבותיו של הליך פלילי שהתנהל נגדו בבית משפט השלום בעכו, שבו נענש במסגרתו של הסדר טיעון בעונש של מאסר על תנאי וקנס כספי. הנאשם שימש כסוכן ביטוח, קיבל תגמולי ביטוח עבור מבוטחיו אולם לא העביר את ההמחאות לידי הזכאים לכספים אלה אלא גנבם וסיחר אותם לצדדים שלישיים.

התביעה: ביקשה להשית על הנאשם את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה לשירות המדינה לפרק זמן של 5 שנים.

המשרד: ביקש לפטר את הנאשם.

הנאשם: פרס את נסיבותיו האישיות לרבות מצבו הרפואי וביקש מביה"ד להימנע מפיטוריו.

ביה"ד שקל את התכלית שלה נועדו אמצעי המשמעת, את סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממעמדו של מורה בישראל ובמיוחד את דבר הקלון אשר דבק במעשיו, את הנסיבות האישיות של הנאשם ותרומתו בת 30 השנים לשירות הציבורי והחליט להטיל עליו אמצעי משמעת של:

א. **נזיפה חמורה;**

ב. **פיטורין;**

ג. **פסילה לשירות המדינה לפרק זמן של חצי שנה, ופסילה למלא תפקידי הוראה לפרק זמן**

של 5 שנים מיום פיטוריו.

ניתן ביום י"ב בניסן תשס"ה, 21.4.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' נורית טולידנו - חברה

מר שפיק קבלאן - חבר

כ' באדר ב' התשס"ה
31 במרץ 2005

בדח. 2005-322
בד"מ 145/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
מר שפיק קבלאן

- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : אינו מיוצג

נציג המשרד : יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם יליד שנת 1955, שהועסק כמורה בכיר במשרד החינוך משנת 1972 המושעה מתפקידו מתאריך 22.10.02, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו 12.12.04 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), (3) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי ההוראה.

2. כתב התובענה הוגש נגד הנאשם בעקבותיו של הליך פלילי שהתנהל נגדו בבית משפט השלום בעכו (תיק פלילי 002112/02) שבו במסגרתו של הסדר טיעון, הנאשם הודה בכתב האישום שהוגש נגדו, שבו הוא הואשם בעבירות של; גניבה בידי מורשה, זיוף מסמך וניסיון לקבל באמצעותו דבר, שימוש במסמך מזויף בניסיון לקבלת דבר במרמה - עבירות לפי סעיפים 393(2) + (3), סעיף 418, סעיף 420 וסעיף 415 יחד עם סעיף 25 לחוק העונשין התשל"ז-1977.

3. המעשים שבגינם הורשע הנאשם בהליך הפלילי, התרחשו בשנת 1998. באותה העת הנאשם שימש כסוכן ביטוח וייצג חברות ביטוח במסגרת עיסוקו שלא היה קשור לעולם ההוראה. במסגרת עיסוקו זה הנאשם קיבל תגמולי ביטוח עבור מבוטחיו, באמצעות המחאות של חברות ביטוח, אולם הוא לא העבירם לידי הזכאים לכספים אלה, אלא גנבם וסיחר אותם לצדדים שלישיים לצורך פירעונם. בסיומו של ההליך הפלילי, לאחר שהנאשם הודה בעבירות והשיב את

הכספים שבהם שלח יד, כבוד השופט, סגן הנשיא ש. צמח לאחר שהחליט ליתן תוקף להסדר הטיעון, הטיל על הנאשם בגזר דינו עונשים אלה; מאסר על תנאי של 8 חודשים למשך 3 שנים והתנאי הוא שהנאשם לא יעבור בתקופה זו עבירה שעליה הוא הורשע ונקנס בסך 7,500 ₪. ההליך הפלילי בעניינו של הנאשם נסתיים בתאריך 19.10.2004.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

4. התובע המלומד ביקשנו על בסיס סמכותנו שבסעיף 61 ג' לחוק, המאפשר לבית הדין להיות כמוכחים את הממצאים והמסקנות שאליהם הגיע בית המשפט השלום, להרשיע את הנאשם בעבירות שבהם הואשם בפנינו, בכך שהפר את הסעיפים האמורים בחוק העונשין, בכך התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או זו שעלולה לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, בעבירה לפי סעיף 17 (6) כאמור – ההרשעה בעבירה שיש עמה קלון לנוכח טיבן ואופיין של העבירות שבהן הואשם הנאשם.

5. לאחר שבית הדין עיין בפסק דינו של בית משפט השלום בעכו הוא הגיע לכלל מסקנה, כי קיים יסוד בדיון המאפשר להרשיע את הנאשם בעבירות שבהן הואשם בפנינו.

6. אשר על כן, אנו מרשיעים אותו בעבירות אלה.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים, ביום כ' באדר ב' התשס"ה – 31.3.2005.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גב' נורית טולידנו חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

י"ב בניסן התשס"ה
21 באפריל 2005

בדח. 2005-354
בד"מ 145/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
מר שפיק קבלאן
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : אינו מיוצג

נציג המשרד : יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1955, שהועסק כמורה בכיר במשרד החינוך משנת 1972 המושעה מתפקידו מתאריך 22.10.02, הורשע על ידינו בתאריך כ' באדר ב' התשס"ה – 31.3.2005 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), (3) ו-6(לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן- החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי ההוראה.
2. כתב התובענה הוגש נגד הנאשם בעקבותיו של הליך פלילי שהתנהל נגדו בבית משפט השלום בעכו (תיק פלילי 002112/02) שבו במסגרתו של הסדר טיעון, הנאשם הודה בכתב האישום שהוגש נגדו, בו הוא הואשם בעבירות של; גניבה בידי מורשה, זיוף מסמך וניסיון לקבל באמצעותו דבר, שימוש במסמך מזויף בניסיון לקבלת דבר במרמה - עבירות לפי סעיפים 393(2) + (3), סעיף 418, סעיף 420 וסעיף 415 יחד עם סעיף 25 לחוק העונשין התשל"ז-1977.
3. המעשים שבגינם הורשע הנאשם בהליך הפלילי, התרחשו בשנת 1998. באותה העת הנאשם שימש כסוכן ביטוח וייצג חברות ביטוח במסגרת עיסוקו שלא היה קשור לעולם ההוראה. במסגרת עיסוקו זה, הנאשם קיבל תגמולי ביטוח עבור מבוטחיו, באמצעות המחאות של חברות ביטוח, אולם הוא לא העבירם לידי הזכאים לכספים אלה, אלא גנבם וסיחר אותם לצדדים שלישיים לצורך פירעונם. בסיומו של ההליך הפלילי, לאחר שהנאשם הודה בעבירות

והשיב את הכספים שבהם שלח יד, כבוד השופט, סגן הנשיא ש. צמח לאחר שהחליט ליתן תוקף להסדר הטיעון, הטיל על הנאשם בגזר דינו עונשים אלה; מאסר על תנאי של 8 חודשים למשך 3 שנים והתנאי הוא שהנאשם לא יעבור בתקופה זו עבירה שעליה הוא הורשע קנס בסך 7,500 ₪. ההליך הפלילי בעניינו של הנאשם נסתיים בתאריך 19.10.2004.

4. ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) בראשית טיעוני הגיש התובע לבית הדין פרוטוקול מפסק דין שבו הורשע ונענש הנאשם בשנת 2000 (בד"מ 311/99), בגין היעדרות ויציאה לחו"ל ללא היתר.

(2) בטיעוניו בפניו הבליט התובע את מידת הפסול שהיתה כרוכה במעשיו של הנאשם ואת מידת הפגיעה בתדמיתו של השירות הציבורי, גם אם מעשיו לא נעשו במסגרת מילוי תפקידו כעובד הוראה. כתימוכין לגישתו התובע הגיש לבית הדין את עש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף, עש"מ 6198/99 בעניין מאג'ד הייב, בהם מומשה תגובה משמעתית מחמירה כלפי עובדי הוראה שהורשעו בפלילים ועניינם הובא לדיון לאחר ההליך הפלילי, וכן את עש"מ 978/03 בעניין בנדקובסקי, שדן במעשי זיוף של תעודת השכלה וניסיון לקבל דבר במרמה באמצעותה.

(3) ולעניין מידתם של אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה, זכינו לקבל לידינו את עש"מ 3789/04 בעניין אריה ציפורי שם פירט בית המשפט העליון את מתחם השיקולים לעניין פסילתו של עובד מדינה משירות המדינה, על מנת שחוטא לא יצא נשכר.

(4) לשם השגת תכליתם של אמצעי המשמעת, התובע עתר להטלתם של אמצעי המשמעת אלה:

א) נזיפה חמורה;

ב) פיטורין לאלתר;

ג) פסילה לשירות המדינה לפרק זמן של 5 שנים.

ב. עמדת המשרד

נציג המשרד לא כיבדנו בנוכחותו. מפיו של התובע שמענו, כי המשרד עומד על פיטוריו, אולם לא העביר עמדה לתביעה, לעניין פסילתו משירות המדינה.

ג. דבר הנאשם

(1) שמענו מפיו של הנאשם, כי הינו משמש כמורה לאנגלית 30 שנה, הינו בוגר תואר ראשון בעברו פרקי הוראה בשוב ספר. הינו אב ל-7 ילדים והיה סוכן ביטוח בשל בעיות פרנסה, כאשר רעייתו מועסקת במזכירות של בית הספר. הנאשם עצמו סובל ממחלת סכרת, וכי נכשל בעבירות בשל אותו מצב כלכלי, וכי רצונו להמשיך ולשמש כמורה, עד ליציאתו לקצבה מוקדמת.

(2) במהלך הדיון נודע לנו מפי הנאשם, כי היתה לו ציפייה שעורך דינו זיאד פלאח יגיע וייצגו בדיון זה, וכך גם הובטח לו. ואולם בדיון נפקד מקומו של עורך דינו מסיבות שלא הובררו לבית הדין. קבענו, לנוכח מידתם של אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה בהליך זה, כי בית הדין יאפשר לסניגור שייצג את הנאשם גם בהליכים הפליליים, להעביר את טיעוניו בכתב על בסיסו של פרוטוקול הדיון שיועבר לידיו. וכן יסביר הסניגור לבית הדין מדוע לא התייצב לדיון.

(3) לאחר שפרוטוקול הדיון הועבר לעו"ד זיאד פלאח, נתקבלה תגובתו במזכירות בית הדין:

"הדברים הנ"ל אינם נכונים – הנאשם הודיע לח"מ שאינו מעוניין בייצוג בהליך המשמעת, ולא שולם שכר טרחה כלשהו עבור הייצוג בהליך זה, על אף שניתנה הצעת מחיר לנאשם – והוא דחה אותה.
יתרה מכך – "לנאשם היתה ציפייה..." – כשלא משלמים שכר טרחה כלשהו עבור הליך משמעת, וכשמודיעים לסניגור שאינם מעוניינים בייצוג - אזי על איזה ציפייה בדיוק מדברים!!"

(4) והנה זכינו לקבל בתאריך ה-18.4.2005, טיעונים בכתב מטעמו של הנאשם שניכר מהם כי יד מקצועית נגעה בהם. בתמצית טיעוניו הנאשם שם את הדגש על כך, כי העבירות נותרו לפני שנים רבות וכי בעקבות גילוי הפרשה ויתר על תפקידו כסוכן ביטוח ורשיונו בוטל בעקבות כך – מעשה שפגע בפרנסת משפחתו. הנאשם הודה בהליך הפלילי בעבירות שיוחסו לו וקיבל אחריות על מעשיו בשלב מוקדם שלאחר פתיחת ההליך והכספים שהנאשם ניסה לקבלם שלא כדין, הושבו במלואם.

(5) ובנוסף עלה מטיעונו של הנאשם, כי גם ההליכים הפליליים בעניינו נמשכו זמן משמעותי. ובאותה תקופה היה מושעה – השעיה שמהווה מבחינתו עונש מכביד. עוד נטען, הגם שמדובר בשני שקים, המעשים בדבר שליחת היד בהם היו סמוכים, וניתן לראותם כמעידה חד-פעמית.

(6) הנאשם בטיעונו בכתב חזר על נסיבותיו האישיות והמשפחתיות, לרבות מצבו הרפואי. כאשר פטוריו משירות המדינה כעתירת התביעה והמשרד יגדעו את פעולת חייו בתחום ההוראה. לגישתו ניתן להענישו באמצעי משמעת אחרים שיאפשרו את המשך תפקודו כמורה, ובמיוחד לנוכח העובדה כי מעשיו של הנאשם לא היו קשורים לתפקידו בשדה ההוראה.

(7) הנאשם בנעילת השלמת טיעונו בכתב, סקר את פסקי הדין שהוצגו על ידי התובע (עש"מ 2699/01, עש"מ 978/03, עש"מ 3789/04 ועש"מ 6198/99) וטען, כי המעשים שנדונו באותם פסקי דין ובעקבותיהם אמצעי המשמעת שהוטלו בהם על ידי בית הדין או בית המשפט העליון, היו חמורים בהרבה ממעשיו של הנאשם.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך גיבוש מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם שבפנינו.

א. שיקולים כלליים – התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת:

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

(2) בראשיתם של דברים ראוי להדגיש ולהבליט את השוני בין ההליך הפלילי שבו עמד הנאשם ומטרתו, ובין תכליתו של הדין המשמעתי – פסק הדין אשר הציב את קווי התייחסות בנדון, הינו - עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, בו נפסק:

"לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית

ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87) ראה גם עש"מ 1928/00 בעניין ברוכין.

בכל מקרה ומקרה על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(3) התכלית האמורה של הדין המשמעותי מקורה בגישה, הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות וכפי שנקבע:

"בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה. כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושות הציבור כי, משרתיו אינם אדוניו וכי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו".
(בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2), 229, 266).

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(4) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות מוטלת על עובד המדינה הבכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

(5) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבלית את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת -

(ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי 10129/01 בעניין טליה גניש, בו נקבע כי יש ליתן משקל עדיף לשיקול הציבורי לעומת השיקול האישי, הטמון בנסיבות האישיות, ובעש"מ 7111/01 ואח' שניתן לאחרונה (21.1.03) נקבע כי :

"שמירה על תדמית ראווה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה.

בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השרות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי".

ובפסק הדין בעניין שחר לוי עש"מ 7113/02 שניתן בתאריך 1.5.03, בית המשפט העליון הדגיש את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".
(פיסקה 20 לפסק הדין).

(6) לאחרונה ריכך בית המשפט העליון מידת מה את גישתו האמורה כפי שבאה לידי ביטוי בעש"מ בעניין תמר כתב הנ"ל, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק :

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, ייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

7) ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה :
"עם זאת, אל מול ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). חזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".
 (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03).

מידת ההשפעה של הנסיבות האישיות תבחן בפרק בו נדון במידתם של אמצעי המשמעת.

ג. על העבירות ונסיבותיהן

4) בפתח דברינו נציין, כי ניתן להביא את עניינו של עובד מדינה אל פתחו של בית הדין למשמעת, גם כאשר המעשה שבגינו הואשם ונענש או והורשע בערכאה שיפוטית אחרת אינו קשור כלל לתפקידו. זאת לנוכח יסודות העבירה, אשר פורטו במיוחד בסעיפים 17(2) ו-17(3), 17(6) לחוק.
 בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה, שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה עד כדי עבירת משמעת. בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00 בעמ' 9):

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה רצונית ומכוונת."

5) הנאשם הודה והורשע בהליך הפלילי שהתנהל נגדו בעבירות פליליות שגוונם פלילי מובהק:

"גניבה בידי 393 - העושה אחת מאלה דינו מאסר עשר שנים
מורשה (2) גונב נכס שהופקד אצלו, לבדו או עם אדם אחר,
על מנת שישמרנו שמירה מעולה או ישתמשו בו
או בתמורתו, כולם או מקצתם, למטרה פלונית
או ימסור כולם או מקצתם לאדם פלוני;
(3) גונב נכס שקיבל, לבדו או עם אדם אחר, בשביל
אדם אחר או לזכותו;"

"קבלת 415. המקבל דבר במרמה, דינו – מאסר שלוש שנים, דבר במרמה ואם נעברה העבירה בנסיבות מחמירות, דינו – מאסר חמש שנים. וכי הנאשם הורשע בעבירה ניסיון."

"זיוף 418. המזייף מסמך, דינו – מאסר שנה; זייף מסמך בכוונה לקבל באמצעותו דבר, דינו – מאסר שלוש שנים; ואם נעברה העבירה בנסיבות מחמירות, דינו – מאסר חמש שנים."

"שימוש 420. המגיש או מנפק מסמך מזויף, או משתמש בו במסמך מזויף בדרך אחרת, ביודעו שהוא מזויף, דינו כדין מזייף המסמך."

6) נסיבות החומרה שנגזרות מהעבירות בהן הורשע הנאשם קשורות לתפקידו של הנאשם כמורה, לנוכח תפקידו ומעמדו בקרב תלמידיו וגם בקהילתו. בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פורסם בפ"ד נב(1) עמודים 678 – 650 נפסק על – ידי כב' השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: **"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(1) 650-678).**

מורה בישראל גם אם מחוץ למסגרת תפקידו, מתכנן ומבצע מעשה של גניבה, מרמה והונאה, מעשיו במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ובמיוחד להתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ולעניין גבולות התייחוס והפסול של העבירה ראה גם את עש"מ 3949/03 בעניין מיכל אלבו.

בעש"מ 3362/02 בעניין סאלם אבו עסבה שניתן ביום 4.6.02 חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין גימאל חלף על מהות ואופי תפקידו של מי שנושא בתפקיד חינוכי. לעניין אותה רקמה פתוחה כמפורט לעיל:

"לתפקיד של המורה נועדה משמעת מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו."

(7) בעש"מ 6526/03 בעניין עבד אל קאדר עמד בית משפט העליון על האבחנה בין דפוס ההתנהגות שנדרש ממורה ממסגרת תפקידו ובין ההתנהגות החיצונית לו :

"עבירת האלימות שביצע המערער אינה קשורה במילוי תפקידו. אין להשוות בין מעשה אלימות שמבצע מורה בתלמידיו אשר נתונים למרותו ולפיקוחו ואשר קיימים פערי כוחות מובנים ביניהם, לבין מעשה אלימות שמבוצע מחוץ למסגרת בית הספר ושלא במסגרת השירות. אכן, ככלל דורשים אנו ממורה רמת התנהגות גבוהה יותר מזו של עובד מדינה אחר, בשל היותו דמות מחנכת המשפיעה על תלמידיו. אך גם בסטנדרט הגבוה הנדרש ממורה, ככלל, יש משמעות להבחנה בין דפוסי ההתנהגות במסגרת התפקיד לבין ההתנהגות מחוצה לו".

(8) בית הדין סבור שגם אם העבירות שבהן הורשע הנאשם אינן קשורות לתפקידו עדיין קלון דבק בהן לעניין סעיף 17(6) לחוק, מאחר והעבירות שבהן הנרשע הואשם מעצם טבען הן עבירות שיש עמן קלון וזאת במיוחד מאחר :

"הקלון, כביטוי משפטי, הוא פועל יצוא של פגם מבחינה מוסרית. אך השאלה היא מה מידת החומרה של הפגם שיש בה כדי לעטות קלון על העבירה. התשובה תלויה במידה רבה, בעיקר במקרי הגבול, בנסיבות המקרה. אפשר שהנסיבות המיוחדות של המקרה יחלישו או אף יסלקו את הקלון.

וכיצד יש להעריך את נסיבות המקרה? במקרים אחדים הפנה בית המשפט לאמת המידה של האדם הסביר.... האדם הסביר הוא דמות דמיונית (יש אומרים מיתולוגית) המייצגת את דרכי ההתנהגות וערכי המוסר המקובלים בציבור. בפועל האדם הסביר הוא, בלית ברירה, בית המשפט. בית המשפט משמש פה לאדם הסביר. בשמו של האדם הסביר הוא קובע את דרכי ההתנהגות הראויה ואת ערכי המוסר המחייבים".

(עש"מ 4123/95 יוסף אור נגד מדינת ישראל – נציב שירות המדינה פ"ד מט(5) 184, 192).

הקלון, איפוא, הינו פגם מוסרי הטבוע בעבירה, וכדברי השופט ח' כהן (בג"צ 436/66 מנחם בן אהרון ואח' נגד ראש המועצה המקומית פרדסיה, פ"ד כא(1) 561, 564) :

"המעיד על בעליו שאין הוא ראוי לבוא בקהל ישרים...ו"קלון" זה צריך אמנם שיהא דבק באדם בגלל חטאו, גם לאחר המעשה והעונש".

(9) חלוף הזמן ממועד ביצוע העבירה עד למימוש ההליך בפנינו, מגיע אמנם ל – 7 שנים, עם זאת כפי שלמדנו, כתב האישום הוגש ביוני 2002 וההליך הפלילי נסתיים בשנת 2004. לגישת בית הדין, עדיין לא תם הטעם מקיום ההליך בפנינו לנוכח מימוש ההליך הפלילי.

בעש"מ 5/85 בעניין ג'ון מגדלני, בו נפסק כי :

"המשמעת נשכרת בדרך כלל מצעדים הננקטים תוך זמן קצר יחסית אחרי אירוע עבירת המשמעת ועם חלוף הזמן מעבר למידה הראויה, הופכת התגובה המשמעתית למעשה מיותר, או לעיתים, אף לבעלת התוצאות הפוכות מאלו אשר להן מקווים".
(פורסם בפ"ד לט(3) 334).

ההליך בפנינו לא מומש מעבר למידה הראויה של חלוף הזמן (ראה גם בנדון את עש"מ 173/02, בעניין ד"ר פשין. אומנם בית המשפט העליון בבג"צ 6972/96 התנועה למען איכות השלטון בישראל נגד היועץ המשפטי לממשלה (פ"ד נא(2) 757), מציין את הצורך, בדרבון הרשויות לפעול בזריזות ובסקידה, כדי לסיים את מלאכתן ללא דיחוי בלתי מוצדק, והכל כדי למנוע את תקופת עינוי הדין, שעוברת על הנאשם :

"הזכות למשפט הוגן חובקת ניהול וסיום יעיל ומהיר ככל שניתן של ההליך המשפטי, החל בהליך החקירה, המשך בהליך העמדה לדין וכלה בהליך השיפוט. על שלבים אלה ועל כל אחד מהם להתנהל כך שאדם לא ייחשף לעינוי דין מתמשך המדיר שינה מעיניו, מסיטו מאורח חייו התקין, מעמידו בחרדה מאימת הדין ומטיל בו דופי חברתי".

ואולם בנסיבות מקרה זה בשעה שעבירותיו של הנאשם לבשו צורה של כתב אישום בשנת 2002 וההליך מומש לרבות זה שבפנינו, תוך כשלוש שנים, אין אנו סבורים כי המדובר בהליך שסר ממנו הטעם.

ד. הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 50, נשוי ואב ל-7 ילדים, רעייתו מועסקת, והוא נטול עבר פלילי קודם, הגם שעמד בעברו לדין משמעת.

(2) לא שמענו דברי צער וחרטה על המעשה מפיו של הנאשם, אלא את הנסיבות הכלכליות שהולידו את פני הכשלון.

(3) הנאשם תרם 30 לשירות הציבורי, עד אשר הוגש כתב האישום נגדו, וכבר נפסק כי לתרומה בת שנים לשירות הציבורי יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת : -

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם

ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד...
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268)

6. למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין שקל את קשת השיקולים כפי שנפרסו בהרחבה בגזר הדין, על מנת להגיע לאיזון מתאים שבין התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת לנוכח העבירות שבהן הורשע על ידינו ונסיבותיהן, לבין תרומתו לשירות הציבורי ונסיבותיו האישיות, ובסופו של יום החלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית דין זה, שמופנה במישרין לנאשם המצביע על הפסול המכביד שהיה כרוך במעשיו.

ב. פיטורין – הנאשם יפוטר משירות המדינה החל מיום 1.5.2005. בית הדין סבור, כי הרשעתו בפלילים של הנאשם בעבירות פליליות חמורות כאמור, הנגועות בקלון וכפגם מוסרי מכביד, חותרות תחת אושיות תפקידו כמורה, גם אם הן נעברו מחוץ למסגרת תפקידו, ובית הדין לא מצא הצדקה להחזירו לעולם ההוראה, לאחר פרק השעייה של שלוש שנים, לנוכח פני הרשעתו בפלילים, ועל ידינו.

ג. פסילה לשירות המדינה – לפרק זמן של חצי שנה מיום גזר הדין.

(1) בית הדין שקל ועיין והתלבט במשכה של הפסילה, שראוי להטיל על הנאשם ובסופו של עיון קצבנו את משכה לפרק זמן מוגבל כאמור על מנת שתשמש כמסר מרתיע כלפי הנאשם ועובדי ציבור אחרים, גם אם כשלו בעבירות שנעברו מחוץ למסגרת תפקידם לנוכח הגוון הפלילי החמור שמאפיין את העבירות שבהן הורשע הנאשם בפלילים.

(2) הגענו להחלטה כאמור, לאחר עיוננו כאמור באמות המידה לפסילתו של עובד מדינה שנפרסו בעש"מ 3789/04 בעניין אריה ציפורי גם בהתחשב בכך:

"כי הפגיעה בזכויותיו הממוניות של העובד היא פגיעה כואבת במיוחדת ולפיכך, יש להיזהר ולבחון בקפידה את הפעלת האמצעי של פגיעה בזכויות ממוניות שצבר העובד בשנות עבודתו.

בעייתיות מיוחדת בשימוש באמצעי הפסילה מתעוררת במצב שבו אין הצדקה לכך ששתי תכליותיו של עונש הפסילה יתממשו. הכוונה היא למצב שבו עובד ביצע עבירת משמעת המצדיקה את פיטוריו והרחקתו משירות המדינה אך עדיין אין זה מוצדק, בנסיבות העניין, לשלול את זכויותיו הממוניות של אותו עובד, אשר נצברו במשך שנים של שירות נאמן. במקרים כאלה נוצר קושי שכן, על פי לשון החוק, אין ניתן להשיג את המטרה הראויה של פסילת העובד שהורשע ומניעתו מלשוב לשירות המדינה מבלי לפגוע בזכויותיו הממוניות."

לענייננו, מעשיו של הנאשם הגם שהיו נלוזים, לא גרמו לנזק לקופת הציבור, וזאת על-פי מתחם השיקולים שתוארו בעש"מ הנ"ל:

"עניין נוסף שיש להתחשב בו בעת שנשקל השימוש באמצעי הפסילה כסנקציה במישור הכלכלי הוא הנזק הממוני שגרם העובד לקופת הציבור. ככל שנזק זה יהא חמור יותר כך יהא מוצדק יותר להשתמש באמצעי הפסילה כנגד העובד שגרם נזק לקופת הציבורית. ברור כי אם שלשל העובד לכיסו כספי ציבור יהא זה לשלוש ממנו את קיצבת הפרישה שלו."

(3) שיקול נוסף שהובילנו להחלטה הנ"ל, נוגע לנסיבותיו האישיות - אב ל-7 ילדים, כמי שסובל ממחלת הסכרת, קיפח פרנסתו כמורה בשירות הציבורי וגם למדנו מגזר דינו של בית המשפט השלום בעכו, כי פסק לשמש כסוכן ביטוח בשל ביטול רשיונו.

קיימים מקרים בהם התכלית הרגילה של אמצעי המשמעת נסוגה במעט לנוכח נסיבותיו האישיות של נאשם ושוכנענו כי זהו המקרה שבפנינו.

"בנסיבות שלפנינו, נוכח אישיותו של המשיב, והעובדה שניתן לראות במעשה זה מעידה חד-פעמית, נדמה כי אין למצות את הדין עמו. הרשעתו בפלילים והשעייתו משירות המדינה מאז החלו ההליכים נגדו מעידים על חומרת המעשים המהווים אמצעי מרתיע המשקף את סלידת שירות המדינה ממעשיו. פיטורי המערער, יהיו במקרה זה, נוכח נסיבותיו המיוחדות, עונש מחמיר יתר על המידה. על כן, יש לדחות את הערעור ולהסתפק באמצעי המשמעת שהשית בית הדין על המשיב."

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03).

פסקי דין נוספים משקפים כיוון של התחשבות בעת בחינת מידתם של אמצעי המשמעת, על ידי בית המשפט העליון:

"בפריט אחד של גזר דין ראוי לדעתי להתערב הוא בשלילת 10% מפיצויי פיטוריו. בשים לב לעונש הכמעט אולטימטיבי שהוטל על המערער - פיטורין משירות המדינה סבורני שלא יהי זה נכון לשלול ממנו ולו מקצת מפיצויי הפיטורין שהוא

זכאי להם".

(בעש"מ 1827/02 בעניין ספיר).

"עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין, באשר לפסילתה של המערערת לשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי משמעת זה היא קשה, ונוכח הנסיבות המקילות של המקרה שלפנינו, דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערערת וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה". (עש"מ 978/03 אביבה בנדקובסקי נגד נציבות שירות המדינה ניתן בתאריך 24.4.03). "בהתחשב בכל האמור אף שמקובלת עלי עמדתו של בית הדין בדבר פיטורי המערערת מעבודתה, הרי שבהתחשב בנסיבותיה האישיות המיוחדות, רואה אני להקל באמצעי המשמעת במידה מסויימת. לפיכך, אמצעי המשמעת של פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 4 חודשים יבוטל. וכך גם יבוטל אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה. בשני עניינים אלה רואה אני להקל על המערערת, כדי לא לפגוע בזכויותיה הכספיות עם פיטוריה".

עש"מ 10501/02 סאמיה שאהין שניתן בתאריך 5.5.03

וממש בימים אלה:

"נוכח חומרת העבירה במקרה דנן, מקובלת עלי מסקנתו של בית הדין כי יש לפטר את המערער מעבודתו. יחד עם זאת, נוכח נסיבותיו האישיות של המערער, רואה אני להקל בעונש במידה מסויימת, על ידי ביטול עונש הפסילה לשירות המדינה וקיצור עונש הפסילה לתפקידי הוראה לתקופה של שלוש שנים. יתר אמצעי המשמעת אשר הוטלו על המערער יישארו על כנם".

עש"מ 10006/04 ואיל חיג'אזי נגד בית הדין למשמעת של עובדי המדינה ביום 15.3.2005.

ראה גם את פני המגמה בפסקי דין נוספים: עש"מ 527/03 בעניין חבצלת סדוקוב שניתן בתאריך 10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן (ב – 11.2.04).

ד. פסילה למילוי תפקידי הוראה – הנאשם יפסל למלא תפקידי הוראה לפרק זמן של חמש שנים מיום פיטוריו.

גזר הדין ניתן ביום י"ב בניסן תשס"ה, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גב' נורית טולידנו חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

בד"מ 70/04 – לאופן רכישתה של השכלה אקדמית

תמצית פסק הדין:

הנאשם הואשם בעבירות משמעת שונות, בכך שהגיש 8 עבודות ועבודת גמר אחת שלא היו מפרי רוחו. לנוכח כפירתו של הנאשם בעבירות בפני בית הדין, התנהל משפט הוכחות.

בהכרעת הדין מוצגות ראיות הצדדים שנתבססו על חקירה משטרתית, שבוצעה על ידי המשטרה ביסודות של עבירות המשמעת שבהן הואשם הנאשם, היסוד הנפשי ורמת ההוכחה הנדרשת לשם הרשעה בעבירות משמעת וסיכומי הצדדים לראיות ולדין.

ביה"ד לאחר שניתח ובחן את הראיות שבאו בפניו, הגיע לכלל מסקנה כי מן הדין להרשיע את הנאשם בעבירות שבהן הואשם.

ניתן ביום ה' בניסן התשס"ה, 14.4.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' ניצה סובוביץ' - חברה

מר חיג'אזי מחמוד - חבר

ה' בניסן התשס"ה
14 באפריל 2005

בדח. 2005-284
בד"מ 70/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' ניצה סובוביץ
מר מחמוד חיג'אזי
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובעת: עו"ד לילך כתריאל

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד זכי כמאל

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

הכרעת דין

התובענה

1. הנאשם יליד שנת 1957 המועסק כמורה במשרד החינוך בחטיבת הביניים בדיר אל אסד והנמצא משנת 1978 בשירות הציבורי, הואשם בכתב תובענה מתוקן שהוגש נגדו בתאריך 15.11.2004 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(3), 17(4) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג 1963 (להלן-החוק) יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה ובכך שבמסגרת לימודיו לתואר שני בחינוך באוניברסיטת לטביה, בין השנים 1999 עד 2001, הגיש 8 עבודות ועבודת גמר אחת שפרטיהן הובאו כנספח לתובענה אשר לא היו מפרי רוחו, אותן רכש מר חלאילה חסן, עבודות שהוגשו לאותו מרכז לימודים, באופן שנחזו כעבודותיו.

2. הנאשם קיבל בין המועדים ספטמבר 1999 ואוגוסט 2000, 2 שעות שבועיות כשעות השתלמות בסך כולל של 6,413 ש"ח וכן הופרשו בעבורו בגין הלימודים, כספים עבור קרנות השתלמות בשל שעות אלה.

תגובות הנאשם לכתב התובענה

3. לאחר שניסיון הצדדים להגיע להסדר טעון ביניהם לא צלח, הנאשם כפר בפנינו באישומיה של התובענה. לנוכח כפירתו התנהל בפנינו משפט הוכחות. במסגרת הכרעת הדין נציג את פרשת התביעה, פרשת ההגנה, את המסגרת הנורמטיבית שחלה על נשוא דיוננו, את סיכומי הצדדים לראיות ולדין ולאחר מכן נפסוק את דינו של הנאשם, כדרכה של כל מלאכת שפיטה.

4. פרשת התביעה

א. עדויות

1) רב פקד דוד בר – ראש צוות חקירה

א) העד, ראש צוות חקירות מיוחדות במחלק הונאה תל אביב, ריכז וניהול את החקירה באוניברסיטת לטביה ומסר בעדותו לבית הדין, פרטים על היקפה ודרכיה, והמגזרים השונים שנחקרו על ידי צוות החוקרים. באמצעות העד, הוגשה אסופת מסמכים שנתפסה במהלך חקירתו של הנאשם והנוגעים ללימודיו באוניברסיטת לטביה בהיבט המנהלי והאקדמי, ואשר סומנו על ידנו כת/1. ובהמשך עדותו, הבהיר העד לבית הדין את הקשר שנוצר בין חברת "מודום" והשלוחות של מוסדות אקדמאיים בחו"ל ובארץ, כאשר היקף הסטודנטים שנתקבלו ללימודים באמצעות אותה חברה היה רב, העלה את החשד לגבי טיב הלימודים במוסדות אלה, כאשר בביתו של רכז הלימודים של הנאשם מר מרוואן מסאלחה, נמצא מפעל לייצור עבודות. אותו רכז, נהג לשים על גבי העבודות את שם הסטודנט ומכרם לו, כאשר אדם בשל חסן חלאילה תווך בין הצדדים ודרכו הצליחה המשטרה להגיע לסטודנטים, כאשר הנאשם למד בכיתתו של מרוואן שבהשכלתו הפורמלית, היה בוגר תיכון.

ב) התביעה הגישה באמצעות העד את העבודות שהיו רשומות על שם הנאשם בארכיון "מודום", אשר סומנו על ידינו כ –ת/2. ובהמשך הוגשה לבית הדין אמרתו של הנאשם מתאריך 13.10.2002, בה נחקר על ידי העד תחת אזהרה וחתם על חקירתו שסומנה על ידנו כ –ת/3.

ג) **בחקירתו הנגדית**, העד לא אישר את סברתו של הסניגור, כי נוצר קושי להשתלט בצורה מקצועית על היקפה של חקירה מסוג זה ומסר, כי כל חשד נחקר לגופו של עניין.

(ד) שמענו מפי העד, הגם שהנאשם לא הודה בחקירתו, כי קיבל את תוארו במרמה (עמ' 3, שורה 10 ל-ת/3), לגישת העד ניתן להבין מתשובותיו של הנאשם בחקירתו, כי רכש את העבודות מאחר. כן נמסר לבית הדין כי תעודת המוסמך לא נתפסה על ידי החוקר.

(2) גברת זהבה רז – גזברית מחוז הצפון במשרד החינוך

(א) העדה אחראית על תחום מימוש התקציב של המשרד במחוז הצפון, לרבות תשלומים שונים שנוגעים לעובד הוראה בגין לימודיו ולרבות בקשות להחזר שכר לימוד. בקשתו של הנאשם מתאריך 17.11.1999, להשתתפות בשכר לימוד במסגרת לימודי לטביה, הוגשה לבית הדין וסומנה כ- ת/4, כאשר אמות המידה לתשלום של מענקים שונים לעובדי הוראה גובשו בישיבה שסיכומה הוגש לבית הדין וסומן כ- ת/5. לנאשם בגין לימודיו כאמור, אושרו שתי שעות שבועיות כתוספת למשרתו כמענק, בשל כך שלא אושר לו שכר לימוד. לבית הדין הוגש מסמך על אישור ההשתלמות שסומן כ- ת/6, אשר נשלח לנאשם, ואסופת מסמכים בנוגע לתוספות הכספיות שניתנו לנאשם בגין לימודיו, לרבות הפרשות לקרן ההשתלמות, הוגשו וסומנו כ- ת/7.

(ב) **בחקירה הנגדית** של העדה עלה, כי לאחר דיונים פנימיים בבקשות השונות: **"מה שעובדי ההוראה קיבלו, זה מה שהמדינה אישרה להם"** (פרוטוקול עמ' 10 שורה 35), והנאשם עצמו לא ביקש מענק שעות השתלמות, אלא השתתפות בשכר לימוד כפי שצוין לעיל: **"האישור הזה הוא אישור פנימי שהעדה מחליטה, יש כסף נותנים כסף, אין כסף נותנים שעות נוספות לפי ההסכם"** (פרוטוקול עמ' 11, שורה 1-2). לדברי העדה, בתלוש השכר קיים ביטוי ברור לאותו מענק.

(3) מר חסן חלאילה

(א) העד רכש השכלתו האקדמאית בארצות הברית. עוסק בתחום ייעוץ חינוכי, נהג לתרגם ולעשות עבודות גם עבור הסטודנטים של אוניברסיטת לטביה ובמיוחד להכין תקצירים בשפה האנגלית. ולגבי המנחים באותו מוסד שיצרו עמו קשר העיד בפנינו:

"עכאוי ומסאלחה היו המנחים, הם הפנו את התלמידים אלי ולפעמים ביקשו ממני ישירות להכין בעבורם עבודות."

(פרוטוקול עמ' 13, שורות 17-18).

(ב) העד אישר בעדותו רשימה בכתב ידו, ובה שמות הסטודנטים שהכין עבורם עבודות שכללה את שמו של הנאשם. הרשימה הוגשה לבית הדין כמוצג מטעם התביעה וסומנה כ- 8/ת.

(ג) במהלך עדותו, התביעה הציגה לעד את עבודת הגמר שהגיש הנאשם, העד זכר כי הכין את התרגום לאנגלית ולגבי הנושא: **"לא זוכר אם אני הכנתי או שהנאשם הביא לי"** (פרוטוקול עמ' 13, שורות 38-39), ובהמשך עדותו, העד נזכר שידו היתה בהכנת הסטטיסטיקה לעבודה ובהמשך חקירתו, התובעת הציגה לעד את עבודת הגמר בנושא – **"יחסים בין הורים למתבגרים כפונקציה של תרבות וערכים"** ואשר לגביה העיד גם לאחר שהופנה לעדותו במשטרה: **"לאור הנושא, יש לי ספק אם הכנתי את העבודה בעברית, ניסחתי את הכותרת לאור החומר שהנאשם הגיש לי, התרגום לאנגלית, זה שלי"** (פרוטוקול עמ' 14, שורות 1-2). כאשר עדותו במשטרה הוגשה לבית הדין כמוצג מטעם התביעה וסומנה כ- 9/ת.

ובהמשך העדות התובעת הגישה לעד 8 עבודות בעברית, שלגביהם נזכר, כי הכין, ולגבי התרגום לא היה לו ספק כי זו מלאכתו ואולם אישר, כי הוא אכן הכין את העבודה לבקשת הנאשם (פרוטוקול עמ' 14 שורה 33), על בסיס מקורות שונים שהיו בביתו, כאשר לדבריו לא מיוחסת כל חשיבות לעבודות בשפה העברית, ועוד מסר העד, כי בעבור העבודות קיבל מהנאשם כ-2,000 ₪ כמעט בלי רצון, לנוכח קירבה משפחתית שקיימת ביניהם.

(ד) בשלהי חקירתו הראשית שמענו בעדותו של העד, כי בשונה מעדותו במשטרה, בפנינו הוא אינו זוכר את הכנתן של העבודות בעברית בעבור הנאשם, לגישתו הן היו זניחות.

(ה) **בחקירה הנגדית** אישר העד, כי שליטתו בעברית אינה חזקה, ולחומר שהובא לידינו בשפה העברית לא ראה בו חשיבות וכי את העבודות באנגלית עשה לבקשתו של מסאלחה ועוד והוסיף, כי בעבודת הגמר תיקן את התרגום לאנגלית לבקשת הנאשם, שגילה מעורבות בתרגומים והעביר כלפיה ביקורת. בהמשכה של החקירה הנגדית, מסר כי עדותו נמסרה בעברית והוא אינו זוכר אם זו הוקראה בפניו, כן לא זכר כבר כמה עבודות הכין בעברית עבור הנאשם ולגבי

חלקו בעבודות הגמר של הנאשם, העיד בפנינו: **"לגבי האנגלית אני בטוח, לגבי העברית עכשיו לא בטוח שהכנתי עכשיו"** (פרוטוקול עמ' 12, שורה 10). העד גם הניח כי הנאשם התווכח עמו, לנוכח חומר אישי מטעמו שהעביר לעד לצורך עבודותיו ואולם לא הצליח להיזכר בפרטים לרבות היקפן של החוברות שנמסרו לידי או אם הכין את העבודות בעברית, הגם, שזכר את הכנתם של התרגומים לאנגלית ואולם לא עלה בידו להיזכר אם נשאל בחקירתו במשטרה על כל עבודה ועבודה, וכי את העבודות באנגלית הגיש למנחה.

(ו) בחקירתו החוזרת לא יכל העד להיזכר לאלו עבודות הנאשם סיפק לו חומר מטעמו ואפשר, כי לא הגיע לו חומר כלל, זאת בשונה מעבודת הגמר שלגביה מסר לו הנאשם חלק מהחומר וכי עבודה זו נמסרה לנאשם וכי התשלום שנמסר לידי היה תשלום כולל.

(ז) גם בהמשך חקירתו החוזרת לא עלה בידי העד להיזכר, האם הכין בעבור הנאשם את העבודות הקטנות, הגם שבמשטרה מסר שהכין, ואולם אמר שם את האמת, והדגיש את דבר מעורבותו של הנאשם בהכנת העבודות ולגבי עדותו במשטרה לגבי כוונתו: **"הכנתי עבודות"** האם בתרגומים מדובר?, השיב **"באמת לא זוכר"** (פרוטוקול עמ' 19, שורה 33).

ב. מוצגים

במהלך שמיעת כל התיק הוצגו על ידי התביעה בפרשתה מספר מוצגים. נציג להלן את תמציתם של אותם מוצגים ברי השלכה על הכרעת דינו.

(1) ת/1 – אסופת מסמכים לימודיים

אסופת מסמכים מטעם חב' מודום השייכת ללימודיו של הנאשם באוניברסיטת לטביה, בהם פרטי זיהוי אישיים, תשלומים ששולמו בעבור שכר הלימוד, תוכנית הלימודים ומטלות שונות שהוגשו במסגרת הלימודים.

(2) ת/2 – רשימת עבודות

עבודות אקדמאיות בהן פרטי הנאשם שנתפסו במהלך החקירה, אשר נושאייהם פורטו בנספח לכתב התובענה.

3/ת – אמרת הנאשם לאחר אזהרה (3)

א) אמרת הנאשם נגבתה בתאריך 13.1.2003, ביחידת ההונאה בתל אביב, על ידי פקד דוד בר, בחשד לעבירה של קבלת דבר במרמה.

ב) באמרתו, הנאשם מסר כי לצורך קבלת התואר "עשיתי 8 עבודות ועוד תיזה" (ת/3 שורה 27), ובהמשך אמרתו מסר הנאשם, כי לצורך הכנת עבודותיו, נעזר בחלאלה חסן, לאחר שקיבל אישור על נושא העבודה: "חסן היה מכין את העבודה ומדפיס אותה. אני לא בדקתי בכלל את העבודות, חסן הכין את העבודות. חסן חלאלה הכין לי את כל 8 העבודות ועוד עבודת תיזה". - ובהמשך האמרה מפרט הנאשם את הסכומים ששילם בעבור העבודות והתיזה, ומבהיר כי פרט לתיקונה של עבודות התיזה, לא הכין דבר לצורך רכישת התואר. העד בשלהי אמרתו, מסר לחוקר, כי לאחר קבלת התואר בכוונתו להגישו למשרד החינוך. ולשאלת החוקר, אם אינו סבור שהתואר נתקבל במרמה השיב: "לא", והוסיף כי מצפנו לא נקי והינו מתכוון ללמוד לתואר מוסמך באוניברסיטת חיפה, כפי שעשה בתואר הראשון.

4/ת – אישור מענק שעות השתלמות (4)

מסמך מתאריך 16.2.2000, מטעמו של מפקח השתלמות עובדי הוראה, המופנה לנאשם בו הודיע לו על אישור מענק שעות השתלמות בהיקף של 2 שעות שבועיות.

5/ת – אסופת מסמכים בעניין מענק השעות (5)

אסופת מסמכים ממערכת השכר של משרד החינוך ובהם פרטים על אישור המענק בגין לימודים באוניברסיטת לטביה וחישוב ערכו הכספי בשיעור של 6.413 ₪ וביטוי בתלושי השכר.

6/ת – רשימת קוני עבודות (6)

רשימת סטודנטים קוני עבודות שנתפסה בחקירה, ובה מופיע שמו של הנאשם.

7/ת – עדותו של חסן חלאלה (7)

עדותו של חסן חלאלה כפי שנגבתה ביחידת ההונאה תל-אביב במשטרת ישראל שבה נשאל לעניין עבודתו של הנאשם ומסר: -

"ת. הכנתי לו את עבודת הגמר בנושא יחסים בין הורים/מתבגרים כפונקציה של תרבות וערכים וכן את התרגום לאנגלית, סומנו... וכן את כל שאר העבודות הקטנות

בעברית מסומנות... עבור כל העבודות שילם לי בין 1,500-2,000 ₪ מרבית הכסף היה במזומן." (ת/9 עמ' 1 שורות 4-8)

5. פרשת ההגנה

א. עדויות

(1) מר אחמד אסדי – הנאשם

(א) הנאשם העיד בפנינו כעד הגנה יחיד.

(ב) שמענו מפיו של הנאשם על דרכו המקצועית רבת השנים במשרד החינוך, הכשרתו והשכלתו, כאשר צילום של תעודת תואר ראשון מאוניברסיטת חיפה משנת 90 הוגש וסומן נ/1, וכן אישור קבלתו לתואר שני לאוניברסיטת חיפה מתאריך 7.3.2002, ואשר סומן על ידינו כ-נ/2. ובהמשך הוגשו לבית הדין הדרישות האקדמאיות של אוניברסיטת לטביה, כפי שהועברו לחברת מודום ואשר וסומנו על ידינו כ-נ/3.

(ג) בהמשך עדותו שמענו מפי הנאשם, כי מנחה הסטודנטים מר מרואן מסאלחה הפנה אותם לחסן חלאילה שהכיר שהינו קרובו, אשר הדפיס ותרגם עבורו עבודות והלה אף סייע לו בעיבוד הסטטיסטי של עבודת התיזה, ואולם הנאשם המציא לו לסירוגין את כל פרקי עבודת הגמר, ובעבור כל שירותו שילם לו כ-2,000 ₪. הנאשם זכה לקבל תואר שני ואולם לא הגישו למשרד החינוך.

(ד) הסניגור ביקשו להבהיר את האמור ב-ת/3 בו מסר, כי לא קיבל תואר במרמה: - "לא קיבלתי תואר במרמה ואסביר, כי זה מאושר על ידי משרד החינוך. עבודות קראתי והכנתי, חסן תרגם והדפיס וגם הנחה אותי בתיזה." (פרוטוקול עמ' 21 שורות 9-10)

ובהמשך הבהיר הנאשם, כי הכין את עבודותיו בעצמו על בסיס ספרים שנמסרו לו. את עבודותיו לא קיבל בחזרה, והוא אינו מתייחס לתואר.

(ה) **בחקירתו הנגדית** הנאשם עומת עם הגרסה שמסר בחקירה, לנוכח הסתירות שעליהן הצביעה התביעה ובין האמור ב-ת/3 ובין עדותו בפנינו, ומסר כי לנוכח פחדו בחקירה היה מוכן למסור כל דבר. ולגבי משמעות המילים המפורשות

שמסר ב-ת/3, כי חסן חלאילה הכין את עבודותיו מסר בחקירתו הנגדית: -
"התכוונתי אז במשטרה למילים "אני לא הכנתי", כלומר אני לא הדפסתי ולא עשיתי את עיבוד הסטטיסטיקה ואת התרגום."
 (פרוטוקול עמ' 22 שורות 22-23)

(ו) בהמשך חקירתו הנגדית טען הנאשם, כי הוא מטיל ספק בדברים שנרשמו מפיו, וכי החוקר כמעט הכתיב לו את הדברים, וכי החוקר אך הראה לו את תרגומן של העבודות ולא את העבודות עצמן ובמהלך הדיון הנאשם לא הצליח לזהות את קיומן של ההמלצות שאותן הוסיף לתיזה בנוסח העברי, הגם שאישר שכל עבודותיו הוגשו לצורך קבלתו של תואר מוסמך.

(ז) הנאשם העיד בפנינו, כי לא הגיש את התואר השני למשרד החינוך, כי הוזהר במשטרה: **"שיש עם זה בעיות שאני השגתי את התואר במרמה למרות שזה לא נכון."** (פרוטוקול עמ' 25 שורה 10) וכן בשל רצונו ללמוד לתואר שני באוניברסיטת חיפה, מאחר ולימודיו בלטיביה לא הוסיפו לו דבר מעבר להגשתן של עבודות. ובסיומה של חקירתו הנגדית חזר הנאשם על גרסתו בפנינו: - **"אני שלמתי בעבור התרגומים."** (פרוטוקול עמ' 26 שורה 40)

ב. מוצגים

במהלך פרשת ההגנה הוגשו לבית הדין שלושה מוצגים הנוגעים להשכלתו ולימודיו אשר סומנו כמפורט לעיל. לנוכח תיאורם של המוצגים ובהכרעת דיננו, בית הדין לא ראה צורך בפירוט נוסף לגביהם.

דיון

6. פתח דבר

בפרקיה הקודמים של הכרעת דיננו פרסנו את ראיות התביעה וההגנה, לגבי דפוס ההתנהגות המיוחס לנאשם בכל הנוגע לדרך שבה למד באוניברסיטת לטביה, בין השנים 99 ועד 2001 – לימודים שבמהלכם הנאשם זכה לקבל 2 שעות שבועיות בגין השתלמות ממשרד החינוך והכל כמפורט ברישת הכרעת הדין.

בחלק זה של הכרעת דין זו, בחרנו לילך תחילה בהצגת המסגרת הנורמטיבית שתוחמת את מסכת ההתנהגות הכוללת, שבה הואשם הנאשם ובו יוצגו הוראות הדין ופסיקה רלוונטית, ולאחריה יבואו סיכומי הצדדים לראיות ולדין, ובחלק סיום הכרעת דיננו ננתח את הראיות שבאו בפנינו, לנוכח המסגרת הנורמטיבית וסיכומי הצדדים, ונקבע את הממצאים והמסקנות

כדרכה של מלאכת השפיטה שמסורה בידנו.

7. המסגרת הנורמטיבית

א. למהותן של עבירות המשמעת

הנאשם הואשם בכתב התובענה בעבירות לפי סעיף 17(1), (3) ו-(4) לחוק:

“(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג

התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;

(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו;”

בית הדין מבקש להעיר, כי דרך זו של הגדרת יסודות העבירה יש בה מן הייחודיות של דיני המשמעת, לעומת דיני העונשין, המגדירים בפרוטרוט את רכיביה של כל עבירה. לא כך נוהג הדין המשמעתי, לנוכח הקושי לאתר ולציין בחוק את כל המעשים, המחדלים וצורת ההתנהגות של עובדי הציבור, שי שבהם משום עבירה.

ב. בחינת יסודות העבירה

(1) נבחן להלן את יסודות של כל עבירה בה הואשם הנאשם, סעיף 17(1) לחוק – עניינו מעשה או התנהגות שפוגעים במשמעת שירות המדינה על אלה אמר כבר בית המשפט העליון בעש"מ 3/75 אלפונסו דבוש נגד נציבות שירות המדינה את דברו:

“מהי פגיעה במשמעת אליה מתייחס סעיף 17(1)? לא אמצא כאן תיאור שכל יסודותיו וסימני האיפיון של המושג “משמעת”. יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר, כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת אירגונית, בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה, ובכל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה, קיום המשמעת – ביטוייה בהתנהגות על פי המערכת המתוארת”.

(פורסם פ"ד לו(1) בעמ' 231).

(2) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הואשם הנאשם – התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה / עובד הוראה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה / גבולותיה הובאו בעש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה (טרם פורסם) קבע בית משפט העליון, שעבירה לפי סעיף זה אינה עבירה, שגבולותיה מוגדרים:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות המקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

(ער"מ 1351/95 פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5) 573, 578; ראו גם: עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פ"ד נב(1) 650, 679).

בית הדין, בבואו לצקת תוכן להתנהגות שאינה הולמת או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט לבין השירות הציבורי:

"השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי (בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה פ"ד מח(2) 749, 771).

(3) הנאשם עובד הוראה, החליט ללמוד לתואר שני על בסיס החלטתו האישית ואלם שלמשרד החינוך היה אינטרס להאדיר השכלתו, והשתתף באופן עקיף במימונם, על ידי תשלומן של שעות ההשתלמות והגדלת הפרשים לקרן השתלמות.

אותו פסול נורמטיבי שפורט לעיל, נגזר מסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל נפסק: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1)."

4) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(4) לחוק, שגם בה הואשם הנאשם זו הנוגעת להתנהגות בלתי הוגנת של עובד במילוי תפקידו או בקשר איתו, יסודות עבירה אלה לא זכו לאותה בחינה שיפוטית, כפי שהדבר נעשה לגבי העבירה של התנהגות שאינה הולמת כאמור לעיל. עם זאת, ניתן להסיק מפסיקתו של בית המשפט העליון שבו הורשעו עובדי מדינה בעבירה כאמור, כי מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו טובות הנאה שונות ממסגרת תפקידו, ומועל כתוצאה מכך בכספי הציבור.

(עניין בעש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, פורסם בפ"ד לג(2), עמ' 274 – שליחת יד בקופה קטנה לרכישת שתייה וכריכים לשימוש עצמי; וכן בעש"מ 177/01 אברהם קליין נגד מדינת ישראל, פורסם בפ"ד א(3), עמ' 57 – שם שלח הנאשם את ידו בכספי הציבור כשהיה מופקד עליהם).

ג. היסוד הנפשי הדרוש בעבירות משמעת

השוני בתכלית הדין המשמעתי מתכלית הדין הפלילי יצר גם שוני בסדרי הדין ובדיני הראיות. לגבי היסוד הנפשי של העבירה, בית המשפט העליון הביע דעתו וקבע כי, יש מקום להבדיל בין היסוד הנפשי הדרוש בעבירה פלילית, לבין עבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה, ואולי אף עבירות משמעת נוספות:

"נראה לי כי לצורך קיום היסוד הנפשי בעבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת, די בכך שעובד מדינה סביר (או לשון אחרת, אדם מן הישוב), יכול היה בנסיבות העניין, להיות מודע לטיב המעשה".

(ער"מ 6494 דוד חזי נגד עיריית תל-אביב יפו, פ"ד נ(5), 11; עש"מ 5550/98, יעקב גל-אור נגד מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 326, 333).

בעש"מ 6339/00 הרב אהרון מושקט נגד נציב שירות המדינה נקבע כי, המבחן הקובע, לצורך הדיון המשמעתי, אינו מבחן הרצון או הכוונה של העובד, המבחן הקובע לצורך זה הוא מבחן "העובד הסביר". (דינים עליון, כרך נח, 479).

בעש"מ 6843/01 יפתח בן דוד נגד נציב שירות המדינה (פ"ד נו(2) 918) בית המשפט העליון קבע כי, לכאורה ניתן להרשיע בעבירות משמעת, גם אם התקיים יסוד נפשי של רשלנות בלבד.

בעש"מ 6335/02 עזר חיים נגד מדינת ישראל ואח' (דינים עליון כרך סג, 674) נפסק:

"ההנחה שהיסוד הנפשי הנדרש בעבירות משמעת בשירות המדינה זהה ליסוד הנפשי הנדרש בדין הפלילי וכי באופן גורף יש לדרוש מחשבה פלילית לשם הרשעה בכרל עבירות משמעת, אינה מובנת מאליה. בפסיקתו של בית משפט זה, כבר נאמר כי יתכן שיש מקום להקל בדרישת היסוד הנפשי בדין המשמעת לעומת היסוד הנפשי בדין הפלילי ואולי אף להסתפק ברשלנות לעבירות משמעת מסוימות".

(דינים עליון, כרך סג, 674).

ולאחרונה, בעש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה (טרם פורסם) נקבעה הלכה בסוגיה:

"השאלה מהו היסוד הנפשי הדרוש בדין המשמעת היא תלוית העובדות ותלוית הנסיבות שביסוד העבירה. בפסיקתנו כבר נאמר שיתכן ויש מקום להקל בדרישת היסוד הנפשי בעבירות משמעת, ולהסתפק ביסוד נפשי של רשלנות בלבד לעבירות משמעת מסוימות. על אף הקירבה הרבה בין דיני העונשין לדין המשמעת, אין להתעלם מכך כי תכליתם של דיני המשמעת אינה זהה לזו של דיני העונשין ומכך שהמסגרת המשמעתית קובעת נורמות שיש בהן כדי לעצב דפוסי עבודה התנהגות בשירות המדינה.

הפרת אותן נורמות אינה כרוכה בהכרח ותמיד בקיום יסוד נפשי של מחשבה פלילית כנדרש בסעיף 19(1) לחוק העונשין, תשל"ז – 1977, ביחס לעבירות פליליות (ראו: עש"מ 5550/98 גל-אור נגד מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 326, 334 עש"מ 6335/02 שוחט נגד מדינת ישראל. מטעמים אלה ניתן לקבוע כי יסוד של רשלנות הינו היסוד הנדרש בעבירות משמעת מסוימות והכל כאמור בהתחשב בעבירה המיוחדת לעובד ולנסיבותיה. ניתן להניח כי זוהי הפרשנות הנכונה של עבירת משמעת, בנסיבות בהן מוטלות חובות מסוימות על העובד והוא נמנע מלמלא אותן בהיסח הדעת ולא מתוך כוונה, ואולי אף בהעדר מודעות למכלול הנסיבות הנלוות לעבירה. מסגרת המשמעת בשירות המדינה עשויה לחייב עובד להקפיד ולמלא אחר חובות המוטלות עליו והתעלמות מהן עשויה להוות עבירת משמעת לא רק בהתקיים יסוד נפשי של מודעות למכלול הנסיבות הצריכות למעשה, כך התנהגות מסוימת של אי מילוי חובה מתוך רשלנות עשויה, אם כן, בנסיבות מתאימות, להוות עבירת משמעת".

ד. רמת ההוכחה הנדרשת

1) בית הדין מוצא לנכון להתייחס לשאלת רמת ההוכחה הנדרשת בדין המשמעותי לגבי ההתנהגות שבנשוא דיוננו.

בסוגיה זו קובע סעיף 11 לחוק, כי בכפוף לאמור בסעיף 7 לחוק, יהיו לבית הדין כל הסמכויות הנתונות לוועדת חקירה, לפי סעיפים 8 עד 11 ו- 27(ב) לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט – 1968.

סעיף 8 לחוק ועדות חקירה קובע:

- א. "ועדת חקירה אינה כפופה לנהוג לפי סדרי הדין של בית משפט והיא רשאית לקבל כל ראיה שהיא, בכך דרך הנראית לה מועילה, ולקבוע סדרי חקירתם של עדים, והכל כשאינן בחוק זה או בתקנות על פי הוראה אחרת.
- ב. ועדת חקירה אינה כפופה לדיני הראיות שאין בחוק זה או בתקנות על פי הוראה אחרת".

עם זאת, חלה החובה על בית הדין, כמו על כלל יחידות המינהל, לפעול לפי כללי הצדק הטבעי. עיקרון זה נקבע על ידי בית המשפט העליון, מפי השופט ברנזון כבר מקדמת דנא:

"זכותו היסודית והבלתי מעורערת של כל עובד המדינה היא, שבמלא בית הדין המשמעותי את תפקידו, לא ייפגע במאומה בעקרונות הצדק, כפי שאלה הוגדרו ונקבעו בדין, ובתי המשפט יקפידו עם בית הדין הקפדה רבה, שישמור על זכויות יסוד אלה של העובדים העומדים לפניו לדין משמעותי. אבל מעבר לגבולותיהם, המוגדרים היטב כאמור, של עקרונו הצדק הטבעי, לא יתערבו בתי המשפט בשיקול דעתו ובסדרי דיונו של בית הדין המשמעותי, כל עוד הוא ממלא תפקידו ואינו חורג ממסגרת סמכויותיו כדין".

(עש"מ 1/66 פסקל נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד כ(3) 71.

ואכן, לעניין מידת ההוכחה הראייתית, הנדרשת על ידי בית הדין למשמעת, קבע השופט לוין בעש"מ 9/88, אזוט נגד מדינת ישראל, פ"ד מג(1), 867: "חובה להקפיד על קיומו של איזון נאות בין הצורך בניהול הליכים מהירים ויעילים מחד גיסא לבין שמירת כללים בסיסיים המבטיחים זכויותיו של עובד העומד לדין, מאידך גיסא..."

בית המשפט העליון קבע כי, בשל איזון זה, אין לקבוע מסמרות לעניין מידת ההוכחה הראייתית. ולפיכך מידת ההוכחה נדרשת עשויה להשתנות לפי רצינות העניין השינוי במחלוקת. באותו הקשר, קבע בית המשפט בפסק דין מאוחר יותר – עש"מ 3725/91 בכרך נגד מדינת ישראל (פ" מה(5), 401) שאין ליצור רמת הוכחה מיוחדת לדין המשמעותי, וכי רמת ההוכחה בדין המשמעותי דומה לזו שבדין הפלילי:

"לדידי, די בשתי רמות ההוכחה הקיימות אצלנו והן, שכנוע מעבר לספק סביר מחד גיסא, ומאזן הסתברויות מאידך גיסא. דיני נפשות נחשבים לחמורים יותר בתוצאותיהם, ונדרשת מידה גבוהה יותר של הוכחה מאשר מאזן הסתברויות בלבד. הדין המשמעותי מצטרף מבחינה זו להליך הפלילי כי זו משמעותו לאשורה".

כב' השופט קדמי, בספרו "על ראיות", חלק שלישי, מהדורה משולבת ומעודכנת, התשכ"ט – 1999, בעמ' 1340 ובעמ' 1467, דן בנושא זה:

"להרשעה בבית הדין למשמעת רמת ודאות שאינה מגעת אמנם לזו הנדרשת בפלילים, אך העולה על זו הנדרשת בהליך אזרחי".

(2) בית הדין סבור כי, ראוייה הגישה שהובעה בפרשת בכרך, על פני הגישות האחרות, אף שהנושא של רמת הוכחה הנדרשת בהליכים המשמעותיים טרם הוכרע סופית. (ראה גישתו בנדון, של השופט זמיר בעש"מ 5550/98, בפרשת גל-אור).

ואולם לאחרונה נוטה המגמה יותר לכוונו של ההליך הפלילי כפי שנפסק בעש"מ 7858/03 בעניין ירדן יופה: -

"יחד עם זאת, בדרך כלל, נוהג בית הדין להחמיר עם עצמו לעניין מידת ההוכחה, ומנחה עצמו שלא להרשיע בעבירות משמעת, אלא אם הוכחה לפניו האשמה ברמת ההוכחה המקובלת בדין הפלילי, וגישתו זו כעקרון אף אושרה על ידינו. לפיכך, אם בדין הפלילי קבילה כראיה הודעה של עד שנמסרה מחוץ לכותלי בית המשפט, כאמרת חוץ העומדת בתנאים הקבועים בסעיף 10א לפקודת הראיות, הרי שהודעה זו קבילה בוודאי גם לצורכי הדין המשמעותי. ביחד להליך הפלילי, קובעת הוראת סעיף 10א(ג) את התנאים להעדפת אמרה שנתקבלה מחוץ לכותלי בית המשפט בזו הלשון:

"(ג) בית המשפט רשאי לסמוך ממצאיו על אמרה שנתקבלה לפי סעיף זה, או על חלקה, והוא רשאי להעדיף את האמרה על עדותו של העד, והכל אם ראה לעשות כן לנוכח נסיבות העניין, לרבות נסיבות מתן האמרה, הראיות שהובאו במשפט, התנהגות העד במשפט ואותות

האמת שנתגלו במהלך המשפט, והטעמים יירשמו. " [ההדגשה איננה במקור – ד.ב.]

הערכאה הדיונית מתרשמת מכלל הראיות המובאות בפניה, מנסיבות מתן האמרה מחוץ לבית המשפט, מעדות העד והתנהגותו ומכלל סימני האמת העולים במהלך הדיונים. במסגרת התרשמות זו, משווה השופט את הדברים שהשמיע העד בחקירה ובעדות, עם ראיות אחרות שהובאו לפניו, תוך שהוא מפעיל את הגיונו וניסיון חייו. סופו של תהליך זה בהכרעה בשאלת מהימנות העד."

(3) תיקו של הנאשם נחקר על ידי משטרת ישראל, וחומר הראיות שנאסף בה שימש את ההליך בפנינו לרבות עדויות ואמרות שהוגשו במהלך שמיעתו של התיק, ואף אם מדובר היה בחקירה שהנציבות ערכה, בית הדין רשאי היה לקבל כראיה את אותן עדויות: -

"לפיכך, רשאי בית-הדין לקבל כראיה הודעה שנמסרה במסגרת החקירה בנציבות, ככל שהדבר נראה לו צודק בנסיבות העניין (ראו: עש"מ 2/89 ניסים חבר נ' מדינת ישראל (לא פורסם); עש"מ 3/75 אלפונסו דבוש נ' נציבות שירות המדינה, פ"ד ל(1) 231; עש"מ 2/73 פלוני נגד מדינת ישראל, פ"ד כח(1) 365; עש"מ 1/66 קרול פסקל נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד כ(1) 71).

(שם בעמ' 8 – ניתן ביום 10.2.05)

ולעניין קבילותה של הודעה שנמסרה מחוץ לכותלי בית הדין, מוסיפה על כך תקנה 40 ג' לתקנות שירות המדינה (משמעת) (סדרי הדין של בית הדין), התשכ"ד-1963.

"עדות בכתב

40ג. עדות בכתב תהא קבילה כראיה בהליכים שמתנהלים בבית הדין, אם מתן העדות הוכח על ידי העדתו בעל פה בבית הדין של נותנה ושניתנה הזדמנות לחקרו חקירה נגדית, ואולם עדות בכתב תהא קבילה בלא העדה כאמור, אם בעלי הדין הסכימו לכך."

7. סיכומי הצדדים

בית הדין הורה, כי הצדדים יגישו את סיכומיהם בכתב, ואכן התכבדו בקבלתם של סיכומים בכתב בהם הציגו הצדדים את גישתם לראיות שבאו בפנינו, ואת תפיסתם וגישתם לגבי

הממצאים והמסקנות, שראוי כי נסיק מהם, במסגרת הדין.

א. סיכומי התביעה

(1) התובעת המלומדת בראשית סיכומיה מציגה את פני התובענה המתוקנת שהוגשה נגד הנאשם, שעיקרה רכישת עבודות מחסן חלאילה תמורת כסף לצורך מילוי מטלות אקדמאיות במסגרת לימודיו באוניברסיטת לטביה, ואשר בעקבות הגשתן הוענק לנאשם תואר אקדמאי, שלא הוגש למשרד החינוך.

(2) בסיכומיה פורסת התובעת את הראיות שבאי בפנינו, והראשונה בהן עדותו של רפ"ק דוד בר, אשר באמצעותו הוגשו מוצגיה של התביעה. בית הדין נתבקש ליתן אמון לעקרי עדותו של העד, ולקבוע כי אמרתו של הנאשם נמסרה לעד מרצון טוב וחופשי, ולעדושה של זהבה רז כפי שבאה לפנינו, נתבקשנו לקבוע כי הנאשם זכה לקבל תוספות כספיות לשכרו בעטיים של לימודיו, כעולה מ-ת/6 ו-ת/7, תוספות כספיות אשר קיבלו אף ביטוי בתלושי השכר של הנאשם. גם עדותו של חסן חלאילה זכתה לניתוח מפורט, עדות שבה לא זכר את הפרטים הנוגעים לדרך הכנת העבודות עבור הנאשם, אולם העיד בפנינו כי בעדותו במשטרה, נמסרו דבר אמת. בית הדין נתבקש ליתן עדיפות לעדותו במשטרה, על פני עדותו בפנינו, לנוכח הסתירות לבין העדויות שעליהן הצביעה התובעת, ועדותו השונה בפנינו הנוגעות לליבה של התובענה.

כן הדגישה התובעת בפנינו את עובדת קירבתו של העד לנאשם שמצאה ביטוי בעדותו בה "שכח" את הפרטים המהותיים עליהם העיד במשטרה וכי התביעה לא הבחינה בכל בלבול בגרסתו במשטרה שבה העיד בדרך דומה גם לגבי אחרים שעבורם הכין עבודות אשר על כן נתבקשנו להעדיף את עדותו במשטרה (ת/9) ועל פני עדותו בפנינו על יסוד הוראותיו של סעיף 10(א) לפקודת הראיות.

(3) התובעת מייחדת פרק מסיכומיה לעדותו של הנאשם בפנינו ומעמתת אותה עם האמרה שמסר במשטרת ישראל ת/3, ומצביעה על סתירות מהותיות שמצאה ביניהן לעניין מהות הסיוע שקיבל מחסן חלאילה, לא סיוע טכני של הדפסה או תרגום, אלא הכנה מלאה של העבודות בעבורו באנגלית ואף בעברית.

(4) בית הדין נתן נתבקש לקבוע, כי באה בפנינו גרסה שקרית של הנאשם כעד, הגנה שאין ליתן בה כל אמון, גם לא לטענתו בחלק מהדברים הוכתבו לו על ידי החוקר, וכי הוא היה מוכן לחתום על כל דבר, על מנת לצאת מחדר החקירות.

(5) התביעה סבורה, כי יש ליתן עדיפות לאמרתו (ת/3), כפי שנמסרה במשטרה על על פני עדותו בפנינו, ולקבוע כי זו נמסרה מרצונו הטוב והחופשי, עוד הדגישה התובעת בסיכומיה, כי הנאשם נרשם ללימודי מוסמך באוניברסיטת חיפה, **לאחר** חקירתו כעולה מ-2/ וכי את התואר שקיבל מאוניברסיטת לטביה לא הגיש למשרד החינוך, לנוכח פתיחת החקירה בסיכומה של דברים, התביעה סבורה כי עדותו של הנאשם בפנינו הינה גרסה שקרית שאין לו בה כל אמון.

(6) התובעת מייחסת חלק מסיכומיה לניתוח המשפטי של יסודות העבירה, מהות הפגיעה במשמעת לפי סעיף 17(1) לחוק, ויסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק גם לנוכח סטנדרט ההתנהגות הנדרש ממורה, כעולה מעש"מ 6713/96 בעניין זוהר בן אשר ובד"מ 139/03 בעניין אורה דניאל כן הובאו בסיכומים יסודות העבירה לפי סעיף 17(4) כביטויים בין השאר בבד"מ 49/02. יוער על ידינו כי על אף האמור בסיכומים לגבי בד"מ 91/04 בעניין פאטמה חלאילה, זו לא הורשעה בעבירה לפי 17 (4) לחוק, אלא בעבירת משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(3), על בסיסו של הסדר טיעון.

(7) בנעילת סיכומיה עותרת התביעה להרשעתו של הנאשם בעבירות שבהן הואשם.

ב. סיכומי ההגנה

(1) הסנגור המלומד פרס בפנינו את מסכת סכומיו והציג בפנינו את גרסתו לראיות ולדין.

(2) ההגנה סבורה, כי לא עלה בידי התביעה להוכיח את העבירות שבהן הואשם הנאשם, מעבר לכל ספק סביר, וכי חקירות המשטרה בפרשה וחקירתו של הנאשם היתה מגמתית וכל תכליתה נועד להפילו, כאשר לנוכח האווירה הלחוצה, הנאשם חתם על ת/3 מבלי לעיין בו, אמרה שנכתבה על ידי החוקר, ובה לא אישר כי קיבל דבר במרמה, וכי על בית הדין לקבל את גרסתו של הנאשם, גם לנוכח עדותו המגמתית והמבולבלת של חסן חלאילה, ולקבוע, כי הסיוע שניתן לנאשם על ידי אות והעד כלל תרגום, הדפסה, ועיבוד סטטיסטי ולא מעבר לכך.

(3) הסניגור סבור, כי אין לבוא חשבון עם הנאשם בנוגע לאשור 2 שעות שבועיות שהוענקו לו בגין לימודיו וששיעורם המצטבר מגיע לכ-6,000 ש"ח. הנאשם ביקש אך השתתפות בשכר לימוד (ת/4) ומשרד החינוך מטעמיו התקציביים אישר לנאשם הטבה כאמור, שאותה לא ביקש, ואין לקושרו ל-ת/6.

(4) הסניגור מייחד פרק מסיכומיו לניתוח עדותו של חסן חלאליה. לגישתו, לעד קשיי שפה, על כן העדיף למסור חלק מעדותו בשפה האנגלית, כי לגבי עד זה הכנת העבודות משמעה תרומה טכנית להפקתן, ולא הכנתן ללא כל טרחה מצידו של הנאשם, וכי עדותו במשטרה (ת/9) לא נועדה אלא לשם הפלתם של אחרים, וכי עד זה ידע במהלך עדותו לזהות את טביעת אצבעו בפרק הסטטיסטי בעבודת הגמר, וכי המונח "הכנת" מבחינת העד יש לפרש אך כהדפסה או תרגום.

(5) לנוכח עדותו מלאת הסתירות של העד הנ"ל, הן בעדותו בפנינו והן על בסיס עימותה עם עדותו במשטרה (ת/9), אין באותה עדות עדי לתרום להרשעתו של הנאשם, וכי עדותו של עד זה יכולה לשפוך אור על אמינות גרסתו של הנאשם, וכי בידי התביעה ראיות מספיקות שמאפשרת לקשור את הנאשם למעשה עבירה וכי פעל כסטודנט על סמך הנחיותיה של אוניברסיטת לטביה אשר פעלה כדין בישראל.

(6) ההגנה בסיכומיה מנתחת את גרסתו של הנאשם, הן זו שניתנה בחקירה וכן את עדותו בפנינו. בחקירתו לא הודה כי עשה מעשה שיש בו קבלת דבר במרמה והודייתו במיוחס לו על ידי התביעה, יסודה בלחץ נפשי מכביד שבו היה נתון, וזאת על מנת לספק את רצונו של החוקר, כאשר הנאשם רק קיבל סיוע טכני מהעד חלאליה - זו היתה כל מלאכת הכנת העבודות עבורו, כעולה מעדותו של עד זה. האמור באמרתו, כי "לא קיבל תואר במרמה", מחזקת את גרסתו. עוד טען הסניגור בסיכומיו, כי האמור באמרתו של הנאשם במשטרה (ת/3) לפיה לא עשה כלום, חוץ מתיקון עבודת התיזה, ראוי לראותה מנקודת מבטם של המנחים אשר שמו דגש על העבודה באנגלית. וכי הנאשם בבית הדין הטיל ספק בדברים שנרשמו בחקירה שעליהם חתם. נדבך נוסף לחיזוק גרסת ההגנה מוצא הסניגור בהצלחתו של הנאשם להגן על עבודת התיזה בשפה האנגלית, שלא היתה שגורה בפניו.

(7) בשלהי סיכומיו ב"כ הנאשם מייחד פרק ליסודות העבירה בהן הואשם הנאשם :

(א) הסניגור סבור, כי לא היה מקום להאשים את הנאשם בעבירה לפי סעיף 17(1), ויש בכך לחצות גבולותיה של "משמעת שירות המדינה" מעבר מה שנקבע בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש.

(ב) לגישת ההגנה, אף אם בית הדין יקבע כי הסיוע שניתן לנאשם לא היה טכני אזי יהא מקום לקבוע, כי לא התגבש נגד הנאשם היסוד הנפשי הדרוש לשם הרשעה בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק.

ג) עוד נטען בסיכומים, כי אם המשרד היה יודע כי הנאשם יממש את לימודיו בדרך קלוקלת על פי גישת התביעה, היה נמנע לממן את לימודיו ואולם לגישת ההגנה אין כל קשר בין טיב לימודיו, ובין סוגיית המימון שניזונה משיקולים תקציביים, ומה עוד שהנאשם לא ידע עת הגיש בקשתו כיצד יבצע את מטלותיו האקדמאיות. כאשר לגישת ההגנה מבד"מ 91/04 שמבוסס על הסדר טיעון שהובא בסיכומי התובעת, לא ניתן ללמוד דבר על יסודות העבירה לפי סעיף 17(4) לחוק.

8) בנעילת הסיכומים ההגנה סבורה, כי התביעה לא הרימה את נטל ההוכחה הדרוש, שהיה מוטל עליה ומן הדין והצדק, לזכות את הנאשם מכל אישומיה של התובעת.

מבוא – ניתוח והערכת עדויות, ממצאים ומסקנות

בית הדין בחן בקפידה את מכלול הראיות שבאו בפניו, את המסגרת הנורמטיבית השולטת על הסוגיות שעלו במהלך הדיון, ובכלל זה את רמת ההוכחה הנדרשת לצורך הוכחתן של העבירות שיוחסו לנאשם, היסוד הנפשי הדרוש לשם הרשעה בעבירות משמעת – בחינה זו נעשתה יחד עם סיכומיהם המועילים של הצדדים, על בסיסם של כל אלה הגענו לממצאים ולמסקנות לגבי אישומיה של התובעת, כמפורט להלן. נקדים לכך מבוא קצר בר השלכה על הממצאים והמסקנות.

8. מבוא

א. הנאשם במועד הרלבנטי של התובעת השלים כ-21 שנות הוראה במשרד החינוך, בעל תואר ראשון מאוניברסיטת חיפה (נ/1) אשר החליט לרכוש תואר שני בחינוך, במסגרת אוניברסיטת לטביה, נרשם בה ללימודי מוסמך שולם שכר לימוד ונמנה עם תלמידיו של אותו מוסד לימודים, כעולה מ-ת/1 ואשר במסגרת לימודיו נדרש להגיש עבודות שונות וכן עבודת תיזה, בנושאים שפורטו ב-ת/2.

ב. הראיות שבאו בפנינו – עדותה של גב' זהבה רז שהיתה מהימנה על בית הדין ומוצגי התביעה ת/4, ת/5 ו-ת/6, מאפשרות לקבוע כי הנאשם הגיש בתאריך 17.11.99 בקשה להשתתפות בשכר לימודיו באוניברסיטת לטביה, במסגרת מדיניות מתן תמריצים בגין לימודים של עובדי הוראה (ת/5, ת/6). לנאשם אושרו 2 שעות השתלמות שבועיות והפרשה נוספת לקרן ההשתלמות שערכן המצטבר הגיע לסך של כ-6,400 ₪ כמפורט לעיל על סמך המגבלות התקציביות שבפניהן עמד המשרד, הגם שהנאשם לא ביקש הטבה זו, אלא השתתפות בשכר לימוד ואולם קיבלה בפועל לשכרו כתוספת חודשית שוטפת.

ג. הראיות שבאו לפנינו מאפשרות לקבוע, כי הנאשם על אף שזכה לקבל תואר מוסמך מאוניברסיטת לטביה, לנוכח החקירה והחשד שעלה בה כלפי התואר (ראה ת/3), החליט

שלא להגישו לועדה לשקילת תארים במשרד החינוך – הנאשם נרשם לתואר שני באוניברסיטת חיפה לאחר פתיחת החקירה הפלילית נגדו כעולה מנ/2.

ד. כבר בשלב זה אנו מבקשים לקבוע, כי לא מצאנו פגם בדרכי החקירה של הנאשם. בית הדין התרשם כי חקירתו של הנאשם נוהלה בצורה הוגנת על סמך הכללים שמאפיינים חקירה פלילית, הנאשם הוזהר כדין ואנו נותנים אמון מלא בעדותו בפנינו של פקד דוד בר, כי הנאשם מסר את אמרתו מרצונו הטוב והחופשי, ולא התרשמנו כי על הנאשם הופעל לחץ כל שהוא בחקירה שהיה בו כדי לפגום באותו רצון למעט לחץ פנימי שבו מצוי כמעט כל חשוד בעבירה במהלך חקירתו, ואמרתו עומדת במבחני הקבילות כמשמעם בסעיף 12 לפקודת הראיות ותקנות 40 ד' ו-40 ה' לתקנות שירות המדינה (משמעת), (סדרי הדין של בית הדין) התשכ"ד-1963, (להלן התקנות) וכן אנו דוחים את גרסתו של הנאשם, כי חלק מדבריו לא תועדו בחקירתו.

ניתוח והערכת עדויות, ממצאים ומסקנות

9. לנוכח קביעותינו בפרק המבוא, הגענו לפרק הסיום של הכרעת דיננו, בו ננתח את הראיות שבאו בפנינו, נקבע את ממצאינו ונסיק את מסקנותינו, לגבי אישומיה של התובענה.

10. הראיות שבאו בפנינו מצביעות, כי קיים פער של ממש בין גרסת התביעה לפיה הנאשם רכש מחסן חלאלה את עבודותיו ולא השקיע בהן כל מאמץ, עבודות שלא היו פרי רוחו, אלא הוכנו בעבורו במלואם לכל שלביהם, לרבות הדפסתן, תרגומן ועיבודן הסטטיסטי. על ידי עד התביעה מר חסן חלאלה – קרובו של הנאשם בעבור תשלום, ובין גרסת ההגנה לפיה הנאשם הוא אשר טרח והכין את כל עבודותיו וחלקו של עד התביעה מר חלאלה הצטמצם לשלב הסיוע הטכני, שקדם להגשתן, בהדפסה, תרגום לאנגלית וסיוע בעיבוד סטטיסטי של עבודת התיזה.

11. בתיק מסוג זה, לנוכח פערי הגרסאות שבאו בפנינו כאמור לעיל, נדרשנו למידת התרשמותנו הבלתי אמצעית מן העדים ולמידת האמון שניתן להעניק לעדותם, תוך בחינת ואיתור סימני האמת או השקר, במהלך עדותם לפי מיטב התרשמותנו והערכתנו.

12. בית הדין עיין, בחן וניתח בכובד ראש את העדויות שבאו בפנינו לנוכח קביעותינו שבפרק המתואר. בסופו של עיון, החלטנו שלא ליתן אמון בעדותו של חסן חלאלה בפנינו – עדות פתלתלה מתחמקת הנשענת על חומת השכחה וכפל לשון, שבה מצא העד מפלט בעדותו במשטרה, המלווה במילות סיסמה כי "בה מסר אמת", אשר נבצר ממנו לזכרה במהלך עדותו בפנינו. בית הדין החליט להעדיף את עדותו במשטרת ישראל ת/9, בה מסר במילים מפורשות כי הכין את עבודותיו של הנאשם – עדות בה לא עשה כל אבחנה בין תרומה טכנית להכנת

העבודות ובין הכנה במלואה. על-פי האמור במסגרת הנורמטיבית לעיל, בפרק שדן ברמת ההוכחה הנדרשת. בית הדין החליט לאחר בחינת עדותו בפנינו והשוואתה עם עדותו במסגרת ישראל, להעדיף את עדותו במסגרת ישראל (ת/9) על פני גרסתו המעובדת שבאה בפנינו, לפי הוראותיו של סעיף 10 (א) (ג) לפקודת הראיות ובפרשנותו בעש"מ 7858/03 בעניין ירדן יופה.

13. בית הדין לאחר שבחן בעיון את גרסתו של הנאשם במסגרת (ת/3) אשר נמסרה מרצון טוב וחופשי לאחר אזהרה, לעומת עדותו בפנינו בה נתן פרוש מרחיב וחדש למונח "להכין" שכולל אך הדפסה, תרגום ועיבוד סטטיסטי, שלא בא זכרו ב-ת/3 החליט להעדיף את האמור באמרתו על פני עדותו בפנינו, בה לא יכולנו ליתן כל אמון בעקבות התרשמותנו הבלתי אמצעית, ממנה. בית הדין סבור כי גרסתו של הנאשם בחקירה כי לא קיבל תואר שני במרמה, וכי בכוונתו להגישו למשרד החינוך, משמעה אינו יותר מכך, כי נתן ידו לאותה שיטה קלוקלת, בה חטאו גם אחרים אשר הצמיחה תארים אקדמאים "כפטריות אחרי הגשם" כדי לאיין את הודייתו כי כל עבודותיו הוכנו על ידי אחר, או לפגוע ביסוד הנפשי הדרוש להוכחת עבירות המשמעת, כמפורט בפרק שדן במסגרת הנורמטיבית ואפילו ברמה של מודעות, אשר מאפיינת מחשבה פלילית כמשמעה בסעיף 20(א) לחוק העונשין.

סוף דבר

14. לנוכח הממצאים והמסקנות שאליהם הגענו לעיל לאחר ניתוח הראיות, הגענו לכלל מסקנה, כי קיים יסוד איתן בדין, המאפשר להרשיע את הנאשם בעבירות אלה לגבי אישומיה של התובענה.

א. עבירה לפי סעיף 17(1) – בכך שהגיש בקשה על סמך נוהלי המשרד להשתתפות בשכר לימוד, הגם שזכה למענק השתלמות כאמור, בעבור לימודים שמטלותיהם מולאו בידי אחר ופגע בציפיותיו של המשרד, כי לימודיו יתממשו כדין ויזכוהו על-פי נוהלי באותו מענק. בית הדין אינו מקבל את גישת ההגנה, כי מעשיו של הנאשם חורגים מגבולות הפרשנות שלו זכה המונח "פגיעה במשמעת שירות המדינה" בפסיקת בתי המשפט.

ב. עבירה לפי סעיף 17(3) – בשל כך שמימש את לימודיו בדרך קלוקלת כאמור ומעל באמון הממונים ולו כי לימודיו וההטבות שהוענקו לו בגינם ימומשו בדרך המלך. יש לראות בהתנהגותו במישור הנורמטיבי, התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או עובד הוראה, או זו שעלולה לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה. לעניין אותה "רקמה פתוחה" שמאפיינת את יסודות העבירה, כאשר גם מעמדו של הנאשם בהיותו כ"דמות מקרינה" לתלמידיו מוסיפה את הנדבך הדרוש ליסודות העבירה שפורטו במסגרת הנורמטיבית.

ג. עבירה לפי סעיף 17(4) – בכך שיצר מצג במסגרת תנאי העסקתו כמורה, כי הוא זכאי לקבל מימון בעבור לימודיו, שהצפייה לגביהן הייתה כי ימומשו כדן, הגם שלנאשם אושר מענק השתלמות ולא שכר לימוד שביטוייו היה בתוספת כספית לשכרו. במעשיו היה יסוד של התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו, כביטוייה בפסיקה שהובאה לעיל.

15. לנוכח כל המקובץ, **אנו מרשיעים** את הנאשם בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו-(4) לחוק.

ראיות וטענות לאמצעי המשמעת

16. המועד לשמיעת ראיות וטענות לאמצעי המשמעת לגבי המעשים והעבירות שבהם הורשע הנאשם, נקבע בזה ליום **י"ד באייר התשס"ה – 23.5.2005 בשעה 13:00** בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה.

הכרעת הדין ניתנה ביום ה' בניסן תשס"ד 14.4.2005, שלא בנוכחות הצדדים להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

<p>(-)</p> <hr/> <p>מר מחמוד חגי'אזי חבר</p>	<p>(-)</p> <hr/> <p>גב' ניצה סובוביץ חברה</p>	<p>(-)</p> <hr/> <p>עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר</p>
--	---	---

בד"מ 126/04 – מרמה – יצירת מצג כוזבתמצית פסק הדין:

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, מורה בבית ספר מקיף, בעבירות משמעת שונות.

נגד הנאשם התנהלו פליליים בבימ"ש השלום בחיפה בהם הורשע ע"פ הודאתו והוטל עליו עונש של שמונה חודשי מאסר על תנאי לפרק זמן של שנתיים והתחייבות עצמית בסך 2000 ₪, לפיה ימנע מלעבור את אחת העבירות שבהן הורשע לפרק זמן של שנתיים מיום גזר-הדין. בכך שייצר מצג כוזב כלפי משטרת ישראל וחברת הביטוח לפיו שהה כנוסע ברכבו של אחיו שנפגע בתאונה וכתוצאה ממנה נגרמו לו נזקי גוף עבורם שולם לו סך של 7500 ₪ ע"י חברת הביטוח.

התביעה: הדגישה את יסוד המרמה שהיה כרוך במעשה במיוחד לנוכח מעמדו כמורה ועתרה להטלתם של: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת אחת והורדה בדרגת שכר אחת למשך שנה.

המשרד: עתר לאמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה וכן פסילה מלמלא תפקידי ניהול ב-5 השנים הקרובות.

ההגנה: ביקשה מביה"ד להתחשב בכך שהעברית בוצעו בראשית דרכו של הנאשם כמורה ובחלוף הזמן מאז המעשה.

הנאשם: הביע דברי צער וחרטה על הטעות שנקרתה בדרכו.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים: את התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת, את העבירות ונסיבותיהן, ואת הנסיבות האישיות, והחליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד שמופנה במישרין לנאשם המצביע על הפסול המכביד שהיה כרוך במעשיו.

ב. הורדה בדרגה – הנאשם ירד בדרגה (דרגת-שכר) אחת לפרק זמן של שנה מיום גזר-הדין.

ניתן ביום ה' באדר א' התשס"ה, 14.2.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' חני לידור - חברה

מר חסון סודקי - חבר

ה' באדר א תשס"ה
14 פברואר 2005

בדח. 2005-101
בד"מ 126/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חני לידור
מר חסון סודקי
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד רונן בנדל

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1973, המועסק במשרד החינוך כמורה בבית ספר המקיף בג'אסר אל זארקה לפי דרגה B.A בהוראה, ובעל וותק בהוראה של 9 שנים הואשם בכתב תובעה שהוגש נגדו ב-1.11.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), (3) ו-6) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).

2. כתב התובענה נגד הנאשם הוגש בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית משפט השלום בחיפה (ת.פ. 6255/02) הליכים שנסתיימו ב-6.5.2003 בהרשעתו של הנאשם בעבירות לפי סעיפים 244, 415 ו-440 לחוק העונשין, התשל"ז-1977. בעקבות הרשעתו של הנאשם הוטלו עליו עונשים של; 8 חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים וכן הוראה לחתום על התחייבות של 2,000 ₪ להימנע לעבור את אחת מן העבירות שבהן הורשע, תוך שנתיים מיום מתן גזר הדין.

3. המעשים שבגינם הנאשם הורשע כאמור, נותרו בשנת 1997 במהלכם הנאשם יצר מצג כלפי המשטרה וחברת הביטוח, כי שהה ברכב פרטי מסויים שנפגע בתאונה על ידי משאית וכי בעקבות אותה פגיעה נגרמו לו נזקי גוף, שתביעה לקבלתם הוגשה לחברת הביטוח ושולמו לנאשם בסך של 7,500 ₪. ואולם הנאשם כלל לא היה באותו הרכב, שהיה מעורב בתאונה - בשל כך הורשע בעבירות שצויינו לעיל.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

4. לאחר שעניין בפסק דינו של בית המשפט השלום בחיפה, ועל יסודה של סמכותנו הקבועה בסעיף 61 ג' לחוק, המאפשרת לבית הדין לראות כמוכחים בפניו את הממצאים והמסקנות שאליו הגיע בית המשפט, החלטנו בתוקף סמכותנו האמורה להרשיעו בעבירות לפי סעיף 17(2) ו-6 לחוק.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים היום י' בשבט התשס"ה – 20.1.2005.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סודקי	גב' חני לידור	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חברה	יו"ר

ה' באדר א' התשס"ה
14 בפברואר 2005

בדח. 2005-117
בד"מ 126/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חני לידור
מר חסון סודקי
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד רונן בנדל

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההלך

1. הנאשם יליד שנת 1973, המועסק במשרד החינוך כמורה בבית הספר מקיף בגאסר אל זרקה לפי דרגה B.A בהוראה ובעל וותק בהוראה של 9 שנים, הורשע על ידינו היום י' בשבט התשס"ה- 20.1.2005 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), (3) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן החוק).

2. הרשעתו של הנאשם בפנינו באה בעקבותיהם של הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית משפט השלום בחיפה ב-ת.פ. 6255/02, הליכים שנסתיימו ב- 8.5.2003, שבהם הורשע על פי הודאתו בעבירות לפי סעיפים 244, 415 ו-440 לחוק העונשין. בעקבות הרשעתו הוטל עליו עונש של: שמונה חודשי מאסר על תנאי לפרק זמן של שנתיים, ובית המשפט הורה שיחתום על התחייבות עצמית בסך של 2,000 ₪, לפיה ימנע מלעבור את, אחת העבירות שבהן הורשע לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין.

3. המעשה שבגינו הורשע הנאשם נתרחש בחודש מרץ 1997, מועד שבו הנאשם יצר מצג כוזב כלפי משטרת ישראל וחברת הביטוח, כי שהה כנוסע ברכבו של אחיו שנפגע בתאונה וכתוצאה

מכך נגרמו לו נזקי גוף ובגין נזקים אלה, שולם לו סך של 7,500 ₪, על ידי חברת הביטוח.

4. טיעונים לאמצעי המשמעת:

הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת:

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד הבליט בפנינו את פני הרשעתו בעבירות הפליליות את הכספים שהשיג שלא כדין כתוצאה מאותה התנהגות שהיה לה יסוד של הונאת חברת הביטוח, ושיבוש מהלכי משפט שהיו קשורים כמובן לאחריותו של האחראי לתאונה, במישור של דיני התעבורה. וכן הבליט התובע את יסוד המרמה שהיה כרוך במעשה קבלתם של כספים שלא כדין, במיוחד לנוכח מעמדו כמורה, לצורך זה ציטט התובע קטע קצר מעש"מ 973/03 בעניין בנדקבוסקי לעניין גישתו של בית המשפט העליון לעבירות של זיוף ובמרמה, במיוחד שמדובר באיש חינוך.

(2) בסופו של עיון לאחר שהתביעה גם שקלה את המלצת בית המשפט, כי ההליך שהתנהל בפניו שנים לאחר המעשה כי הוא לא יעמוד לו לרועץ. התביעה סבורה שאמירה זו יש בה כדי למתן מבחינתה את מידתם של אמצעי המשמעת המבוקשים על ידה, והיא עתרה לאמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת משכורת קובעת אחת;

(ג) הורדה בדרגה שכר אחת, לפרק זמן של שנה;

ב. גישת המשרד

נציג המשרד אף הוא סבור שמדובר בעבירות חמורות שבהן הורשע הנאשם שהיה באותה העת מורה צעיר בראשית דרכו החינוכית, ואין מקום להשלים עם התנהגות כזו מצדו של מורה, שלמרבה הצער, על פי המידע שקיים בידי נציג המשרד, אין המדובר במעשה יחיד. נציג המשרד סבור שנוכח הפגיעה שהמעשה גרם למעמדו ולתפקידו של מורה בקרב הציבור, שדבר העבירה הגיע לאוזניו ראוי יהיה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה

ב. הפקעת משכורת אחת

ג. הורדה בדרגה אחת למשך שנה כגישתה של התביעה

ד. פסילה למלא תפקידי ניהול בחמש השנים הקרובות

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסניגור המלומד, הגם שאין הוא מקל ראש עם חומרתן של העבירות שבהן הורשע הנאשם, יחד עם זאת, טען בפנינו כי יש לקחת לתשומת לב שהעבירות בוצעו בראשית דרכו כמורה, הגם שמדובר בעבירות שמעצם טבען קלון דבק בהן. עדיין אין המדובר בקלון שנסיבותיו חמורות, על-פי אמות המידה שנקבעו בעניין זה בעש"מ 4123/95, בעניין אור נגד מדינת ישראל.

(2) הסניגור המלומד הפנה את בית הדין לאותה אמירה של בית משפט השלום, שהליך לא יעמוד לרועץ בדרכו של הנאשם, לנוכח הזמן שעבר שהמעשה עד למימוש לעניין חלוף הזמן שמענו, כי הגם שההליך נסתיים כאמור בחודש מאי 2003, התובענה המשמעתית הוגשה כשנה וחצי לאחר מכן, בנובמבר 2004 חלוף הזמן יש בו כדי להצביע על עינוי הדין שהיה מנת חלקו של הנאשם גם בהליך הפלילי וגם בהליך המשמעת, ויש באותו עינוי דין כדי להשפיע גם על שיקול דעתנו, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בבג"צ 796/96 התנועה למען איכות השלטון נגד היועץ המשפטי לממשלה.

(3) בשל כל אלה ביקשנו הסניגור, כי נתחשב במכלול הנסיבות ונגזור על הנאשם אמצעי משמעת חמורים פחות מאלה להם, עתרו הצדדים שבפנינו.

ד. דבר הנאשם

הנאשם הביע בפנינו דברי צער וחרטה על הטעות שנקרתה בדרכו כאשר אחיו הובילו לאותו דרך קלוקלת של הוצאת כספים שלא כדין מחברת הביטוח, כספים שהיו דרושים לנאשם לנוכח מצבו המשפחתי והכלכלי באותה העת, הוא מצר על אותה המעידה החד-פעמית ומבקש את סליחתנו.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך גיבוש מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם שבפנינו.

א. שיקולים כלליים – התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת:

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

(2) בראשיתם של דברים ראוי להדגיש ולהבליט את השוני בין ההליך הפלילי שבו עמד הנאשם ומטרתו, ובין תכליתו של הדין המשמעתי – פסק הדין אשר הציב את קווי התייחסות בנדון, הינו - עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, בו נפסק:

"לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".
(פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87).

בכל מקרה ומקרה על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(3) התכלית האמורה של הדין המשמעתי מקורה בגישה, הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות וכפי שנקבע:

"בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה. כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושות הציבור כי, משרתיו אינם אדוניו וכי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו".
(בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2), 229, 266).

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(4) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות מוטלת על עובד המדינה הבכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

(5) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת -

(ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי 10129/01 בעניין טליה גניש, בו נקבע כי יש ליתן משקל עדיף לשיקול הציבורי לעומת השיקול האישי, הטמון בנסיבות האישיות, ובעש"מ 7111/01 ואח' שניתן לאחרונה (21.1.03) נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראווה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה.

בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

ובפסק הדין בעניין שחר לוי עש"מ 7113/02 שניתן בתאריך 1.5.03, בית המשפט העליון הדגיש את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד". (פיסקה 20 לפסק הדין).

(6) לאחרונה ריכך בית המשפט העליון מידת מה את גישתו האמורה כפי שבאה לידי ביטוי בעש"מ בעניין תמר כתב הנ"ל, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, ייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

(7) ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".
(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03).

מידת ההשפעה של הנסיבות האישיות תבחן בפרק בו נדון במידתם של אמצעי המשמעת.

ב. על העבירות ונסיבותיהן:

(1) בפתח דברינו נציין, כי ניתן להביא את עניינו של עובד מדינה אל פתחו של בית הדין למשמעת, גם כאשר המעשה שבגינו הואשם ונענש או והורשע בערכאה שיפוטית אחרת אינו קשור כלל לתפקידו. זאת לנוכח יסודות העבירה, אשר פורטו במיוחד בסעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק.

בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה, שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה עד כדי עבירת משמעת. בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00 בעמ' 9):

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה רצונית ומכוונת."

(2) הנאשם הודה בהליך הפלילי שהתנהל נגדו בעבירות פליליות שגוונם פלילי מובהק :

שיבוש מהלכי משפט 244. "העושה דבר בכוונה למנוע או להכשיל הליך שיפוטי או להביא לידי עיוות דין, בין בסיכול הזמנתו של עד, בין בהעלמת ראיות ובין בדרך אחרת, דינו – מאסר שלוש שנים ; לעניין זה, "הליך משפטי" – לרבות חקירה פלילית והוצאה לפועל של הוראת בית-משפט".

קבלת דבר מרמה 415. המקבל דבר במרמה, דינו – מאסר שלוש שנים, ואם נעברה העבירה בנסיבות מחמירות, דינו – מאסר חמש שנים.

קשר להונות 440. הקושר קשר עם זולתו להשפיע במרמה או בהונאה על מחיר השוק של דבר הנמכר בפומבי או להונות את הציבור או כל אדם, או לסחוט נכס מאדם, דינו – מאסר שלוש שנים.

(3) נסיבות החומרה קשורות לתפקידו של הנאשם כמורה, לנוכח תפקידו ומעמדו בקרב תלמידיו וגם בקהילתו. בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פורסם בפ"ד נב(1) עמודים 678 – 650 נפסק על – ידי כב' השופט זמיר :

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל : "הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(1) 650-678).

מורה בישראל גם אם מחוץ למסגרת תפקידו, מתכנן ומבצע מעשה של שיבוש הליכי משפט והונאה, מעשיו במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ובמיוחד להתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד

לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ולעניין גבולות התייחסו והפסול של העבירה ראה גם את עש"מ 3949/03 בעניין מיכל אלבו.

בעש"מ 3362/02 בעניין סאלם אבו עסבה שניתן ביום 4.6.02 חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף על מהות ואופי תפקידו של מי שנושא בתפקיד חינוכי. לעניין אותה רקמה פתוחה כמפורט לעיל:

"לתפקיד של המורה נועדה משמעת מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו."

(4) בעש"מ 6526/03 בעניין עבד אל קאדר עמד בית משפט העליון על האבחנה בין דפוס ההתנהגות שנדרש ממורה ממסגרת תפקידו ובין התנהגות החיצונית לו:

"עבירת האלימות שביצע המערער אינה קשורה במילוי תפקידו. אין להשוות בין מעשה אלימות שמבצע מורה בתלמידיו אשר נתונים למרותו ולפיקוחו ואשר קיימים

פערי כוחות מובנים ביניהם, לבין מעשה אלימות שמבוצע מחוץ למסגרת בית הספר ושלא במסגרת השירות. אכן, ככלל דורשים אנו ממורה רמת התנהגות גבוהה יותר מזו של עובד מדינה אחר, בשל היותו דמות מחנכת המשפיעה על תלמידיו. אך גם בסטנדרט הגבוה הנדרש ממורה, ככלל, יש משמעות להבחנה בין דפוסי ההתנהגות במסגרת התפקיד לבין ההתנהגות מחוצה לו".

(5) בית הדין סבור שגם אם העבירות שבהן הורשע הנאשם אינן קשורות לתפקידו עדיין קלון דבק בהן לעניין סעיף 17(6) לחוק, מאחר והעבירות שבהן הנרשע הואשם מעצם טבען הן עבירות שיש עמן קלון וזאת במיוחד מאחר :

"הקלון, כביטוי משפטי, הוא פועל יצוא של פגם מבחינה מוסרית. אך השאלה היא מה מידת החומרה של הפגם שיש בה כדי לעטות קלון על העבירה. התשובה תלויה במידה רבה, בעיקר במקרי הגבול, בנסיבות המקרה. אפשר שהנסיבות המיוחדות של המקרה יחלישו או אף יסלקו את הקלון.

וכיצד יש להעריך את נסיבות המקרה? במקרים אחדים הפנה בית המשפט לאמת המידה של האדם הסביר.... האדם הסביר הוא דמות דמיונית (יש אומרים מיתולוגית) המייצגת את דרכי ההתנהגות וערכי המוסר המקובלים בציבור. בפועל האדם הסביר הוא, בלית ברירה, בית המשפט. בית המשפט משמש פה לאדם הסביר. בשמו של האדם הסביר הוא קובע את דרכי ההתנהגות הראויה ואת ערכי המוסר המחייבים".

(עש"מ 4123/95 יוסף אור נגד מדינת ישראל – נציב שירות המדינה פ"ד מט(5) 184, 192).

הקלון, איפוא, הינו פגם מוסרי הטבוע בעבירה, וכדברי השופט ח' כהן (בג"צ 436/66 מנחם בן אהרון ואח' נגד ראש המועצה המקומית פרדסיה, פ"ד כא(1) 561, 564):

"המעיד על בעליו שאין הוא ראוי לבוא בקהל ישרים...ו"קלון" זה צריך אמנם שיהא דבק באדם בגלל חטאו, גם לאחר המעשה והעונש".

(6) חלופי הזמן ממועד ביצוע העבירה עד למימוש ההליך בפנינו, מגיע אמנם ל – 8 שנים עת זאת כפי שלמדנו החשדות נגד הנאשם נחקרו רק בשנת 2002 ותיק החקירה הצמיח הליך פלילי. כאמור עד סיומו חלפו כשנה וחצי עד אשר הוגשה התובענה המשמעותית. לחלופי הזמן היתה השפעה ממתנת על גזירתו של העונש הפלילי כמפורט בגזר דינה של כבוד השופטת יעל אבירם, וגם על גישתו של התובע לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שלהם היא עתרה, ואולם לגישת בית הדין, עדיין לא תם הטעם מקיום ההליך בפנינו לנוכח המועד שבו נתגלו העבירות הפליליות ומומש ההליך הפלילי והמשמעותי וזאת בשונה מפסיקתו של בית המשפט העליון.

בעש"מ 5/85 בעניין ג'ון מגדלני, בו נפסק כי :

"המשמעת נשכרת בדר כלל מצעדים הננקטים תוך זמן קצר יחסית אחרי אירוע עבירת המשמעת ועם חלוף הזמן מעבר למידה הראויה, הופכת התגובה המשמעתית למעשה מיותר, או לעיתים, אף לבעלת התוצאות הפוכות מאלו אשר להן מקווים".
(פורסם בפ"ד לט(3) 334).

ההליך בפנינו לא מומש מעבר למידה הראויה של חלוף הזמן (ראה גם בנדון את עש"מ 173/02, בעניין דוקטור פשון. אומנם בית המשפט העליון בבג"צ 6972/96 התנועה למען איכות השלטון בישראל נגד היועץ המשפטי לממשלה (פ"ד נא(2) 757), מציין את הצורך, בדרבון הרשויות לפעול בזריזות ובשקידה, כדי לסיים את מלאכתן ללא דיחוי בלתי מוצדק, והכל כדי למנוע את תקופת עינוי הדין, שעוברת על הנאשם :

"הזכות למשפט הוגן חובקת ניהול וסיום יעיל ומהיר ככל שניתן של ההליך המשפטי, החל בהליך החקירה, המשך בהליך העמדה לדין וכלה בהליך השיפוט. על שלבים אלה ועל כל אחד מהם להתנהל כך שאדם לא ייחשף לעינוי דין מתמשך המדיר שינה מעיניו, מסיטו מאורח חייו התקין, מעמידו בחרדה מאימת הדין ומטיל בו דופי חברתי".

ואולם בנסיבות מקרה זה בשעה שעבירותיו של הנאשם אך נחקרו בשנת 2002 וההליך מומש לרבות זה שבפנינו, תוך שנתיים, אין אנו סבורים כי המדובר בעינוי דין קשה מנשוא, הגם שניתן לראות בכך נסיבה מקילה.

ג. הנסיבות האישיות –

- (1) הנאשם בן 32 היום, נשוי ואב לילד, רעייתו מועסקת, והוא נטול עבר משמעותי או פלילי בעת שביצע את מעשיו היה בראשית דרכו החינוכית. הנאשם מועסק, כפי שלמדנו, כמחנך כיתה ומורה לעברית, בבית הספר בכפר ג'אסר אל זארה.
- (2) שמענו דברי צער וחרטה על המעשה מפיו של הנאשם ותקוותנו הינה, כי ימנע לאורך דרכו הציבורית בעתיד, מעשים מסוג זה שבהם כשל.

6. למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין שקל את קשת השיקולים כפי שנפרסו בהרחבה בגזר הדין, על מנת להגיע לאיזון מתאים שבין התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת לנוכח העבירות שבהן הורשע על ידו ונסיבותיהן, לבין תרומתו לשירות הציבורי ונסיבותיו האישיות, ובסופו של יום החלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים :

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית דין זה שמופנה במישרין לנאשם המצביע על הפסול המכביד, שהיה כרוך במעשיו.

ב. הורדה בדרגה – הנאשם ירד בדרגת אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנה מיום גזר הדין.

7. המלצה

הואיל ולא הורינו על העברתו של הנאשם למקום עבודה אחר או למשרה אחרת על פי סמכותנו שבסעיף 34(7) לחוק, אנו ממליצים כי במשך שנתיים מיום גזר הדין, משרד החינוך לא יקדם את הנאשם לתפקיד של רכז שכבה, סגן מנהל בית ספר או מנהל בית ספר. אם הנאשם יפנים את מסר פסיקתנו, גילו הצעיר והמשך תפקודו יאפשרו, את קידומו בתום פרק זמנה של ההמלצות.

משרד החינוך יכבד המלצה זו ברוח פסיקתו של בית משפט העליון בעש"מ 2275/04 בעניינו של רמי כהן.

"משהחליט בית הדין את החלטתו והמליץ המלצתו בגזר הדין, מן הראוי שהנהלת היחידה תכבד את ההמלצה ואכן תפתח דף חדש ביחסה למערער".
(ניתן בתאריך 24.3.04).

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום י' בשבט התשס"ה – 20.1.2005.
גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ה' באדר א' תשס"ה - 14.2.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

<p>(-)</p> <hr/> <p>מר חסון סודקי חבר</p>	<p>(-)</p> <hr/> <p>גב' חני לידור חברה</p>	<p>(-)</p> <hr/> <p>עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד יו"ר</p>
---	--	--

בד"מ 91/04 – לימודים עם מעט יזע**תמצית פסק הדין :**

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשמת, מורה בכירה, עפ"י הודאתה במסגרתו של הסדר טיעון, בעבירות משמעת שונות.

בכך שבמהלך לימודיה, לימודים שמומשו במימון חלקי של מדינת ישראל, הוגשו בעבור הנאשמת ובידיעתה 3 עבודות שלא היו מפרי רוחה, ונבחנה על עבודה שהוגשה ע"י אחר.

התביעה : ביקשה מביה"ד ליתן תוקף להסדר הטיעון.

המשרד : מסר כי מדובר במורה ותיקה ותורמת ללא עבר פלילי או משמעתי והצטרף לגופו של ההסדר.

ההגנה : ביקשה מביה"ד ליתן תוקף להסדר הטיעון ולהקל אם ניתן ברכיב של הורדה בדרגה.

הנאשמת : מסרה כי הפיקה את הלקח הראוי מן המעשה ופרטה את מצבה המשפחתי כאם נשואה ל-6 ילדים כשבן-זוגה מובטל.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים – את תכלית אמצעי המשמעת, את דפוס התנהגותה של הנאשמת, את הנסיבות האישיות ושאלת כיבודם של הסדרי טיעון והגיע לכלל החלטה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר מידתי, ראוי ומאוזן ועל כן נתן לו תוקף. על הנאשמת הוטלו אמצעי המשמעת של :

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד המצביע כי נפל פסול בהתנהגותה.

ב. **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשמת ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. **הורדה בשתי דרגות** – למשך שנה.

ביה"ד הורה כי הנאשמת תשיב לקופת המדינה את הכספים ששולמו לה בעבור מימון לימודיה ב-20 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום י"ד בשבט התשס"ה, 24.1.05.

בהרכב :

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' יהודית מילגרום - חברה

מר חוסני אבו דאהש - חבר

י"ד שבט תשס"ה
24 בינואר 2005

בדח. 2004-922
בד"מ 91/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' יהודית מילגרום
מר חוסני אבו דאהש

- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובעת: עו"ד אביתר טסלר

הנאשמת:

ב"כ הנאשם: עו"ד חזאם חלאילה

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה וההליך

1. הנאשמת, ילידת שנת 1956, המועסקת במשרד החינוך בתפקיד של מורה לפי דרגת הוראה מורה בכירה, בעלת וותק של 29 שנים במקצועה משנת 1975, הואשמה בתאריך 8.7.2004 בכתב תובענה שהוגש נגדה בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), בכך שבמהלך לימודיה – תחילה במסגרת שלוחת ברלינגטון ואחר כך לנוכח מעברה לשלוחת לטביה – לימודים שנעשו כפי שלמדנו במימון חלקי של מדינת ישראל, שבמהלכם הוגשו בעבור הנאשמת ובידיעתה 22 עבודות בשפה העברית ובשפה האנגלית, אשר פורטו בכתב התובענה, שלא היו מפרי רוחה.

2. הדיון הראשון בפנינו נערך לצורך הקראתה של התובענה בתאריך 25.10.2004, בו שמענו מפי הסניגור המלומד טענת התיישנות כטענה מקדמית ובית הדין במהלך הדיון עיין בטיעוני הצדדים בנוגע לטענת ההתיישנות, דחה אותה וקבע את התיק להוכחות, לתאריך 27.12.2004.

3. לבקשת הצדדים הוקדם מועד הדיון לתאריך 25.11.2004, דיון שבמסגרתו הוגש לבית הדין כתב תובענה מתוקן, ממנו עולה כי הנאשמת ידעה כי 3 עבודות מתוך ה-22 שהוגשו בשמה לא היו עבודות שהיו מפרי רוחה. כמו כן ובנוסף, הנאשמת הואשמה בכך, כי למעשה נבחנה בשלהי לימודיה על עבודה אחרת שהוגשה בשמה, ולא אותה עבודה שבמחקרה היא טרחה והשתתפה.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

4. הנאשמת הודתה בין כתלי בית הדין, בפרטי התובענה ואישומיה, במסגרתו של הסדר טיעון.

5. לנוכח הודאתה כאמור של הנאשמת, החלטנו להרשיעה באישומיה של התובענה.

ניתן והודע ביום י"ב בכסלו התשס"ה – 25.11.2004, בנוכחות הצדדים.

(-)	(-)	(-)
מר חוסני אבו דאהש חבר	גבי יהודית מילגרום חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

י"ד בשבט התשס"ה
24 בינואר 2005

בדח. 2005-27
בד"מ 91/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' יהודית מילגרום
מר חוסני אבו דאהש

- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובעת: עו"ד אביתר טסלר

הנאשמת:

ב"כ הנאשם: עו"ד חזאם חלאילה

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

2. הנאשמת, ילידת שנת 1956, המועסקת במשרד החינוך בתפקיד של מורה, לפי דרגת הוראה של מורה בכירה, בעלת וותק של 29 שנים במקצועה החל משנת 1975, הורשעה על-פי הודאתה ביום י"ב בכסלו התשס"ה-25.11.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), בכך שבמהלך לימודיה – תחילה במסגרת שלוחת ברלינגטון ואחר כך לנוכח מעברה לשלוחת לטביה – לימודים שמומשו במימון חלקי של מדינת ישראל, הוגשו בעבור הנאשמת ובידיעתה 3 עבודות בשפה העברית ובשפה האנגלית, אשר לא היו מפרי רוחה. ובנוסף הנאשמת נבחנה על עבודה אחרת שהוגשה בשמה ולא על עבודת מחקר אחרת שעל הכנתה היא טרחה.

3. הנאשמת הורשעה כאמור במסגרת הסדר טיעון שאליו הגיעו הצדדים.

4. טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

הצדדים הודיעו לבית הדין במהלך הדיון ביום י"ב בכסלו התשס"ה-25.11.2004, כי הגיעו ביניהם להסדר טיעון בנוגע להליך שבפנינו שעיקרו אם בית הדין יתן תוקף לאותו ההסדר יוטלו על הנאשמת אמצעי משמעת מוסכמים של:

- א. נזיפה חמורה;
- ב. הפקעת משכורת קובעת שתנוכה ב-6 תשלומים שווים ורצופים;
- ג. הורדה בשתי דרגות למשך שנה.

5. כמו כן, סוכם בין הצדדים, כי הנאשמת תשיב למדינה את פרי מימון לימודיה בסך 5,716 ₪.

א. עמדת התביעה

התובע המלומד סבור, כי הסדר הטיעון יש בו את האיזונים הראויים בין תכלית אמצעי המשמעת, תכלית שנועדה להגן על תפקודו של השירות הציבורי והרתעת האחרים, ובין העבירה ונסיבותיה ומן הדין שבית הדין יתן תוקף להסדר.

ב. גישת נציג המשרד

מפיו של נציג המשרד שמענו, כי מדובר במורה ותיקה ותורמת ללא עבר פלילי או משמעותי. והמשרד מצטרף לגופו של ההסדר.

ג. טיעוני ההגנה

הסניגור ביקשנו אף הוא ליתן תוקף להסדר הטיעון כפי שהוצג, ואם ניתן להקל במידת מה ברכיב של ההורדה בדרגה, ראוי שנעשה כן בהתחשב בפרק השעייתה מתאריך 24.8.2004.

ד. דבר הנאשמת

הנאשמת בדבריה לבית הדין מסרה כי הפיקה את הלקח הראוי מהמעשה, אשר גרם לה סבל. כן פרטה את מצבה המשפחתי כאם נשואה ל-6 ילדים. בן זוג מובטל, ומצב כלכלי מכביד.

6. החלטת בית הדין

כידוע לכל, בית הדין אינו קשור להסדר טיעון שנכרת בין הצדדים והוא רשאי לכבדו או לשנותו לפי אומד שיקול דעתו. לצורך קבלת החלטתנו שקלנו שורה של שיקולים:

א. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשמת, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840.

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבלית את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי."

(7) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(8) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

(עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן

ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04).

ג. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) הנאשמת למדה לימודים שלא מטעם המדינה ואולם לימודים אלה היו קשורים באינטרס של המדינה, שהמורה תרכוש ותאדיר את השכלתה והראיה שהמדינה מימנה לנאשמת את חלקם.

(2) גם אם הלימודים מומשו שלא במסגרת תפקידה או מטעם המדינה כעולה מפסיקתנו, נדרשת התנהגות נורמטיבית מעובד ציבור גם במרקם חייו הלבד ציבוריים, ומי שלומד בדרך שבה למדה הנאשמת, פוגע בשמו הטוב ובתדמיתו של שירות המדינה, עת הדבר מגיע לידיעת הציבור, כפי שקרה במקרה זה בפרשת רכישת התארים של אותן מכללות.

(3) קיימת ציפייה מכל עובד הלומד, גם אם לא מטעם המדינה. אולם, למדינה יש אינטרס כי, יגדיל את השכלתו שתהא ברת תרומה למילוי תפקידו – כי ילך בדרכים מקובלות וראויות בנתיבי רכישת ההשכלה, ולא יאמץ דרכי מעקף פסולות, גם אם הפתח לכך נפתח על ידי אחרים.

(4) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק שבה הורשעה הנאשמת בהתנהגות שאינה הולמת את תפקיד כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך עונה כב' השופט זמיר:

"ההתנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד מדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה

הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.

היא סוטה באופן מהותי מכללי ההתנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהא בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, קובע כב' השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"החשוב הוא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה, מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

ובפסק דין שניתן לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(5) בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על היחסים שבין הפרט לבין השירות הציבורי.

ובאשר לזאת, אומר כב' השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראייה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86, לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים (טרם פורסם). הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי לבין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכורה. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא.

הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האשם כמלאך...

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מציג לנגד עיניו חברה חולה המדרדרת עצמה לפי תהום. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824 (827).

הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77, חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132) ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" (השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853).

הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל" (בג"צ 7074/93 סוויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

6) אכן יש מקום להבחנה לעניין מידתה של חומרת התייחסות אל עבירה שבוצעה במסגרת תפקיד ובין זו שבוצעה למחוז לאותה המסגרת.

בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה, שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה לפתחו של בית הדין.

בין השאר, קבע בית הדין :

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכיוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה, רצונית ומכוונת".
(בד"מ 2/00, עמ' 9).

לצורך זה גם נפנה לעש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף :

"אכן ביצוע העבירה שלא במסגרת מילוי תפקידו של העובד בשירות המדינה יכול ויהיה בגדר הנסיבות השוללות את קיומו של הקלון לצורך דיני המשמעת של שירות המדינה.

עם זאת, כבר נקבע בפסיקתנו שגם אם העבירה בוצעה שלא במסגרת התפקיד יכולה היא להשליך על שירות המדינה ועל כשירות העובד לכהן בשירות וזאת עקב כתם הקלון שדבר בהתנהגותו (עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אשר אלקלעי – טרם פורסם) על אחת כמה וכמה אם נעברה בהיותו עובד מדינה."

ואכן מידת השוני בהתייחסות האמורה קיבלה גם ביטוי בעש"מ 6523/03 בעניין עבד אל קאדר שם נפסק :

"ככלל, יש משמעות להבחנה בין דפוסי ההתנהגות במסגרת התפקיד לבין ההתנהגות מחוצה לו" (פורסם בדינים עליון כרך ס"ה בעמ' 6).

(7) אותו פסול נורמטיבי כאמור לעיל נגזר מסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל נפסק : -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

8) בית הדין מוצא נסיבות הקולא בהתנהגותה של הנאשם בכך, שהנאשמת תמנע מלהגיש בקשה להכיר לה בתואר – בקשה שלא הוגשה עד כה וכי אותם כספים ששולמו לה על ידי המדינה לצורך מימון החלקי של הלימודים יושבו למדינה – כך סוכם בין הצדדים.

ד. על הנסיבות האישיות

הנאשמת מורה ותיקה שהשלימה 29 שנות עבודה בשירותה של המדינה. שמענו מנציג המשרד שהיא מעורכת כמורה טובה, נטולת עבר משמעותי או פלילי זולת ההליך בפנינו. כבר נפסק בפסיקתנו, כי לתרומתו של עובד מדינה לשירות הציבורי כשמדובר בתרומה ארוכה, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת: -

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."

(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

ה. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון."

לאחרונה ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל (לא פורסם). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם."
(שם, פסיקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:
"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים."
(ראה גם עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן ב-30.12.2004)

7. סוף דבר

לאחר ששקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו ואת מכלול השיקולים שהובילנו להחלטה, הגענו להחלטה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר מידתי וראוי ומאוזן הנותן את המשקלים הנאותים לכל אחד מהשיקולים הרלוונטיים, אשר על כן אנו נותנים לו תוקף.

8. בעקבות החלטתנו יוטלו על הנאשמת אמצעי המשמעת הבאים:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המופנה במישרין לנאשמת והמצביע, כי נפסל פסול בהתנהגותה בכך שידעה ש-3 עבודות שהוגשו בשמה לא היו פרי יצירת רוחה, ובכך שנבחנה על עבודה שלא עסקה בה כלל, אלא שמישהו אחר הגיש אותה.

ב. **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשמת ב-10 תשלומים שווים ורצופים בשל מרקם חייה הכלכליים.

ג. הורדה בשתי דרגות – למשך שנה.

9. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה תרד הנאשמת בדרגותיה למשך שנה. משיתם תוקף הורדתה בדרגות, יחל הניכוי האמור בשכרה.

10. השבה

מתוקף סמכותנו לפי סעיף 35 לחוק, אנו מורים כי הנאשמת תשיב לקופת המדינה את הכספים ששולמו לה בעבור מימון לימודיה, על פי חישוב שיעשה על ידי המשרד. כספים אלה יושבו ב-20 תשלומים שווים ורצופים, כשיתם כל ביצועו של פסק דינו.

11. למשכורתה של הנאשמת

לנוכח הנסיבות המשפחתיות שאליהן נחשפנו במהלך הדיון ובקשת התחשבות וההקלה גם לגבי תוכנו המוסכם של הסדר הטיעון, אנו מורים בתוקף סמכותנו לפי סעיף 54 לחוק, כי לנאשמת תשולם משכורת מלאה מיום השעייתה 24.8.04 ועד למועד שובה לעבודה, מכוחו של פסק דינו.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום י"ב בכסלו התשס"ה-25.11.2004.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום יד' בשבט התשס"ה – 24.1.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר חוסני אבו דאהש חבר	גב' יהודית מילגרום חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

בד"מ 133/05 – קבלת תמריץ שכר דירה על בסיס מצג כוזב

תמצית פסק הדין :

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מורה בבי"ס באום אל פאחם, עפ"י הודאתו במסגרת הסדר טיעון (לא מלא).

הרקע לתובענה הינו מדיניות מתן תמריץ השתתפות בשכר דירה שניתן למורים שעברו מאזור הצפון ללמד באזור הדרום. הנאשם ערך הסכמי שכירות מזויפים והגישם למשרד החינוך לשם קבלת תמריץ שכר הדירה שלא כדין.

הצדדים הסכימו ביניהם על אמצעי המשמעת שיוטלו על הנאשם, אולם נפלה מחלוקת לגבי יסוד הפסילה משרות המדינה בעקבות הפיטורין.

התביעה : ביקשה בנוסף לפיטורין לפסול את הנאשם לפרק זמן של 18 חודשים משרות המדינה.

המשרד : הצטרף לעמדת התביעה ומסר כי תפקודו של הנאשם כמורה היה נאות.

ההגנה : ביקשה להעמיד את תקופת הפסילה על שנה, וביקשה כי הנאשם יפסל רק מתפקידי הוראה, ע"מ שלא לפגוע בזכויות הגמלה.

הנאשם : הביע צער וחרטה על מעשיו.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים בשאלה האם ליתן תוקף להסדר הטיעון, את דפוס את התנהגותו של הנאשם ויסוד המעילה באמון שהיה כרוך בעבירה, תכלית אמצעי המשמעת, הנסיבות האישיות ותרומתו לשרות הציבורי במשך 15 שנה ואת שאלת כיבודם של הסדרי טיעון, והגיע לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו מאוזן ומידתי ועל כן ניתן לו תוקף. לעניין הפסילה החליט ביה"ד כי בשל היותו של הנאשם בר גמלה לא קיים הכרח לפסול אותו משרות המדינה.

על הנאשם הוטלו אמצעי המשמעת של :

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול בדרך שבה ביקש לממש זכות שהגיעה לו כדין על פי מדיניות התמריצים לקבלת שכ"ד באמצעות הגשת חוזים ובקשות כוזבות.

ב. **פיטורין**

ג. פסילה למילוי תפקיד – לפרק זמן של 18 חודשים מיום גזר הדין מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך.

הנאשם ישיב לאוצר המדינה סך של 10,116 ₪ אשר יקוזזו מזכויות הגמלה שיגיעו לנאשם עובר לפיטוריו.

ניתן ביום ו' בתשרי תשס"ה, 9.10.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' נורית טולידנו - חברה

מר שפיק קבלאן - חבר

כ"ב באלול התשס"ה
26 בספטמבר 2005

בדח. 2005-861
בד"מ 133/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין	- יו"ר
	גב' נורית טולידנו	- חבר(ה)
	מר שפיק קבלאן	- חבר
התובע (ת) :	עו"ד אביתר טסלר	
הנאשם :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד סאהר מוחסן	
נציג המשרד :	מר יהודה אהרון	

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1962, שהועסק כמורה בבית ספר "אלריזאלי" באום אל פאחם, והנמצא בשירות המדינה מתאריך 1986, המושעה משירות המדינה מאוגוסט 2004, הואשם בכתב בתובענה מתוקן מיום 19.4.05 בעבירות לפי סעיפים: (1)17, (3), ו-(4) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף (1)4 להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב תובענה הוגש על רקעה של מדיניות עידוד מעבר מורים מאזור הצפון לאזור הדרום, במסגרתה הוחלט ליתן תמריץ לאותם מורים על ידי השתתפות בשכר דירה, בשיעור מרבי של 562 ₪ לחודש, למורה ששכר דירה באותו אזור עדיפות, ושאין בבעלותו דירה אחרת באותו אזור.

3. הנאשם הואשם בכתב התובענה המתוקן באישומים כלהלן, לפי סדר ניסוחם :

א. אישום ראשון

(1) בסמוך לתחילת שנת הלימודים התשנ"ט הנאשם ערך יחד עם אחר הסכם שכירות מזויף לגבי הדירה ברח' אברהם אבינו בבאר שבע, שהכיל בתוכו את פרטי המשכיר מר קוטלר וכן פרטים על גובה דמי השכירות ותקופת השכירות (1.9.98–1.9.99) מצג שלא תאם את המציאות בפועל, מאחר והנאשם לא התגורר בדירה זו.

(2) בתאריך 1.9.98 הגיש הנאשם למשרד החינוך טופס בקשה בצירוף החוזה המזויף, ובו הצהיר בין היתר כי הוא משלם שכר דירה בסך \$350 לחודש. על בסיס הצהרה כוזבת זו, שולם לנאשם על ידי משרד החינוך סך של 6,744 ₪ שלא כדין.

ב. אישום שני

(1) בסמוך לתחילת שנת הלימודים התשס"א ערך הנאשם (ביחד עם נאשם מס' 2 שדינו טרם נסתיים), הסכם שכירות כוזב לגבי הדירה ברח' הנשיאים 150/10 בבאר שבע שהכיל את פרטי המשכירה גב' רות פרנק וכן פרטים על גובה דמי השכירות, לגבי תקופת השכירות שבין 1.9.00 – 31.8.01.

(2) הנאשם לא התגורר בפועל בדירה זו.

ג. אישום שלישי

בתאריך 8.10.00 הנאשם הגיש למשרד החינוך טופס בקשה להשתתפות בשכר דירה בצירוף הסכם השכירות המזויף כאמור באישום השני, ובו הצהיר כי שכר הדירה הינו \$460 לחודש. עקב הצהרה זו שולם לנאשם על ידי משרד החינוך סך של 3,372 ₪.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

4. הנאשם הודה בפנינו בפרטי תובענה ובאישומיה במסגרתו של הסדר טיעון (לא מלא), שאליו הגיעו הצדדים. לנוכח הודאתו כאמור בין כתלי בית הדין, החלטנו להרשיעו בעבירות שבהן הואשם.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים ביום כ"ב באלול התשס"ה - 26.9.05.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן	גב' נורית טולידנו	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חברה	יו"ר

ו' בתשרי התשס"ו
9 באוקטובר 2005

בדח. 2005-862
בד"מ 133/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

<p>בפני :</p> <p>עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גבי נורית טולידנו מר שפיק קבלאן</p>	<p>יו"ר - חבר(ה) - חבר -</p>
<p>התובע (ת) :</p> <p>עו"ד אביתר טסלר</p>	
<p>הנאשם :</p> <p>ב"כ הנאשם :</p> <p>עו"ד סאהר מוחסן</p>	
<p>נציג המשרד :</p> <p>מר יהודה אהרון</p>	

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1962, שהועסק כמורה בבית ספר "אלריזאלי" באום אל פאחם, והנמצא בשירות המדינה מתאריך 1986, המושעה משירות המדינה מאוגוסט 2004, הורשע על ידינו ביום כ"ב באלול התשס"ה–26.9.2005 על-פי הודאתו במסגרת הסדר טיעון (לא מלא) בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו-4 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.
2. הרשעתו של הנאשם באה על רקעה של מדיניות עידוד מעבר מורים מאזור הצפון לאזור הדרום, במסגרתה הוחלט ליתן תמריץ לאותם מורים על ידי השתתפות בשכר דירה, בשיעור מרבי של 562 ₪ לחודש, למורה ששכר דירה באותו אזור עדיפות, ושאין בבעלותו דירה אחרת באותו אזור.
3. הנאשם הורשע בעבירות כאמור שבכתב התובענה המתוקן באישומים כלהלן, לפי סדר ניסוחם:

א. אישום ראשון

(1) בסמוך לתחילת שנת הלימודים התשנ"ט הנאשם ערך יחד עם אחר הסכם שכירות מזויף לגבי הדירה ברח' אברהם אבינו בבאר שבע, שהכיל בתוכו את פרטי המשכיר מר קוטלר וכן פרטים על גובה דמי השכירות ותקופת השכירות (1.9.98–1.9.99) מצג שלא תאם את המציאות בפועל, מאחר והנאשם לא התגורר בדירה זו.

(2) בתאריך 1.9.98 הגיש הנאשם למשרד החינוך טופס בקשה בצירוף החוזה המזויף, ובו הצהיר בין היתר כי הוא משלם שכר דירה בסך \$350 לחודש. על בסיס הצהרה כוזבת זו, שולם לנאשם על ידי משרד החינוך סך של 6,744 ₪ שלא כדין.

ב. אישום שני

(1) בסמוך לתחילת שנת הלימודים התשס"א ערך הנאשם (ביחד עם נאשם מס' 2 שדינו טרם נסתיים), הסכם שכירות כוזב לגבי הדירה ברח' הנשיאים 150/10 בבאר שבע שהכיל את פרטי המשכירה גב' רות פרנק וכן פרטים על גובה דמי השכירות, לגבי תקופת השכירות שבין 1.9.00 – 31.8.01.

(2) הנאשם לא התגורר בפועל בדירה זו.

ג. אישום שלישי

בתאריך 8.10.00 הנאשם הגיש למשרד החינוך טופס בקשה להשתתפות בשכר דירה בצירוף הסכם השכירות המזויף כאמור באישום השני, ובו הצהיר כי שכר הדירה הינו \$460 לחודש. עקב הצהרה זו שולם לנאשם על ידי משרד החינוך סך של 3,372 ₪.

טיעונים לכיבודו של הסדר טיעון

4. הצדדים טענו בפנינו לאור הודאתו והרשעתו כאמור של הנאשם את טיעוניהם לכיבודו של הסדר הטיעון שעל בסיס יוטלו אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה;

ב. פיטורין לאלתר;

כן סוכם, כי הנאשם ישיב לקופת המדינה את סכומי ההשתתפות בשכ"ד שקיבלם.

5. לגבי יסוד הפסילה משירות המדינה בעקבות הפיטורין, נפלה מחלוקת בין הצדדים :

א. גישת התביעה והמשרד

התביעה והמשרד סבורים, כי יש לפסול את הנאשם לפרק זמן של 18 חודשים משירות המדינה.

ב. גישת ההגנה

ההגנה סבורה, כי קיימת הצדקה להעמיד את תקופת הפסילה על פרק של שנה, ואולם מבקשת כי הנאשם יפסל רק מתפקידי הוראה לתקופה הנ"ל, על מנת שלא לפגוע בזכויות הגמלה להן יהיה זכאי בעקבות פיטוריו.

6. במהלך הדיון טענו הצדדים את טיעוניהם לעניין כיבודו של הסדר הטיעון :

א. טיעוני התביעה

(1) התובע המלומד סבור, כי יש באמצעי המשמעת המוסכמים בין הצדדים, גם כאלה שבמחלוקת, כדי לאזן בין האינטרס הציבורי שמתבטא בשמירה על תדמית השירות או על טוהר שורותיו, ובין נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, ובהמשך הטיעונים התובע פירט בפנינו את פני מעשיו של הנאשם כאיש משרד החינוך, שהגיש חוזי שכירות מזוייפים לגבי שתי הדירות, בהן לא התגורר וזכה לקבל שכ"ד שלא כדין בסכום של כ-10,116 ש"ח, כאשר יסוד של מרמה היה כרוך במעשיו.

(2) התביעה סבורה שאמצעי המשמעת המוסכמים וגם אלה שבמחלוקת, הולמים את פני פסיקתו של בית דין זה. כתימוכין לגישתו ציין התובע בפנינו את דבר פסיקתנו בבד"מ 84/04, 75/04, 169/01 (שעסק במעשי זיוף מסוג אחר), בד"מ 51/02 שנסב על זיופם של תעודות השכלה, ובנוסף הבליטה התביעה בפנינו את פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 917/99 בעניין חמזה, עש"מ 783/03 בעניין בנדקובסקי.

(3) התובע המלומד ביקש כי בית הדין יתן תוקף להסדר הטיעון ויעדיף את גישתו, לעניין משכה ואופיה של הפסילה.

ב. גישת המשרד

(1) נציג המשרד ביקשנו גם הוא לכבד את הסדר הטיעון, והצטרף לגישתה של התביעה לגבי מידתם הבולטת של אמצעי המשמעת.

(2) שמענו מפיו של נציג המשרד, כי תפקודו של הנאשם כמורה היה נאות.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסניגור המלומד ביקשנו בטיעוני לילך בנתיב המידתיות ולהעמיד את פרק הפסילה רק מתפקידי הוראה לפרק זמן של שנה, תקופת פסילה שקיים בה ביטוי גם בפסיקתנו לגבי מקרים דומים לאלה של הנאשם שבהם גם הטלנו תקופות פסילה קצרות יותר.

(2) לגבי הנסיבות האישיות שמענו, שהנאשם נשוי אב לשלושה ילדים קטנים. מפרנס יחיד לנוכח מצבה הרפואי הקשה של רעייתו, שלגביו הוגשו מסמכים. הנאשם מטפל בהוריו המבוגרים והחולים, וגם מצבו הרפואי של הנאשם אינו מן המשופרים וכי קיימת אפשרות שהנאשם יבקש לחזור בספטמבר 2006 לעולם ההוראה בתום הפסילה, לנוכח גילו הצעיר יחסית בן 43 ובשל כך ביקשה ההגנה להעמיד את תקופת פסילתו מתפקידי הוראה למשך 11 חודשים.

ד. דבר הנאשם

הנאשם הביע בפנינו דברי צער וחרטה על מעשיו.

7. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בשאלה אם יש מקום ליתן תוקף להסדר הטיעון, כפי שהושג בין הצדדים, או שמא ראוי לשנותו לחומרה או לקולא לפי אומדן שיקול דעתנו. לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם בשני מועדים כמצויין לעיל הגיש חוזי שכירות מזוייפים שלא תאמו את זיקת מגוריו בפועל בעיר באר שבע. על בסיסם של החוזים האמורים המדינה שילמה לנאשם סכומי כסף כמפורט לעיל.

(2) בית הדין רואה בחומרה את כישלוננו של הנאשם, בהתחשב ברמת ההתנהגות שנדרשת ממורה בישראל גם אם אך נתן ידו למעשי זיוף של אחרים ואנו סבורים כי הדברים נעשו ממצב של מודעות לטיב המעשה.

צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך בו, בכך שהגיש יחד עם אחרים מסמך מזויף של חוזי שכירות למח' התמריצים במחוז דרום במשרד החינוך, גוף שהאמין שיגיש חוזה כדן ולא יעשה שימוש במסמך מזויף.

ובהקשר זה ראינו לנכון להביא את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש.

(3) כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית המשפט העליון לאחרונה בעש"מ 5044/03 רות בלתי נגד נציבות שירות המדינה (ניתן ביום כ"ד בניסן התשס"ד – 18.4.04):
"אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת עמדה עקבית נחרצת היא, עבירות אלו גרמו לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן.

...

הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף.

במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד. בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור. אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח".
 (פיסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 18.4.04).

הנאשם הורשע על ידנו בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו- (4) לחוק:
"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה.

(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו".

(4) ליסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231):

**"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האיפיון של המושג "משמעת".
סיפיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה".**

(5) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

הגוף שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין :

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה :

"אכן, העבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

ולגבי טיבו של הפסול, בנסיבות בהם עובד הוראה מקבל זכות בדרך פסולה, נפסק ממש בימים אלה :

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו.

בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".
(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח מעמדו כמורה בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1) 650). ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף, שהובא בטיעוניה של התובעת לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

(6) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(4) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם זו נוגעת להתנהגות בלתי הוגנת של עובד במילוי תפקידו או בקשר איתו, יסודות עבירה אלה לא זכו לאותה בחינה שיפוטית, כפי שהדבר נעשה לגבי העבירה של התנהגות שאינה הולמת כאמור לעיל.

עם זאת, ניתן להסיק מפסיקתו של בית המשפט העליון שבו הורשעו עובדי מדינה בעבירה כאמור, כי מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו טובות הנאה שונות ממסגרת תפקידו, לעניינו הגשת בקשות לתמריץ שכ"ד שבבסיסו קיים יסוד של זיוף כאשר התמריץ ניתן כחלק ממעטפת זכויותיו של מורה שעבר לאזור הדרום, על פי מדיניות ונוהלי משרד החינוך.

(ענין בעש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, (פורסם בפ"ד לג(2), עמ' 274 – שליחת יד בקופה קטנה לרכישת שתייה וכריכים לשימוש עצמי, וכן בעש"מ 177/01 אברהם קליין נגד מדינת ישראל, פורסם בפ"ד א(3), עמ' 57 – שם שלח הנאשם את ידו בכספי הציבור כשהיה מופקד עליהם). ובעש"מ 6978/00 בעניין מוטיל ואח', ופסקי דין שאוזכרו שם, פורסם בפ"ד נד(4) בעמ' 865).

(7) בית הדין מוצא נסיבות לקולא בכך שהנאשם קיבל אחריות מלאה על מעשיו, עוד בטרם פתיחת משפט ההוכחות הודה במעשיו הפיק את הלקח מכישלונו, וחסך גם את זמנו השיפוטי של בית הדין.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840.

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמידים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:
"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
 (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת

המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה.
 כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור
 במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.
 בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס
 לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את
 התכליות האמורות של הדין המשמעתית.

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02,
 מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע
 בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל
 שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה
 בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על
 מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(6) ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית
 המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב
 בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:
 "התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע
 טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה
 לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי
 המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:
 "עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון
 כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד
 נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה
 יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."
 (עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן
 ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת
 עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין

ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי שניתן ביום 15.3.05, ועש"מ 3446/05 בענין נאיל דראושה).

מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 43, תפקד בצורה נאותה כמורה במשך פרק זמן של כ-15 שנים עד אשר הושעה מתפקידו.

(2) הנאשם נשוי ואב לשלושה ילדים, רעייתו אינה מועסקת בשל מצבה הרפואי הקשה, ובנוסף הנאשם מטפל בהוריו החולים.

(3) לתרומתו של העובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך שנים, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, וכך פסק כב' השופט חשין:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופת פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

והשאלה שלעולם עומדת בפתחו של בית הדין הינה, מהי תרומתו והשפעתו של שירות מועיל בשירות הציבורי, שעה שבאים אנו להטיל את אמצעי המשמעת, שרק באמצעותם ניתן להגשים את התכלית שגלומה בהטלתם של אלה, והיא ההגנה על השירות הציבורי והשגת יסוד ההרתעה והמניעה, ואלה כאמור נבחנים כמצויין לעיל, גם לנוכח הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם.

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, כפי שנפסק בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

בפסק דין של בית המשפט העליון, ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל. על המדוכה ישבו תשעה שופטים, בו נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם".
(שם, פסקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:
"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים".

וכן נפסק:

"אכן בית המשפט אף בית הדין למשמעת אינו קשור להסדר טיעון שנערך בין הצדדים, והוא גוזר את הדין על פי שיקול דעתו. פסיקתנו דנה רבות בשאלת היחס בין העונש שהצדדים מסכימים על גובהו בהסדר טיעון, לבין שיקול הדעת של הערכאה הגוזרת את הדין, ואין מקום להרחיב בשאלה זו בעניין שלפני; גם אם ההסדר אינו מקל, הרי לא הובהר די הצורך, הטעם, שבגינו ראה בית הדין לסטות ממנו."

(עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן בתאריך 30.12.2004).

סוף דבר

8. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר טיעון מאוזן ומידתי, אשר נותן את המשקלים הראויים לכל אחד מהרכיבים הרלבנטיים בעניין כיבודו. על כן, בית הדין נותן להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, תוקף.

9. לנוכח ההחלטה שאליה הגענו לעיל, יוטלו על הנאשם אמצעי אלה:

א. נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול בדרך בה ביקש לממש זכות, שהגיעה לו כדין על פי מדיניות התמריצים לקבלת שכ"ד באמצעות הגשת חוזים ובקשות כוזבות.

ב. פיטורים – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה.

10. בתוקף סמכותנו לפי סעיף 35 לחוק אנו מורים כי הנאשם ישיב לאוצר המדינה סך של 10,116 ₪ אשר יקוזזו מזכויות הגמלה שיגיעו לנאשם עובר לפיטוריו.

לסוגה ומשכה של הפסילה

11. בית הדין הפך ועיין בעמדות הצדדים לגבי סוגה ומשכה של הפסילה, לנוכח המחלוקת שנפלה ביניהם בנדון.

12. בסופו של עיון הגענו לכלל מסקנה בשל היותו של הנאשם בר גמלה, כי לא קיים הכרח לפסול אותו משירות המדינה – פסילה שמפקיעה בתקופת תוקפה את הזכות לקבלת קצבה (עיין בסעיף 57(1) לחוק שירות המדינה (גמלאות) (נוסח משולב) התש"ל-1970, ואכן ראינו בפסקתו של בית המשפט העליון מידה של התחשבות שלא לפגוע בזכויות ממוניות שנצברו בעמל של שנים, כאשר הנאשם בפנינו ישיב לקופת המדינה את אשר נצבר לו ממעשיו הקלוקלים.

"עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין, באשר לפסילתה של המערערת לשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי משמעת זה היא קשה, ונוכח הנסיבות המקילות של המקרה שלפנינו, דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערערת וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה".

(עש"מ 978/03 אביבה בנדקובסקי נגד נציבות שירות המדינה, ניתן בתאריך 24.4.03).

"בהתחשב בכל האמור אף שמקובלת עלי עמדתו של בית הדין בדבר פיטורי המערערת מעבודתה, הרי שבהתחשב בנסיבותיה האישיות המיוחדות, רואה אני להקל באמצעי המשמעת במידה מסויימת. לפיכך, אמצעי המשמעת של פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 4 חודשים יבוטל. וכך גם יבוטל אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה. בשני עניינים אלה רואה אני להקל על המערערת, כדי לא לפגוע בזכויותיה הכספיות עם פיטוריה." (עש"מ 10501/02 סאמיה שאהין שניתן ב-5.5.03).

ובפסק דין שניתן לאחרונה

"על אף כל האמור, ניתן גם להבין את מגמתו של בית הדין שלא ליתן מכה כלכלית אנושה למשיב ולמשפחתו ולא לפגוע בזכויותיו הממוניות אותן צבר בשנות עבודתו, וזאת מהטעמים שפורטו בגזר הדין." (עש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה)

13. בסופו של עיון בהתחשב בכך שהנאשם עשה את מעשיו הרעים בתקופה שהיה כבר מורה בעל וותק ממשי בשירות המדינה (כ-12 שנה) שלא היו חד-פעמיים, החלטנו כי הנאשם יפסל לאחר פיטוריו למלא כל תפקיד במשרד החינוך לפרק זמן של 18 חודשים מיום גזר הדין.

סוף דבר

14. לנוכח כל האמור לעיל יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת אלה :

א. נזיפה חמורה ;

ב. פיטורין לאלתר ;

ג. פסילה למילוי תפקיד – הנאשם יפסל לפרק זמן של 18 חודשים מיום גזר הדין, למלא כל תפקיד במשרד החינוך.

המלצות

15. במהלך הדיון מסר הסניגור לבית הדין, כי הנאשם התגורר בפועל בבאר שבע בדירות ששכר כדין לאחר גילוי עבירותיו. בית הדין ממליץ שזיקת המגורים וביסוסה על סמך מסמכים תבדק על ידי משרד החינוך ואם לא ימצא בה רבב תשולם לנאשם אותה ההשתתפות בשכר דירה שהייתה נהוגה באותה עת לגבי המורים הצפוניים, לגבי תקופות בהן לימד הנאשם בפועל.

16. בית הדין ממליץ שבתום תקופת פסילתו של הנאשם, משרד החינוך ישקול באהדה את קבלתו בחזרה לעולם ההוראה באזור הדרום כאמור, לאחר שיתן את הדין על מעשיו ויבין את הלקח הראוי מהם, יש מקום שהמדינה תגלה נכונות להשיבו לעולם ההוראה בתום תקופת הפסילה האמור ופרק הצינון מעולם ההוראה, מובן על פי שיקול דעתה, כפי שתמצא לנכון ואם אכן הנאשם יחליט לבקש ולשוב לשמש כמורה.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ו' בתשרי התשס"ה – 9.10.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון לגבי סוגה ומשכה של הפסילה מתפקידי הוראה מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גב' נורית טולידנו חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

בד"מ 92/04 – קיצורי דרך בלימודים אקדמאים

תמצית פסק הדין :

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשמת, מורה בכירה, לאחר משפט הוכחות, בעבירות משמעת שונות. בכך שהגישה במסגרת לימודיה לתואר ראשון בשלוחת אוניברסיטת לטביה 15 עבודות וכן עבודת גמר שלא מפרי רוחה.

לאחר שהורשעה בדינה, **התביעה** ביקשה להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה משרות המדינה למשך 3 שנים.

המשרד : הציג את ההמלצות החמות שנתנו הממונים על הנאשמת והצטרף לאמצעי המשמעת להם עתרה התביעה.

ההגנה : ביקשה מביה"ד שלא למצות את הדין עם הנאשמת שהולכה שולל בתמימותה. לנאשמת ותק בהוראה בן 22 שנים ללא רבב, והיא ניחנה במסירות ומקצועיות גבוהה.

הנאשמת : העידה על עצמה כאישה ישרה וצנועה שנקלעה שלא בטובתה לפרשיה מבזה שגרמה לה בושה ועוגמת נפש. הנאשמת אם ל-4 ילדים והינה מפרנסת יחידה. הנאשמת ביקשה לראות במעשיה מעידה חד-פעמית.

ביה"ד שקל את מכלול הנסיבות הדרושות לעניין והחליט כי ישום ראוי של הנחיות ביהמ"ש העליון לשם השגת מטרת הענישה המשמעתית אינו מחייב במקרה זה פיטורין, וכי למורה במעמד ובמוניטין כפי שהשתקפו בהמלצות שהוצגו בפני ביה"ד ההרשעה עצמה הינה צעד מרתיע ומונע. ביה"ד החליט להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של :

א. **נזיפה חמורה**

ב. **הפקעת משכורות קובעות** – שתנוכה ב-12 תשלומים שווים ורצופים.

ג. **הורדה בדרגה אחת** - למשך שנה וחצי.

ניתן ביום י"ב בכסלו תשס"ו, 13.12.05.

ההרכב:

עו"ד צפורה פיגנבוים - יו"ר

גב' חנה שמש - חברה

מר חסון סודקי - חבר

כ"ו באב התשס"ה
31 באוגוסט 2005

בדח. 2005-704
בד"מ 92/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד צפורה פיגנבויס	- יו"ר
	גב' חנה שמש	- חבר(ה)
	מר חסון סודקי	- חבר
התובע (ת) :	עו"ד אביתר טסלר	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד עמית סופר	
נציג המשרד :	מר יהודה אהרון	

הכרעת - דין

1. הנאשמת, מורה במקצועה ילידת שנת 1961, מועסקת במשרד החינוך בתפקיד מורה בבית הספר בריחניה בדרגת מורה בכיר. את עבודתה בשירות המדינה החלה בשנת 1983 ולה ותק של 21 שנים בהוראה.
2. בכתב התובענה היא מואשמת לפי הסעיפים 17(1) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), תשכ"ג-1963 בכך שבידיעתה הוגשו בשמה 15 עבודות וכן עבודת גמר אותן נדרשה להגיש לצורך קבלת תואר ראשון (B.A.) לשלוחה מטעם אוניברסיטת לטביה בה היתה רשומה ללימודים כחלק מקבוצת סטודנטים שלמדו בגוש חלב, כל זאת באופן הנחזה להיות כאילו הנאשמת היא שהכינה את העבודות למרות שלא הכינה אותן כלל. במעשים אלו, נטען בכתב התובענה, הציגה הנאשמת מצג כוזב לפיו מדובר בעבודות מקוריות שהוכנו על ידה זאת ביודעה כי הדבר אינו נכון וכי העבודות הוכנו על ידי אחר, הכל בכוונה לקבל במירמה את התואר הראשון. לבסוף ביום 20.11.2001 היא קיבלה תואר ראשון בחינוך לאוניברסיטת לטביה וזאת מבלי שהמטלות האקדמיות נעשו על ידה.

3. בהתנהגותה זו, נטען בכתב התובענה, פגעה הנאשמת במשמעת בשירות המדינה, התנהגה התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה, ושעלולה לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה.

4. הנאשמת כפרה באישומי התובענה.

5. כרקע לעובדות נשוא התובענה, רקע שאינו שנוי במחלוקת הגם שלדעתנו איננו רלבנטי, ייאמר כי מלכתחילה נרשמה הנאשמת ללימודים במסגרת שלוחת אוניברסיטת ברלינגטון באמצעות חברת 'מודוס'; במועד מאוחר יותר היא הועברה – ביחד עם נרשמים נוספים – ללמוד בשלוחת אוניברסיטת לטביה, אף זאת באמצעות חברת 'מודוס', שם קיבלה את התואר האקדמי.

6. השאלה אודותיה הביאו הצדדים ראיות ולגביה שומה עלינו להכריע היא אם הנאשמת אכן ידעה כי הוגשו לאוניברסיטה בשמה עבודות שנחזו להיות שלה הגם שהוכנו על ידי אחר, הכל בכוונה לקבל במירמה את התואר הראשון.

7. ראיות התביעה והערכתנו לגבי כל אחת מהן-

א. מטעם התביעה העידו בפנינו שני אנשי משטרה שחקרו את הנאשמת ועד נוסף, המנחה של הנאשמת בלימודיה, וגבו מהם הודעות. כמו כן העידה מורה שלמדה אף היא במסלול כמו זה שעברה הנאשמת, והמנחה שנחקר במשטרה כאמור. להלן נתייחס לעדותו של כל אחד מהם על פי סדר כרונולוגי של גבית ההודעות.

ב. העד מרואן מסאלחה - שתי הודעות שניגבו ממנו במשטרה הוגשו באמצעותו כראיות: ת/4 שנגבתה ביום 17.3.02 החל משעה 10.00 ו-2/נ שנגבתה באותו היום החל משנה 14.15. אין אלו ההודעות היחידות שניגבו ממנו, כפי שעולה מהפתיח ל-4/ת; אלו שתי ההודעות שהוגשו כראיות. לאורך כל ההודעה ת/4 מאשר העד כי הגיש לאוניברסיטת לטביה באמצעות חברת 'מודוס' עבודות בשם סטודנטים שהיו רשומים בכיתות הלימוד שלו ועבורם, בידיעתם, כדי לעזור להם להשלים תואר. באוניברסיטה זו היתה חובה להגיש 7 עבודות בעברית על פני 10-12 עמ' כל אחת, 2 מטלות לכל קורס, תיזה מחקרית בעברית ובאנגלית ולעבור בחינת הגנה עליה – עמ' 3 שורות 22-26. הוא הגיש עבודות מתורגמות לאנגלית, לא עבודות שהוכנו על ידי אותם הסטודנטים, וגבה עבורן כסף. העד אישר בהודעה כי הסטודנטים ידעו על כך שהוא מגיש בשמם ועבורם עבודות שכן הם אלו שפנו אליו בהיותו המרצה והמנחה שלהם. את תופעת הגשת העבודות בשם הסטודנטים מתרץ העד בכך שבשלוחת לטביה נדרשו מטלות גבוהות יותר מאלו של שלוחת ברלינגטון אליה נרשמו הסטודנטים מלכתחילה, הדבר עורר את כעסם של הסטודנטים, ואזי הוא הודיע להם ש"אני מוכן מי שצריך לעזור לו בדרך של הגשת עבודות במקומו". ובהמשך מסביר העד – "תלמידים שהיו רשומים בגוש חלב (ובכללם הנאשמת-צ.פ.) וסכנין, אחרי שגמרו

את שנת הלימודים והגישו מטלות התברר שצריך להגיש עוד מטלות שלא ביקשנו מהם קודם, זה בעקבות שינוי התוכנית ולכן הכנתי עבורם את האנגלית...לא תרגמתי מה שהם עשו כי הם לא עשו... כך שהגשתי עבורם ובמקומם את המטלות החסרות... מדובר בכל תלמידי גוש חלב...". באופן מפורש נכתב בהודעה מפי העד כי "...הם (הסטודנטים-צ.פ.) טענו שקיבלו ממני אישור שהגישו הכל ולא מוכנים עכשיו לעשות עוד דברים, אז לא היתה לי ברירה אחרת אלא להגיש בשבילם...מדובר בכל תלמידי גוש חלב וסכנין" (עמ' 5 שורות 11-13). בהמשך דבריו באותה הודעה "...הם (הסטודנטים -צ.פ.) אמרו במפורש שלא מוכנים להגיש יותר עבודות...אמרתי להם שאפתור את הבעיה ומה שחסר הגשתי בשבילם. אני חושב שזה ברור שהם הבינו שהגשתי במקומם". לשאלת החוקרת אם ברור לו שבעצם הגיש עבודות בשם של התלמידים כדי שיקבלו תואר מבלי שהם עשו דבר להשיגו השיב כי בזמן אמת חשב שזו עזרה, ורק במהלך החקירה הבין שאין זה כך. אמירה זו מחזקת את העובדות העיקריות בהודעתו לפיהן הגיש עבור הסטודנטים, בידיעתם, עבודות שלא הם הכינו, לשם קבלת תואר. ב-2/נ שנגבתה מהעד בצהרי אותו היום הוא נדרש להתמקד בעבודות שהגיש עבור סטודנטית בשם נסור סלואנה כדי שזו תקבל תואר והוא מודה כי עשה כן.

העד העיד בפנינו. במסגרת העדות הראשית הסביר כי שימש רכז, מנחה ומרצה, אולם במסגרת עבודתו בכתה של גוש חלב, עמה נמנית הנאשמת, שימש כמרצה בלבד. בניגוד להודעה ת/4 העיד העד כי הסטודנטים קיבלו בהבנה את הדרישות המוגברות לקבלת תואר באוני' לטביה (עמ' 9 שורות 16-17, 21 לפרו'). לדבריו הוא הסביר לסטודנטים שבשלוחת לטביה יש להגיש פרויקט ולעבור הגנה עליו. הוא כפר בכך שהסטודנטים ביקשו ממנו לעשות עבורם עבודות או כי בפועל הגיש עבורם עבודות, ואף עמד על גירסה זו. העד כפר בעובדה כאילו אמר בהודעתו במשטרה כי הודיע לסטודנטים שיעזור להם בדרך של הגשת עבודה. לביסוס גירסתו לפיה לא סביר שיגיש עבודות בשם הסטודנטים אמר העד כי "...אם יש דמיון בין שתי עבודות, משעים את שני התלמידים וכל אחד משלם קנס. המסקנה לדעתי היא שאני לא הכנתי עבודות לתלמידים", ולא היא; הנאשמת נדרשה לשלם פעמיים קנס בשל העתקות. העד גם התעקש בעדותו כי לא הגיש עבודות בשם תלמידים. את הסתירה בעדותו זו לעומת דבריו החוזרים ונשנים ב-4/ת מתרץ העד בעיתוי גבית ההודעה "...אני לא זוכר מתי זה היה, לפני שהייתי עד מדינה או אחרי שביטלו את האפשרות הזו בפני... לא זוכר איך אמרתי דברים כאלה... וגם למה אמרתי את זה לא יודע...". מתבקש שייאמר כבר כאן: וכי עיתוי גבית ההודעה צריך היה להשליך על אמירת אמת מצד העד?

העד גם נחקר חקירה נגדית על ידי ב"כ הנאשמת בה הסביר כי עבודות היו אמורות להיות מוגשות ברגיל על ידי הסטודנטים למנחה הקבוצה ולא לו, ששימש בה מרצה. אמירה זו אינה עולה בקנה אחד עם 1/נ שנושא רק את חתימותיו של העד כמי שקבל

מידי הנאשמת את 4 העבודות שלטענתה היא הגישה. ממוצג זה עולה כי אף לא עבודה אחת לא הוגשה על ידי הנאשמת למנחה. עוד בעדותו הסביר העד כי מכסת העבודות שהיה על כל תלמיד להגיש נקבעה על ידי שלוחת האוניברסיטה ביחס לכמות הנקודות שצבר מלימודים במסגרות קודמות שהוכרו על ידי האוניברסיטה. ובכל זאת, תוך שנדרש להתייחס לאמירה זו אמר העד כי לא היתה בעיה של התאמת מכסת העבודות לכל תלמיד היות ו"לרוב התוכנית היתה מתאימה לכל התלמידים כי הם הגישו יותר ממה שהיו צריכים"... אשר לדרישות האוניברסיטה העיד העד, בניגוד להודעה ת/4 כי היה צורך ב-3 עד 4 מטלות בעברית. הוא כפר בגירסתו במטרה כאילו בקש מהמתרגם לעשות עבודות. לשאלת עורך הדין העד לא זכר כי עבודות של סטודנטים נפסלו על רקע העתקות וכן לא זכר כי הוא נדרש על ידי תלמידים להשיב את שכר הלימוד ששילמו.

ג. **העד רב פקד דוד בר** – גבה מהנאשמת הודעה ביום 18.3.02, בעת שדרגתו היתה פקד. במהלך גבית ההודעה הוא הציג בפני הנאשמת קלסר עם 15 עבודות שנמצאו בחברת 'מודוס' המתחזות להיות שלה; הנאשמת הודתה כי לא היא הכינה ולא היא הגישה את העבודות הללו, אולם טענה כי אינה יודעת אודותן ואודות מי שהכין. היא מנגד מסרה לעד 4 עבודות לרבות טיוטות אותן היא הכינה והגישה לאוניברסיטה. באמצעות העד הוגשו כמוצגים: הודעת הנאשמת – ת/2, קלסר המכיל 15 עבודות שנמצאו בחברת מודוס, שאינן מוכרות לנאשמת וכן 4 עבודות נוספות אותן זיהתה הנאשמת כעבודות שהוכנו על ידה – ת/5. בחקירתו הנגדית לא זכר העד את נסיבות גבית העדות. סבירות ההודעה תיבחן מתוך תוכנה ועל רקע מכלול העדויות שהובאו בפניו. לתוכנו של מוצג ת/2 נידרש בשלב ניתוח עדות הנאשמת.

ד. **העד שוטר לירן וקסנברג** – גבה מהנאשמת הודעה ביום 14.7.02 שהוגשה כמוצג ת/1. העד נחקר בחקירה נגדית על נסיבות גבית ההודעה. במידה שהתשובות לא מתייחסות ישירות לשאלות או מרחיבות מעבר לשאלות שהופנו אל הנחקרת, נימק זאת העד בעובדה שאלו היו דברי הנחקרת. לתוכנו של מוצג ת/1 נידרש בשלב פריסת עדות הנאשמת.

ה. **העדה שאדיה אבזאח** – עדותה היתה קצרה, דלת עובדות רלבנטיות להליך זה ולא חיונית.

ו. **מוצג ת/5** – קלסר המכיל 15 עבודות הנחזות כאילו הוגשו על ידי הנאשמת ונמצאו במשרדי חברת 'מודוס', אף לא אחת מהן לא זוהתה על ידי הנאשמת כעבודה שהוגשה על ידה. לקלסר צורפו 4 עבודות שנמסרו למטרה על ידי הנאשמת במהלך חקירתה, עליהן גם קיבלה ציונים.

ז. **מוצג ת/3** - דף נתונים אישיים אודות הנאשמת שרוכזו על ידי חברת מודום. ראויים להתייחסות הרישומים הבאים: ב-12.7.00 השעיה בגלל העתקה, ב-26.11.00 שולמו על ידי הנאשמת \$320 דמי רישום מחדש, רישום מחדש ביום 14.3.01, ב-27.04.01 נתפסה בהעתקה שניה, ב-20.11.01 שילמה הנאשמת קנס, אפשר בשל ההעתקה השניה, ב-20.11.01 נמסרה התעודה לבעלה כנגד יפוי כח שלה.

ח. **הערכתנו את ראיות התביעה -**

עדות השוטרים - לא מצאנו פגם ראייתי כלשהו בעדויות השוטרים. סביר לחלוטין שלא יזכרו את גבית ההודעות המסוימות שהוגשו במהלך המשפט, אירועים שקרו כשלוש שנים לפני שהעידו. הם נחקרו בחקירה נגדית ולא התרשמנו כי היתה מגמה כלשהי מצידם 'להשיג תוצאה' כדברי ב"כ הנאשמת בסיכומיו. יתרה מזאת, אף לא אחד מהעדים שנחקרו במשטרה, לא הנאשמת ולא העד מרואן מסאלחה, לא טענו כי תשובות מסוימות שנתנו לא נרשמו בהודעות או כי נרשמו בהודעות דברים שהם לא אמרו. העד מסאלחה, כשנדרש להתייחס לסתירות בין הודעתו במשטרה לבין עדותו בפנינו, העריך כי לא סביר שאמר דברים אלו או אחרים, אך לא שלל את האפשרות שהדברים אכן נאמרו על ידו. גם הנאשמת, עם כל הביקורת שלה לבוטות שהופגנה כלפיה במהלך החקירה, אינה מעידה כי נרשמו דברים שלא אמרה או כי לא נרשמו דברים נוספים שאמרה.

הערכת עדותו של מרואן מסאלחה - התרשמנו מעדותו בפנינו שהיא הפכפכה, לא עקבית, מגמתית, מתחמקת, מכילה סתירות פנימיות בלתי הגיוניות ונועדה לשמור על האינטרסים האישיים שלו. הסתירות בדבריו אינן מקבלות מפיו הסברים מניחים את הדעת, ואין לחשוד בו כמי שאינו מבין את הכתוב או את הנאמר, שכן העד הוא בוגר תואר שני מאוניברסיטת ירושלים. לעומת זאת ההודעה שמסר במשטרה מפורטת, עקבית, העובדות בה מתיישבות זו עם זו, הגירסה שם חוזרת על עצמה לאורך כל ההודעה, והעובדה שההודעה שם ארוכה מאפשרת להתרשם מעקביות האמירות בה. ראינו להעדיף את הודעתו במשטרה על העובדות המובאות בה. לפיכך ראינו לאמץ את דבריו כפי שנרשמו ב-4/ת ולקבוע אותם כעובדות.

מוצג ת/3 - רשימה כרונולוגית של חברת מודום המבססת את הערכתנו לגבי עדות הנאשמת, כפי שנתייחס בשלב ניתוח עדותה.

הודעת הנאשמת במשטרה - תיבחן לאור מכלול הראיות מטעם ההגנה.

8. **ראיות ההגנה** - מטעם ההגנה העידה הנאשמת ובאמצעותה הוגש מוצג נ/1 המהווה גיליון הגשת העבודות על ידה. הגיליון משקף הגשת 2 עבודות ו-2 מטלות ולא 4 עבודות כפי שהתעקשה לטעון.

א. **הודעות הנאשמת במשטרה** – מהנאשמת נגבו במשטרה שתי הודעות, האחת ביום 18.3.02 שהוגשה כמוצג ת/2, והאחרת ביום 14.7.02 שהוגשה כמוצג ת/1. בהודעה הראשונה נדרשה הנאשמת להתייחס ל-ת/5 מקבץ של 15 עבודות הנחזות להיות שלה ונמצאו בספרית חברת מודום. הנאשמת אישרה כי אף לא אחת מהעבודות אינה שלה, וכי היא הגישה רק 4 עבודות אותן הכינה ועליהן קיבלה ציונים. את העבודות הללו מסרה כולל הטיוטה שלהן לחוקר והן תויקו גם כן ב-ת/5. היא התעקשה כי אינה יודעת מי הגיש את העבודות האחרות וטענה לאחריותו של מרואן מסאלחה שהיה המרצה והאחראי ללימודים מבחינתה. בהודעה מדווחת הנאשמת כי הסטודנטים נדרשו לעשות הגנה והם התנגדו לכך, ולפיכך "פנינו למרואן והוא אמר שיטפל בנושא של העבודות ולא יודעת מה הוא עשה" אבל "...את העבודות גמר בנושא 'שינויים במשפחה עקב הולדת ילד חריג' מרואן הביא לי יחד עם תרגום באנגלית ועל זה עשיתי הגנה". לשאלת החוקר אם הגישה את התואר שקיבלה למשרד החינוך השיבה כי "...קבלתי את התואר לפני כחודשיים שלושה ועדיין לא הגשתי...". בהודעתה השניה – ת/1 – שבה הנאשמת ואישרה כי הגישה רק 4 עבודות. עוד בהודעתה היא יודעה על ידי מודום כי לאור טענת העתקות שהועלתה נגדה צריך להתחיל מחדש וכן לשלם קנס, אותו שילמה. לשאלת החוקר אישרה הנאשמת כי את הפרויקט לא הכינה, ובהתייחס לצורך להגיש פרויקט והגנה "...אמרתי לאחרים להכין לי". בשולי עמ' 1 להודעה זו אומרת הנאשמת במפורש כי "...חלק העתקתי". כמו כן טענה הנאשמת כי לא ביקשה ממרואן מסאלחה להכין לה את הפרויקט אלא הוא הבטיח שיטפל בבעיה שנוצרה, 'הבאלאגן' בלשונה. ואולם בסיום החקירה בתשובה לשאלה אם בפרויקט לא עשתה כלום ועשו לה אותו מהתחלה ועד הסוף השיבה "את הפרויקט כן".

ב. **העדות הראשית של הנאשמת** - בעדות הראשית העידה הנאשמת כי הגישה את העבודות למרצה, הוא העד מרואן מסאלחה, ולא – כפי שהוא טען – למנחה הקורס. עדות זו של הנאשמת נתמכת גם ב-נ/1 עליו חתום העד מסאלחה כמי שקבל לידי את עבודותיה. לדבריה בעדות הוא מעולם לא הציע להכין עבורה עבודות אוניברסיטאיות. על פי עדותה אזי מלבד 4 העבודות המוצאות ביטוי ב-ת/5, אותן לרבות הטיוטה מסרה היא למשטרה במהלך חקירתה שם, הכינה עוד תרגילים ועבודות קטנות שלא נועדו להגשה. העדה הודתה כי לא הכינה עבודת גמר, פרויקט, שכן לא ידעה על הצורך בכך, אלא נבחנה כהגנה על חומר שנמסר לה על ידי העד מסאלחה. ההסבר שנותנת הנאשמת לתשלום הקנס הראשון (שולי עמ' 20 לפרו'): "בדקתי את העבודות שלי וראיתי שרק עבודה אחת היתה שלי ושאר העבודות שהאשימו אותי בהעתקה לא היו שלי...מצאתי שרק עבודה אחת מאלה הרשומות שם הוכנה על ידי והעבודות האחרות לא הכרתי אותן" על התמיהות הלכאורה

נכונות של הנאשמת היא קיבלה לפי עדותה תשובות מהמרצה מסאלחה שהניחו את דעתה: "הוא אמר אל תדאגי קרתה טעות שהמתרגם התבלבל בשמות והחליף את השם שלי עם מישו אחר...אין לי ברירה אלא לשלם את הקנס". ואז מגיעות נסיבות תשלום הקנס השני בעטייה של העתקת עבודות נוספת. תשלום זה בוצע, לדברי הנאשמת, על ידי בעלה לא בידיעתה ולא על דעתה. בעלה הוא גם זה שקבל לידי מחברת מודום את תעודת הגמר בשל לחץ חברתי בו, לדבריה, היה נתון. לאור נסיבות קבלת התואר היא לא גילתה בתעודה ענין, אפילו לא טרחה לבדוק את הציונים שקיבלה ובחרה להתעלם ממנו. אשר לנסיבות גבית העדות ממנה טענה העדה כי החוקר צעק ואיים עליה וכן לא איפשר לה לקרוא את עדותה בטרם חתמה בשוליה. יחד עם זאת, כפי שכבר רשמנו למעלה, בעדותה בפנינו לא טענה הנאשמת כי אמירה כזו או אחרת שנרשמה מפיה אינה נכונה או כי אמרה דברים שכלל לא נרשמו.

ג. **עדות הנאשמת בחקירה נגדית** – זו העידה כי כלל אינה יודעת את הציונים שקיבלה על העבודות שהגישה. לשם בירורים אודות הלימודים, בעקר לאחר טענת ההעתיקות נגדה, היתה הולכת וכן מטלפנת למשרדי חברת מודום. לדבריה רק כשנטען נגדה בשנית כי העתיקה הבינה "שמשו לא בסדר". עוד בחקירתה הנגדית נתנה הנאשמת הסבר להודעתה במשטרה לפיה חלק מהעבודות העתיקה, והעידה: "...כשאמרתי במשטרה... התכוונתי כאשר יש העתקה זה בסדר אם משעים. התכוונתי אם יש העתקה הם צודקים שצריך לשלם קנס אבל אני לא העתקתי...כנראה הכוונה שלי היתה לעבודות האחרות שיש בקלסר אבל אני לא העתקתי". לדבריה היא עשתה מבחן הגנה על חומר שנתן לה המרצה, לא הגנה על עבודת גמר. היא עצמה לא הגישה עבודת גמר לאוניברסיטה. העדה לא זיהתה את העבודה עליה נבחנה כהגנה מתוך ת/5, לדבריה מהטעם שאינה שולטת בשפה האנגלית ואילו אותה העבודה כתובה באנגלית, אך לאחר שהנושא תורגם לה לשפה העברית הודתה כי זה הנושא עליו נבחנה. לדבריה רק במשטרה הסתבר לה שנבחנה על עבודת גמר שלא היא הכינה. כשנדרשה להתייחס למירוק עבירת ההעתיקה על דרך של תשלום קנס השיבה הנאשמת כי חשבה שזה הנוהל במודום, שעל כל העתקה משלמים קנס. מתוך הנושאים עליהם קיבלה ציונים, רשימה המופיעה ב-ת/5 לא זכרה הנאשמת אם למדה מבוא למדעי הרוח, אישרה כי אנגלית לא למדה כלל. בציונים לדבריה לא גילתה כלל ענין, כשם שלא גילתה ענין בתעודת התואר. חרף זאת את התעודה לא החזירה לאוניברסיטה כמו גם לא לחברת מודום. בתשובה לשאלת ב"כ המאשימה כיצד לא פעלה למול 4 זרקורי אזהרה שהיבהבו בדרכה השיבה שרק לקראת סוף הלימודים גילתה את הדברים האלה וביקשה מהמרצה שיחזיר לה את הכסף אבל לא היה עם מי לדבר. משנתבקשה להתייחס לאמירתה במשטרה לפיה מרואן אמר שידאג להם לעבודות...וגו' היא הסבירה "אולי אני מתכוונת פה...והכוונה שמרואן יטפל בענין הזה אם העבודות שלי מועתקות או לא. לא התכוונתי שמרואן ידאג לנו לעבודות במקום שאנחנו נכין".

ד. **הערכת גירסת הנאשמת** - האמנם סביר שהנאשמת קיבלה בהכנעה את חובתה לשלם קנס, שאינו אלא על פי ת/3 השעיה מהלימודים ותשלום דמי רישום מחדש בסכום לא מבוטל, ותשלום קנס נוסף בסכום גבוה יותר מקודמו, וסה"כ קנסות בסכום מצטבר של \$830 מקום שלדעתה לא העתיקה או לא הוגשה בשמה עבודה מועתקת? ויתרה מכך, אם מצאה הנאשמת בתיק שלה במודום עבודות שנושאות את שמה, האם לא התחייבה בדיקתה את פשר הדבר למיכסת העבודות שהיה צורך להגיש, מיכסה אודותיה מסר לסטודנטים המרצה/העד מסאלחה? שכן לולי היה צורך להגישן ודי היה ב-4 אלו שהיא הכינה על שום מה לא ביקשה כי יתעלמו מאלו שאפשר כי בטעות השתרבבו לתיקה? לא סבירה בעינינו גם ההתעלמות של הנאשמת, שהיא בוגרת מוסדות חינוך על תיכוניים ומן הסתם מנסיונה מצויה במטלות מקובלות בהם, מהשאלה איך נפתרה בעית המשימות הנוספות שהטילה עליה אוני' לטביה. שום התעניינות? אף לא בדיקה שטחית חוזרת אצל המרצה או אצל מודום לשאלה אם הוסר 'רוע הגזירה' של המטלות הנוספות ולא יהווה עוד מכשול מפני קבלת תואר בו הנאשמת חפצה? אין זאת אלא שהנאשמת ידעה כיצד בעית המטלות אמורה להיפתר ולכן גם לא התעניינה במה שנתבקש מהנסיבות שתתעניין, היינו כי הוגשו בשמה עבודות וקיבלה את דין ההשעיה והחובה לשלם קנס מתוך הכרה והבנה. איננו מקבלים את התמונה שבקשה הנאשמת להציג בעדותה, ובעקבותיה בא כוחה בסיכומיו, כאילו בתמימותה הולכה שולל וכי המרצה מרואן מסאלחה היה עבורה הכתובת בלתי אין לצרכי לימודיה. נהפוך הוא; דווקא הנאשמת תארה את הפניות החוזרות ונישנות שלה ושל בעלה למשרדי חברת מודום בשלב הצורך לקבל תואר עד כדי קבלת מכתבים בהם היא נדרשה לחדול מפניות אליהם. הנאשמת התעקשה שהיא לא העתיקה. אפשר שזה נכון אלא שלא זה האישום העומד נגדה אלא האישום של הגשה בשמה של עבודות שלא הוכנו על ידה, בידיעתה. הנאשמת טענה כי רק במשטרה התחוויר לה כי היה עליה להגיש עבודת גמר, פרוייקט, ועליה לעשות הגנה. בהודעתה שם לא באה לידי ביטוי שום תמיהה של מי שמגלה רק אז את הצורך להכין עבודת גמר. תגובה ספונטאנית היתה מביאה את הנאשמת שם להגיב בפליאה או במחאה על צורך זה, או להביע תובנה כי התואר שבידה 'ריק מותכן'. או גירסת הנאשמת כאילו דרשה בחזרה את שכר הלימוד אינה עולה בקנה אחד עם התנהגותה שלה, ששילמה גם את הקנס בגין ההעתקה השניה, בסכום העולה על הקנס הראשון, ובלבד שתקבל את התואר. ובכלל, והבענו את התמיהה במהלך עדותה, הכיצד ממרק תשלום קנס העתקה של עבודות. ואפילו כך, האם לא התחייב מצד הנאשמת שתגיש במקומן, בנוסף לתשלום הקנס, עבודות חדשות פרי יצירתה אם היה צורך במיכסת העבודות הזו? אפילו לא ידעה הנאשמת בתחילה כי הוגשו בשמה ועבורה עבודות, ואנו בדעה כי אין זה כך, אזי ומשנדרשה לשלם קנס שני כבר היתה במצב של ידיעה ובכל זאת לא הגישה עבודות חלופיות למועתקות אלא אך שילמה את הקנס שהיה גבוה עוד יותר מהראשון. אין זאת כי ידעה מה עלה בגורל הדרישה, ידיעה שמתבטאת בהודעתה במשטרה באופן שאינו משתמע לשתי פנים כי עשו

לה את הפרויקט. בעדותה שמענו כי הגם שקיבלה, באמצעות בעלה, את התעודה היא לא עשתה בה שימוש שכן חשה עימה שלא בנוח. לעומת זאת בעת שנחקרה במשטרה עמדתה לעשות שימוש בתואר היתה נחרצת. היא הודיעה כי טרם עשתה שימוש בתעודה מהטעם שקיבלה אותה זמן קצר קודם לכן. מכלול התמיהות שמעלה עדותה בפנינו מבסס את התרשמותנו כי הנאשמת הציגה היתממות מלאכותית ולא אמינה וזאת לעומת הגירסה העקבית של במשטרה לפיה אכן כלשונה "...אמרתי לאחרים להכין לי".

9. בסיכומיהם ביקש כל אחד מהצדדים לבסס את עמדת מרשהו תוך שהוא מוצא ליקויים כאלו ואחרים בראיות משנהו. את עמדות הצדדים שזרנו בניתוח הראיות וכן בהערכתנו לגביהן, ולא ראינו לחזור עליהן.

10. הוכחת עובדות התובענה – מסקנתנו לגבי הראיות שהונחו בפנינו היא כי עובדות התובענה הוכחו כדבעי, וכי הנאשמת ידעה גם ידעה, כבר משלב שנדרשה להגיש עבודות נוספות על ה- 4 שכבר הגישה, וסירבה, כי תוגשנה בשמה ועבורה עבודות שלא היא תכין שהן תנאי לקבלת התואר. היא כלל לא גילתה ענין אם האוניברסיטה נסוגה מהדרישות הנוספות על אלו שהיו בשלוחת ברלינגטון, שכן ידעה שהדרישות המוגברות תמולאנה, אם כי לא על ידיה. אי אפשר אחרת להבין את חוסר ההתעניינות שלה בגורל הדרישות שהסעירו את הסטודנטים. רק על רקע זה ניתן להבין את נכונותה לשלם קנס, שכאמור לא היה אלא דמי רישום מחדש, לנוכח תלונה בגין העתקה שהופנתה אליה שעבודות הוכנו והוגשו בשמה על ידי אחר, הציגה מצג כוזב לפיו מדובר בעבודות מקוריות שלה, הכל בכוונה לקבל במירמה את התואר הראשון. לאור מסקנות אלו אין להערכתנו חולק על כך שהוכחו סעיפי האישום בתובענה. התנהגות כמו זו שהפגינה הנאשמת מהווה פגיעה מובהקת במשמעת בשירות המדינה, זה דפוס התנהגות שאינו הולם עובד מדינה ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, לא כל שכן כאשר מדובר במורה שאמור לחנך את תלמידיו על ברכי טוהר מידות, יושר והתרחקות מהשגת מטרות במירמה.

11. אנו מרשיעים אפוא את הנאשמת בעבירות לפי סעיפים 17(1) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת).

12. אנו קובעים ישיבה לשם שמיעת ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת לגבי העבירות בהן הורשעה הנאשמת ליום 28.9.05 שעה 10.00.

13. הכרעת הדין ניתנה ביום כ"ו באב התשס"ה – 31.8.2005, שלא בנוכחות הצדדים להם תשלח באחת מדרכי המסירה המקובלות.

י"ב בכסלו התשס"ו
13 בדצמבר 2005

בדח. 2005-869
בד"מ 92/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד צפורה פיגנבויס	- יו"ר
	גב' חנה שמש	- חבר(ה)
	מר חסון סודקי	- חבר
התובע (ת) :	עו"ד אביתר טסלר	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד עמית סופר	
נציג המשרד :	מר יהודה אהרון	

גזר - דין

רקע

1. בהכרעת הדין מיום 31.8.2005 הורשעה הנאשמת בעבירות לפי סעיפים 17(1) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), שזו הוראתם :

17(1): "עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה"
17(3): "התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד המדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה".

2. אין ספק שהעבירות בהן הורשעה הנאשמת שנוסבותיהן תוארו בהכרעת הדין אינן הולמות ואינן ראויות לעובד מדינה, וזאת בלשון המעטה, לא כל שכן כשהן נעברות על ידי מורה בכירה מסוגה וברמתה של הנאשמת, דווקא לנוכח ההמלצות החמות והמחמיאות שקיבלה מהממונים עליה, אליהם נידרש עוד בהמשך. התנהגותה של הנאשמת אכן, כדברי ב"כ התובע, מהווה פגיעה מובהקת במשמעת ובשמו הטוב של שירות המדינה.

3. על פי כתב התובענה התובעת היא ילידת שנת 1961, תושבת הכפר ריחניה, ומועסקת במשרד החינוך בתפקיד מורה; דרגתה בהוראה – מורה בכירה. את עבודתה בשירות המדינה החלה הנאשמת בשנת 1983 ולה ותק בהוראה של 21 שנים.

טיעוני הצדדים לאמצעי המשמעת

4. ב"כ התובעת ונציג המשרד

א. ביקש להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:

– נזיפה חמורה;

– פיטורין לאלתר;

– פסילה משירות המדינה למשך 3 שנים.

ב. את הערכת המשמעות של סטיית הנאשמת מדפוסי ההתנהגות המצופים מאיש חינוך הוא משתית על הפסיקה שהגישה את המסר החינוכי השלילי שמעביר לתלמידיו מורה שסרח, וזאת במקום חובתו ליתן דוגמא אישית של התנהגות ישרה ואמינה בהיותו מחנכם והסמן הימני לעיצוב דפוסי ההתנהגות שלהם בעתיד. ב"כ התובעת היפנה לתקדימים הבאים בהם נדון היקף האחריות של מורה לשמירה על ערכיו והתנהגותו של הדור הבא:

(1) עש"מ 978/03 שם נגזרו על גננת שקיבלה משך כל שנות עבודתה, כ-20 שנה, משכורת של גננת מוסמכת למרות שלא היתה כזו על פי הכשרתה המקצועית, וזאת בהסתמך על מסמך מזויף שהגישה בעת שהחלה עבודתה כגננת. היא הורשעה בהליך פלילי, ובגזר הדין המשמעתי הסופי הורשעה בעבירות לפי סעיפים 17(3), (4) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת). נגזרו עליה נזיפה חמורה, פיטורין משירות המדינה והעברה מתפקידי הוראה למשך 5 שנים.

(2) עש"מ 689/05 שם הורשע הנאשם בבית הדין המשמעתי בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת) בגין הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב אותה. בית המשפט העליון ציין כי התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. הושתו עליו אמצעי המשמעת הבאים: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת בתנאים שנקבעו שם והורדה בדגה אחת למשך שנה.

(3) עש"מ 917/99 דן באמצעי המשמעת שננקטו נגד מנהל בית ספר שהשתמש בתעודות הסמכה מזויפות בתחום ההוראה לשם קבלת תוספת לשכרו במשך מספר שנים. בגין עובדות אלו אותו נאשם הורשע בהליך פלילי, נגזר עונשו לעבודות שירות, אך השופט שם, שהתרשם מאישיותו החיובית ומתרומתו למערכת החינוך המליץ בפסק דינו לשקול את אפשרות החזרת הנאשם לתפקידו במערכת החינוך. הוא הורשע בבית הדין המשמעותי בעבירות לפי סעיפים 17(3), (4) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת). בית המשפט העליון גזר עליו פיטורין. באותו פסק דין מציין כב' השופט זמיר כי עיקרו של ההליך המשמעותי, להבדיל מההליך הפלילי, הוא מניעה. בהתייחסו לשיקולים בקביעת אמצעי המשמעת הראויים חיווה השופט דעתו כי "...אכן ייתכנו מקרים חריגים שאפשר להסביר אותם ככישלון רגעי וחולף בנסיבות מיוחדות שאינו מחייב צעד קיצוני של פיטורים".

(4) בד"מ 70/04 שם הושתו על הנאשם אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, פיטורין ופסילה מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך למשך שנתיים מיום גזר הדין וזאת בשל הרשעה בסעיפים 17(1), (3) ו-4 לחוק שירות המדינה משמעת על כך שהגיש 8 עבודות ועבודת גמר אחת אשר לא היו מפרי רוחו, אותן רכש מאחר. ב"כ התובעת מצא כי עובדות המקרה הנדון כאן זהות לזה שנדון בתקדים זה ומן הדין להחיל על הנאשמים גזירה שווה. בהגנותו הודיע ב"כ התובעת כי על פסק דין זה הוגש ערעור שטרם נדון.

(5) בבד"מ 29/05 הרשעה בבית הדין המשמעותי היתה על סעיפים 17(2), (3) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת) וזאת בעקבות הרשעה בפלילים על ניסיון לקבל דבר במרמה בנסיבות מחמירות, שימוש במסמך מזויף בניסיון לקבל באמצעות דבר במרמה ושבועת שקר. גזר הדין שם היה נזיפה חמורה, פיטורין ופסילה למילוי תפקיד במשרד החינוך לפרק זמן של שלוש שנים.

ג. משרד החינוך, כמדיניות, תמך באמצעי המשמעת שנדרשו על ידי התביעה. נציג המשרד היה נכון להתגמש לגבי תקופת הפסילה משירות המדינה ולהעמידה על 3 שנים.

5. הסנגור בטיעוניו:

א. בקש שלא למצות עם הנאשמת את הדין אלא לראות בה קורבן של תמימות מצידה והולכת שולל מצד מנחה הקורס מרואן מסאלחה. לנאשמת ותק בהוראה במשרד החינוך במשך 22 שנה ללא רבב, היא מורה מקצועית, נחנה במוסר עבודה גבוה, משקיעה בתלמידה, פעילה ויוזמת, ומסורה לעבודתה בה היא רואה שליחות.

ב. הממונים עליה במשרד החינוך אף הם מכירים בכישוריה הגבוהים של הנאשמת, בחריצותה ובהשקעה שלה בתלמידה, מה שבא לידי ביטוי ברמת הידע של התלמידים.

6. המלצות לזכות הנאשמת: הן נציג המשרד והן הסנגור הציגו בפנינו המלצות חמות על תפקודה של הנאשמת כמורה במשך כל שנות ההוראה העומדות לזכותה, כדלהלן:

א. ג'מיל עווידה, מפקח במשרד החינוך, מציין באישור שנתן ביום 7.9.2005 כי הנאשמת מוכרת לו כמורה חרוצה, תורמת לבית הספר, בעלת מוסר עבודה גבוה, יחסה לתלמידים חם והקשר שלה עם הקהילה חיובי מאוד. המפקח מציין כי היא "חיונית למערכת והינה חיובית מאוד".

ב. בדר מאג'ד מנהל בית הספר היסודי בריחניה מעיד על הנאשמת, במכתב מיום 15.9.2005, כי היא מרבה להשתלם, ייחודה בידיעת השפה הצ'רקסית והקנייתה לתלמידי המוסד בו עבדה, נתון בעל משנה חשיבות בשל ייחודו של בית הספר. המנהל הביע תקווה שהמורה תשוב ללמד בבית הספר בהקדם כדי להעשיר ולפתח את מערכת החינוך היישובית.

ג. יו"ר הוועד המקומי ריחניה ציין במכתב הערכה מיום 25.9.2005 כי הנאשמת הפכה דמות ומופת ומודל לחיקוי בקרב כל גורמי החינוך ביישוב. היא גם תרמה תרומה חשובה לקירוב בין יהודים ללא יהודים בעת שריכזה בהתנדבות את פרויקט 'שכנים' ועל תפקיד זה זכתה להערכה רבה. במכתב ההמלצה נתבקש לאפשר לנאשמת לחזור לעבודה כמורה ומחנכת בבית הספר להמשך עשייתה הברוכה.

ד. שאגוג' אדיב, מנהל בית הספר לשעבר בריחניה; הנאשמת עבדה תחת ניהולו כ-10 שנים והוא מציין את גישתה האכפתית וכי היתה אחת המחנכות המוערכות ביותר בבית הספר והיוותה דוגמא אישית למורים ולתלמידים.

7. הנאשמת ביקשה אף היא להביא דבריה בפני בית הדין, וכך אמרה:

א. היא העידה על עצמה כאישה ישרה, צנועה שנקלעה שלא בטובתה לפרשיה מבזה שגרמה לה בושה ועגמת נפש. היא רחוקה מכל הסתבכות פלילית ואפילו עבירת תנועה אין בעברה.

ב. לדבריה לא היתה בה שום כוונת מרמה. נהפוך הוא; היתה לה כוונה כנה להשתלם כפי שעשתה פעמים רבות קודם לכן. היא הביעה חרטה על כי התייחסה באמון ותוך עצימת עיניים לדברי המנחה שהכשיל אותה והוליד אותה שולל. את האמון במנחה תלתה

במנטאליות הרווחת בעדה הצירקסית, עמה היא נמנית, להאמין בבעל סמכות בכיר, והמנחה שלה ענה על הקריטריון הזה לגביה.

ג. הנאשמת אם ל-4 ילדים ביניהם 2 ילדות קטינות; בעלה אינו עובד בשל בעיות בריאותיות והיא המפרנסת היחידה. יש לה בנים המשרתים בצה"ל, קצינים המסבים לה גאווה אישית. לנוכח המצוקה הכלכלית של המשפחה הועלתה, בהחלטה שיפוטית של אב בית הדין, המשכורת של הנאשמת בתקופת השעייתה מהעבודה והועמדה על 95% מהמשכורת הקובעת. מהמסמכים שהונחו בפנינו נמצאנו למדים גם כי היא עברה תאונת דרכים לפני כ-6 שנים.

עמדת בית הדין

8. איננו מקלים כהוא זה ראש בחומרת מעשיה של הנאשמת. כפי שפסקנו בהכרעת הדין גם עצימת עיניים היא לזרא לגבי עובד מדינה ברמתה ובתפקידה של הנאשמת, מה גם שהשתכנענו שהיא ידעה גם ידעה אודות הדרך הנלווה בה 'זכתה' בתעודת גמר. אין ספק שהקלות הבלתי נסבלת להשגת תואר בדרך זו לעומת 'דרך המלך' להשגת תואר כדין המחייבת שקידה ומאמץ – מקוממת.

9. יחד עם זאת התרשמנו כי הנאשמת הביעה חרטה כנה על המעשים בהם הורשעה ובקשה לראות בהם מעידה חד-פעמית. היא תארה את המצוקה האישית אליה נקלעה שלא בטובתה, לדבריה, הבושה ועגמת הנפש שהיו מנת חלקה.

10. שקלנו את מכלול הטיעונים שהובאו פנינו, עיינו בכל המסמכים שהוצגו לנו וכן התרשמנו מהופעתה של הנאשמת בבית הדין. עם כל החומרה במעשיה **איננו** בדעה כי יש למצות עמה את הדין עד כדי פיטורין. גם לא מצאנו שנכון לגזור גזירה שווה מהתקדימים שהונחו בפנינו שתוצאתם היתה פיטורין. להלן נימוקינו:

א. כבר נפסק על ידי בית המשפט העליון כי "הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו..." (עש"מ 689/05 בעניין מופיד מנסור). פסיקה זו עוקבת פסיקה ענפה בדבר מידת טוהר המידות הנדרשת מעובד מדינה בכלל ומעובד חינוך בפרט. ודי אם נפנה לעש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף ועש"מ 917/99 בעניין עבדאלה חמזה.

ב. ואולם עובדות המקרה שנדון כאן אינן דומות לאף לא אחד מהמקרים שנדונו בתקדימים אליהם הופנינו על ידי התובע וסופם היה פיטורין:

- בעש"מ 978/03 הורשעה הגנת בהליך פלילי, וכן הורשעה בשלושה סעיפי אישום על פי חוק המשמעת, לרבות לפי סעיף 17(6) לחוק. שם עשתה הנאשמת שימוש במסמך המזויף לכל אורך שנות עבודתה כגנת; העבירה התמשכה על פני שתי עשרות שנים מבלי שהנאשמת שמה לו סוף.

- בבד"מ 70/04 הורשע הנאשם, להבדיל מכאן, בשלושה סעיפי אישום. שם נקבע בפסק הדין כי לא היו בין הנאשם לספק העבודות האוניברסיטאיות יחסי חוטא-מחטיא אלא היה זה דווקא הנאשם שניצל את יחסי הצדדים לשם עמידה במטלות הלימודים. עוד הוכח שם כי הנאשם קבל ממוסד החינוך מימון ללימודיו באופנים כמתואר בפסק הדין; ואילו כאן לא הוכח אם הנאשמת קיבלה מימון ממוסד החינוך עבור לימודיה.

- בבד"מ 29/05 היו הנסיבות חמורות בהרבה, והתקדים הובא – כדברי אומרו – כדי להדגיש את הסתייגותו של בית הדין למשמעת ממעשים כגון דא. אכן המקרה שם חמור, והמעשים בהם הורשעה הנאשמת – מבלי להקל בהם ראש כהוא זה – אינם מהסוג שנדון שם.

- גם בעש"מ 917/99 היו עובדות המקרה חמורות בהרבה. שם דן בית המשפט באמצעי המשמעת נגד מנהל בית ספר שהשתמש בתעודות הסמכה מזויפות בתחום ההוראה לשם קבלת תוספת לשכרו מספר שנים. בגין עובדות אלו אותו נאשם הורשע בהליך פלילי, נגזר עונשו לעבודות שירות, והוא הורשע בבית הדין המשמעתי בעבירות לפי סעיפים 17(3), (4) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת). בית המשפט העליון גזר עליו פיטורין. באותו פסק דין מציין כב' השופט זמיר כי עיקרו של ההליך המשמעתי, להבדיל מההליך הפלילי, הוא מניעה. בהתייחסו לשיקולים בקביעת אמצעי המשמעת הראויים חיווה השופט דעתו כי: "השאלה מה הם אמצעי המשמעת הראויים תלויה כמובן בנסיבות המקרה. בין היתר יש להתחשב נוסף לנסיבות האישיות של הנאשם גם בחומרת העבירה וגם בתפקיד הנאשם. אלה הם שיקולים שיש להם חשיבות רבה לעניין התפקוד והתדמית של השירות הציבורי..."

- בעש"מ 689/05 הנחתה כב' השופטת בייניש בדבר השיקולים אותם יש לשקול בנקיטת אמצעי המשמעת "...יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרה ולקולה ולנסיבותיו האישיות של המשיב ויקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו. לעניין אמצעי המשמעת שישקלו רואה אני לציין כי הקובלנה המשמעתית בעניינו של המשיב הוגשה לאחר שנפתחה חקירה משטרתית רחבת-היקף בנוגע לחשדות בדבר אי תקינות בחלוקת תארים מטעם אוניברסיטת לטביה. המשיב היה אחד מרבים בשירות המדינה שנרשמו ללימודים בשלוחת לטביה בארץ, ופעלו בהתאם לנהוג שם. עוד רואה אני להעיר כי מחומר הראיות עולה לכאורה כי מנחה הסטודנטים מטעם שלוחת לטביה הוא אשר סיפק למשיב עבודה מוכנה על-מנת שיגישה כעבודת-גמר לסיום התואר. על-פני הדברים, נראה כי מעשיו של אותו מנחה חמורים פי כמה וכמה מחלקו של המשיב בפרשה, ועניינו ראוי לבדיקה ולחקירה על-ידי הרשויות המוסמכות בדבר ... בנסיבות אלה, לא הייתי רואה למצות את הדין עם המשיב - **מורה ותיק שהוכשל ונכשל**, בגין המעשה בגינו הורשע".

ג. לדעתנו המקרה הנדון הינו מקרה של מורה שהוכשלה ונכשלה. העבירה אינה עניין של מה בכך, וחיווינו דעתנו לגביו בהכרעת הדין ובעצם הרשעתה של הנאשמת; יחד עם זאת לדעתנו יישום ראוי של הנחיות בית המשפט העליון בעניין מופיד מנצור כמשיגות את מטרת הענישה המשמעתית אינו מחייב במקרה זה פיטורין בהכרח. למורה במעמד ובמוניטין כמו אלו המשתקפים בהמלצות שהוצגו בפנינו, ההרשעה עצמה הינה צעד מרתיע ומונע.

ד. אשר לעמדת משרד החינוך:

נציג המשרד שהופיע בפנינו הציג בהגנותו את ההמלצות החמות שנתנו הממונים על הנאשמת במשרד החינוך אך ביקש לתמוך באמצעי המשמעת שביקש ב"כ התובעת. נציג המשרד לא נימק את עמדתו.

לכאורה הוצגו לנו שתי עמדות מטעם המשרד: זו שנשמעה בבית הדין מפי נציג המשרד, וזו שבאה לידי ביטוי בהמלצות של עובדי מערכת החינוך, אותו משרד ממשלתי, שהיו ממונים על הנאשמת ונהנו מפירות עמלה במשך שנות הוראתה.

בנסיבות דנא לא ראינו להעדיף את עמדת משרד החינוך כמדיניות על פני עמדת משרד החינוך כפי שמתבטאת במכתבי ההמלצה.

11. לאחר ששקלנו את מכלול הנסיבות, הן אלו של העבירות והן אלו האישיות של הנאשמת, אנו בדעה כי יישום נכון של העקרונות לפיהם הונחינו על ידי בית המשפט העליון בפסקי הדין השונים לרבות אלו אליהם הופנינו כאן כמגשימים את התכלית של אמצעי המשמעת יהוו אמצעי המשמעת הבאים :

א. נזיפה חמורה ;

ב. הפקעת משכורות קובעות - שתנוכה ב-12 תשלומים שווים ורצופים ;

ג. הורדה בדרגה אחת - למשך שנה וחצי.

12. למקרה שהנאשמת קיבלה מקופת המדינה כספים עבור מימון לימודיה, אנו מורים שהיא תשיב את הכספים הללו על פי חישוב שייעשה על ידי המשרד. כספים אלו יושבו ב-10 תשלומים שווים ורצופים כשייתם כל ביצועו של גזר הדין.

גזר הדין ניתן ביום י"ג בתשרי התשס"ו – 16.10.2005, והמתוקן בתאריך יב' כסלו תשס"ו 13.12.2005 שלא בנוכחות הצדדים, להם ישלח באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סודקי חבר	גב' חנה שמש חברה	עו"ד צפורה פיגנבוים יו"ר

בד"מ 8/05 – מתן גרסאות סותרות בחקירה

תמצית פסק הדין :

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מנהל ביי"ס, בעבירות משמעת שונות, בכך שמסר עדויות סותרות במשטרת ישראל ובנש"מ בנוגע לחשד שנגע להגשתן של עבודות שלא היו מפרי רוחו.

התביעה : ביקשה מביה"ד לכבד את הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, שיש בו, לגישה, את כל האיזון הדרוש בין האינטרס הציבורי ובין נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

המשרד : מסר הערכה חיובית על הנאשם, והצטרף לגופו של הסדר הטיעון.

ההגנה : ביקשה מביה"ד ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג.

הנאשם : מסר לביה"ד כי למד את לקחו מהמעשים, כי הוא נשוי לאב לששה ילדים ונושא בעול פרנסת משפחתו לבדו.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט האם ליתן תוקף להסדר הטיעון: את דפוס התנהגותו של הנאשם, את תכלית אמצעי המשמעת, את הנסיבות האישיות ושאלת כיבודם של הסדרי טיעון, והטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

- א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד שמופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול ופגם במעשיו, בדרך בה מסר את גרסאותיו בחקירה.
- ב. **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-12 תשלומים שווים ורצופים.
- ג. **הורדה בשתי דרגות** – לפרק זמן של שנה וחצי.

תחילה ירד הנאשם בדרגותיו, משיתם תוקף הורדתו בדרגות יחל הניכוי בשכרו.

בנוסף נרשמה הצהרתו של הנאשם לפיה ימנע בעתיד מלהגיש בקשת שקילות נוספת על בסיס התואר המוסמך שקיבל מאוניברסיטת לטביה.

ניתן ביום י"א באלול התשס"ה, 15.9.05.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' חנה שמש - חברה

מר אבי לבנה - חבר

כ"ה בתמוז התשס"ה
1 באוגוסט 2005

בדח. 2005-681
בד"מ 8/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חנה שמש
מר אבי לבנה
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד מוחמד אבו ליל

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1953, המועסק במשרד החינוך לפי דרגה M.A בתפקיד של מנהל בית ספר ובעל ותק של 31 שנה בשירות המדינה, הואשם בכתב תובענה שהוגש כנגדו בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הוגש לנוכח החשד שעלה נגד הנאשם, כי במסגרת לימודיו בשלוחה של אוניברסיטה לטביה בה למד לתואר שני, כי אחת העבודות שהוגשה על ידו בשם "היבטים חברתיים של הזקנה" לא היתה מפרי רוחו ולנוכח אותו חשד הוא נחקר תחילה במשטרת ישראל במהלך 2002 ואחר כך ב-2004 באגף החקירות בנש"מ, שם מסר עדויות סותרות בנוגע למקום עריכתו של המחקר ולדרך ביצועו. ובנוסף במהלך החקירה הוצגו לנאשם שתי עבודות בקורסים שונים שלגביהן נשאל מדוע הן נושאות את אותו השם, שגם לגביהם מסר עדויות סותרות.

3. התביעה סבורה, כח הנאשם מסר הוראות סותרות בפני רשויות החקירה השונות בשאלות מהותיות לגבי נושא החקירה וזאת מתוך כוונה להטעות, כאשר במעשיו פגע הנאשם במשמעת שירות המדינה, הפר את הוראותיו של סעיף 240(א) לחוק העונשין התשל"ז-1977 והתנהג התנהגות שאינה הולמת עבוד מדינה ועובד הוראה.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

4. בפני בית הדין התנהל משפט הוכחות אשר נסתיים בתאריך ה-14.7.05 ובית הדין קבע מועד להגשתם של סיכומים בתיק זה. ואולם, בטרם הגיע מועד להגשת סיכומי התביעה, הודיעו הצדדים לבית הדין כי הגיעו ביניהם להסדר טיעון לפיו, הנאשם יודה בפרטי התובענה ואישומיה ויטלו עליו אמצעי משמעת מוסכמים שעליהם הודע לבית הדין ובשל כך הנאשם ביקש שבית הדין יתיר לו לחזור בו מכפירתו.

5. לנוכח ההסדר שאליו הגיעו הצדדים, בית הדין התיר לנאשם לחזור בו מכפירתו. לנוכח הודאתו של הנאשם בפרטי התובענה ואישומיה בפניו, במסגרתו של הסדר הטיעון, בית הדין החליט להרשיע את הנאשם באישומיה של התובענה.

ניתן והודה בנוכחות הצדדים, ביום כ"ה בתמוז התשס"ה – 1.8.2005

(-)	(-)	(-)
_____ מר אבי ליבנה חבר	_____ גב' חנה שמש חברה	_____ עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

ד' באב התשס"ה
9 באוגוסט 2005

בדח. 2005-682
בד"מ 8/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חנה שמש
מר אבי לבנה
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד מוחמד אבו ליל

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1953, המועסק במשרד החינוך לפי דרגה M.A בתפקיד של מנהל בית ספר ובעל ותק של 31 שנה בשירות המדינה, הורשע על ידינו ביום כ"ה בתמוז התשס"ה – 1.8.2005 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הוגש לנוכח החשד שעלה נגד הנאשם, כי במסגרת לימודיו בשלוחה של אוניברסיטה לטביה בה למד לתואר שני, כי אחת העבודות שהוגשה על ידו בשם "היבטים חברתיים של הזקנה" לא היתה מפרי רוחו ולנוכח אותו חשד הוא נחקר תחילה במסגרת ישראל במהלך 2002 ואחר כך ב-2004 באגף החקירות בנש"מ, שם מסר עדויות סותרות בנוגע למקום עריכתו של המחקר ולדרך ביצועו. ובנוסף במהלך החקירה הוצגו לנאשם שתי עבודות בקורסים שונים שלגביהן נשאל מדוע הן נושאות את אותו השם, וגם לגביהם הוא מסר עדויות סותרות.

3. התביעה סבורה, כח הנאשם מסר הוראות סותרות בפני רשויות החקירה השונות בשאלות מהותיות לגבי נושא החקירה וזאת מתוך כוונה להטעות, כאשר במעשיו פגע הנאשם במשמעת

שירות המדינה, הפר את הוראותיו של סעיף 240(א) לחוק העונשין התשל"ז-1977 והתנהג התנהגות שאינה הולמת עבוד מדינה ועובד הוראה.

4. טיעונים לכיבודו של הסדר טיעון

לאחר שבית הדין התיר לנאשם לחזור בו מכפירתו, הורשע כאמור על-פי הודאתו. בתאריך 1.8.05 הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין כיבודו של הסדר הטיעון.

א. עמדת התביעה

- (1) התובע המלומד ביקש להשית במסגרתו של הסדר הטיעון אמצעי משמעת אלה :
 - (א) נזיפה חמורה ;
 - (ב) הורדה בשתי דרגות למשך שנה וחצי מיום גזר הדין ;
 - (ג) הפקעת משכורת קובעת שתנוכה מהנאשם ב-12 תשלומים שווים ורצופים.
- (2) כן סוכם שבתחילה ירד הנאשם מדרגותיו ולאחר מכן יחול הניכוי משכרו. בנוסף הגיעו הצדדים ביניהם להסכמה, כי הנאשם יצהיר בפנינו לאחר שירד בדרגותיו כאמור, כי הוא יפסיק להיות זכאי לשכר לפי דרגה M.A ולא יגיש בקשתו לשקילתו של התואר ואולם להצהרה זו לא יהיה תוקף רטרואקטיבי.
- (3) התובע טען בפנינו, כי לגישתו מדובר בהסדר טיעון סביר ומידתו שיש בו את כל האיזון הדרוש לכך בין האינטרס הציבורי ובין נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, כאשר הנאשם משמש כמפרנס יחיד למשפחתו. יש מקום שבית הדין יכבד הסדר טיעון זה ברוח פסיקתו של בית משפט העליון בעש"מ 4542/97 בעניין סבג.
- (4) עוד נמסר לבית הדין, כי הסדר הטיעון התגבש לאחר משא ומתן ממושך בין הצדדים ונלקחה בחשבון העובדה, כי מדובר במנהל בית ספר שעיימו יש להקפיד הקפדה יתרה. כתימוכין לגישתה האמורה, הגישה התביעה את בד"מ 91/04 ואת בד"מ 9/05.

ב. גישת המשרד

- (1) שמענו מנציג המשרד, כי הנאשם מונה כמנהל בית ספר בשנת 1997. הוא עשה מאמצים להצלחתו של בית הספר וגם קידם את המוסד שאותו ניהל וההערכות שניתנו לגביו חיוביות.

(2) נציג המשרד הצטרף לגופו של הסדר הטיעון וציין בפנינו, כי אילולא הושג, המשרד היה עותר להפסקת העסקתו של הנאשם כמנהל בית ספר.

ג. טיעוני ההגנה

הסניגור המלומד ביקש גם הוא כי בית הדין יתן תוקף להסדר הטיעון שהושג, הסדר שמבטא את קבלתה של אחריות מלאה של הנאשם על מעשיו. יש בה כדי לחסוך את זמנה השיפוטי של בית הדין, הגם שהודגש בפנינו כי הנאשם יוכל להשתמש באותם מטלות ללימודים שאותם ביצע כדין במסגרת אוניברסיטת לטביה, לצורך הגשתן למוסד לימודים אחר לקראת קבלתו של תואר במוסד לימודים אחר בישראל או מחוצה לה.

ד. דבר הנאשם

הנאשם מסר לבית הדין, כי למד את לקחו מהמעשים ומההליך וביקש לקצר את ההליך השיפוטי ככל שניתן, וכי בעתיד בכוונתו להשלים את תואר המוסמך. הנאשם נשוי ואב לששה ילדים בגילאים שונים, חלקם בגירים ולומדים במוסדות לימוד שונים. רעייתו עקרת בית ואינה מועסקת והוא נושא לבדו בעול פרנסת משפחתו.

5. החלטת בית הדין

כידוע לכל, שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון או לסטות ממנו לקולא וחומרה, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט אם ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים לאחר שהתרנו לנאשם לחזור בו מכפירתו והרשענו אותו בעבירותיה של התובענה.

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם הורשע על ידינו כאמור בשעה שעלה חשד לגבי עבודות מסוימות, כי אלה לא היו מפרי רוחו לאחר שהנאשם זכה לקבל תואר מוסמך ואישור שקילותו, ומסר עדויות סותרות בפני רשויות החקירה השונות, לגבי שמות העבודות שהכין או דרכי הכנתן.

היה מצופה מהנאשם במעמדו כמנהל בית ספר, כי לא ימסור עדויות סותרות לפני רשויות החקירה. היה בידינו להחליט לשמור על זכות השתיקה ואם החליט למסור גרסתה בפני רשויות החקירה השונות, היה עליו להימנע מלמסור עדויות סותרות שהיה בהם פוטנציאל מכשיל שעלול היה להכשיל את רשויות החקירה.

(2) הנאשם במעשיו פגע במשמעת שירות המדינה כביטוייה בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש פורסם בפ"ד לו(1) עמ' 231.

(3) כבר נפסק, כי מעובד מדינה בכיר מצופה סטנדרט התנהגות גבוה יותר מאשר מהעובד הזוטא ממנו וזאת ברוח פסיקתו של בית משפט העליון בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור, שם נפסק כי הדרישות המופנות כלפי מרר בכיר שונות הן מאלה שמופנות לעובד הזוטא, ואין דורשים ממנכ"ל של משרד ממשלתי את אותן דרישות שנדרשות ממזכירתו.

הנאשם במעשיו הפר את הוראות הדין אשר קובעות את מתחם האיסור של מסירת עדויות סותרות שדבר האיסור נקבע כאמור בסעיף 240(א) לחוק העונשין הקובע לאמור:

"המוסר הודעות או עדויות סותרות בעניין אחר בפני רשויות החקירה והודעותיו או עדויותיו סותרות זו את זו בשיטה עובדתית שהיא מהותית לגבי העניין ועושה כך בכוונה להטעות - דינו מאסר 5 שנים."

(4) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק שבה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקיד כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך עונה כב' השופט זמיר:

"ההתנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד מדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.

היא סוטה באופן מהותי מכללי ההתנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהא בכך כדי להעכיר את האווירה,

לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

ובמקום אחר, קובע כב' השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"החשוב הוא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה, מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

ובפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על היחסים שבין הפרט לבין השירות הציבורי.

ובאשר לזאת, אומר כב' השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראייה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו. כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86, לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים (טרם פורסם). הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי לבין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכורה.

בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא.

הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האשם כמלאך...

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מציג לנגד עיניו חברה חולה המדרדרת עצמה לפי תהום. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824 (827)).

הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77, חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132) ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" (השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853).

הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל" (בג"צ 7074/93 סוויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

אותו פסול נורמטיבי כאמור לעיל נגזר מסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל נפסק: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1)).

לגבי טיבו של הפסול נפסק ממש בימים אלה: -

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם)

(5) בית הדין מוצא נסיבות לקולא בכך שהנאשם קיבל אחריות מלאה על מעשיו, בהסדר טיעון בפנינו, ובהצהרתו כי ימנע בעתיד מהגשתו של בקשתה של בקשה לשקילות התואר שקיבל מאותו המוסד, זולת אם ילמד או ישלים לימודיו במוסד לימודים אחר.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשמת, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840.

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.

בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי."

(9) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(10) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."
(עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי שניתן ביום 15.3.05).

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם אדם ומורה נורמטיבי בעל וותק של 31 שנות הוראה במשרד החינוך עד לנשוא דיונו, דרכו היתה נטולת רבב. כפי ששמענו, הנאשם נשוי ואב לשישה ילדים ומפרנס יחיד את משפחתו.

(2) כבר נפסק בפסיקתנו, כי לתרומתו של עובד מדינה לשירות הציבורי כשמדובר בתרומה ארוכה, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת: -
"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא

אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון.

לאחרונה ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל (לא פורסם). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם."
(שם, פסיקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים."
(ראה גם עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן ב-30.12.2004).

6. סוף דבר

לאחר ששקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו ואת מכלול השיקולים שהובילנו להחלטה, הגענו להחלטה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר מידתי וראוי ומאוזן הנותן את המשקלים הנאותים לכל אחד מהשיקולים הרלוונטיים, אשר על כן, אנו נותנים לו תוקף.

7. בעקבות החלטתנו יוטלו על הנאשם אמצעי המשמעת הבאים :

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין שמופנה במישרין לנאשם, המצביעה כי נפל פסול ופגם במעשיו, בדרך בה מסר את גרסאותיו בחקירה.

ד. הפקעת משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב – 12 תשלומים שווים ורצופים ;

ה. הורדה בשתי דרגות – לפרק זמן של שנה וחצי.

8. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה ירד הנאשם בדרגותיו למשך שנה וחצי. משיתם תוקף הורדתו בדרגות, יחל הניכוי האמור בשכרו.

9. ובנוסף רשמנו בפנינו את הצהרתו של הנאשם, כי בעקבות ההליך שהיה בפנינו ימנע בעתיד מלהגיש בקשת שקילות נוספת על בסיס התואר המוסמך שקיבל מאוניברסיטת לטביה. יחד עם זאת, אין מניעה שאותו חלק אקדמאי שהושלם כדין על ידי הנאשם, ישמש לצורך השלמת לימודיו בכל מוסד אקדמאי אחר שפועל כדין בישראל או בחו"ל.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כ"ה בתמוז התשס"ה – 1.8.2005.
גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ד' באב התשס"ה – 9.8.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מ"ר אבי לבנה חבר	גב' חנה שמש חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

בד"מ 9/05 – מסירת ראיות סותרות בחקירה

תמצית פסק הדין:

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, מורה מוסמך בכיר, עפ"י הודאתו במסגרת **הסדר טיעון**, בעבירות משמעת שונות. כלפי הנאשם עלה חשד כי עבודת הגמר לתואר ראשון באוניברסיטת לטביה לא הייתה מפרי רוחו והוא מסר בהקשר זה עדויות סותרות בחקירותיו במשטרה ובנש"מ בעניין זה.

התביעה: מסרה כי הסדר הטיעון הולם את העבירה ונסיבותיה ובהתחשב בסטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה בישראל.

המשרד: מסר כי לא נמצא רבב בתיקו האישי של הנאשם והצטרף לאמצעי המשמעת שסיכמו הצדדים.

ההגנה: ביקשה מביה"ד ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים שהינו ראוי ומאוזן, כאשר ברור שהנאשם לא יזכה בפירות כלשהם מלימודיו.

הנאשם: מסר על נסיבותיו האישיות כי הוא אב לחמישה ילדים קטנים ורעייתו אינה מועסקת, והוא מצר על טעותו.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים לצורך קבלת החלטתו האם יש לכבד את הסדר הטיעון שהוסדר בין הצדדים: את דפוס התנהגותו של הנאשם שהגיש בקשה להשתתפות בשכר לימוד ללא בסיס מהימן, את יסודות העבירה, תכלית אמצעי המשמעת שהינה הגנה על השירות הציבורי, הנסיבות האישיות כי מדובר באדם נורמטיבי בעל ותק של 25 שנות הוראה ואת שאלת כיבודם של הסדרי טיעון. בסופו של עיון החליט ביה"ד כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר מידתי, ראוי ומאוזן ועל כן נתן לו תוקף. על הנאשם הוטלו אמצעי המשמעת של:

- א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד שמופנה במישרין לנאשם המצביע כי נפל פסול ופגם במעשיו בדרך בה נהג בחקירותיו.
- ב. **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים.
- ג. **הורדה בדרגה אחת** – לפרק זמן של שנה וחצי.

הנאשם הצהיר כי לנוכח מסכת לימודיו באוניברסיטת לטביה הוא לא זכאי לקבל תואר ממוסד זה ולא יגיש בקשת שקילות, אם יקבלו, למשרד החינוך עבור תואר.

ניתן ביום ד' באב התשס"ה, 9.8.05.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

מר חרדאן זכרייה - חבר

מר אבי לבנה - חבר

כ"ה בתמוז התשס"ה
1 באוגוסט 2005

בדח. 2005-679
בד"מ 9/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

<p>- יו"ר - חבר - חבר</p>	<p>עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין מר חרדאן זכרייה מר אבי לבנה</p>	<p>בפני :</p>
	<p>עו"ד ג'פרי ונדל</p>	<p>התובע (ת) :</p>
		<p>הנאשם (ת) :</p>
	<p>עו"ד דוח"י נביל</p>	<p>ב"כ הנאשם :</p>
	<p>מר יהודה אהרון</p>	<p>נציג המשרד :</p>

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם יליד שנת 1958, המועסק במשרד החינוך לפי דרגה של מורה בכיר בעל וותק של 25 שנים בשירות המדינה, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 25.1.2005 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.
2. כתב התובענה הוגש בעקבות לימודיו בשלוחת אוניברסיטת לטביה בין השנים 1999-2001 לתואר ראשון בחינוך, שפעלה כדין כשלוחה של מוסד אקדמאי זר בישראל.
3. על-פי המבואר בכתב התובענה עלה חשד כנגד הנאשם על כך שהשלים את מטלותיו האקדמאיות לקראת רכישת התואר הראשון בחינוך שלא בדרך המלך. החשד נחקר על ידי שתי רשויות חוקרות תחילה משטרת ישראל ולאחר מכן אגף החקירות של נציבות שירות המדינה. במהלכן של אותן חקירות מסר הנאשם עדויות סותרות בכל הנוגע לנושא עבודת הגמר ולדרך הכנתה, כמבואר בכתב התובענה. התביעה סבורה שהנאשם במתן אותם הודעות סותרות בפני רשויות החקירה האמורות שהיו מהותיות לנושא החקירה, פגע במשמעת שירות

המדינה, הפר את הוראותיו של סעיף 240(א) לחוק העונשין התשל"ז-1977 והתנהג התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה ועובד הוראה.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

4. הנאשם הודה בפנינו בפרטי התובענה ובאישומיה בין כתלי בית הדין במסגרתו של הסדר טיעון. לנוכח הודאתו כאמור, החלטנו להרשיעו באישומיה של התובענה.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים ביום כ"ה בתמוז התשס"ה – 1.8.2005.

(-)	(-)	(-)
מר אבי לבנה	מר חרדאן זכרייה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חבר	יו"ר

ד' באב התשס"ה
9 באוגוסט 2005

בדח. 2005-680
בד"מ 9/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין	- יו"ר
	מר חרדאן זכרייה	- חבר
	מר אבי לבנה	- חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'פרי ונדל	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד דוח"י נביל	
נציג המשרד :	מר יהודה אהרון	

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1958, המועסק במשרד החינוך לפי דרגה של מורה מוסמך בכיר, ובעל וותק של 25 שנים בשירות המדינה, הורשע על ידינו על פי הודאתו במסגרתו של הסדר טיעון בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963 (להלן-החוק) יחד עם סעיף 4(1) להודעה על השינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.
2. הנאשם הורשע כאמור על ידינו במסגרת הפרשה של דרך רכישת התארים מאוניברסיטת לטביה בה הנאשם למד בין השנים 1999-2001 לתואר ראשון בחינוך. כלפי הנאשם עלה חשד, כי עבודת הגמר לתואר ראשון כאמור שאותו למד באותו מוסד לימודים, כי אין היא מפרי רוחו. במסגרת חקירותיו של הנאשם תחילה במשטרת ישראל ואחר כך בנציבות שירות המדינה, מסר הנאשם עדויות סותרות לגבי נושא עבודת הגמר ודרכי הכנתה, אשר לדעת התביעה נועדו להטעות את גורמי החקירה והיו מהותיות לנושאייה של החקירה.

3. טיעונים לכיבודו של הסדר טיעון

א. הצדדים הודיעו לבית הדין, כי הגיעו ביניהם להסדר טיעון לפיו ובכפוף להודאתו והרשעתו של הנאשם כאמור בפנינו יוטלו עליו אמצעי משמעת מוסכמים של:

- (1) נזיפה חמורה;
- (2) הפקעת משכורת קובעת שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים;
- (3) הורדה בדרגה אחת למשך שנה וחצי.

ב. הנאשם יצהיר בפני בית הדין, כי אינו זכאי לתואר ראשון בעטיים של לימודיו באותו מוסד לימודים ולא יגיש בקשת שקילות לחינוך התואר הראשון בחינוך, בגין לימודיו שהושלמו עד השלב שהושלמו באותו המוסד.

ג. טיעוני התביעה

(1) התובע המלומד סבור, כי הסדר הטיעון הולם את העבירה ונסיבותיה, גם בהתחשב בסטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה בישראל, אשר במהלך דרך מימוש לימודיו כשל בעבודת הגמר בכך שלא הכינה מפרי רוחו, ויש מקום לנוכח דפוס התנהגותו של הנאשם בחקירה להשית עליו את אמצעי המשמעת המוסכמים. התובע ביקש שבית הדין יכבד את הסדר הטיעון ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4542/97 בעניין אליהו סבג וע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל.

(2) ועוד נמסר לבית הדין, כי הסדר הטיעון הושג לאחר שהצדדים בררו את מדיניות התביעה הכללית בעניין מתן עדויות סותרות כמשמעה בסעיף 240(א) לחוק העונשין, וכי באמצעי המשמעת יש בהם כדי לאזן בצורה ראויה בין האינטרס הציבורי לבין הנסיבות האישיות של הנאשם גם כדי להצביע שתואר אקדמאי רוכשים בדרך המלך והתביעה מקווה שהנאשם כך יעשה בעתידו המקצועי במשרד החינוך.

ד. עמדת המשרד

מפיו של נציג המשרד שמענו שלא נמצא רבב בתיקו האישי למעט דו"ח חיובי של המפקח משנת 84 וביטוי בקשר לפרשה שבגינה נחקר. נציג המשרד לא הצליח ליצור קשר עם מפקח בית הספר בשל חופשה, הגם שהמשרד מתלבט לגבי היושרה של מורה בישראל, בסופו של עיון הוא מצטרף לאותם אמצעי המשמעת שסיכמו הצדדים.

ה. טיעוני ההגנה

סניגורו המלומד של הנאשם ביקש אף הוא שבית הדין יתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, הסדר שבעטיו נחסך גם זמנו השיפוטי היקר של בית הדין. מדובר בהסדר ראוי ומאוזן, כאשר ברור שהנאשם לא יזכה בפירות כלשהם מלימודיו בשלוחת אוניברסיטת לטביה.

ו. דבר הנאשם

שמענו מפיו של הנאשם על נסיבותיו האישיות, הוא אב לחמישה ילדים קטינים שמתגוררים איתו, מפרנס יחיד במשפחתו, רעייתו אינה מועסקת. הנאשם ביקש להגדיל את שכרו באמצעות תואר אקדמאי ומצר על הדרך שבה נקט, כאשר לאורך 25 שירות מסור ונאמן לא היתה לו תקלה נוספת והוא מצר על טעותו.

4. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך קבלת החלטתו, האם יש לכבד את הסדר הטיעון שהוסדר בין הצדדים, או לשנותו לקולא או לחומרה, לפי אומד שיקול דעתנו. לצורך קבלת החלטתנו, שקלנו את השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

1) כלפי הנאשם במסגרת לימודיו בשלוחת אוניברסיטת לטביה, עלה חשד כי ביקש לעשות בלימודיו קיצורי דרך ולא טרח בהכנתה של עבודת הגמר ושלגביה עלה חשד שלא היה מפרי רוחו ועת נחקר לגביה על ידי רשויות החקירה מסר להם לגביה עדויות סותרות כמפורט ברישת גזר הדין.

למשרד החינוך, היתה צפייה סבירה מהנאשם לאור בקשתו לשכר לימוד והוצאות נוספות, שילמד לימודים סדורים ותקינים כדי להעשיר את רמת השכלתו, לטובתו של המשרד, וגם לטובתו האישית של המורה, לימודים שמאפשרים קידום בתפקיד וגם בשכר. במעשיו הנאשם פגע במשמעת שירות המדינה, בכך שהגיש על פי הנהלים בקשה להשתתפות בשכר לימוד ללא בסיס מהימן, שהיה כרוך בדרך מימוש לימודיו. ממורה בישראל מצופה, כי במרקם חייו הכוללים, הן אלה הקשורים במסגרת תפקידו, וגם ממחוץ לתפקיד, יאמץ לעצמו דרכי התנהגות ראויות ומוסריות.

(לעניין יסודות העבירה של פגיעה במשמעת שירות המדינה, עיין בעש"מ 3/75 בעניין

אלפונסו דבוש, פורסם ב-ל"ו(1) בעמ' 231)

(2) לעניין יסודות העבירה של סעיף 17(2) לחוק, אלה כרוכים בהפרתו של סעיף 240 (א) לחוק הקובע לאמור:

"המוסר הודעות או עדויות בעניין אחד בפני רשויות שונות, והודעותיו או עדויותיו סותרות זו את זו בשאלה עובדתית שהיא מהותית לגבי העניין, ועושה כן בכוונה להטעות, דינו – מאסר חמש שנים."

(3) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק שבה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקיד כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך עונה כב' השופט זמיר:

"ההתנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד מדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.

היא סוטה באופן מהותי מכללי ההתנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהא בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, קובע כב' השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"החשוב הוא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה, מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ובפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש אתך יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על היחסים שבין הפרט לבין השירות הציבורי. ובאשר לזאת, אומר כב' השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראייה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86, לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים (טרם פורסם). הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי לבין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכורה. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא.

הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האשם כמלאך...

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מציג לנגד עיניו חברה חולה המדרדרת עצמה לפי תהום. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824 (827)).

הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77, חייט נגד מדינת ישראל,

פ"ד לב(2) 127, 132) ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" (השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853).

הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל" (בג"צ 7074/93 סוויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

אותו פסול נורמטיבי כאמור לעיל נגזר מסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל נפסק: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, 1).

לגבי טיבו של הפסול נפסק ממש בימים אלה: -

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם)

4) בית הדין מוצא נסיבות לקולא בכך שהנאשם קיבל אחריות מלאה על מעשיו, בפנינו ובהצהרתו כי ימנע בעתיד מהגשתו של בקשתה של בקשה לשקילות התואר שקיבל על ידי משרד החינוך, זולת כמובן אם ילמד או ישלים לימודיו במוסד לימודים אחרים – הגם שממורה ותיק כמו הנאשם היה מצופה כי יבחר באחת החלופות, ישמור על זכות השתיקה בחקירתו, או שימסור גרסה מפורטת. ואולם בשעה שמסר גרסה בחקירותיו ונתן עדויות סותרות ומטעות – אלה לא הלמו את תפקידו כמורה בישראל.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשמת, כי לא

ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840.

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אממיים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתני למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי

המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי.

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: "התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: "עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצויים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין." (עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי שניתן ביום 15.3.05).

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם אדם ומורה נורמטיבי בעל וותק של 25 שנות הוראה במשרד החינוך עד לנשוא דיונו, דרכו היתה נטולת רבב. כפי ששמענו, הנאשם נשוי ואב לחמישה ילדים ומפרנס יחיד את משפחתו.

(2) כבר נפסק בפסיקתנו, כי לתרומתו של עובד מדינה לשירות הציבורי כשמדובר בתרומה ארוכה, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת : -
"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..." (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

ד. שאלת כיבודם של הסדרי טיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי :

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון."

לאחרונה ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל (לא פורסם). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון :

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה

וזאת גם אם מניעה כשרים הם."

(שם, פסיקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפיסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים."

(ראה גם עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן ב-30.12.2004).

5. סוף דבר

לאחר ששקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו ואת מכלול השיקולים שהובילנו להחלטה, הגענו להחלטה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר מידתי וראוי ומאוזן הנותן את המשקלים הנאותים לכל אחד מהשיקולים הרלוונטיים. אשר על כן, אנו נותנים לו תוקף.

6. בעקבות החלטתנו יוטלו על הנאשם אמצעי המשמעת הבאים:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין שמופנה במישרין לנאשם, המצביע כי נפל פסול ופגם במעשיו, בדרך בה נהג בחקירותיו עת עלה חשד לגבי טוהר הגשתה של עבודת הגמר.

ב. **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב – 10 תשלומים שווים ורצופים;

ג. **הורדה בדרגה אחת** – לפרק זמן של שנה וחצי.

7. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה ירד הנאשמת בדרגתו למשך שנה וחצי. משיתם תוקף הורדתו בדרגות, יחל הניכוי האמור בשכרו.

8. הנאשם הצהיר בפנינו כי לנוכח מסכת לימודיו באוניברסיטת לטביה הוא לא זכאי לקבל תואר ממוסד זה ולא יקבלו ולא יגיש בקשת שקילות למשרד החינוך עבור תואר. למניעת ספק נציין, כי אין מניעה שהנאשם ישלים את לימודיו לתואר בכל מוסד אקדמאי הפועל כדין בישראל או במוסד זר - אם אלה יכירו באותו חלק של לימודיו שמומש כדין - הנאשם יוכל לעשות כן.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כ"ה בתמוז התשס"ה 1.8.2005.
גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ד' באב התשס"ה – 9.8.2005, שלא בנוכחות הצדדים להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

<div style="text-align: center;">(-)</div> <hr style="width: 100%;"/> <div style="text-align: center;">מר אבי לבנה חבר</div>	<div style="text-align: center;">(-)</div> <hr style="width: 100%;"/> <div style="text-align: center;">מר חרדאן זכרייה חבר</div>	<div style="text-align: center;">(-)</div> <hr style="width: 100%;"/> <div style="text-align: center;">עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר</div>
--	--	--

בד"מ 112/02 – לשאלת חובת מינוי ממלא מקום למורה תורן

תמצית פסק הדין :

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה החליט **לזכות** לאחר משפט הוכחות את הנאשמת, סגנית מנהלת בית ספר בטבריה, שהואשמה בכך שהייתה מודעת לכך שמורה מסוימת שהיתה מתוכננת לשמש כתורנית מסדרון, לא תוכל למלא תורנותה בשל פעילות חוץ ספרית. היא לא מינתה מורה אחרת כתורנית מסדרון, ומורה אחרת שנכחה במקום, נטלה על עצמה את מילוי התפקיד באותה הפסקה שבה תלמידת בית הספר, נפגעה בעינה.

הנאשמת כפרה לאחר דחיית טענה מקדמית של התיישנות באישומיה של התובענה ובפני בית הדין נערך משפט הוכחות רב ישיבות. בהכרעת הדין, בית הדין פורס את ראיות התביעה וההגנה כפי שבאו בפניו, פרשה שחקירתה החלה עוד במשטרת ישראל. את המסגרת הנורמטיבית, אשר חלה על הדיון לנוכח מעמדו של מורה כביטוי בפסיקתו של בית המשפט העליון, לרבות היסוד הנפשי ורמת ההוכחה שנדרשת בהליכים משמעתיים. וכן את סיכומי הצדדים לראיות לדין וגישתם.

בסופו של עיון, בית הדין הגיע לכלל מסקנה כי לנאשמת הייתה ציפייה סבירה כי המורה האחרת שהיתה מצויה בסביבה התורנות והשתתפה בשיחת הבוקר המוקדמת, תמלא את תורנות המסדרון כפי שהדבר אכן נרחש בפועל. ואולם, הנאשמת לא הנחתה במילים מפורשות "ברחל בתך הקטנה" את אותה מורה לעשות כן.

מאחר ובפני בית הדין לא באו נהלים מפורשים שקבעו את סדרי מינויים של מורים תורנים מראש או כשעולה צורך קונקרטי, מעבר לנהלים שקבעו את תפקידו של המורה התורן, בית הדין החליט בסופו של דבר לזכות את הנאשמת מהעבירות שיוחסו לה בכתב התובענה, תוך מתן הערה שהופנתה במישרין לנאשמת כי טוב הייתה עושה אם היתה אומרת במפורש לאותה מורה שנכחה במסדרון כי במקרה הצורך תיטול לידיה את מושכות התורנות. בית הדין המליץ כי הנהלים החסרים יושלמו על ידי מערכת החינוך, והורה על העברת הכרעת דינו, למנכ"לית מערכת החינוך.

ניתן ביום א' באדר א' התשס"ה, 10.2.05.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' נורית טולידנו - חברה

גב' חנה שמש - חברה

א' באדר א' התשס"ה
10 בפברואר 2005

בדח. 2005-73
בד"מ 112/02

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' טולידנו נורית גב' חנה שמש	יו"ר חבר(ה) חברה
התובע (ת) :	עו"ד ג'פרי ונדל	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד שלמה בר-עוז עו"ד אורי בר-עוז	
נציג המשרד :	מר יהודה אהרון	

הכרעת-דין

התובענה

1. הנאשמת ילידת 1953 המועסקת במשרד החינוך כמורה וסגנית מנהל בית הספר "איילים" בטבריה (להלן-בית הספר), ואחראית מעת לעת על תורנויות מורים במסדרונות בית הספר בהפסקות, הואשמה בכתב תובענה שהוגש נגדה בתאריך 22 יולי 2002 בעבירות לכאורה לפי סעיפים 17(1), 17(2), 17(3), לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בכך שבתאריך 4.2.99 על אף שנמסר לה מפיה של מורה בבית הספר גב' דקל שהייתה מתוכננת כתורנית מסדרון בביה"ס, כי לא תוכל למלא את התורנות בשל פעילות חוץ ספרית, היא לא מילאה במקומה מורה תורן מחליף שיהא נוכח בפרוזדור בהפסקת הצהריים, בשעה שמורה אחרת יפה זגורי הבחינה כי אין תורן כאמור, נטלה על עצמה תפקיד זה בפועל, כאשר באותה ההפסקה, תלמידת כיתה ב', הילדה מלכה רעות בשעה 12:00 לערך, נפגעה בעינה משבר כיסא ואיבדה לדאבון לב את ראייתה בעין הפגועה (להלן – התובענה).

2. התביעה סבורה, כי כמעשיה המיוחסים, הנאשמת פגעה במשמעת שירות המדינה, הפרה את הוראות סעיפים 42.212 ולתקשי"ר, הפרה את הוראות נוהל 1 בחוזר מנכ"ל מיוחד ז' מחודש

אפריל 1997, וכן את הוראות חוזר מיוחד למורים של מנהל ביה"ס מיום 27.10.96, לא קיימה את המוטל עליה כעובדת הוראה והתנהגה התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה ועובד הוראה בישראל.

3. בתחילת הדיון טענה בפנינו טענת התיישנות אשר נדחתה על-ידי ביה"ד בהחלטתו המנומקת והמפורטת ביום כ"א בכסלו התשס"ג - 26.11.02.

תגובת הנאשמת לכתב התובענה

4. הנאשמת כפרה בפנינו, באישומיה של התובענה. וכן עלה מדברי תגובתה, כי סגן מנהל בית הספר נושא באחריות לשיבוץ וסדרי תורנויות, וכי היה עליו לדאוג מראש בתכנון התורנויות להחלפתה של המורה דקל לנוכח יציאתה לפעילות מתוכננת, הגם שביום האירוע הנאשמת מילאה את מקומו. הגם שידעה של היעדרותה הצפויה של המורה דקל, המורה יפה זגורי נטלה על עצמה בשעתה החופשית את תורנות המסדרון – התנדבות שהיתה מקובלת על הנאשמת.

5. לנוכח כפירתה של הנאשמת באישומיה של התובענה, נערך בפנינו משפט הוכחות לא קצר.

6. בהכרעת דין זו נציג את פרשת התביעה וההגנה, על עדיה ומוצגיה, את המסגרת הנורמטיבית שחלה על הסוגיות שבנשוא דיוננו, את סיכומי הצדדים לראיות ולדין והמסקנות שראוי כי נסיק מהן, כל צד לפי מהות שליחותו, ולבסוף נקיים דיון על בסיס הראיות שבאו בפנינו, והדין הרלבנטי, ונעריך את העדויות ונסיק את המסקנות השיפוטיות, כדרכה של מלאכת השפיטה.

7. פרשת התביעה

א. עדויות

1) גב' יפה אפרייט חוקרת לשעבר

(א) העדה מילאה תפקיד של חוקרת באגף החקירות בנש"מ כשנתיים, ועברה לתפקיד אחר.

(ב) העדה גבתה לאחר תשאול קצר את אמרתה לאחר אזהרה בתאריך 10.9.01, שהוגשה כמוצג מטעם התביעה וסומנה כ-ת/1. עוד עלה מעדותה של העדה הנ"ל, כי בתחילה נחקר האירוע הטרגי בו איבדה הילדה רעות את מאור עינה על ידי

המשטרה וכי אגף החקירות פעל להשלמת החקירה בנדון לפי הנחיות תובע.

(ג) מחקירתה של העדה עלה, כי לא למדה את נוהלי משרד החינוך, בדבר תורנות המסדרון והאחריות לה, וכי הנאשמת מסרה לה שהיא דאגה שיפה זגורי תשגיח, וכי היא אמרה לה שהיא מוכנה להחליף.

(2) פקד אלחנן שחר – חוקר

(א) במועד הרלבנטי לתובענה, מילא תפקיד של קצין חקירות ימ"ר צפון ובידיו הופקדה חקירתו של התיק ובמהלך החקירה גבה את הודעתה של הנאשמת שהוגשה באמצעותו לביה"ד וסומנה כת/1.

(ב) בחקירתו הנגדית העד נחקר והשיב לגבי סדרי ודרכי חקירתו של תיק החקירה, שהתמקדה במישור הפלילי בלבד לא בנוהלי משרד החינוך. שמענו מפי העד, כי התיק הפלילי נסגר מחוסר אשמה, או חוסר ראיות וכי במהלך החקירה נחקר באזהרה, גם מנהל בית הספר מר נחום נחום.

(3) מר מוניר סאבק

(א) העד חוקר בימ"ר צפון ומוסמך בחקירות נוער, באמצעותו הגישה התביעה את הודעתה של הנאשמת בחקירתה אשר סומנה על ידנו כ-ת/3 ובנוסף הוגשה בהסכמה עדותו של הקטין נ.א. לעניין החפץ שהציג לסגן המנהל ואשר נתבקש לזורקו בדרכו החוצה. החפץ שפגע בעינה של הילדה רעות.

(ב) בחקירתו הנגדית גם עד זה נחקר על דרכי חקירתו של התיק. למדנו בעדותו כי נערך ביקור בביה"ס, וכי גורמי החקירה לא החליטו על עריכת עימות בין הנאשמת והגב' יפה זגורי.

(4) גב' תמר דקל – מורה

(א) במועד מסירת עדותה מחנכת כיתה ואחראית על נושא הבטיחות בדרכים בביה"ס.

(ב) שמענו מפי העדה כי ביום הארוע לוותה כיתות להצגה בטבריה וכי באותו יום חמישי (4.2.99), היתה תורנות מסדרון (כתות א+ב) ולגבי נסיבות עדכונה של

הנאשמת העידה בפנינו : -

"מאחר והבחינה שאחראי על התורניות לא היה בביה"ס, חומיק, אז אמרתי לרותי שאני יוצאת להצגה, יצאתי עם שלוש או שש כיתות. בהפסקה הראשונה, השכבה היתה בהצגה, ואז שגם לא היה לי על מה להיות תורנית, אמרתי לרותי שאני יוצאת להצגה."

(פרוטוקול עמ' 22 שורות 2-4)

בהמשך העידה, כי על-פי הבנתה של העדה, המנהל או סגנו לנוכח אופיה של הפעילות כפעולות מתוכננות וצפויה, היו אומרים לפעול להחלפתה, אולם בסופו של דבר פנתה ביום האירוע לנאשמת : - **"ואמרתי לה שאני יוצאת להצגה וצריך להחליף אותי."** (פרוטוקול עמ' 22 שורות 37-38). פניה זו נעשתה לנוכח אחריותה הניהולית באותו היום – ביום האירוע, העדה חזרה לביה"ס בשעה 12:00 אחרי התורנות האחרונה ורק במועד מאוחר יותר נודע לה על דבר החלפתה על ידי המורה יפה זגורי.

ג) חקירתה הנגדית בראשיתה התמקדה במסלולה המקצועי של העדה ואחריותה לתחום הבטיחות בדרכים. שמענו מילות הערכה מפי העדה על מידת אחריותה של הנאשמת בתחומים שמופקדים בידה, ובכלל סגן המנהל חומיק, אחראי לנושא הבטיחות של בית הספר. לעדה לא היה הסבר מדוע לא הודיעה מראש לחומיק על היעדרותה הצפויה מתורנותה עד 3.2.99, הגם שהודיע לנאשמת לפני האירוע על היעדרותה הצפויה : - **"הזכרתי לה בכך שאני הולכת להצגה, שאני נעדרת, רות לתשומת לבך. אמרתי רותי אני הולכת להצגה ואני תורנית."** (פרוטוקול עמ' 28 שורות 22-23).

ד) העדה אישרה בחקירתה הנגדית, כי נושא החלפתה בעטייה של השתתפותה היא בעיה בית ספרית ולא אישית, שלגביה נעשים חילופים בין המורים ובין עצמם – בשלב חקירתה הנגדית העדה אישרה כי היא אינה מכירה את חוזרי המנכ"ל בנושאי בטיחות.

5) מר נחום נחום מנהל בית הספר

א) העד – מנהל בית הספר "איילים" משנות ה-80 ומכיר את הנאשמת מזה שנים. מראשית עדותו, למדנו כי למורה במסגרת תורנותו יש שלוש הפסקות וההפסקה הרלבנטית לענייננו היא זו בין 11:50-12:00, וכי סגן המנהל ונאשמת ביום

האירוע, מזרזת את המורים לצאת לתורנותם.

(ב) שמענו בעדותו של העד פרטים על סדרי התכנון והמימוש של תורנות מורים, תכנון שהוצג גם על גבי לוחות בבית הספר, מנהל ביה"ס נושא באחריות כוללת לתכנון ולביצוע, אשר נעשים בצוותא עם שני סגניו לגבי מידת אחריותה של הנאשמת, העיד בפנינו:

"רותי מחליפה את חומיק ביום חמישי שהוא לא נמצא."

(פרוטוקול עמ' 34 שורה 35) ביום ה-4.2.99 היא נשאה במלוא האחריות.

(ג) לגישת העד המורה דקל, היתה אמורה להודיע על היעדרותה הצפויה מתורנותה, הודעה שאף הייתה מיותרת אם מדובר היה בפעילות ידועה ומתוכננת. מהמשך עדותו, למדנו, מפי העד כי בנסיבות בהן ל צפויה נוכחות במסדרון, אזי לגישתו לא נדרשת נוכחות מורה תורן. אולם, באירוע הקונקרטי החלה חזרת תלמידים מההצגה, העד לו זכר את נסיבות הגעתה של המורה זגורי לתורנותה ואולם: - **"יפה היתה שם ומילאה את תפקידה כראוי, היא היתה שם ומילאה את תפקידה, אז בעצם מי ששלח אותה מילא את תפקידו."**

(פרוטוקול עמ' 35 שורות 45-46)

אותו תורן אמר להגיע למשמרת ולנטרל סיכונים במקום התורנות.

(ד) **בחקירתו הנגדית של העד עלה, כי ערך בדיקה וממנה עלה, כי יפה באה לרותי ואמרה לה: "אל תדאגי, אני אהיה למעלה באגף א-ב ומזה הסקתי שרותי יודעת שיש תורנות באזור - התורנות של תמי דקל."**

(פרוטוקול עמ' 37 שורות 1-2)

בהמשך החקירה הנגדית שמענו מפי העד פרטים על הליכי הבדיקה לסוגיהם שליוו את האירוע של ה-4.2.99 שבו איבדה הילדה רעות את עינה, לרבות עתירה לבג"צ בה היה העד אחד המשיבים, הגם שלא עודכן או לא זכר את תוכן של כל ההחלטות שנתקבלו בהן.

(ה) שמענו בהמשך החקירה הנגדית, כי העד הכין חוברת בטיחות וחילקה למורים, אשר מקורותיה היו בחוזרי מנכ"ל בתחום הבטיחות. הנאשמת לא מופיעה בה כמי שנטלה חלק בעריכת החוברת שהוגשה לביה"ד וסומנה כ-4/נ. ולגבי מידת אחריותה של הנאשמת לתחום הבטיחות בביה"ס העיד בפנינו:

"אני מיניתי את חומיק להיות אחראי על התחום שציין הסניגור. בימי חמישי

הוא לא מצוי ורותי ממלאת את התפקיד לאורך שנים.
(פרוטוקול עמ' 39 שורות 45-47).

(ו) שמענו מבחינת העד, כי לאחר שלמד את נסיבות האירוע צפייתו היתה, כי המורה דקל תפנה מראש לסגן המנהל חומיק ששון:
"כן, אחרי התהיה שלך אני מקבל שתמי הייתה צריכה להודיע לחומיק, במקרה כזה כמה ימים לפני כן, שיש ההתנגשות."
(פרוטוקול עמ' 40, שורה 34-35)

ואולם פניה ביום האירוע לגבי ההיעדרות הצפויה לא הייתה פסולה - הגם שסגן המנהל היה צריך להיות מודע ביום ד', לגבי הצפוי ביום למחרת.

(ז) **בחקירתו החוזרת** שמענו את גישתו של העד לעניין העדר פנייה יזומה על ידי הנאשמת ליפה זגורי, בעניין מינויה הפורמלי כמורה תורנית:
"אם יפה אומרת לרות אני נמצאת למעלה, אני יכול להסתפק בכך. יפה לקחה על עצמה את האחריות." (פרוטוקול עמ' 34-35)

להערכתו של העד, אם פניה כאמור לא הייתה מתרחשת, הנאשמת הייתה ממנה מורה אחרת.

מר חומיק ששון – סגן מנהל ביה"ס "איילים" (6)

(א) העד משמש כמורה לחינוך גופני כ – 28 שנים וסגן מנהל בית הספר כ – 20 שנה. במסגרת תפקידו, אחראי על תורנות מורים ועוזר אחראי בטחון.

(ב) שמענו מהעד על תכנון תורנות מורים עוד בפגרת הקיץ וכי ביום היעדרותו:
"הנאשמת אחראית על כל מה שאני עושה על מערכת השעות ועל תורנות מורים." (פרוטוקול עמ' 47, שורות 16-17). ונושאת באחריות למקרה בו נעדר מורה מתורנותו, וכי מורה שצפוי לאחר לתורנותו אמור להודיע על כך וכי מורה שלא מגיע לביה"ס, מוחלף על ידי אחר ביוזמת הסגן.

(ג) ולגבי תורנותה של המורה דקל בתאריך 4.2.99, לעד לא זכורה פנייתה אליו בנושא תורנותה, ומבחינתו התורנות שמילאה הגב' זגורי הייתה תורנות ראווה.

ד) בחקירתו הנגדית העד עמד על כך, כי נשא בתפקיד של אחראי לביטחון, אך אחריותו לבטיחות הינו תפקיד שנוסף לו לאחר האירוע של 4.2.99, הגם שנטל חלק בקביעת לוח תורנות של מורים, כאשר לצורך זה הגישה ההגנה את נ/3, לוח תורנות. ובהמשך חקירתו הנגדית העד אישר, כי תיק בטיחות בית הספר מצוי במשרדו, הגם שהנאשמת עיינה בו מעת לעת, וכי נוהלי בטיחות לאירועים נכתבו על ידו.

ה) בהמשך חקירתו הנגדית של העד לא עלה בידה להיזכר אם המורה דקל עדכנה אותו יום לפני האירוע על פעילות חוץ בית ספרית, הגם שנושא זה על-פי מהותו היה באחריותה המקצועית של הנאשמת, ואולם לגישתו לגבי המצב הרצוי: **"אני דורש שמורה יודיע לי יום לפני כן בהחלט"**. (פרוטוקול עמ' 55 שורה 55).

ו) לביה"ד הוגשו במהלך חקירתו הנגדית של העד הודעותיו במשטרת ישראל ובנש"מ, אשר סומנו על ידו כ-4/נ-ו-5. וכן שמענו, כי אירוע הפגיעה המצער בעינה של הילדה רעות לנוכח נסיבותיו לא היה נמנע גם אם במסדרון היו משובצים באותה העת מורים תורניים לרוב.

ז) **מחקירתו החוזרת** של העד, עלתה האבחנה, בין הודעה על היעדרות צפויה ביום התורנות, אזי אם המדובר ביום ה', ההודעה הייתה צריכה להימסר למחליפתו של העד – הנאשמת, ואם ההודעה כאמור הייתה נמסרת ימים לפני האירוע, לגישת העד צינור ההודעה היינו כפול, העד וגם הנאשמת. בשלהי חקירתו של העד הוגשו חוזרי מנכ"ל שונים בתחום הבטיחות ואשר סומנו על ידי ביה"ד כ-6/נ.

7) גב' יפה זגורי

א) מורה ביה"ס "איילים", בעלת וותק של 13 שנה. ביום האירוע מלאה בפועל תורנות מסדרון, יום שבו נפגע מאור עינה של הילדה רעות.

ב) מהעדה שמענו כי נפגשה עם הנאשמת לפני הפסקת הצהריים הרלבנטית לאירוע בכניסה לביה"ס או בחדר המורים, כאשר מקום המפגש המדויק לא היה זכור לעדה, ואולם לגבי תוכנה של השיחה העידה בפנינו: **"כשרותי שאלה אותי מה אני עושה, אמרתי לה שאני בשעת חלון ועושה תעודות עם הילדים ואני אהיה בפרוזדור ואעשה זאת, כי הייתי בשעת חלון"**. (פרוטוקול עמ' 61 שורות 41-48).

ג) ובהמשך חקירתה הראשית עלה כי שעת החלון חפפה את פרק ההפסקה שבין 11:50 – 12:00 והיא מלאה שם את תפקידה עפ"י הנדרש, כן עמדה על גרסתה כי מסרה לנאשמת בין 11:00 – 12:00 שתעשה תעודות בשעת החלון, ולשאלת התובע:

"האם שיתפה את הנאשמת בהחלטתה לגבי נטילת התורנות של גב' דקל",
העידה בפנינו: **"שהייתי שם לא שיתפתי אף אחד."** (פרוטוקול עמ' 64 שורה 4).

ד) **מחקירתה הנגדית** של העדה, עלה כי ביום האירוע לא הייתה לה מודעות שהמורה דקל הינה תורנית, הגם שידעה על דבר יציאתה להצגה וכן מסרה כי הודיעה לנאשמת כי בין השעות 11:00 תהיה במסדרון ותעיין בתעודות.

ה) העדה אישרה בחקירתה הנגדית כי סגן המנהל חומיק ששון נושא באחריות לתחום הבטיחות בביה"ס, ואחראי גם על נושא התורנות, כאשר יום תורנותה שונה על ידו מיום חמישי ליום שני, שינוי שאודותיו נמסר לה מפיו, וביטוי לו מצאה בלוח התורנות ואולם הבהירה, כי הנאשמת נכנסת בנעליו אלה של סגן המנהל, הגם שהיא נושאת באחריות לתחומים אחרים, השונים מאלה של סגן המנהל.

ו) בסיום עדותה של עדה זו, הכריזה התביעה "אלה עדי".

ב. מוצגים

במהלך פרשת התביעה הוגשו לבית הדין מספר מוצגים, נביא להלן את תמציתם.

1/ת – אמרת הנאשמת

א) האמרה נגבתה תחת אזהרה בתאריך 10.9.01, על ידי חוקרת נש"מ.

ב) הנאשמת מסרה באמרתה, כי ביום ה' היא משמשת כמחליפתו של חומיק ששון לרבות בתחום התורניות, כי ביום האירוע במהלך תדרוך מורים המורה דקל הזכירה את נושא ההצגה, וכי יפה זגורי מסרה לה: **"אני אחליף את תמי בתורנות של אותו יום."** (ת/1 עמ' 2 שורה 10) בשעת החלון בה תהיה במסדרון. עוד מסרה הנאשמת באמרתה, כי האירוע בו נפגעה רעות התרחש לאחר ההפסקה, בעת העלייה לכיתות והעריכה כי המורים כבר התייצבו בכיתתם, הגם שלא בדקה אם יפה זגורי נוכחת בתורנות שנעדרה מחדר המורים, הסיקה כי הוא נמצאת במקום

תורנותה, לנוכח התנדבותה כאמור.

2/ ת - עדותה של הנאשמת (2)

(א) העדות נגבתה על ידי משטרת טבריה בתאריך 20.6.01.

(ב) הנאשמת מסרה בין השאר בעדותה הנ"ל: "הנחתי שהמורה יפה זגורי תחליף אותה (את גב' דקל) שכן, היא הייתה המורה במסדרון הנ"ל." (ת/2 עמ' 1, שורה 18), וזאת מאחר ולא מצאה את יפה זגורי בחדר המורים.

3/ ת - עדות נוספת של הנאשמת (3)

(א) עדות נוספת של העדה במשטרת ישראל, הראשונה מבחינת מועדה אשר נגבתה בתאריך 27.5.00, על ידי משטרת טבריה.

(ב) עיקרה של העדות נסב על האירוע בו נפגעה הילדה רעות וסדרי פינוייה בתאריך 4.2.99, אשר ארע לגרסתה לאחר ההפסקה.

(ג) לגבי סוגיית תורנות המסדרון, מסרה בעדותה כי: -
"מי שהיה תורן בהפסקה בקומה הזו היא המורה יפה זגורי, שלקחה על עצמה ובידיעתי את התורנות במקום המורה תמר דקל."
 (ראה ת/3, עמ' 3, שורות 14-15).

נטילת התורנות על ידי יפה זגורי, נעשתה ביוזמתה, לאחר שנוכחה לדעת שהמורה התורנית, גב' דקל, לא הגיעה לתורנות.

(ד) עוד מסרה הנאשמת בשלהי עדותה, כי לא תדרכה במיוחד את יפה זגורי לקראת אותה תורנות, וכי התדריך נעשה בראשיתה של השנה, שבה נמסרו למורים נוהלי בטיחות על ידי סגן המנהל חומיק.

8. פרשת ההגנהא. עדויות(1) הנאשמת – גב' רות חליוה

(א) הנאשמת בעדותה בפנינו סקרה את תולדות העסקתה בת 31 שנים במערכת החינוך עד הגיעה לתפקיד של סגנית מנהל, כן מסרה כי סגן המנהל, מר חומיק ששון מעדכן אותה לקראת יום ה' באופן אקראי על השינויים הצפויים להתרחש באותו היום, והוא עדכן אותה כי החליף את יום תורנותן הקבוע של המורות דקל ויפה זגורי (מיום ה' ליום ב').

(ב) העדה מסרה בחקירתה הראשית כי ידעה שביום האירוע תמי דקל תהא בהצגה, וכי היא גם מורה תורנית – עוד שמענו בהמשך עדותה כי המורה יפה זגורי שעד להחלפה כאמור היתה מורה תורנית ביום ה', היתה לידה והיא שוחחה עמה. **"לא זוכרת מה היה תוכן השיחה, אני זוכרת שאמרתי לה תשגיחי על הפרוזדור עד שתמי תגיע. זה אני זוכרת, זו האמת שלי. חומיק לא הביא לידיעתי את השינוי של תמי עם יפה."** (פרוטוקול עמ' 76 שורות 26-28).

(ג) העדה עמדה על כך ששוחחה עם יפה זגורי בבוקר וכלשונה – **"אני שוחחתי עם יפה בבוקר וזה מתוך ידיעה."** (פרוטוקול עמ' 77 שורה 7).

(ד) **בחקירתה הנגדית** של הנאשמת עלה, כי הנאשמת היתה מודעת ליציאתה להצגה של המורה דקל, לא עלה בידה להיזכר אם הסתכלה בשיבוץ תורניות מורים שעל גבי הלוח בחדר המורים, ואולם זכרה כי סגן המנהל מר חומיק לא עדכנה על כל שינוי שצפוי בתורנות המורים.

(ה) במהלך חקירתה הנגדית התובע עימת את הנאשמת עם תוכן הודעותיה במשטרת ישראל, עמדה על דעתה כי שוחחה עם שתי המורות על תורנות הצהריים. ולעניין משמעות המונח "הנחה", פירשו הנחה לגבי נוכחות פיזית במקום התורנות שבו לא ביקרה, אולם עמדה על כך כי יפה זגורי ידעה על התורנות הצפויה: **"בשלב זה יפה זגורי אמרה לי רותי אני אהיה בפרוזדור אז אמרתי לה יפה את תשגיחי על הפרוזדור עד שתמי תחזור. אני דיברתי על התורנות."** (פרוטוקול עמ' 81 שורות 16-17).

והיתה מודעת לכך שיפה זגורי, תהא במקום התורנות ושתגיח על הילדים.

(ו) בהמשכה של החקירה הנגדית התובע עימת את הנאשמת עם עדותה של יפה זגורי, והנאשמת עמדה על כך שמסרה לה, כי עליה לשמש כמורה תורנית ולהחליף את המורה דקל. וכי בשעה שמורה נמצא בשעת חלון יכול הוא לעזוב את עיסוקיו ולהתפנות לתורנותו, וכבר בבוקר ידעה על הצפוי בצהריים ושוחחה בנדון עם שתי המורות, לנוכח אחריותה לנושא התורנות בביה"ס בימי חמישי.

(2) מר נחום נחום מנהל בית הספר

(א) העד זומן על ידי ההגנה לצורך הגשת מחברותיו, מאחר והתביעה עמדה על כך כי המחברות ייצגו באמצעותו.

(ב) מדובר במחברות של העד בהן נוהג לרשום פרטים אודות המורים היקפי משרתם, תקני ביה"ס, מערכת השעות ופרוייקטים בית ספריים. במהלך העדות העד הציג בפנינו את הרישום במחברות שנוגע לסגנו מר חומיק ששון כאחראי על בטחון לנוכח רקעו האישי, וכי מבחינתו לא היתה הפרדה בין ביטחון ובטיחות, ולאחר האירוע מונה גם כאחראי על הבטיחות בבית הספר, וכי במחברות שמולאו על ידי העד אין כל רישום לאחריותה של הנאשמת, בתחום הביטחון.

(ג) מחברותיו של העד הוגשו כמוצג מטעם ההגנה וסומנו כ-7/נ.

(ד) **מחקירתו הנגדית** עלה, כי מהיום שהעד הטיל על סגנו את האחריות בנושא ביטחון כמעין קב"ט מקומי – האחריות כללה אף את נושא הבטיחות, הגם שמסמך פורמלי בנדון לא נמסר לידי של הסגן. כן אישר העד בחקירתו הנגדית, כי הוא וסגנו נושאים במשותף באחריות לשיבוץ תורניות מורים בבית הספר. וכי תכנון ומימוש היום הקונקרטי של התורנות מופקד בידי של הסגן חומיק, או הנאשמת ביום החופש שלו.

(ה) מחקירתו החוזרת של העד למדנו, כי בשעה שקיים תכנון צפוי של אירוע, הסגן שאחראי על התחום, צריך להיות מודע לצורך לשנות את התכנון:

"אתה מדבר על תכנון צפוי ולא צריך להודיע, כי יודעים שיש הצגה או טיול אז התכנון צריך להילקח בחשבון, והמחליף צריך לדעת על העניין אחרי שהאחראי

על מערכת השעות מוסר את ההודעות והשינויים."

3) גב' שלומית אורן

א) העדה מנחה מורים, בעלת תואר שני במנהל החינוך, בעלת וותק של 30 שנה בתחום ההוראה. עם בית הספר "איילים" עבדה פרק זמן של כשלוש שנים.

ב) שמענו בעדותה, כי הנאשמת כרכזת פדגוגית היתה בעלת הסמכות במגעים של העדה עם בית הספר ובאמצעותה הוטמעו שינויים חינוכיים מהותיים בבית הספר.

4) גב' רחל פורת

א) בעברה יועצת בית הספר. במועד מסירת עדותה גמלאית.

ב) שמענו מפיה, כי סגן המנהל מר חומיק היה אחראי על שיבוצי מורים ונושא באחריות על הביטחון ומערכת השעות, וכל שינוי צפוי בתורניות: - "היו מתקשרים לחומיק שהיה אחראי על מערכת השעות." (פרוטוקול עמ' 86 שורה 18) ובשלהי עדותה העדה אישרה, כי בהעדרו של חומיק ביומו החופשי פונים לנאשמת, או למנהל בית הספר.

ב. מוצגים

ההגנה הגישה במהלך ניהול ההוכחות את מוצגיה שסומנו על ידינו כמפורט לעיל. נביא להלן את תמציתם של אותם המוצגים, ברי ההשפעה על הכרעת דיננו: -

1) נ/2 – כללי בטיחות בבית הספר

כללי בטיחות בבית הספר אשר מכסים תחומים מגוונים, לרבות תורניות מורים, אשר פורסמו לאחר האירוע ב-23.8.01. חוברת הכללים הוצאה מטעם מנהל בית ספר וסגנו חומיק ששון.

2) נ/4 – עדותו של חומיק ששון

העדות נגבתה בתאריך 24.1.00 בימ"ר צפון. עיקרה נסב על אירוע הפגיעה משבר כיסא בעינה של רעות, לעניינו למדנו מהעדות, כי העד הנ"ל נושא באחריות לתורניות מורים ומעביר להם הנחיות בקשר לכך, הגם שהעד רואה עצמו כאחראי לביטחון בבית

הספר. בחוזר שהעדה מפיץ למורים בתחילת שנת הלימודים קיימים דגשים בטיחותיים, בהעדרו של מורה תורן הוא פועל להחלפתו על מנת שתקויים תורנות בבית הספר.

(3) נ/6 – חוזר מיוחד למורים

חוזר מיוחד למורים שפורסם למורים ב-27.10.96 ובו מצויה התייחסות לתורנות מורים:

ד. תורנות מורים

אני שב ודורש, חובה לצאת בזמן לתורנות. חובה לסייר במקום התורנות ולא לעמוד במקום אחד. מורה צריך להיות בכל ההפסקות של אותו יום. מחומיק אני דורש לקיים ביקורת יומית של זמן היציאה ומקום שהיית המורים בתורנות. על כל חריגה – יש להגיב במכתב.

דיון

9. פתח דבר

א. בית הדין פרס בהכרעת דין זו את מסכת הראיות שבאה בפניו בפרשת התביעה וההגנה, לגבי נסיבות התנהגותה של הנאשמת ברקעו של אירוע שנתחרש בתאריך 4.2.99 בשעה 12:00 לערך, שבו נפגעה התלמידה רעות בעינה כתוצאה משבר כיסא בו שיחקו תלמידים בפרוזדור כיתות א-ב, על אף שהנאשמת כמיוחס לה ידעה, כי המורה דקל תעדר מבית הספר ביום האירוע היא לא מינתה במקומה מורה תורן מחליף, ולא וידאה כי מורה תורן היה נוכח בפרוזדור בהפסקת הצהריים באותו העת, ומורה אחרת יפה זגורי שעה שהבחינה בהעדרו של תורן בפרוזדור נטלה על עצמה תפקיד זה בפועל.

ב. בחלק זה של הכרעת דין זו, בחרנו לילך תחילה בהצגת המסגרת הנורמטיבית שתוחמת את מסכת ההתנהגות שבה הואשמה הנאשמת, בה יוצגו הוראות הדין ופסיקה רלבנטית, תוך כדי בחינת מעמדה של הנאשמת, כעובדת הוראה.

10. המסגרת הנורמטיבית

א. למהותן של עבירות המשמעת

- (1) הנאשמת הואשמה על ידי התביעה בשלוש עבירות משמעת לפי סעיף 17 לחוק:
- “(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה.

(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו כאמור.

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד המדינה, או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה. –

יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בה קיים אימוץ של יסודות העבירה של סעיף 17(3) לחוק.

(2) בית הדין מבקש להעיר, כי דרך זו של הגדרת יסודות העבירה יש בה מן הייחודיות של דיני המשמעת, לעומת דיני העונשין, המגדירים בפרוטרוט את רכיביה של כל עבירה, לא כך נוהג הדין המשמעת. לנוכח הקושי לאתר ולציין בחוק את כל המעשים, המחדלים וצורת ההתנהגות של עובדי הציבור, שיש בהם משום עבירה. לכן, בחר המחוקק לילך בדרך בה ניסח את הסעיף, המגדיר את עבירות המשמעת בצורה רחבה, ובית הדין קובע, למעשה בדיעבד, אם יש בהתנהגות מסוימת כפי שהוכחה בפניו, משום עבירת משמעת כהגדרתה בחוק.

(3) לעניין מהותה של הפגיעה במשמעת שירות המדינה שבלעדיה הגוף שבו מתפקד העובד לא יוכל להגשים את יעדיו, בעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש : -
"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האופיון של המושג "משמעת" יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה." (פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

(4) הנאשמת הואשמה גם בעבירה לפי סעיף 17(2), יסודות עבירה זו מגולמים דבר הפרתה של פסקה 42.212 לתקשי"ר הקובעת : -
"42.212"

עובד חייב למלא כל הוראה אשר נקבעה בתקשי"ר, בכל הודעה של נציבות שירות המדינה וכל הוראה כללית אחרת שניתנה על-ידי מי שמוסמך לכך."

לגבי הפרתם של חוזרי המנכ"ל שצוינו בכתב התובענה (נוהל 1 בחוזרי מנכ"ל ז' מחודש אפריל 1997 וחוזר מיוחד למורים בבית הספר 27.1.96 (אשר הוגש כ-נ/6). חוזרים אלה דנים בחובת מינוי תורנים בבית הספר ואופי תפקידם, אולם לא מצאנו בנוהל כל פירוט לגבי אופן ודרכי המינוי הקבוע, או מינוי לשעה של מורה תורן.

(5) לעניין העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הואשמה הנאשמת בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כל, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים או בארגון מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תחשב בלתי הולמת גם אם אין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים היא אינה הולמת משום שהוא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי ההתנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

{ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5)}.

(6) ובמקום אחר, פסק השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה) - סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה, בחינתנו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן בתקופה האחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין לזמנים, ושוליה רחבים ביותר.

אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהי בכך כדי להעכיר או האוירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ניתן בתאריך 11.2.04 פורסם בדינים עליון כרך סו' בעמ' 854).

בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

ובאשר לזאת, אומר כב' השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86, לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים (טרם פורסם). הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכורה.

בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך...

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מציג לנגד עיניו חברה חולה המדרדרת עצמה לפי תהום. הוא אינו מתבסס על תפיסת

האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827). הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77, חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132) ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" (השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל". (בג"צ 7074/93, סוויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

7) ראוי לבחון את מאפייניה של העבירה הנ"ל - ההתנהגות שאינה הולמת על רקע תפקידו של מורה בישראל, כפי שנפסק בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר (פ"ד נב(1) 650, 678) אמר בית המשפט העליון את דברו לגבי תפקידו של מורה: - **"התפקיד של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט התנהגות גבוה, במיוחד כלפי התלמידים. מורה מוצב בדרך כל בעמדה של מרות כלפי תלמידים: ניתנה בידו סמכות לקבוע אם ובאיזו מידה, יצליח התלמיד בלימודים מעבר לכך: המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי תלמידים היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור, המפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. אכן, כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה, כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."**

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, הינו עש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל נקבעה הלכה: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים."

ולגבי הטעמים לרף ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה, למדנו גם מעש"מ 2699/01 ג'מיל חליף נגד מדינת ישראל - בו קבע בית המשפט העליון:

"במקרה זה, אין מדובר בעובד מדינה מן השורה, אלא אדם הנושא תפקיד חינוכי בהיותו מורה בבית ספר. לתפקיד של המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו, ועל יוקרתו בעיני תלמידיו."

(פורסם בדינים עליון כרך נט בעמ' 286).

ובפסיקה נוספת :

"המורים מהווים מודל חיקוי לתלמידיהם, הם אלה האמונים על סלילת דרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ומשפיעים על דפוסי ההתנהגות העתידיים של החברה כולה. לכן יש מקום לדרוש ממנו, הקפדה יתרה במילוי תפקידו, והתנהגות הולמת בכל אורחות חייו בכלל, ובפרט עת עוסק הוא בחינוך תלמידיו". (עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נגד סלאם אבו-עסבה, כן ראה בנדון עש"מ 1682/02 בעניין סרחאן עבדאל ווהב ואת עש"מ 4713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר).

ב. היסוד הנפשי הדרוש בעבירות משמעת

השוני בתכלית הדין המשמעתי לעומת מטרתו של הדין הפלילי, יצר גם שוני בסדרי הדין ובדיני הראיות. לגבי היסוד הנפשי של העבירה, בית המשפט העליון הביע דעתו וקבע כי יש מקום להבדיל בין היסוד הנפשי הדרוש בעבירה פלילית, לבין עבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה, ואולי אף עבירות משמעת נוספות :

"נראה לי כי לצורך קיום היסוד הנפשי בעבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת, די בכך שעובד מדינה סביר (או, לשון אחרת, אדם מן הישוב) יכל היה, בנסיבות העניין, להיות מודע לטיב המעשה". (ראה לעניין זה ער"מ 6494/00, בעניין דוד חזי, פורסם בפ"ד נ(5) בעמ' 101).

בעש"מ 6843/01 יפתח בן דוד נגד נציב שירות המדינה (פ"ד נו(2) 918) בית המשפט העליון קבע כי, לכאורה ניתן להרשיע בעבירות משמעת, גם אם התקיים יסוד נפשי של רשלנות בלבד.

ובעש"מ 6335/02 בעניין עזר שוחט, נפסק :

"ההנחה שהיסוד הנפשי הנדרש בעבירות משמעת בשירות המדינה זהה ליסוד הנפשי הנדרש בדין הפלילי וכי באופן גורף יש לדרוש מחשבה פלילית לשם הרשעה בכל עבירות משמעת, אינה מובנת מאליה. בפסיקתו של בית משפט זה, כבר נאמר כי יתכן שיש מקום להקל בדרישת היסוד הנפשי בדין המשמעתי לעומת היסוד הנפשי בדין הפלילי ואולם אף להסתפק ברשלנות לעבירות משמעת מסוימות (ראו: עש"מ 5550/98 גל-אור נגד מדינת ישראל, פ"ד נג(1), 326, 333 – 334).

ובעש"מ 3849/03 בעניין מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה שניתן ב-11.2.04 נפסק : -
"יצוין כי השאלה מהו היסוד הנפשי הדרוש בדין המשמעתי היא תלויה העובדות ותלויה הנסיבות שביסוד העבירה. בפסיקתנו כבר נאמר שיתכן ויש מקום להקל

בדרישת היסוד הנפשי בעבירות משמעת, ולהסתפק ביסוד נפשי של רשלנות בלבד לעבירות משמעת מסויימות. על אף הקירבה הרבה בין דיני העונשין לדין המשמעת, אין להתעלם מכך כי תכליתם של דיני המשמעת אינה זהה לזו של דיני העונשין ומכך שהמסגרת המשמעתית קובעת נורמות שיש בהן כדי לעצב דפוסי עבודה והתנהגות בשירות המדינה. הפרת אותן נורמות אינה כרוכה בהכרח ותמיד בקיום יסוד נפשי של מחשבה פלילית כנדרש בסעיף 19(1) לחוק העונשין, תשל"ז-1977, ביחד לעבירות פליליות (ראו עש"מ 5550/98 גל-אור נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 326, 334; עש"מ 6335/02 שוחט נ' מדינת ישראל (לא פורסם)). מטעמים אלה ניתן לקבוע כי יסוד של רשלנות הינו היסוד הנדרש בעבירות משמעת מסויימות והכל כאמור בהתחשב בעבירה המיוחסת לעובד ולנסיבותיה. ניתן להניח כי זוהי הפרשנות של עבירת משמעת."

ג. רמת ההוכחה הנדרשת

(1) בית הדין מוצא לנכון להתייחס לשאלת רמת ההוכחה הנדרשת בדין המשמעת לגבי ההתנהגות שיוחסה לנאשמת.

בסוגיה זו קבע סעיף 11 לחוק, כי בכפוף לאמור בסעיף 7 לחוק, יהיו לבית הדין כל הסמכויות הנתונות לוועדת חקירה, לפי סעיפים 8 עד 11 ו- 27(ב) לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט – 1968.

סעיף 8 לחוק ועדות חקירה קובע:

"א. ועדת חקירה אינה כפופה לנהוג לפי סדרי הדין של בית משפט והיא רשאית לקבל כל ראיה שהיא, בכך דרך הנראית לה מועילה, ולקבוע סדרי חקירתם של עדים, והכל כשאין בחוק זה או בתקנות על פי הוראה אחרת."

ב. ועדת חקירה אינה כפופה לדיני הראיות שאין בחוק זה או בתקנות על פי הוראה אחרת."

עם זאת, חלה החובה על בית הדין, כמו על כלל יחידות המינהל, לפעול לפי כללי הצדק הטבעי. עיקרון זה נקבע על ידי בית המשפט העליון, מפי השופט ברנזון כבר מקדמות דנא":

זכותו היסודית והבלתי מעורערת של כל עובד המדינה היא, שבמלא בית הדין המשמעתני את תפקידו, לא ייפגע במאומה בעקרונות הצדק, כפי שאלה הוגדרו ונקבעו בדין, ובתי המשפט יקפידו עם בית הדין הקפדה רבה, שישמור על זכויות

יסוד אלה של העובדים העומדים לפניו לדין משמעותי. אבל מעבר לגבולותיהם, המוגדרים היטב כאמור, של עקרונות הצדק הטבעי, לא יתערבו בתי המשפט בשיקול דעתו ובסדרי דיונו של בית הדין המשמעותי, כל עוד הוא ממלא תפקידו ואינו חורג ממסגרת סמכויותיו כדין".

עש"מ 1/66 פסקל נג היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד כ(3), 71).

ואכן, לעניין מידת ההוכחה הראייתית, הנדרשת על ידי בית הדין למשמעת, קבע השופט לוין בעש"מ 9/88, אזוט נגד מדינת ישראל, פ"ד מג(1), 867):

"חובה להקפיד על קיומו של איזון נאות בין הצורך בניהול הליכים מהירים ויעילים מחד גיסא לבין שמירת כללים בסיסיים המבטיחים זכויותיו של עובד העומד לדין, מאידך גיסא..."

בית המשפט העליון קבע כי, בשל איזון זה, אין לקבוע מסמרות לעניין מידת ההוכחה הראייתית. ולפיכך מידת ההוכחה נדרשת עשויה להשתנות לפי רצינות העניין השינוי במחלוקת. באותו הקשר, קבע בית המשפט בפסק דין מאוחר יותר – עש"מ 3725/91 בכרך נגד מדינת ישראל (פ"ד מה(5), 401) שאין ליצור רמת הוכחה מיוחדת לדין המשמעותי וכי רמת ההוכחה בדין המשמעותי דומה לזו שבדין הפלילי:

"לדידי, די בשתי רמות ההוכחה הקיימות אצלנו והן, שכנוע מעבר לספק סביר מחד גיסא, ומאזן הסתברויות מאידך גיסא. דיני נפשות נחשבים לחמורים יותר בתוצאותיהם, ונדרשת מידה גבוהה יותר של הוכחה, מאשר מאזן הסתברויות בלבד. הדין המשמעותי מצטרף מבחינה זו להליך הפלילי כי זו משמעותו לאשורה".

השופט קדמי, בספרו "על ראיות" "חלק שלישי, מהדורה משולבת ומעודכנת, התשכ"ט – 1999, בעמ' 1340 ובעמ' 1467), דן בנושא זה:

"להרשעה בבית הדין למשמעת רמת ודאות שאינה מגעת אמנם לזו הנדרשת בפלילים, אך העולה על זו הנדרשת בהליך אזרחי".

(2) גישת בית הדין היא, כי בעבירות מסוג שבהם הואשמה הנאשמת, שבהן בולט הפגם המוסרי שבהתנהגות, כי ראוייה הגישה שהובאה בפרשת בכרך, על פני הגישות האחרות אף שהנושא של רמת ההוכחה הנדרשת בהליכים המשמעותיים טרם הוכרעה סופית. (ראה גישתו בנדון, של השופט זמיר בעש"מ 5550/98 בפרשת גל-אור).

(3) לאחרונה בעש"מ 7856/03 בעניין ירדן יופה שניתן ב-10.2.2004 עלתה על הפרק סוגיות סמכותו של בית הדין לקבל כראיה הודעה שנמסרה במסגרת הנציבות ככל שהדבר נראה כצודק בנסיבות העניין : -

"יחד עם זאת, בדרך כלל, נוהג בית הדין להחמיר עם עצמו לעניין מידת ההוכחה, ומנחה עצמו שלא להרשיע בעבירות משמעת, אלא אם הוכחה לפניו האשמה ברמת ההוכחה המקובלת בדין הפלילי. וגישתו זו כעקרון אף אושרה על ידינו. לפיכך, אם בדין הפלילי קבילה כראיה הודעה של עד שנמסרה מחוץ לכותלי בית המשפט, כאמרת-חוץ העומדת בתנאים הקבועים בסעיף 10א לפקודת הראיות, הרי שהודעה זו קבילה בוודאי גם לצורכי הדין המשמעתי. ביחס להליך הפלילי, קובעת הוראת סעיף 10א(ג) את התנאים להעדפת אמרה שנתקבלה מחוץ לכותלי בית המשפט בזו הלשון:

"(ג) בית המשפט רשאי לסמוך ממצאיו על אמרה שנתקבלה לפי סעיף זה, או על חלקה, והוא רשאי להעדיף את האמרה על עדותו של העד, והכל אם ראה לעשות כן לנוכח נסיבות העניין, לרבות נסיבות מתן האמרה, הראיות שהובאו במשפט, התנהגות העד במשפט ואותות האמת שנתגלו במהלך המשפט. והטעמים יירשמו". [ההדגשה איננה במקור – ד.ב.]

הערכאה הדיונית מתרשמת מכלל הראיות המובאות בפניה. מנסיבות מתן האמרה מחוץ לבית המשפט, מעדות העד והתנהגותו ומכלל סימני האמת העולים במהלך הדיונים. במסגרת התרשמות זו, משווה השופט את הדברים שהשמיע העד בחקירה ובעדות, עם ראיות אחרות שהובאו לפניו, תוך שהוא מפעיל את הגיונו וניסיון חייו. סופו של תהליך זה בהכרעה בשאלת מהימנות העד". (שם בעמוד 8).

(4) סוגיה זו תעמוד לפתחנו בשלב הערכת העדויות בשעה שנדרש לשאלת העדיפות בין עדויות שנמסרו במשטרה או בנש"מ, ובין אלה שניתנו בבית הדין.

11. סיכומים

בתום שמיעתו של התיק בית הדין הורה לנוכח מסכת הראיות שנפרסה בפניו, בפרשת התביעה וההגנה, במיוחד במחלוקת שנפערה בין הצדדים לגבי דפוס התנהגותה של הנאשמת, כי הצדדים יגישו את סיכומיהם בכתב לגבי תפישתם וגישתם לראיות שבאו בפניו ולדין הרלבנטי והמסקנות, כי ראוי שנסיק מהם. אכן, התכבדנו בקבלתם של סיכומים סדורים וערוכים מהצדדים. ובנוסף להם אפשרנו לצדדים לסכם גם בטיעון בע"פ.

12. נציג להלן את תמצית סיכומי התביעה וההגנה לקראת פרק הסיום של הכרעת דינו.

א. סיכומי התביעה

(1) התובע סבור כעולה מסיכומיו, כי התביעה עמדה בנטל הבאת הראיות והשכנוע להוכחת היסודות העובדתיים, והיסוד הנפשי שנדרש לשם הוכחת יסודות כל העבירה שבה הואשמה הנאשמת.

(2) התובע, מנתח בסיכומיו את ראיות התביעה ואת גרסת הנאשמת כפי שבאו בפניו, לגישתו: ניתוח הראיות מצביע כי הנאשמת היתה מודעת ללכתה של המורה דקל להצגה, ואשר ביקשה להחליפה מתורנותה, וכי לא פעלה מיוזמתה למינוי מורה מחליף לנוכח אחריותה כמחליפתו של חומיק ששון, כאשר מעדותה של יפה זגורי עולה, כי לא הונחתה על ידי הנאשמת ליטול את תורנות, וכי היוזמה לכך היתה פרי החלטתה. כן הצביעה התביעה בסיכומיה על הסתירות שקיימות בין ת/2 ות/3 כיסוד הידיעה של יפה זגורי בדבר החלפתה הצפויה של גב' דקל בתורנות.

(3) ביה"ד נתבקש לא ליתן אמון בגרסתה של הנאשמת כי ביקשה מיפה זגורי לשמש כתורנית, ולהעדיף על פניה את עדותה של יפה זגורי.

(4) התביעה סבורה, כי דפוס ההתנהגות של הנאשמת כעולה מהראיות מאופיין "ברשלנות" ובשיטת ה"סמוך" וכי קיים יסוד בדין המאפשר להרשיעה בעבירות בהן הואשמה. לצורך זה, פרוס התובע המלומד בסיכומיו את דבר הפסיקה לעניין יסודות העבירה שבהן הואשמה בין השאר את: עש"מ 3/75 6355/02 ואת עש"מ 3849/03 בעניין אלבז וכן הפרה הנאשמת לדעת התביעה את נוהל מס' 9 מחוזר המנכ"ל י"ב מיולי 93, אשר דן במנוי תורנות בביה"ס.

(5) בנעילת סיכומיה התביעה עותרת להרשעתה של הנאשמת בעבירותיה של התובענה.

ב. סיכומי ההגנה

(1) בראשיתם של הסיכומים מופיעה ביקורת נוקבת הנוגעת לשיקוליה של התביעה בהגשת התובענה נגד הנאשמת ואשר לגישתה של ההגנה יסודה בשיקולים זרים – הרצון לרצות את הוריה של הילדה רעות, שאיבדה לדאבון לב את מאור עינה באירוע.

(2) ההגנה סבורה, כי הראיות שבאו בפני התביעה בהליכים שקדמו להגשת התובענה, ועדות הבדיקה של משרד החינוך. העתירה לבג"ץ ופרותיה של החקירה המשטרתית היו צריכים להוביל את התביעה לידי מסקנה כי לא היה כל פגם בהתנהגותה של הנאשמת.

(3) חרף עומס מטלותיה של הנאשמת ביום האירוע כמי שנשאה בשרביט החינוכי והניהול היומי של סגן המנהל חומיק. הראיות מצביעות כי בשעה שהיתה מודעת להיעדרותה הצפויה של המורה דקל, היא העניקה פתרון נאות בהעברת נטל התורנות על יפה זגורי, שיום ה' היה עד לסמוך האירוע יום תורנותה הקבוע אשר לגישת ההגנה היתה מודעת לחובה זו, הגם שהיתה מצויה גם מטעם את באותו המקום – ולא נדרש כל מינוי פורמלי מטעמה של הנאשמת לצורך זה.

(4) הראיות מצביעות על כך לגישת ההגנה כי לפתחה של המורה דקל, וסגן המנהל חומיק שהיה אחראי על הביטחון והבטיחות בביה"ס, רובץ צל נכבד של אחריות בין שלא פעלו מראש ובתאום הדדי ביניהם, להחלפת התורנות בה שובצה המורה דקל, כאשר לדעתו של עד התביעה – מנהל ביה"ס מר נחום נחום, עפ"י בדיקתו לאחר האירוע, הנאשמת נתנה פתרון נאות לסוגיית התורנות.

(5) לגישת ההגנה, התביעה לא הרימה את נטל ההוכחה שהיה מוטל עליה. הראיות שבאו בפנינו מצביעות, כי אחרים מר חומיק ששון וגב' דקל נהגו דפוס התנהגות רשלני ולא הנאשמת בפנינו, וכי עלינו ליתן אמון בעדותה של הנאשמת בפנינו, כן באמור ב-ת/3 כי המורה זגורי היתה מודעת לתורנותה הצפויה, שהתממשה הלכה למעשה.

(6) לגישת ההגנה, אין כל יסוד בראיות שמאפשר לקבוע כי התנהגותה של הנאשמת היתה בלתי הולמת עפ"י אמות המידה שנקבעו בבג"צ 7074/93, בעניין סויסה.

(7) בנעילת סיכומיה, עותרת ההגנה לזיכוייה של הנאשמת וחיוב אוצר המדינה בתשלום הוצאות הגנתה לפי הוראותיו של סעיף 36 לחוק.

13. מבוא – הערכת העדויות מממצאים ומסקנות

בית הדין בחן בקפידה את מכלול הראיות שבאו בפניו, המסגרת הנורמטיבית השולטת על הסוגיות שבנשוא דיננו, רמת ההוכחה הנדרשת לצורך הוכחתן של העבירות שיוחסו לנאשמת, היסוד הנפשי הדרוש לשם הרשעה בעבירות משמעת. בחינה זו נעשתה יחד עם סיכומיהם המועילים של הצדדים, על בסיסם של כל אלה הגענו לממצאים ולמסקנות לגבי פרטיה ואישומיה של התובענה. ואולם טרם נעשה כן, נקדים לכך מבוא שיהא בר השלכה על יתר ממצאינו ומסקנותינו.

14. מבוא

א. הנאשמת, מורה ותיקה ומוערכת, אשר מילאה במועדים הרלבנטיים לתובענה תפקיד של סגן מנהל בית ספר "איילים" בטבריה, הואשמה כאמור ברישת הכרעת דין זו בעבירות משמעת שונות, בכך שחרף ידיעתה כי המורה התורנית ליום 4.2.99 הגב' דקל, יוצאת לפעילות חוץ ספרית לא מינתה במקומה מורה תורנית אחרת לאותו מסדרון, הגם שבפועל המורה האחרת הגב' יפה זגורי נטלה על עצמה מיוזמתה את ביצועה של אותה התורנות. ובסמיכות הזמנים לאותה התורנות ארע אירוע הפגיעה המצער והטראומתי בעינה של הילדה רעות, בעקבות חפץ שנזרק לעברה על ידי תלמיד כיתה א' מבית הספר, שפגע בעינה וגרם לאובדן מאור עיניה באותה העין.

ב. בעקבות אותו אירוע כפי שעלה מהראיות שבאו בפנינו, נערכה חקירה פלילית לבחינת אחריותם של בעלי תפקידים בבית הספר לאותה פגיעה שנתרחשה בתחומי בית הספר, בזמן עלייתם של תלמידי הכיתה להמשך לימודיהם. ואולם התיק הפלילי נסגר מחוסר אשמה או מחוסר ראיות, כפי שעלה מעדותו של פקד אלחנן שחר בפנינו. (ראה בנדון את בד"מ 112/02).

ג. הראיות שבאו בפנינו מאפשרות לקבוע, כי תחום אחריותה של הנאשמת בבית הספר התמקד במישורים פדגוגיים, כאשר תחום הביטחון ולאחריו גם הבטיחות, הופקדו בידיו של סגן המנהל האחר, מר חומיק ששון. (ראה בעניין זה את עדותו של מנהל בית הספר מר נחום נחום וכן את תמציתם עדותם של עדות ההגנה הגב' שלומית אורן והגב' רחל פורת).

ד. הראיות שבאו בפנינו מאפשרות לקבוע, כי תחום הביטחון ולרבות תכנון לוח התורנויות וביצוען והחלפתם של תורנים, בין אם על בסיסו של תכנון מראש ובין אם מכורח הנסיבות, היה מופקד בידי האמונות של סגן המנהל מר חומיק ששון. ואולם, ביום החופשי של אותו סגן המנהל (יום ה' בשבוע), הנאשמת היא זו שנכנסה בנעליו של אותו סגן מנהל לכל דבר

ועניין. (ראה בעניין זה את תמצית עדותם של מר נחום נחום מנהל בית הספר, מר חומיק ששון ושל גבי יפה זגורי).

ה. הראיות שבאו בפנינו במהלך שמיעתו של התיק, מאפשרות לקבוע, כי היעדרותה של גבי דקל מתורנותה המתוכננת בתאריך 4.2.99 החל משעה 11:50, היתה נעוצה בפעילות בית ספרית מתוכננת שנתממשה מחוץ לתחומי בית הספר (בנושא הזהירות בדרכים), אשר ניתן היה לנוכח קיומה הצפוי להחליף מראש את הנוטלים בה חלק - לענייננו את הגב' תמר דקל – כאשר האחריות לביצועה של אותה פעולה, כפי שעלה מהראיות שבאו בפנינו, היתה מופקדת בידם של מנהל בית הספר מר נחום נחום וסגנו מר חומיק ששון. ואולם משעלה הצורך בתורנות מסדרון באותו יום קונקרטי – יום שבו הנאשמת מילאה את תפקידו של סגן המנהל הנ"ל – האחריות למציאת פתרון לתורנות היתה מוטלת לפתחה של הנאשמת. (ראה בעניין זה את עדותו של נחום נחום וכן את תמצית עדותה של הגב' רחל פורת). אחריות זו באה בנוסף על האחריות הראשונית והכוללת של סגן המנהל מר ששון לנושא התורנויות בבית הספר, ניתן ללמוד גם מאותו רישום של חלוקת התפקידים שביצע המנהל במחברותיו שהוגשו לבית הדין (ראה תמצית נ/7).

15. הערכת עדויות, ממצאים ומסקנות

בית הדין בחן בכובד ראש את הראיות שבאו בפניו במהלך שמיעתו של תיק מצער זה. לצורך הכרעה בשאלה, האם מילאה הנאשמת את האחריות שהופקדה בידיה בעניין מימושה של תורנות המסדרון בצהריי היום של ה-4.2.99. הכלי המרכזי שעמד לרשותנו היתה התרשמותנו הבלתי אמצעית מהעדים שבאו בפנינו, תוך התחשבות בממצאים ובמסקנות שאליהם הגענו במבוא של הכרעת דין זו. גם לקחנו בחשבון את עדותו של מוניר סאבק, כי לא נערך עימות בין הגב' יפה זגורי ובין הנאשמת, לנוכח פער הגרסאות שאליו נחשפנו בסוגיית מילוי התורנות על ידי הגב' יפה זגורי במקומה של המורה הנעדרת (תמר דקל).

א. גרסת הנאשמת

1) הנאשמת בעדותה בפנינו מסרה, כי ידעה על האירוע החוץ בית ספרי של הגב' דקל שבעטיו תהא בהצגה עם תלמידי בית הספר, וכן היתה מודעת לכך כי היא המורה תורנית באותו היום. וכן היתה מודעת לכך, כי הגב' יפה זגורי שעד לסמוך לאירוע, יום חמישי היה יום תורנותה הקבוע במסדרון, תהא בסביבת המסדרון בתורנות היעודה, לנוכח עיסוקיה באותו הזמן כמורה בכיתה הסמוכה במסדרון, כאשר בעיתוי הסמוך לתורנות היא היתה אמורה להיות ב"שעת חלון" ולהכין תעודות.

(2) הנאשמת מסרה בעדותה, כי היא ביקשה במפורש מהגב' יפה זגורי כי תשגיח על המסדרון עד לשובה של גב' דקל מהפעילות הבית ספרית, ובכך היא ראתה את דרך מילוי חובתה בהפקדת התורנות בידיה האמונות של גב' זגורי.

(3) לעדותה בפנינו קדמו גרסותיה בחקירה. בחקירתה הראשונה (ת/3) מסרה הנאשמת, כי יפה זגורי לקחה על עצמה את התורנות והדבר היה בידיעתה, אולם לא נאמר באותה עדות דבר על כך כי הנאשמת ביקשה במפורש באמרת פיה, מיפה זגורי למלא את מקומה של גב' דקל בתורנות וגם מסרה בעדותה, כי היוזמה לאותה נטילה של "תורנות נפקדת" היתה של יפה זגורי.

מעדות נוספת שהנאשמת מסרה אף היא במשטרת ישראל בחודש יוני 2001 (ראה ת/2) עולה, כי היא הניחה והעריכה שהגב' יפה זגורי תחליף את גב' תמר דקל כתורנית המסדרון.

ובעדות שבאה לאחריה בפני חוקרת הנש"מ (ראה ת/1) על פיה מסרה במפורש ליפה זגורי על תכנון ומימוש צפוי של החלפתה של גב' דקל כתורנית המסדרון, מאחר שבאותה העת גב' זגורי שהתה כאמור באותה הסביבה.

ב. עדויות נוספות

(1) מעדותו של חומיק ששון שהיתה מהימנה על בית הדין עולה, כי לא קיבל הודעה מראש של גב' דקל, ומובן שלא הודיע על כך דבר לנאשמת, כי צפויה להתרחש תקלה בנושא התורנות המתוכננת.

(2) מניתוח עדותה של תמר דקל עולה, כי ביום האירוע ה-4.2.99 מסרה לנאשמת על דבר יציאתה לאותה פעילות מתוכננת ועל האפשרות כי תידרש החלפתה, אולם לא מסרה מראש על צורך זה לסגן המנהל חומיק, במסגרת אחריותו הכוללת לנושא התורנויות.

(3) מעדותו של נחום נחום מנהל בית הספר, שבדק את סוגיית התורנויות בדיעבד – עדות שהיתה מהימנה על בית הדין, עולה, כי ניתן מזור לתורנות של התאריך 4.2.99 באמצעות גב' זגורי שמילאה את תפקידה באופן ראוי כמצופה ממנה (ראה ממצאינו בנדון בבד"מ 111/02) הגם שעד זה ציפה, כי הגב' דקל תודיע מראש על האפשרות כי תעדר מתורנותה עדיין. הפתרון שניתן לדעתו לתורנות, על ידי גב' זגורי, לאחר שגב' דקל העלתה גם בפניה את הבעיה ביום האירוע בנוכחות הנאשמת, עמד בציפיותיו.

4) מעדותה של גב' יפה זגורי שהיתה מהימנה עלינו עלה, כי הנאשמת פגשה בה יחד עם תמר דקל עוד בטרם שעת ביצוע התורנות, והיציאה לפעילות הבין ספרית. פגישה שבה עלתה סוגיית איוש התורנות, במהלכה הגב' זגורי מסרה שתמצא בפרוזדור ותכין תעודות לתלמידיה, ואולם מעדותה של עדה זה לא עולה כי הנאשמת ביקשה ממנה לשמש כתורנית מסדרון מיוזמתה שלה, ומימוש התורנות במקום ביצועה היה פרי יוזמתה של הגב' זגורי, על אף שהנאשמת כעולה מעדותה של החוקרת הגב' יפה אפריאט, מסרה כי אמרה במפורש לגב' זגורי להשיג במסדרון.

16. ניתוח העדויות והסקת המסקנות

ניתוח והערכת העדויות כפי שבאו בפנינו יחד עם יתר הראיות שאליהם נחשפנו במהלך הדיון, הוביל אותנו למסקנה, כי ביום האירוע בבוקרו של יום, על רקעה של הפעילות הבין ספרית המתוכננת, היו שלושת העדים המרכזיים לפרטיה של התובענה שבפנינו. הנאשמת, הגב' זגורי ותמר דקל מודעות לכך, כי צפויה פעילות בית ספרית של הגב' תמר דקל שבעטיה היא עלולה שלא לחזור לתורנותה.

בית הדין סבור, כי במהלכה של אותה שיחה הנאשמת היתה מודעת לכך כי הגב' יפה זגורי שזה היה יום תורנותה עד לאחרונה, תהיה מצויה בסביבת התורנות, ותוכל ליתן פתרון נאות למקרה הצפוי שהגב' דקל לא תשוב במועד מהתורנות. בכך היא ראתה מענה הולם לאותה אפשרות שנקרתה בפניה באותו היום, על בסיס אחריותה לתורנות ביום החופשי של חומיק (ראה בנדון גם את נ/4). ציפייה זו לגישתנו, היתה ציפייה סבירה מבחינתה ואולם בסופו של עיון והתרשמות מהעדויות שבאו בפנינו, אנו סבורים כי הגרסה שמסרה הנאשמת בפנינו וגם בפני חוקרת מנש"מ היתה גרסה משופרת, ואנו סבורים כי יש מקום להעדיף במקרה זה את גרסאותיה במשטרת ישראל (ראה ת/3 ו-ת/2, וכן את עש"מ 7858/03).

17. לנוכח הערכת העדויות כאמור, בית הדין קובע בזה כי לנאשמת היתה ציפייה סבירה כי הגב' יפה זגורי שהיתה מצויה בסביבת התורנות והשתתפה בשיחת הבוקר המוקדמת, תמלא את תורנות המסדרון כפי שהדבר אכן נתרשש בפועל. ואולם, הנאשמת לא הנחתה במילים מפורשות "ברחל בתך הקטנה" את יפה זגורי לעשות כן.

18. בית הדין התבלט בסוגיה אם קביעותינו וממצאינו האמורים, יש בהם כדי לייחס אחריות משמעתית לנאשמת לנוכח יסודות העבודה כפי שהובאו על ידינו בפרק שדן במסגרת הנורמטיבית. אפשר שהיינו מטילים אחריות כאמור על הנאשמת, אם היתה קיימת מערכת נורמות אחרת בנושא תורנותם של מורים בבית הספר. כללי הבטיחות המפורטים של בית הספר גובשו לאחר קרות האירוע (ראה נ/2).

חוזרי המנכ"ל שהוגשו לבית הדין ובמיוחדים תוכנו של נ/6 מחייבים קיומה של תורנות מורים בבית הספר, מפרטים את דרך מימושה על ידי המורה התורן והבקרה אחר המימוש בפועל על ידי סגן המנהל האחראי, ואולם לא מצאנו באותם הנהלים, קיומו של הסדר לגבי מינוי של מורה תורן "אד הוק" למילוי צורך מידי שמתגלה במקום, האם דרוש מינוי בכתב, תיעוד האמירה בעל-פה על מינוי לתורנות במסמכי בית הספר, העדרה של נורמה בעניין דרך המינוי, יחד עם קביעותינו לגבי הציפייה הסבירה שהיתה בתודעתה של הנאשמת, כי הגב' יפה זגורי אכן תוכל ליתן מזור להיעדרות אפשרית של הגב' תמר דקל, הביאנו לכלל החלטה, כי התנהגותה של הנאשמת אינה מגעת למעלתם של עבירות המשמעת שבהן הואשמה, כפי שפורט על ידינו במסגרת הנורמטיבית.

19. סוף דבר

לנוכח הממצאים והמסקנות שאליהם הגענו בהכרעת דיננו, החלטנו לזכות את הנאשמת מן העבירות שיוחסו לה בכתב התובענה. עם זאת, בית הדין אינו יכול להימנע ממתן הערה מטעמו המופנית במישרין לנאשמת, כי טוב היתה עושה אם לאחר הערכת המציאות של ההייתכנות הסבירה כי יפה זגורי תיתן מענה לקושי אם יתעורר, היתה נותנת גם ביטוי מילולי שאותו היה עליה להפנות במישרין ליפה זגורי, שאם אכן הגב' דקל תבושש להגיע לתורנותה, תיטול על עצמה ממקום מושבה באותו האיזור, את מושכות התורנות.

20. לתשלומן של הוצאות הגנה

א. סעיף 36 לחוק קובע לאמור: "ראה בית הדין שלא היה יסוד להגשת התובענה, רשאי הוא לצוות כי אוצר המדינה ישלם לעובד את הוצאת הגנתו בסכום שיקבע בית הדין." לצורך הפעלת שיקול דעתו, בית הדין נעזר במבחנים המשפטיים שנקבעו לעניין פרשנותו של סעיף 80 א' לחוק העונשין- התשל"ז-1977.

{ ראה בין השאר את פסיקתו של בית משפט העליון בעניין: ע"פ 1425/93 מיכאלשווילי בנימין נגד מדינת ישראל (פ"ד מח(2) עמ' 650), ר"ע 310/84 ברעלי עו"ד נגד מדינת ישראל (פ"ד לח(3) בעמ' 503 ו-504) ובע"פ 1767/94 חגי יוסף נגד מדינת ישראל (פ"ד נג(1) עמ' 505). }

ב. ומעבר לפסיקה האמורה, בית המשפט העליון נדרש לפרשנותו של הדין בערעורים שהוגשו בפניו על החלטות בית הדין שלא לזכות נאשמים שזוכו בהוצאות הגנה. ראה בעניין זה את עש"מ 10728/02 בעניין עלי אסדי, כן את עש"מ 7792/02 בעניין שלמה צמח.

ג. בית הדין סבור שחומר הראיות שהיה בידי התביעה בעת הכנת התובענה לנוכח קביעותינו וממצאינו האמורים, היווה לכאורה בסיס לביצוע עבירות המשמעת שיוחסו לנאשמת

בכתב התובענה ומאותו חומר ראיות שהיה בידי התביעה, תובע סביר לא היה יכול לצפות מראש לאילו מסקנות יגיע בית הדין לאחר שמיעתו של התיק.

ד. בקשתה של ההגנה לתשלומן של הוצאות הגנה נדחית בזה.

21. המלצות

בית הדין ממליץ שהכרעת דין זו תועבר לעיונה של מנכ"לית משרד החינוך, על מנת שישקל הצורך באמצעות פרסום חוזר מנכ"ל או בכל דרך אחרת שימצא לנכון, להסדיר באופן מפורש את דרך מינוי של מורה תורן על פי תכנון מראש ולמקרה שמתעורר צורך בשינוי התכנון, לנוכח חוסר מסוגלותו של המורה המתוכנן לבצע את תורנותו.

בית הדין לא מצא מעבר לחובה לקיים את התורנות בתחומי בית הספר, כי נקבעו הסדרים בעניין דרכי המינוי לנסיבות שתוארו לעיל. ובנוסף, אנו ממליצים כי ישקל הצורך לנוכח ממצאינו קביעותינו בהכרעת דין זו ובהכרעת הדין שניתנה בעניינה של יפה זגורי (תיק בד"מ 111/02 מתאריך 1.3.2004), לקבוע את תחומי אחריותו של בעל תפקיד בבית הספר לנושא הבטיחות שבו, וזאת מעבר לביטוי שקיים כיום לגבי מטלותיו של העוזר לביטחון.

הכרעת הדין ניתנה ביום א' באדר א' – 10.2.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות

זכור הערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום קבלת הכרעת הדין לידיהם.

(-)

גב' חנה שמש
חברה

(-)

גב' נורית טולידנו
חברה

(-)

עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
יו"ר

בד"מ 76/03 – עשיית מעשים מגונים לצורך ביזוי מיני

תמצית פסק הדין :

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מנהל ביי"ס בחיפה, בעבירות משמעת שונות על יסוד הרשעה בעבירות פליליות ב-5 מקרים של עשיית מעשים מגונים בילדים שהיו תלמידי ביה"ס בהיבט של ביזוי מיני. ביהמ"ש המחוזי גזר את דינו של הנאשם ל-30 חודשי מאסר מהם 15 חודשים בפועל.

התביעה: עתרה להטלתם של אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה עד הגיעו לגיל 65 (13 שנה).

גישתה המחמירה של התביעה נבעה ממעמדו הבכיר יחסית כמנהל בית הספר ובפער הכוחות שהיה קיים בין הנאשם ובין אותם ילדים רכי שנים וחסרי ישע ובשל כך שהאירועים חזרו על עצמם.

המשרד: סקר את דרכו האישית והמקצועית של הנאשם. נציג המשרד לא ראה מנוס מפיטוריו של הנאשם ופסילתו מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך ואולם לא סבר שאמצעי המשמעת חייבים גם לפגוע במשפחה.

ההגנה: ביקשה שלא לפגוע בזכויות הגמלה אותן רכש הנאשם במהלך השנים. ההגנה הדגישה כי הנאשם הורשע בעשיית מעשה מגונה ברכיב של ביזוי אולם לא לצורך סיפוק מיני, וכי הנאשם מתחרט על מעשיו. ההגנה מסרה כי הנאשם נשוי ואב לשמונה ילדים וביקשה שלא לפסול את הנאשם משרות המדינה.

הנאשם: מסר כי הוא מצר על מעשיו. תאר בפני ביה"ד את משכם של ההליכים הפליליים בהם עמד ואת מצבו הכלכלי המכביד, וביקש מבית הדין להתחשב בכך כי הצטרף בגיל מבוגר יחסית לעולם החינוך.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם: את דפוס התנהגותו של הנאשם, ביה"ד היה שותף לגישתו של ביהמ"ש העליון לגבי הערכת פני התנהגותו של הנאשם לנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה הנדרש ממורה ולנוכח ניצול המרות והסמכות שהיה כרוך במעשיו, ביה"ד שקל אף את העבירות המשמעתיות בהן הורשע הנאשם, תכליתם של אמצעי המשמעת, תפקידם ההרתעתי, ואת הנסיבות האישיות.

בסופו של עיון ביה"ד החליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של :

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד המופנה לנאשם והמצביע על הפסול החמור עד מאוד שנפל במעשיו.

ב. **פיטורין**

ג. **פסילה לשרות המדינה** – לפרק זמן של 3 שנים מיום גזר הדין.

ד. **פסילה מתפקיד** – הנאשם יפסל למלא כל תפקיד במשרד החינוך עד הגיעו לגיל 65.

ביה"ד המליץ כי בתום כליאתו של הנאשם יועברו זכויות הגמלה לרעייתו.

ניתן ביום י"ב בחשוון התשס"ו, 14.11.05.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' נורית טולידנו - חברה

גב' חני לידור - חברה

כ"ח בתשרי התשס"ו
31 באוקטובר 2005

בדח. 2005-937
בד"מ 76/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
גב' חני לידור
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד כרמל מיכאל

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1953, שהועסק במועד הרלבנטי לתובענה כמנהל ב"ס "אהרון הרואה" שבקרית שמואל בחיפה, בעל דרגת M.A. ונמצא בשירות המדינה משנת 1986 והמושעה מחודש מרס 2000, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 29.6.03 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הרואה. כתב התובענה האמור שהוגש נגד הנאשם תוקן בתאריך 23.2.04 בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו בעניינו בביהמ"ש העליון, שבפניו נשמע ערעור הנאשם על הרשעתו ועל גזירת עונשו וערעור המדינה על העונש שהושת עליו.

2. ההליכים בעניינו של הנאשם היו ארוכים, כתב האישום בעניינו הוגש בשנת 2000 וההליך בביהמ"ש המחוזי בחיפה (ת.פ. 146/00) נסתיים בתאריך 3.3.03. הנאשם והמדינה ערערו על הכרעת הדין וגזר הדין כאמור לפני ביהמ"ש העליון (ע.פ. 6255/03 ו-ע.פ. 6404/03) וביהמ"ש העליון בפסק דין שניתן על ידו ב-16.2.04 קיבל את ערעור המדינה והרשיע את הנאשם בחמישה אישומים של מעשים מגונים על רקע של ביזוי וזיכה אותו, בהסכמת המדינה, מעבירות של תקיפה ושימוש לרעה בכח המשרה. ביהמ"ש העליון החזיר את התיק לגזירת דינו

של הנאשם בביהמ"ש המחוזי ובתאריך 5.3.05 ביהמ"ש המחוזי גזר את דינו ל-30 חודשי מאסר, מהם 15 חודשים בפועל. הנאשם ערער על גזר דינו של ביהמ"ש המחוזי בפני ביהמ"ש העליון, ע"פ 3848/05 שניתן ב-11.10.05 וביהמ"ש העליון החליט שלא להתערב במידתו של העונש שהוטל על הנאשם.

3. התשתית העובדתית שעל יסודה הורשע הנאשם בעבירות הפליליות ב-5 מקרים של עשיית מעשים מגונים בילדים שהיו תלמידי ביה"ס, בהיבט של ביזוי מיני ולא של גירוי מיני, נוגעים לכך שהנאשם דרש מילדי ביה"ס שהיו קטינים בתחום הגילאים 8-11 לעמוד לפניו שעה שאיברי מינם חשופים ובחלק מהמקרים הנאשם נגע באיברי המין החשופים, בין אם לצורך חינוכם והקניית ערכי משמעת לאותם תלמידים ואם לצורך בדיקת המילה שנעשתה לאותם ילדים ממוצא אתיופי והכל כמבואר וכמפורט בפסקי הדין שדנו בעניינו של הנאשם.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין:

4. התובע המלומד ביקש מבית הדין להרשיע את הנאשם בעבירות שבהן הואשם בפנינו, על בסיסה של הסמכות המסורה בידינו לפי סעיף 61 ג' לחוק, המאפשר לבית הדין לראות כמוכחים את הממצאים והמסקנות שאליהם הגיעו בתי המשפט שדנו בעניינו בפסק דין חלוט. הסניגור המלומד הותיר את סוגיית הרשעתו לשיקול דעתנו.

5. לאחר שעיינו בהליכים המשפטיים המורכבים שהיו מנת חלקו של הנאשם ותוצאותיהם: הכרעות הדין ובגזר הדין שנגזר על הנאשם בסופם של ההליכים בתאריך 11.10.05, הגענו לכלל מסקנה, כי קיים יסוד איתן בדין שמאפשר להרשיע את הנאשם בעבירות שבהן הואשם.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים היום, כ"ח בתשרי תשס"ו, 31.10.05.

(-)	(-)	(-)
גב' חני לידור	גב' נורית טולידנו	עו"ד יוסף תלרז – אבה"ד
חברה	חברה	יו"ר

י"ב בחשוון התשס"ו
14 בנובמבר 2005

בדח. 2005-947
בד"מ 76/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
גב' חני לידור
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד כרמל מיכאל

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1953, שהועסק במועד הרלבנטי לתובענה כמנהל ביי"ס "אהרון הרואה" שבקרית שמואל בחיפה, בעל דרגת M.A. ונמצא בשירות המדינה משנת 1986 והמושעה מחודש מרס 2000, הורשע על ידינו ביום כ"ח בתשרי התשס"ו, 31.10.05, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הרואה.

2. ההליכים שבעקבותיהם הנאשם הורשע על ידינו היו ארוכים, כתב האישום בעניינו הוגש בשנת 2000 וההליך בביהמ"ש המחוזי בחיפה (ת.פ. 146/00) נסתיים בתאריך 3.3.03. הנאשם והמדינה ערערו על הכרעת הדין וגזר הדין כאמור לפני ביהמ"ש העליון (ע.פ. 6255/03 ו-ע.פ. 6404/03) וביהמ"ש העליון בפסק דין שניתן על ידו ב-16.2.04 קיבל את ערעור המדינה והרשיע את הנאשם בחמישה אישומים של מעשים מגונים על רקע של ביזוי וזיכה אותו, בהסכמת המדינה, מעבירות של תקיפה ושימוש לרעה בכח המשרה. ביהמ"ש העליון החזיר את התיק לגזירת דינו של הנאשם בביהמ"ש המחוזי ובתאריך 5.3.05 ביהמ"ש המחוזי גזר את דינו ל-30 חודשי מאסר, מהם 15 חודשים בפועל. הנאשם ערער על גזר דינו של ביהמ"ש המחוזי בפני ביהמ"ש העליון, ע"פ 3848/05 שניתן ב-11.10.05 וביהמ"ש העליון החליט שלא להתערב

במידתו של העונש שהוטל על הנאשם.

3. התשתית העובדתית שעל יסודה הורשע הנאשם בעבירות הפליליות ב-5 מקרים של עשיית מעשים מגונים בילדים שהיו תלמידי ביה"ס, בהיבט של ביזוי מיני ולא של גירוי מיני, נוגעים לכך שהנאשם דרש מילדי ביה"ס שהיו קטינים כבני 8,9 לעמוד לפניו שעה שאיברי מינם חשופים ובחלק מהמקרים הנאשם נגע באיברי המין החשופים, בין אם לצורך חינוכם והקניית ערכי משמעת לאותם תלמידים ואם לצורך בדיקת המילה שנעשתה לאותם ילדים ממוצא אתיופי, והכל כמבואר וכמפורט בפסקי הדין שדנו בעניינו של הנאשם.

4. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד סבור, כי פני הרשעתו וענישתו כאמור, מצדיקים להטיל עליו אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) פיטורין לאלתר;

(ג) פסילה עד הגיעו לגיל 65 (למשך זמן של 13 שנים).

(2) התובע הציג בפני בית הדין חלופה של מתן 75% כ"פיצויי הפיטורין" לנאשם עובר לפיטוריו – ביה"ד העמיד את הצדדים במהלך הדיון על הקושי המשפטי לפעול כאמור, לנוכח נתוניו האישיים (גיל ותקופת שירות) ומעמדו כבר גמלה, שהתביעה עותרת לפסילתו.

(3) התובע המלומד טען בפנינו, כי בנסיבות מקרה זה לא ניתן להסתפק בפסילתו מתפקידי הוראה על מנת לזכותו בזכויות גמלה ועמד בפנינו על פסילתו משירות המדינה עד גיל 65, מועד שבו יוכל לקבל זכויות גמלה.

(4) התובע הגיש כתימוכין לגישתו האמורה מספר פסקי דין. סקר את אמצעי המשמעת שהוטלו בהם, את נקודות הדמיון והשוני בינם ובין נשוא דיונו (בד"מ 144/03, בד"מ 88/03, בד"מ 152/02, עש"מ 7113/02 – שם נפסל המערער עד גיל 65 - בד"מ 84/01

ואת בד"מ 39/90).

(5) גישתה המחמירה של התביעה נובעת גם ממעמדו הבכיר יחסית כמנהל בית ספר ובפער הכוחות שהיה קיים בין הנאשם ובין אותם ילדים רכי שנים וחסרי-ישע שהיו בין הגילאים 8-11 וכן בשל כך, שהאירועים חזרו על עצמם ולא היו חד-פעמיים. לנוכח תכליתם של דיני המשמעת, קיים הכרח, לגישת התביעה, להרחיק את הנאשם מכל עיסוק בשירות המדינה לפרק זמן משמעותי כאמור.

ב. גישת המשרד

(1) נציג המשרד סקר בפנינו את דרכו האישית והמקצועית של הנאשם, שזוכה בדרגת שכר כבעל תואר ראשון. לנוכח לימודיו התורנים, הנאשם תפקד תקופה קצרה כמנהל בית הספר "אהרון הרואה".

(2) במהלך הדיון הוגש לביה"ד מכתבו של מר יעקב ויזל ממחמ"ד, המכיר את הנאשם שנים רבות כמורה ומחנך. הנאשם מוערך על ידי כ"אישיות חינוכית בעלת מוסר עבודה גבוה, בעל רצון עז להצליח, לסייע ולתמוך בהעברת מסרים חינוכיים לתלמידים ומורים" וכי תפקידו היה לשביעות רצון הממונים.

(3) נציג המשרד אינו רואה מנוס מפיטוריו של הנאשם ופסילתו מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך, ואולם אין הוא סבור שאמצעי המשמעת חייבים גם לפגוע במשפחה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) לסניגור המלומד לא הייתה מחלוקת עם התביעה כי קיים הכרח בהרחקתו של הנאשם מעולם ההוראה עד הגיעו לגיל 65, ואולם אין הוא סבור כי קיימת הצדקה לפגוע בזכויות הגמלה אותן רכש במהלך השנים. ובאשר לכישוריו, הוגש לביה"ד מכתבו של הרב אליעזר ולדמן, ראש ישיבת ניר בקרית ארבע, שהוגש בהליכים הפליליים וכן מכתבה מרעיף השבחים של גב' יהודית צוריאלי, מנהלת ביה"ס שקדמה לנאשם. ובנוסף, הוגש מכתבו של הרב עקיבא הכרמי, רבה של קרית שמואל, על תרומת הנאשם ומשפחתו לקהילה.

(2) שמענו מפי הסניגור כי כבר בראשית הפרשה, הנאשם לקח אחריות על מעשיו וההליכים המשפטיים שהתנהלו בעניינו נסבו על היסוד הנפשי שהיה כרוך בעבירות, כאשר הודגש בפנינו שהנאשם הורשע אך בעשיית מעשה מגונה ברכיב של ביזוי, אולם

לא לצורך סיפוק מיני. מקרה חריג בנוף פסיקתנו גם גוון הקלון בנסיבות אלה שונה וקל יותר הוא.

(3) שמענו כי הנאשם מתחרט על מעשיו, אשר נעשו מתוך חולשה ניהולית של מנהל חדש ועל טעותו, שאפשר שגרמה נזק, הנאשם מצר.

(4) שמענו כי עולמו של הנאשם חרב עליו. ההליכים בעניינו פורסמו בתקשורת, ומעמדו החברתי נפגע עד למאוד בעטיים של ההליכים, כאשר עולם החינוך היה מבחינתו שליחות ואידיאל, שם עבד ימים ולילות והעונש החמור ביותר מבחינתו, יהא כרוך בהרחקתו מכל עשייה באותו עולם.

(5) שמענו שהנאשם נשוי, אב ל-8 ילדים בין הגילאים 9 ועד 26 שנים, מהם משרתים בצבא. רעייתו אינה מועסקת, כאשר שכרו יופסק מיום כליאתו – ואין מקום שביה"ד ישית עליו אמצעי משמעת שיפגע עוד יותר במצבו הכלכלי, כאשר ילדיו, גם הבגירים, סמוכים על שולחנו.

(6) הסניגור סבור, כי נסיבות מקרה זה אינן מצדיקות לפסול את הנאשם משירות המדינה עפ"י ההנחיות שנקבעו בנדון בעש"מ 3789/04 בעניין ציפורי, ואם נחליט לפוסלו נתבקשנו לקבוע תקופה קצרה לכך.

דבר הנאשם

(1) הנאשם תאר בפנינו את משכם של ההליכים הפליליים שבהם עמד, את מצבו הכלכלי המכביד, כאשר 8 ילדיו סמוכים על שולחנו.

(2) הנאשם מצר על מעשיו וציין, כי לאחר לימודיו בישיבה הצטרף בגיל מבוגר יחסית לעולם החינוך וביקשנו להתחשב בכך עת נפסוק את דינו.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם, לנוכח המחלוקת לגביהם שנתגלעה בין הצדדים. לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם:

(1) הנאשם, בהיותו מנהל בית ספר, הורשע בהליך הפלילי בעבירות פליליות של עשיית מעשה מגונה בילדים קטינים, שהיו בתחום הגילאים שבין 8 ועד 11, כמפורט ברישום גזר הדין, כאשר הנאשם הורשע ולעניין של סעיף 348(1) לחוק העונשין התשל"ז 1977, ברכיב של עשיית מעשה "לשם ביזוי מיני". ביהמ"ש העליון - בפסק דינו, בשעה שדן בעונש שהוטל על הנאשם על ידי ביהמ"ש המחוזי ע.פ. 3848/05 פלוני נגד מדינת ישראל מתאריך 11.10.05, אמר את דברו על החומרה שיש לראות בה את מעשיו:

" קשה שלא להזדעזע מהמעשים, כמו גם מההסברים הרחוקים בהם ניסה המערער לתרץ את מעשיו. הסברים אלה מחזקים כמאה עדים את מסקנת שירות המבחן לפיה המערער אינו מבין את חומרת מעשיו, את העובדה שהוא רואה עצמו כקורבן האמיתי ואת החשש להישנות המעשים בעתיד.

מעשה מגונה הוגדר על ידי המחוקק כמעשה לשם גירוי, סיפוק או ביזוי מיניים. מידת החומרה שרואה המחוקק בכל אחד מהמעשים הינה זהה ולא מצאנו שיש לקבל את ההבחנה שעושה הסנגור באשר לחומרת המעשים. מקורו של האיסור הפלילי האוסר לבצע מעשה מגונה הוא בצורך להגן על שלמות גופו, צנעת פרטיותו וכבודו של האדם. המערער במעשיו, מעשים שיש בהם גנות, פגע בצנעת פרטיותם ובכבודם של הקטינים עליהם היה מופקד כמנהל בית הספר. הוא פגע בערכי חברה שעבירות המין נועדו להגן עליהם, ערכים הנגזרים מכבוד האדם והצורך להגן על הקורבן בכלל ועל הקטין בפרט. המערער נטל לעצמו סמכויות שלא ניתנו לו כלל. מעשיו חרגו מסמכויותיו של מנהל בית ספר. הדרישה מילדים חסרי ישע כי יפשטו את בגדיהם מעליהם תוך שהוא נוטל היתר לעצמו לגעת באברי המין של מקצתם, תוך שהוא גורם להם ביזוי מיני ובושה, הינה חמורה ומשפילה."

ביהמ"ש העליון לא התערב בעונש המאסר בן 15 החודשים בפועל שהוטל על הנאשם בגין מעשיו.

(2) בית הדין שותף לגישתו של בית המשפט העליון, לגבי הערכת פני התנהגותו של הנאשם גם בשל סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה כדבר פסיקתו של בית המשפט העליון בשורה של פסקי דין וביניהם עש"מ 3362/02 בעניין אבו עסבא וכן גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף על תפקידו של מי שנושא בתפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו."

(3) מעשיו של הנאשם לא היו חד פעמיים והיסוד הבולט בהם הוא יסוד של ניצול מרות של מורה ומנהל מבוגר כלפי ילדים קטינים. פני ההתייחסות כלפי מעשים כאמור בולטת בפסקתם של בתי המשפט שהבליטו את החומרה הקיימת לגבי הנסיבות של ניצול מרות וסמכות לרבות של נאשמים עובדי הוראה כפי שהיה הנאשם בעת ביצוע המעשים.

בע"פ 1095/94 – לא התערב בית המשפט העליון בחומרת העונש שהוטל על מעביד מבוגר שהעסיק בחנותו, נערה קטינה ובעלה מספר פעמים, ואשר הורשע בעבירה של בעילה אסורה ונענש ב-4 שנות מאסר בפועל ו-2 שנות מאסר על תנאי, וכך קבע בית משפט העליון:

”ברם, גם אם העונש שנגזר על המערער אינו עונש קל, הרי לנוכח חומרה יתירה המאפיינת ניצול מחפיר של נערה רכה על ידי מעביד מבוגר לסיפוק יצר מיני, אין לומר שעונש זה מופרז לחומרה במידה המצדיקה התערבותה של ערכאת הערעור. גם אם בשלב זה לא נראים לעין סימנים של פגיעה נפשית בנערה, אין ספק שהחוויה המבזה שעברה לא תמחק מזיכרונה ותיתן אותותיה ביחסיה עם מעבידים בעתיד.”

ובמקום אחר:

”ניצול של יחסי מרות לשם השגת טובות הנאה מיניות היא נורמה פסולה שיש להוקיעה ולשרשה. על חומרתה של התופעה בה מנצלים בעלי שררה את מעמדם לשם קשירת יחסים מיניים עם הכפופים למרותם עמד בית המשפט, בהקשר אחר, באומרו: ”אין לסבול את התופעה, שלמרבה הצער נפוצה היא, כי מעבידים ואנשים בעלי שררה יפעילו סמכותם על הנתונים למרותם כדי להפיק לעצמם טובת הנאה מינית. הכפיפות של הנתונים למרותם של כאלה מעמידה אותם במצוקה אמיתית, ולא אחת ירכינו ראש ולמורת רוחם ישלימו עם התנהגות כזו, שלא זו בלבד שיש בה פסול וטעם לפגם, אלא שיש בה כדי להשפיל את האדם בו מבוצע המעשה ולפגוע בפגיעה קשה בכבודו ובצנעת פרטיותו. יש לטעת בלבם של אלה את התחושה ואת הביטחון שיש דין ויש דיין, ויש מי שממונה על הגנת זכויותיהם כאזרחים.”
(ע"פ 2695/93 פלוני נגד מדינת ישראל תקדים עליון 93(2), 259).

וכן:

”בהטרדה מינית הנעשית מעמדה של מרות או השפעה, מעבר לפסול שבעצם ההטרדה, יש גם מימד של ניצול לרעה של התפקיד או המעמד אכן, הטרדה מינית על ידי בעל סמכות, במובן הרחב, כלפי מי שנתון לסמכותו, היא סוג חמור במיוחד של

הטרדה מינית."

(עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן-אשר).

"המחוקק נתן גם הוא ביטוי לתפיסה הרואה בחומרה ניצול של מעמד, סמכות, השפעה או מרות לשם הפקת טובות הנאה מיניות, על ידי קביעת התנהגות זו כעבירה פלילית (ס' 346(ב) חוק העונשין, תשל"ז-1977; בעילה אסורה בהסכמה תוך ניצול מרות ביחסי עבודה או בשירות)."

(בג"צ 1284/99 פלונית נגד ראש המטה הכללי – פורסם בדיני עליון, כרך נ"ה בעמ' 973).

(4) **בעש"מ 5104/00** קיבל בית המשפט העליון את ערעור המדינה, והורה על פיטוריה של מורה, אשר הורשעה על ידי בית המשפט בעבירה של מעשה מגונה לפי סעיפים 348(א) יחד עם סעיף 345(א)(3), שנעשה כלפי תלמידה בנסיבות קלות מאלה לעומת עבירותיו של הנאשם, וכן נפסלה אותה מורה לשירות המדינה למשך שנתיים, ולעניין תפקידו של מורה חזר בית המשפט העליון על גישתו שנקבעה בעש"מ 6713/96 בעניין בן אשר, אשר ציטוט ממנו הובא לעיל:

"התפקיד של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט התנהגות גבוה, במיוחד כלפי התלמידים. מורה מוצב בדרך כל בעמדה של מרות כלפי תלמידים: ניתנה בידו סמכות לקבוע אם ובאיזו מידה, יצליח התלמיד בלימודים מעבר לכך: המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי תלמידים היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור, המפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. אכן, כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה. לכן על המורה להקפיד מאוד שלא ינצל את מעמדו להפיק מתלמיד, ויהא זה על אף תלמיד בוגר, טובת הנאה מינית או אחרת. לכן גם ברור שהטרדה מינית כלפי תלמיד על ידי מורה שסעיף 17(3) המשמעת חל עליו, היא עבירת משמעת. לדעתי בהתחשב במהות התפקיד של מורה, נודעת חומרה מיוחדת לעבירה של הטרדה מינית על ידי מורה."

(5) **עש"מ 5094/94** בעניין רפי בן חיים, בו קיים עובד הוראה מגע מיני בהסכמה עם תלמידה מנסיבות קלות יותר מהמקרה שלפנינו, הנאשם שלא היה בר גימלה פוטר מעבודתו תוך תשלום פיצויי פיטורין. לעניין גישתו של בית המשפט העליון קבע כב' הנשיא שמגר:

"עובד מדינה, כבן 30 בתפקיד הוראה, המקיים בחופשת הקיץ מגע מיני בהסכמה עם תלמידתו שהיא קטינה בת חמש עשרה וחצי, מבצע בכך מעשה עבירה שיש

עימו קלון. ההסכמה של הקטינה אין בה כדי להוסיף או לגרוע. המדובר כאמור בקטינה בת חמש עשרה וחצי, שהיא בהכרח בלתי בשלה דיה כדי לשקול מעשיה, והמורה, שגילו כפול מגיל הקטינה, היה חייב להיות גורם שקול ומרסן העומד בפיתוי, ושומר על הקטינה, הרי חובתו לשקוד על שלומה של הקטינה כפולה ומכופלת: גילו המבוגר יותר, השכלתו וניסיונו מחייבים אותו בתבונה, בריסון ובאיפוק, ומתווסף לכך מעמדו כמורה." (פורסם בדינים עליון כרך לח', בעמ' 379).

(6) ביה"ד אינו סבור כי על מעשיו של הנאשם יש להשקיף בפחות חומרה, רק משום שאלה נעשו בנסיבות של ביזוי מיני – לנוכח הפגיעה הנפשית שהסבו מעשיו של הנאשם לילדים רכי שנים, כאשר בתי המשפט בפסיקתם הבליטו בהקשרן של עבירות מין את פגיעותם הרבה של ילדים קטנים ממעשים, כאמור:

"הפגיעה במתלוננת הקטינה, שאין בכוחה להגן על עצמה, מצדיקה החמרה מיוחדת בענישת הפוגע, באוכלוסיית הקטינים אשר אינם יכולים להגן על עצמם. על החברה ליצור מנגנון הרתעה יעיל כדי שקטינים לא יינזקו מתאוותיהם של הבגירים. כפי שאמרנו בעבירות אלה גובר השיקול ההרתעתי על פני השיקולים האחרים, כולל השיקול השיקומי. השיקול העיקרי בעבירות אלה הוא ההגנה על שלומם וטובתם של הקטינים, בין אלה שנפגעו על ידי הנאשם, ובין אלה אשר עלולים להיפגע ממעשיו בעתיד (ראה ע"פ 1/97 דאודי נ' מדינת ישראל, תק-על 97 (2) 679).

"זאת מאחר והתופעה היא בעלת אפקט משמעותי ורב שנים על הקורבן, העלול להטיל צל לשנים רבות, לאחר שבן משפחתו, מי ששמו בו את מבטחו, בגד באמון. יודע ילד רגיל, כי "הרע" שוכן מבחוץ ואלו בבית פנימה יימצא ה"טוב", תהא אהבה, תימצא יד חמה ומגוננת, לא תהא פגיעה. התעללות מינית במשפחה ניצבת חזיתית מנגד לידיעה ותקווה זו. אכן, נסיבותיו האישיות של המערער קשות, והזמן שחלף הוא רב. חלקו העיקרי בשל התלונות המאוחרות, וחלק אחר בשל התמשכותו היתרה של ההליך. חלופה הזמן כבר הובא בחשבון על-ידי בית המשפט קמא, והוא לא החמיר עם המערער, שבלעדי נסיבות אלה דומה היה נענש יותר. אך על העונש לשקף את חומרת המעשים הפליליים, ואף להתחשב בשיקולי גמול והרתעת הרבים. כשחשיפתה של הילדה לצד האפל של החיים וגרימת צלקות בנפשה מונחים על כף אחת של המאזניים". (ע"פ 3648/04 פלוני נגד מדינת ישראל, ניתן ביום 15.9.05).

ב. על העבירות המשמעותיות

(1) הנאשם הורשע על ידנו בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-6) יחד עם סעיף 4(1) להודעה בדבר החלת החוק על עובדי הוראה. לא היתה מחלוקת בין הצדדים כי קלון דבק במעשיו של הנאשם ולעניין יסודות העבירות שבהן הורשע הנאשם. הראשונה שבהן היא זו לפי סעיף 17(1) לחוק. בית המשפט העליון כדבריו בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231 :

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה".

(2) ליסודות העבירה לפי סעיף 17(2) אלה נוגעים להפרתם של האיסורים הפליליים, שבהם הורשע הנאשם.

(3) לעניין העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או הוראה, או זו שעלולה לפגוע בשמו הטוב ובתדמיתו של שירות המדינה, לגבי יסודות העבירה פסק כב' השופט זמיר :

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת,

פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".
(ניתן בתאריך 11.2.2004).

לגבי מאפייניה של עבירה זו, אלה הגיעו לרובד העליון של הפסול הנורמטיבי כדבר פסיקתו של ביהמ"ש העליון:

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם)

ועל אחת כמה וכמה, ביצוע עבירות מין בתלמידים רכי שנים.

(4) עובד מדינה ובמיוחד עובד הוראה המפר את "אמנת הבסיס" בין מורה ותלמיד ומבצע עבירות מין כפי שעשה הנאשם, גם אם בהקשר של ביזוי מיני, התנהגותו הינה התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה והוראה, וזו התנהגות אשר פוגעת קשות בשמו הטוב, ובתדמיתו של שירות המדינה.

(5) לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עמה קלן, לפי סעיף 17(6) לחוק, אכן המונח "קלון" פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפד"מ מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראויה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות, שעובד מדינה עבר בקשר למילוי תפקידו".

בית הדין סבור, כי בעבירות בהן הורשע הנאשם בפלילים, דבק קלון מעצם טיבן ומהותן.

ג. על תכליתם של אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה

משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטר מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו :
"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
 (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי :
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.

(5) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם. בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק :

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

(ראה גם עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן בתאריך 18.11.2003 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי שניתן בתאריך 15.3.05 ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה שניתן ב-28.6.05).

ד. על הנסיבות האישיות

1) הנאשם בן 52, שהצטרף לשירות המדינה בשנת 86 לאחר שנות לימוד בישיבה והתקדם במערכת החינוך עד רמת מנהל בית ספר עד אשר כשל בעבירות, תקופה קצרה לאחר מכן.

2) למדנו מדבריו של נציג המשרד ומאסופת המסמכים שהוגשה, כי עד למעשי העבירה תפקידו היה מקצועי ותורם במשך כ-14 שנים. כבר נפסק כי לתרומתו של העובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך שנים, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, וכך פסק כב' השופט חשין:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופת פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

3) במהלך הדיון נחשפנו גם לנסיבות האישיות והמשפחתיות הקשות של הנאשם, אדם נשוי ואב ל-8 ילדים, שעול פרנסתם עליו ורעייתו אינה מועסקת.

6. למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין שקל ועיין במידתם הראויה של אמצעי המשמעת, לאחר שבחן את פני הרשעתו בפלילים, טיעוני הצדדים בפנינו, דפוס התנהגותו כקביעתנו, עבירות המשמעת שבהן הורשע על ידו, יחד עם הנסיבות האישיות.

7. לאחר עיון בטיעוני הצדדים ולנוכח מקבץ שיקולינו, בסופו של עיון הגענו לכלל החלטה כי קיימת הצדקה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה – מסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשם והמצביע על הפסול החמור עד מאוד שנפל במעשיו.

ב. פיטורין – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה.

ג. פסילה לשירות המדינה – לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין.

ד. **פסילה מתפקיד** – הנאשם יפסל למלא כל תפקיד במשרד החינוך, מיום שתיתם פסילתו משירות המדינה ועד הגיעו לגיל 65.

8. ביה"ד סבור כי נוכח מעשיו החמורים של הנאשם, קיימת הצדקה לפסול את הנאשם משירות המדינה לפרק זמן קצוב כאמור, כעולה גם בעש"מ 3789/04 בעניין אריה ציפורי, שם נקבע כי: **" כמו הפיטורין, גם הפסילה משירות המדינה נובעת מאותה תכלית של הגנה על השירות הציבורי מפני עובדים שסטו מדרך הישר. כאשר העובד מפר במעשיו את הנורמות המחייבות בשירות המדינה, ומועל באמון שניתן בו, הרי שיש מקום לקבוע – בנסיבות המתאימות, ועל פי חומרת הענין – כי עובד זה יפוטר ואף יהיה פסול מלשוב ולשרת בשירות המדינה. אמצעי הפסילה מהשירות נחוץ, איפוא, כדי לשמור על טוהר המידות בשירות הציבורי, על תדמיתו ועל אמון הציבור בו. לצורך תכלית זו אמצעי הפסילה הוא ראוי ומקובל."**

9. שימוש באמצעי האמור עפ"י מה שנפסק בעש"מ הנ"ל לשקול דעתו של ביה"ד, גם אם לפסילה תוצאה נגזרת והיא הפגיעה בזכויותיו הממוניות של העובד שנפסל- כאשר מתחם שיקול הדעת גם הוא נפרס בפסק בעש"מ ציפורי הנ"ל:

"ככל אמצעי משמעת, גם השימוש באמצעי הפסילה נתון בכל מקרה ומקרה לשיקול דעתו של השופט היושב בדין אשר בוחן את נסיבותיו של העובד ואת נסיבותיה של עבירת המשמעת. ברי שככל שהעבירות שעבר העובד חמורות יותר ובהיקף נרחב יותר וכן ככל שמדובר בעובד בכיר יותר ובפגיעה אנושה יותר באמון הציבור כך יגבר הצורך בשימוש באמצעי הפסילה על כל תכליותיו העונשיות והמניעיות."

10. ביה"ד אינו שותף לגישת ההגנה, כי קיים ספק אם קיימת הצדקה בנסיבות מקרה זה לעשות שימוש באמצעי משמעת זה - במקרה זה, גם אם לא נפגעה קופת המדינה. מצאנו כי קיימת הצדקה לעשות כן לנוכח חומרתן של העבירות, בכפוף להמלצתנו שלהלן.

11. במהלך הדיון נגולה בפנינו מסכת מכבידה של נסיבות אישיות של הנאשם כאב ל-8 ילדים, שעול פרנסתם עליו, כאשר רעייתו אינה מועסקת.

12. על אף תוצאותיה של הפסילה כעולה מסעיף 57(1) לחוק שירות המדינה (גמלאות), התש"ל-1970 (להלן-חוק הגמלאות), בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי לנוכח הנסיבות האישיות והמשפחתיות של הנאשם, תקופת הכליאה הממשית שבפניה עומד הנאשם וסיכויי תעסוקה קלושים בתום כליאתו, ראוי שהממונה על תשלום גמלאות יעשה שימוש בסמכותו הקבועה בסעיף 62(א) לחוק שירות המדינה (גמלאות) (נוסח משולב) התש"ל - 1970 הקובע לאמור:

”62. (א) מקום שנשללה גמלה, כולה או מקצתה, מאדם או שהופסק לו תשלומה בהחלטת הממונה, רשאי הממונה להורות שתשולם, כולה או מקצתה, למי שהאדם חייב בפרנסתם; אולם אם נשללה גמלה מאדם עקב החלטת בית הדין למשמעת, לא יורה הממונה על תשלום, כאמור אלא על פי המלצת בית הדין למשמעת.”

13. בית הדין ממליץ כי בתום כליאתו של הנאשם (כאשר בתקופת הכליאה אסיר אינו מקבל כל גמלה כעולה מסעיף 57 לחוק הגמלאות הנ”ל), יעשה שימוש בסמכות האמורה.

ואכן ראינו בפסקתו של בית המשפט העליון מידה של התחשבות שלא לפגוע בזכויות ממוניות שנצברו בעמל של שנים, אותן המלצנו, כאמור, להעביר לרעייתו במהלך תקופת פסילתו משירות המדינה, לאחר ריצוי עונשו.

”עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין, באשר לפסילתה של המערערת לשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי משמעת זה היא קשה, ונוכח הנסיבות המקילות של המקרה שלפנינו, דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערערת וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה.”
(עש”מ 978/03 אביבה בנדקובסקי נגד נציבות שירות המדינה, ניתן בתאריך 24.4.03).

”בהתחשב בכל האמור אף שמקובלת עלי עמדתו של בית הדין בדבר פיטורי המערערת מעבודתה, הרי שבהתחשב בנסיבותיה האישיות המיוחדות, רואה אני להקל באמצעי המשמעת במידה מסויימת. לפיכך, אמצעי המשמעת של פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 4 חודשים יבוטל. וכך גם יבוטל אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה. בשני עניינים אלה רואה אני להקל על המערערת, כדי לא לפגוע בזכויותיה הכספיות עם פיטוריה.” (עש”מ 10501/02 סאמיה שאהין שניתן ב-5.5.03, ראה גם עש”מ 10006/04 בעניין ואיל חיג’אזי).

ובפסק דין שניתן לאחרונה :

”על אף כל האמור, ניתן גם להבין את מגמתו של בית הדין שלא ליתן מכה כלכלית אנושה למשיב ולמשפחתו ולא לפגוע בזכויותיו הממוניות אותן צבר בשנות עבודתו, וזאת מהטעמים שפורטו בגזר הדין.”
(עש”מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה)

גזר הדין ניתן ביום י"ב בחשוון התשס"ו, 14.11.05, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
גב' חני לידור	גב' נורית טולידנו	עו"ד יוסף תלרז – אבה"ד
חברה	חברה	יו"ר

בד"מ 18/05 – יצירת קשר בין-אישי עם תלמידה

תמצית פסק הדין:

ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, עובד הוראה בבית ספר מקיף, עפ"י הודאתו במסגרת הסדר טיעון, בעבירות משמעת שונות בכך שהטריד את תלמידתו, ע"י שליחת מכתבי אהבה, התקשרויות לביתה בשעות לילה מאוחרות והמתנה ליד ביתה על מנת שתצא ותשוחח עימו.

התביעה: ביקשה מביה"ד ליתן תוקף להסדר הטיעון שבגיניו נמנעה חקירתה של אותה נערה.

המשרד: מסר כי הנאשם הועבר לבית ספר אחר בסחנין בהעברה יזומה וכי הנאשם נחשב כמורה טוב המכבד את הנחיות הממונים עליו ומסור לתפקידו.

ההגנה: מסרה כי הנאשם נשוי, אב לשלושה ילדים קטינים, רעייתו עקרת בית, ומנהל חיים נורמטיביים. הנאשם קיבל אחריות על מעשיו והביע חרטה על דרכו כאשר אותה מערכת יחסים שניסה ליצור פגעה גם במרקם חייו המשפחתיים והחברתיים. הסניגור ביקש מביה"ד ליתן תוקף להסדר הטיעון על אף שיש בו מידה של החמרה כלפי הנאשם.

הנאשם: הביע צער בפני ביה"ד על מעשיו שמהם הפיק את הלקח המתאים, גם לנוכח הפגיעה בצדדים שלישיים.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים לצורך קבלת החלטתו האם יש לכבד את הסדר הטיעון: את דפוס התנהגותו של הנאשם וקבע כי מדובר במערכת יחסים לא ראויה במיוחד לנוכח היות הנאשם מורה של אותה תלמידה מחוזרת, את תכלית אמצעי המשמעת כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא יכשלו במעשים מסוג זה, את הנסיבות האישיות כי מדובר במורה נורמטיבי בעל ותק של 16 שנות הוראה שדרכו הייתה נטולת רבב וכי הוא מפרנס יחיד במשפחתו, ואת שאלת כיבודם של הסדרי טיעון.

בסופו של עיון החליט ביה"ד כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו מידתי, ראוי ומאוזן ובעקבותיו הטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

- א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד שמופנה במישרין לנאשם המצביע כי נפל פסול ופגם במעשיו בדרך בה ביקש לממש קשר בין-אישי עם תלמידתו.
- ב. הפקעת משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים.
- ג. הורדה בשתי דרגות (דרגת-שכר) לפרק זמן של שנה וחצי.
- ד. העברה – מבית ספרו למשך שנתיים.

ניתן ביום א' בחשון התשס"ו, 3.11.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

גב' נורית טולידנו - חברה

מר שפיק קבלאן - חבר

כ"ד בתשרי התשס"ו
27 באוקטובר 2005

בדח. 2005-914
בד"מ 18/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
מר שפיק קבלאן
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע (ת) : עו"ד שרונה גדה

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד מוחמד אבו יונס

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

הכרעת - דין

התובענה ותולדותיה

1. הנאשם, יליד שנת 1964, המועסק כעובד הוראה לפי דרגה B.A., ובתקופה הרלבנטית לתובענה הועסק בבית הספר המקיף ביישוב דנון ובעל וותק של 16 שנים בעולם ההוראה, הואשם תחילה בעבירות משמעת באמצעות כתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 1.2.2005 לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הנ"ל ייחס לנאשם מעשים שהגיעו, לדעת התביעה, למעלתה של הטרדה מינית על ביטויה השונים שבסעיף 3 לחוק למניעת הטרדה מינית התשנ"ח-1998, והכל כמפורט בכתב התובענה, לגבי מערכת קשריו עם תלמידתו, שהייתה בת 16 באותה העת.

כפי שלמדנו במהלך הקראתה של התובענה שנערכה בתאריך 27.6.2005, עניינו של הנאשם נחקר על ידי משטרת ישראל, אולם המשטרה החליטה לסגור את תיק החקירה בעילה של חוסר אשמה. בית הדין הנחה את התביעה לבדוק את חומר הראיות שנאסף במשטרה לנוכח ההחלטה האמורה, על מנת להחליט אם קיים בו יסוד להוכחת עבירות המשמעת שבהן הואשם

הנאשם.

התביעה הודיעה לבית הדין, כי היא עומדת על המשך ניהולו של התיק במכתבה מתאריך 13.9.2005.

3. בדיון ההקראה האמור, התיק נקבע להוכחות החל מיום 27.10.05, כאשר ביום דיונינו אמורה הייתה להתחיל פרשת התביעה. יום לפני תחילת הדיון הודיעו הצדדים לבית הדין, כי הגיעו ביניהם להסדר טיעון בנוגע לתיק, הן לעניין פני מעשיו של הנאשם, הן לעניין אמצעי המשמעת המוסכמים שיוטלו עליו בעטיים אם בית הדין יכבד את הסדר הטיעון.

4. לנוכח הסדר הטיעון שנחתם בין הצדדים, הוגשה נגד הנאשם תובענה חדשה שבה הואשם בעבירות לפי סעיפים 17(1) ו-17(3) לחוק, בכך שבין החודשים מרץ 2004 ועד יוני 2004 הנאשם נהג לשלוח למתלוננת מכתבי אהבה בהם פירט את תחושותיו בפניה ואת רצונו לשאתה לאישה. כמו כן מסר לה שני ציורים בהם צייר בחורה וציור נוסף שבו עוצבה בחורה מחזיקה תינוק, ובנוסף קנה הנאשם למתלוננת שרשרת. הנאשם אף התוודה בפני המתלוננת על אהבתו אליה ונהג להתקשר לביתה בשעות הלילה המאוחרות, ולשוחח עמה ולחכות ליד ביתה על מנת שתצא ותשוחח עימו.

5. התביעה סבורה שהנאשם במעשיו האמורים פגע במשמעת שירות המדינה והתנהג התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה או זו שעלולה לפגוע בשמו ובתדמיתו של שירות המדינה.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

6. הנאשם הודה בפנינו בפרטי התובענה החדשה ובאישומיה במסגרתו של הסדר טיעון שאליו הגיעו הצדדים. לנוכח הודאתו בפנינו, החלטנו להרשיעו בעבירות שבהן הואשם בתובענה שהוגשה נגד הנאשם, בתאריך 26.10.05.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים ביום כ"ד בתשרי התשס"ו, 27.10.05.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גב' נורית טולידנו חברה	עו"ד יוסף תלרז – אבה"ד יו"ר

א' בחשון התשס"ו
3 בנובמבר 2005

בדח. 2005-915
בד"מ 18/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
מר שפיק קבלאן
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע (ת) : עו"ד שרונה גדה

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד מוחמד אבו יונס

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליו

1. הנאשם, יליד שנת 1964, המועסק כעובד הוראה לפי דרגה B.A בבית הספר המקיף ביישוב דנון ובעל וותק של 16 שנים בעולם ההוראה, הורשע על ידינו ביום כ"ד בתשרי התשס"ו, 27.10.05, עפ"י הודאתו, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1) ו-17(3) לחוק.

2. הנאשם הורשע כאמור במסגרתו של הסדר טיעון אליו הגיעו הצדדים, לפיו הוגשה נגד הנאשם תובענה חדשה שבה הואשם בעבירות לפי סעיפים 17(1) ו-17(3) לחוק, בכך שבין החודשים מרץ 2004 ועד יוני 2004 הנאשם נהג לשלוח למתלוננת מכתבי אהבה בהם פירט את תחושותיו בפניה ואת רצונו לשאתה לאישה. כמו כן מסר לה שני ציורים בהם צייר בחורה וציור נוסף שבו עוצבה בחורה מחזיקה תינוק, ובנוסף קנה הנאשם למתלוננת שרשרת. הנאשם אף התוודה בפני המתלוננת על אהבתו אליה ונהג להתקשר לביתה בשעות הלילה המאוחרות ולשוחח עמה ולחכות ליד ביתה על מנת שתצא ותשוחח עימו.

טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

3. הצדדים הגיעו ביניהם להסדר טיעון בעקבות הודאתו והרשעתו של הנאשם כאמור, לפיו יוטלו עליו אמצעי משמעת מוסכמים:

- א. נזיפה חמורה;
- ב. הפקעת משכורת קובעת, שתנוכה בשישה תשלומים שווים ורצופים;
- ג. הורדתו בשתי דרגות למשך שנה וחצי;
- ד. העברה מבי"ס בו בוצעו העבירות, ביי"ס מקיף בשייח' דנון, לבי"ס אחר למשך שתי שנות הוראה בשנת תשס"ו ושנת תשס"ז.

4. במהלך הדיון שמענו את טיעוני הצדדים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון:

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת סבורה, כי הנאשם הורשע במעשים אותם יש להוקיע מכל וכל ואין מקום שמורה יתנהג כאמור כלפי תלמידתו בהתנהגות כביטוייה בכתב התובענה המתוקן. עם זאת, בהסכמתו להסדר טיעון הנאשם חסך את זמננו השיפוטי, ובשל כך נמנעה חקירתה של אותה נערה.

(2) התובעת סבורה כי הסדר הטיעון הינו סביר והולם וביקשה כי ביה"ד יתן לו תוקף.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מפיו של נציג המשרד, כי הנאשם הועבר לבתי ספר אחר בסחנין כהעברה יזומה וכי שיחתו עם מפקח בית הספר העלתה כי מאז מעשיה של התובענה הנאשם נחשב כמורה טוב המכבד את הנחיות הממונים עליו ומסור לתפקידו.

(2) נציג המשרד הסב את תשומת ליבו של ביה"ד לכך כי הורדתו של הנאשם בשתי דרגות עלולה לפגוע גם ברכיב שכר שנרכש בעטיים של גמולי ההשתלמות, זולת אם ביה"ד יחליט בנדון אחרת.

ג. טיעוני ההגנה

(1) שמענו כי הנאשם נשוי, אב לשלושה ילדים קטינים, רעייתו עקרת בית, ובעל וותק של 16 שנים במערכת החינוך ללא כל עבר פלילי או משמעותי, המנהל אותם חיים נורמטיביים, כאשר בני משפחתו גם הם עובדי מדינה.

(2) הנאשם קיבל אחריות על מעשיו והפנים את מידת הפסול הכרוך בהם, והביע חרטה על דרכו – כאשר אותה מערכת יחסים שניסה ליצור, פגעה גם במרקם חייו המשפחתיים והחברתיים.

(3) הסניגור המלומד סבור, כי הסדר הטיעון שאליו הגיעו הצדדים אינו מקל עם הנאשם, יש בו אפילו מידה של החמרה בהתחשב בביטוי המתון שלבשו מעשיו כלפי אותה נערה, כאשר על מידת ההחמרה שנטל על עצמו הנאשם, ניתן גם ללמוד בבד"מ 131/01.

(4) הסניגור ביקשנו בנעילת טיעוניו ליתן תוקף להסדר הטיעון שאליו הגיעו הצדדים.

ד. דבר הנאשם

הנאשם בדבריו לביה"ד הביע צער על מעשיו שמהם הפיק את הלקח המתאים, גם לנוכח הפגיעה בצדדים שלישיים, שהסבו מעשיו.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך קבלת החלטתו, האם יש לכבד את הסדר הטיעון שהוסדר בין הצדדים, או לשנותו לקולא או לחומרה, לפי אומד שיקול דעתנו. לצורך קבלת החלטתנו, שקלנו את השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם, לפני למעלה משנה, במהלך תפקידו כמורה של תלמידתו שהייתה בת 16 באותה עת, ניסה ליצור עמה קשר בין-אישי כמבואר ברישת גזר הדין.

(2) ביה"ד, לנוכח מהות ההליך שהתנהל בפניו, לא נחשף למכלול השלם של אותה מערכת יחסים, ואולם, לנוכח פער הכוחות במישורים שונים שהיה קיים בין הצדדים, זו הייתה מערכת יחסים לא ראויה, במיוחד בשעה שבאותה תקופה הנאשם שימש כמורה של אותה תלמידה מחוזרת, ולעניין זה מידת הסכמתה לאותן הצעות והתייחסויות אינה משנה לנוכח יחסי הצדדים, בשל ראיית ותפיסת המחוקק, מערכת יחסים מסוג זה (ראה סעיף 3(א)(6) על כל חלופותיו בחוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998).

(3) הנאשם במעשיו האמורים פגע במשמעת שירות המדינה, שלגביה פסק בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש: **"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האפיון של המושג 'משמעת'. יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה."** (פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231)

(4) הרשענו את הנאשם גם בעבירה לפי סעיף 17(3) בהתנהגות שאינה הולמת את תפקיד כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך עונה כב' השופט זמיר:

"ההתנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים שונים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

(ער"מ 1351/95 בעניין ליאון פינקלשטיין, פורסם בפ"ד מט(5) בעמ' 573)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ובפסק דין נוסף, עש"מ 3849/03 מיכל אלבוז נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות קובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

(5) בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על היחסים שבין הפרט לבין השירות הציבורי. ובאשר לזאת, אומר כב' השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראייה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86, לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים (טרם פורסם). הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי לבין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכורה.

בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא.

הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האשם כמלאך...

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מציג לנגד עיניו חברה חולה המדרדרת עצמה לפי תהום. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824 (827)).

הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77, חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132) ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" (השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853).

הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל" (בג"צ 7074/93 סוויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

אותו פסול נורמטיבי כאמור לעיל, שהיה מנת חלקו של הנאשם, נגזר מסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמינ' נ' מדינת ישראל נפסק: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1)).

לגבי טיבו של הפסול נפסק לאחרונה:

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם)

(6) בית הדין מוצא נסיבות לקולא בכך שהנאשם קיבל בסופו של דבר, אחריות מלאה על מעשיו והביע עליהם חרטה.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי."

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד

נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה

יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין.

(עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי שניתן ביום 15.3.05 ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה שניתן ב-28.6.05).

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם, אדם צעיר בן 41 ומורה נורמטיבי בעל וותק של 16 שנות הוראה במשרד החינוך עד לנשוא דיונינו, דרכו הייתה נטולת רבב. כפי ששמענו, הנאשם נשוי ואב לשלושה ילדים, מפרנס יחיד במשפחתו.

(2) כבר נפסק בפסיקתנו, כי לתרומתו של עובד מדינה לשירות הציבורי כשמדובר בתרומה יש ממש, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת: -
"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
 (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום

הסדרי טיעון.

לאחרונה ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל. על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם."
(שם, פסיקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:
"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים."
(ראה גם עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן ב-30.12.2004).

6. סוף דבר

לאחר ששקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו ואת מכלול השיקולים שהובילנו להחלטה, הגענו להחלטה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר מידתי וראוי ומאוזן הנותן את המשקלים הנאותים לכל אחד מהשיקולים הרלוונטיים

7. בעקבות החלטתנו יוטלו על הנאשם אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין שמופנה במישרין לנאשם, המצביעה כי נפל פסול ופגם במעשיו, בדרך בה ביקש לממש קשר בין-אישי עם תלמידתו.

ב. הפקעת משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב – 10 תשלומים שווים ורצופים ;

ג. הורדה בשתי דרגות (דרגת שכר) – לפרק זמן של שנה וחצי. ביה"ד מורה שרכיב הגמולים לא יופחת משכרו של הנאשם בתקופת הורדתו בדרגה.

ד. העברה – הנאשם יועבר מבית הספר המקיף בשייח דנון למשך שנתיים, לגבי שנות הלימוד תשס"ו ותשס"ז - בתקופה זו מומלץ שמשרד החינוך ישבץ את הנאשם בב"ס אחר במסגרת המחוז, קרוב ככל שניתן למקום מגוריו.

סדר ביצועם של אמצעי המשמעת (ב'-ג')

תחילה ירד הנאשם בדרגותיו למשך שנה וחצי. משיתם תוקף הורדתו בדרגות, יחל הניכוי האמור בשכרו.

גזר הדין ניתן ביום א' בחשון התשס"ו – 3.11.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גב' נורית טולידנו חברה	עו"ד יוסף תלרז – אבה"ד יו"ר

בד"מ 111/04 – יציאות לחו"ל ללא היתר**תמצית פסק הדין:**

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מורה, עפ"י הודאתו בעבירות משמעת שונות, בכך שבשישה מועדים שונים הנאשם יצא לחו"ל בלא שקיבל היתר לאותן יציאות ממנהל המחוז.

התביעה: מסרה כי הנאשם נוהג לסייע לרעייתו לרכוש ולשווק ספרים וכי לצורך זה נדרש לנסוע מעת לעת לתערוכות ספרים במצרים. התובע הדגיש כי הנאשם הוזהר על התנהגותו אולם ללא הועיל, וביקש להשית עליו את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, הפקעת שני שליש משכורת קובעת והורדה בדרגה אחת למשך ששה חודשים.

המשרד: מסר כי אין לגבי הנאשם הערות שליליות והצטרף לגופם של אמצעי המשמעת להם עתרה התביעה.

ההגנה: מסרה כי בשל יחסים עכורים שקיימים בין הנאשם למנהל ביי"ס הגישה כלפיו הייתה גישה נוקשה שלא הייתה נהוגה כלפי האחרים, ומשכן הפסיק הנאשם לבקש היתר יציאה לחו"ל. הנאשם קיבל אחריות על מעשיו ויצא לחל"ת מהמערכת. לגישת ההגנה ניתן להסתפק באמצעי המשמעת של נזיפה לאור עברו התקין ותרומתו רבת השנים למערכת החינוך.

הנאשם: מסר על מערכת היחסים העכורה עם מנהל ביה"ס ועל השתכרותו הנמוכה כאשר משפחתו כוללת 7 ילדים.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים לצורך הטלתם של אמצעי המשמעת: את דפוס התנהגותו של הנאשם שכלל דפוס הפרה חוזר ונשנה של הדין, את תכלית אמצעי המשמעת שהיא הגנה על השרות הציבורי ואת הנסיבות האישיות כי מדובר באדם נורמטיבי, בעל וותק של 24 שנים בעולם ההוראה שמוטל עליו עול פרנסתם של שבעה ילדים. לנוכח השיקולים לעיל החליט ביה"ד להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד המופנה לנאשם ומצביע כי נפל פסול בהתנהגותו.

ב. **הורדה בדרגה לפרק זמן של שלושה חודשים.**

ניתן ביום ה' באדר א' תשס"ה, 14.2.05.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר
גב' טובה הורוביץ - חברה
מר מחאג'נה וליד איברהים - חבר

ח' בטבת התשס"ה
20 בדצמבר 2004

בדח. 2005-111
בד"מ 111/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

<p>יו"ר חבר(ה) חבר</p>	<p>עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' טובה הורוביץ מר מחאגינה וליד איברהים עו"ד ג'פרי ונדל</p>	<p>בפני :</p> <p>התובע (ת) :</p> <p>הנאשם (ת) :</p> <p>ב"כ הנאשם :</p> <p>נציג המשרד :</p>
	<p>עו"ד ביאדסי פאחר מר יהודה אהרון</p>	

הכרעת הדין

התובענה

1. הנאשם יליד שנת 1958, המועסק במשרד החינוך בתפקיד של מורה לפי דרגת B.A בהוראה, בעל וותק בהוראה של 24 שנים. בכתב התובענה שהוגש נגדו בתאריך 31.8.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3), לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בכך שב-6 מועדים שונים שראשיתם בינואר 2000 וסופם ב- 24.1.2003, יצא לחו"ל בלא שקיבל היתר לאותה יציאה ובסך הכל, החסיר 9 ימי לימוד, כאשר לגישת התביעה במעשיו, הנאשם פגע במשמעת שירות המדינה, הפר את הוראות המנכ"ל 8 א' מתש"ס, התנהג התנהגות שאינה הולמת את מעמדו וכעובד מדינה.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

2. הנאשם הודה בפנינו בפרטי התובענה ובאישומיה האמורים. על יסוד הודאתו זו בין כותלי בית הדין, החלטנו להרשיעו בעבירות שבהן הואשם. ניתן והודע בנוכחות הצדדים היום ח' בטבת התשס"ה – 20.12.2004.

<p>(-)</p> <hr style="width: 80%; margin: auto;"/> <p>מר מחאגינה וליד איברהים חבר</p>	<p>(-)</p> <hr style="width: 80%; margin: auto;"/> <p>גב' טובה הורוביץ חבר</p>	<p>(-)</p> <hr style="width: 80%; margin: auto;"/> <p>עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר</p>
---	--	---

ה' באדר א' התשס"ה
14 בפברואר 2005

בדח. 2005-112
בד"מ 111/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין	יו"ר
	גב' טובה הורוביץ	חבר(ה)
	מר מחאג'נה וליד איברהים	חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'פרי ונדל	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד בידאסי פאחר	
נציג המשרד :	מר יהודה אהרון	

גזר – דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1958, שהועסק עד יציאתו לחו"ל, בתפקיד של מורה להיסטוריה ולדת, לפי דרגה ב.א. ובעל וותק של הוראה של 24 שנים, הורשע על ידינו עפ"י הודאתו ביום ח' בטבת התשס"ה - 20.12.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן-החוק) יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה. בכך שבששה מועדים שונים שראשיתם בינואר 2000 וסופם בינואר 2003, הנאשם יצא לחו"ל בלא שקיבל היתר לאותן היציאות ממנהל המחוז בסך הכל הנאשם נעדר מ – 9 ימי לימוד.

2. טיעונים לאמצעי המשמעת

שמענו את טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד השכילנו כי הנאשם מעבר לעיסוקו מסייע לרעייתו לרכוש ולשווק ספרים, לצורך זה הנאשם נדרש לנסוע מעת לעת לתערוכות ספרים שמתקיימות במצרים, על מנת לרכוש ספרי לימוד הרלבנטיים לעסק המשפחתי.

(2) התובע המלומד הדגיש בפנינו כי כבר בעבר עוד בטרם ההליך שנערך בפנינו לגבי מועדי היציאה האמורים למצרים, הנאשם הוזהר בגין התנהגות דומה שלא ינהג כך בעתיד, אולם האזהרות לא הועילו והנאשם המשיך בהתנהגות חוזרת, לגבי אותו דפוס יציאה לחו"ל ללא היתר.

(3) התובע המלומד ביקש לנוכח תמונת התנהגותו האמורה, להשית על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת שני שליש משכורת קובעת;

(ג) הורדה בדרגה אחת (דרגת שכר) לששה חודשים;

כתימוכין לגישתו הגיש התובע מספר פסקי דין שדנו במעשים דומים חלקם חמורים יותר חלקם חמורים פחות, ובהם את בד"מ 114/03, בד"מ 109/00, בד"מ 180/02.

(4) התובע בנעילת טיעוניו סבור, כי בהטלתם של אמצעי המשמעת האמורים, נעביר את המסר הראוי לשירות הציבורי, כדי שמורים אחרים במעמדו של הנאשם שדבר פסיקתנו יגיע אליהם, ילמדו ויפיקו את הלקח המתאים ממנה.

ב. גישת המשרד

מפיו של נציג המשרד שמענו כי מעבר לאותן אזהרות שקיבל הנאשם לגבי דפוס התנהגות דומה בטרם מועדיה של התובענה, כי אין לגביו הערות שליליות, ולגופו של עניין התנהגותו של הנאשם מצביעה על זלזול במערכת ועל הפגיעה בה ובתלמידה, כאשר לגופם של אמצעי המשמעת נציג המשרד מצטרף לגישת התביעה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) שמענו מפיו של הסניגור המלומד, כי בשל יחסים עכורים שקיימים ככל הנראה בין הנאשם ומנהל בית הספר, הגישה כלפי בקשותיו הייתה גישה נוקשה שלא הייתה נהוגה כלפי האחרים ומשכך הפסיק הנאשם לבקש את בקשותיו ויצא כאמור לחו"ל, בימים ששעות הלימוד שלהם נדרש הנאשם, היו מעטות יחסית.

(2) שמענו מפיו של הסניגור, כי הנאשם נמצא בימים אלה בחו"ל לאחר שלא הצליח להתאים את עצמו למערכת והא עוסק בשיווק ספרים. לגבי נסיבותיו האישיות שמענו שהנאשם נשוי אב לשבעה ילדים, שניים מהם לומדים בירדן, ועוד שמענו כי במקרה אחד, הנאשם נסע לירדן לצורך השתתפות בהלוויתו של קרוב משפחה.

(3) הנאשם קיבל בפנינו אחריות על מעשיו בכך שהודה בהם ביצע עבירתן בסופו של דבר מתוך מצב של אילוץ, גמלה בלבו החלטה לצאת לחופשה ללא תשלום מהמערכת, כדי שלא יפגע יותר בערכי המשמעת שבה.

(4) ההגנה סבורה כי אמצעי המשמעת שלם עתרה התביעה, הם מחמירים מדי לנוכח מעשיו ונטילת האחריות עליהם. לגישת ההגנה ניתן להסתפק באמצעי משמעת של נזיפה, כאשר נדבך נוסף שאותו יש לקחת בחשבון, הוא עברו התקין ותרומתו רבת השנים למערכת החינוך.

ד. דבר הנאשם

שמענו מפיו של הנאשם אך טפח על מערכת היחסים העכורה עם מנהל בית הספר. השתכרותו כפי שלמדנו מתלוש השכר נמוכה יחסית בשל חלקיות המשרה ושכרו של מורה בישראל, זאת בהתחשב גם במשפחתו הכוללת 7 ילדים, והפרנסה שמצויה בדוחק מעסקי הספרים.

3. למידתם של אמצעי המשמעת

ביה"ד לאחר ששמע את טעוני הצדדים, שקל שורה של שיקולים לצורך הטלתם הראויה והמידתית של אמצעי המשמעת:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם במהלכם של ארבע שנים קבע לעצמו את גבולות הציות להוראותיו של משרד החינוך והחליט לצאת לחו"ל מבלי לקבל היתר ממנהל המחוז, וזאת לצורך ליווי רעייתו בעסקי הספרים של המשפחה. הגם שאין מדובר באופן מצטבר בהפסדם של ימי לימוד רבים (סה"כ 9 ימים) עדיין מה שמאפיין את התנהגותו של הנאשם זה דפוס הפרה חוזר ונשנה של הדין שהגיע, לששה מקרים כאמור ברישת החלטה זו. הגם שהפגיעה המצטברת במערכת החינוך של בית הספר מדי שנה לא היתה פגיעה אנושה וקשה, עם זאת גם באותם ימים בודדים התלמידים הפסידו את תלמודם.

(2) הנאשם במעשיו פגע במשמעת שירות המדינה, בכך שהעמיד את הנהלת בית הספר באילוץ בלתי מתוכנן של מציאת פתרון לאותם תלמידים שאמורים להיות מובטלים מתלמודם, ובכך שיבש וסיכל את תכנון השיבוץ של מורים לכיתותיהם. לעניין מהותה של הפגיעה במשמעת שירות המדינה, שבלעדיה הגוף שבו מתפקד העובד לא יוכל להגשים את יעדיו, בעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש ;
"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת" יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה."
 (פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

הנאשם לא היה רשאי לקבוע לעצמו את גבולות הציות לחוזר המנכ"ל שסייג את חופש התנועה של מורים לחו"ל במהלך קיום הלימודים וזאת ברוח פסיקתו של ביה"מש העליון בעש"מ 318/04, בעניין אפריים מנוס, נגד נציבות שירות המדינה – **"הנחת היסוד בבסיס כל מערכת ציבורית הנה כי הנחיות הניתנות על ידי ראשי המערכת יבוצעו על ידי הכפופים להם במורד השרשרת ההיררכית"** - (ניתן בתאריך 8.3.04).

(3) ולעניין יסודות העריכה לפי ולפי סעיף 17(2) לחוק, הנאשם הפר את נוהלי הזקקות לבקשת היתר ליציאה לחו"ל וקבלתו ממנהל המחוז כפי שהדבר נקבע בחוזר מנכ"ל תש"ס 8א'.

(4) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היה מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי ההתנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון.

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכך תפקיד.

(5) "אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון." (עש"מ 3849/03 בעניין מיכל אלבו)

אותו פסול נורמטיבי נגזר מסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל נפסק: -
"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678)

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:
"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".
 (בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.
 (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".
 (עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה"**.
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

על תפקידם ההרתעי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(5) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא**

ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ראה גם (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.2003 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04).

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם אדם משכיל ונורמטיבי בעל וותק של 24 שנים בעולם ההוראה. מעבר לשתי הערות על דפוס התנהגות דומה לפי שנת 2000, אין באמתחתו עבירות פליליות או משמעת אחרות. וכבר נפסק בפסיקתו של בית המשפט העליון, כי לתרומה בת שנים של עובד ציבור יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת. ולכך, יש להוסיף את נסיבותיו האישיות של הנאשם כאדם נשוי שעול פרנסם של שבעה ילדים מוטל עליו.

(2) לתרומתו של העובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך פרק זמן ממש, יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת, וכך פסק כב' השופט חשין:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

4. סוף דבר

שקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו. לנוכח השיקולים שנפרסו לעיל, בסופו של דבר החלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת כמופרט להלן:

א. נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמינו המופנה לנאשם והמצביע כי נפל פסול בהתנהגותו בכך שנטל את הדין לידיהם באותם מקרים שבהם יצא לחו"ל ללא היתר של מנהל המחוז.

ב. הורדה בדרגה לפרק זמן של שלושה חודשים - יותר משנועדה ההורדה בדרגה לפגוע במרקם חייו הכלכליים, יש לה תכלית ברורה שהיא העברת מסר לשירות הציבורי שעובד מדינה, הוראה בכלל, זה הפוגע במשמעת שירות המדינה ובתדמיתה ראוי שגם מעמדו בשירות המתבטא בדרגותיו יפגע ולו לפרק זמן קצוב וקצר כאמור.

5. לא מצאנו הצדקה להפקיע את שכרו של הנאשם בהתחשב ברמת השתכרותו הנמוכה ובמעמדו היום בחל"ת, כאשר ניכוי השכר יוכל להתחיל רק עם שובו לעבודה סדירה, ואם בכלל, לאחר ששמענו על מאווייו של הנאשם לפרוש לגמלאות. סברנו שהמסר יועבר בצורה טובה יותר באמצעות הטלתם של אמצעי המשמעת שעליהן שהחלטנו. ויובהר כי הורדתו של הנאשם בדרגתו תוכל להתממש רק לאחר שובו מחל"ת לתפקוד פעיל של מורה, או לחילופין מיום מפרישתו לגמלאות (ראה עש"מ 5547/00 ועניין אורי בנית).

6. אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום ח' בטבת תשס"ה 20.12.2004.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ה' באדר א' תשס"ה, (14.2.2005), שלא בנוכחות הצדדים להם ישלח באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

<p>(-)</p> <p>מר מחאגינה וליד איברהים חבר</p>	<p>(-)</p> <p>גב' טובה הורוביץ חברה</p>	<p>(-)</p> <p>עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר</p>
---	---	---

בד"מ 135/04 - בקשה להבהרה ותיקון גזר דין

תמצית ההחלטה

הנאשם, מפקח כולל על בתי הספר היסודיים במגזר הערבי, הורשע ע"י בית הדין למשמעת בעבירות שונות בעקבות הליך פלילי שנוהל נגדו בבית המשפט השלום בנצרת שהרשיעו בעבירות פליליות של קבלת דבר במרמה והפרת אמונים וזיוף והטיל עליו עונש של 12 חודשי מאסר על תנאי וקנס בסך של 100.000 ₪ או 10 ימי מאסר תמורתו. בכך שהגיש 4 עבודות שלא היו מפרי רוחו במסגרת לימודיו באוניברסיטת לטבייה.

לנאשם הוענק שלא כדין תואר מוסמך ועקב בקשתו להכרה בתואר זה, הוא קיבל תוספת שכר חודשית והחזר שכר לימוד בסכום כולל של 91.694 ₪.

בהכרעת דינו קבע בית הדין כי הנאשם הורשע בעבירות שיש עמן קלון. ובגזר הדין הטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, פיטורין ופסילה למילוי תפקיד למשך 5 שנים מיום גזר הדין.

התביעה ביקשה מבית הדין להבהיר את פסק דינו עקב חששה כי משמעות החלטת בית הדין הוא הפסקת ההשעיה ועל כן הנאשם רשאי לחזור לעבודה עד למועד פיטוריו בעוד שפסק הדין של בית הדין האזורי לעבודה בוטל.

ההגנה סבורה כי לא נפלה כל טעות בגזר דינו של בית הדין.

בית הדין קבע כי לחששה של התביעה כי גזר הדין מותיר לנאשם לשוב לעבודה אין בסיס בגזר הדין עצמו ובמיוחד לנוכח פסילתו מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך למשך 5 שנים מיום גזר הדין

ניתן ביום ד' באדר ב' תשס"ה (15.3.2005)

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – אבה"ד יו"ר

גב' גאולה שמעיה – חברה

מר יוסי חזן - חבר

ד' באדר ב' התשס"ה
15 במרץ 2005

בדח. 2005-225
בד"מ 135/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' גאולה שמעיה מר יוסי חזן	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד אביתר טסלר	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד נידאל עוואדה	
נציג המשרד :	מר רוני יוטבת	

בקשה להבהרה ותיקון גזר דין

החלטה

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1951 שהועסק עד להשעייתו לפי כשנתיים כמפקח כולל על בתי הספר היסודיים במגזר הערבי והנמצא בשורות המדינה משנת 1971, הורשע על ידינו ביום י"ט באדר א' התשס"ה – 28.2.2005, בעבירות לפי סעיפים 17(2), 17(3), 17(6), לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן - החוק).
2. הנאשם הורשע בפנינו כאמור, בעקבות הליך פלילי שנוהל נגדו בבית המשפט שלום בנצרת (ת.פ. 001805/04), בו הורשע בעבירות פליליות של: קבלת דבר מרמה והפרת אמונים וזיוף, עבירות לפי סעיפים 415, 418, 284, 420 לחוק העונשין התשל"ז 1970. ביום 27.9.2004, נגזר דינו של הנאשם והוטל עליו העונשים:
 - א. 12 חודשי מאסר על תנאי.
 - ב. קנס בסך 100,000 ₪ או 10 ימי מאסר תמורתו.

3. המסד העובדתי אשר על פיו הנאשם הורשע ונענש כאמור, יסודו בדרך בה מימש לימודיו בשלוחה של אוניברסיטת לטביה במהלך תקופת לימודיו המשתרעת על פני השנים 1997-1998 במהלכם הנאשם הגיש 4 עבודות שלא היו פרי רוחו תוך יצירת מצג שהוא הכיין וכן הגיש עבודות נוספות לצורך לימודיו אלה, שאותן הכין לצורכיהם של לימודים אחרים.

4. לנוכח מעמדו של הנאשם בשירות, אושר לו על ידי חברת "מודוס" שכר לימוד מופחת של 9,600 ₪ במקום 20,000 ₪ במסגרת השיווק של השלוחה, ואולם בפניותיו למשרד החינוך, הצהיר על שכר לימוד של 20,475 ₪, אשר שימש בסיס למתן מענק לימודים בשיעור של 40% ועד מתקרת שכר הלימוד הנהוגה במוסדות אוניברסיטאיים לתואר שני, וכן קיבל אישור היעדרות של 8 שעות. לנאשם הוענק שלא כדין תואר מוסמך בתאריך 26.3.1998, ביקש וזכה לקבל הכרה בתואר זה, שהעלה את שכרו, ובין התקופה שבין 4/1998 ועד 9/2004, קיבל הנאשם תוספת שכר חודשיות והחזר שכר לימוד בסכום כולל של 91,694 ₪.

5. בהכרעת דין מפורטת שניתנה על ידינו ביום י"ט באדר א' התשס"ה – 28.2.2005, קבענו לאחר עיון בפסק דינו של בית המשפט השלום, בטיעוני הצדדים ובמבחני העזר שנקבעו בפסיקתו של בית המשפט, כי הנאשם הורשע בעבירות שיש עמן קלון ועל כן הנאשם הורשע גם בעבירה לפי סעיף 17(6) לחוק.

6. גזר הדין ניתן ביום כ"ו באדר א' התשס"ה – 7.3.2005, לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים בנדון, ונפרסו שיקולי בית הדין ובו הטלנו על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. **"נזיפה חמורה – מסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשם והמצביע על הפסול החמור שנפל במעשיו.**

ב. **פיטורין -**

(1) **הנאשם יפוטר משירות המדינה, יום אחרי הגיעו לגיל 55, על מנת לאפשר תשלום של מאות ימי המחלה אותן צבר במהלך שנות עבודתו התורמות, וזאת גם בהתחשב בנטל הכספי בו הוא עמד, לנוכח ההליך הפלילי ועונשו.**

(2) **עד למועד פיטוריו ישאר הנאשם ויוותר באותו המעמד בו הינו מצוי כיום, על בסיס החלטתו של בית הדין האזורי לעבודה.**

ג. **פסילה למילוי תפקיד – הנאשם יפסל לפרק זמן של 5 שנים מיום גזר הדין, למלא כל תפקיד במשרד החינוך."**

בקשה להבהרת הפסק

7. התביעה סבורה, שעם ביטולו של פסק דינו של בית הדין האיזורי לעבודה בנצרת (תיק עב' 1747/02) על ידי בית הדין הארצי לעבודה (תיק עב' 163/03) בתאריך 16.3.04, הנאשם מצוי במעמד של מושעה מיום השעייתו על ידי הנציב בתאריך 1.7.2002.

8. לנוכח קביעתו האמורה של בית הדין, עולה בליבה של התביעה חשש, כי בית הדין סבר כי פסק דינו של בית הדין האיזורי לעבודה נותר על כנו, וכי הנאשם אינו מושעה ורשאי לחזור לעבודתו עד למועד פיטוריו וכי החלטת בית הדין משמעה הפסקת ההשעיה.

9. בית הדין נתבקש להבהיר את פסק דינו, או לחילופין לקיים דיון בנדון. לעיונו של בית הדין צורפו פסקי הדין הרלבנטיים של בתי הדין לעבודה וכתב השעייתו של הנאשם.

א. מפסק דינו של בית הדין האיזורי לעבודה שניתן בתאריך 13.4.03 עולה, כי לנוכח הפגמים שמצא בהחלטת ההשעיה של הנציב, הוא החליט להצהיר על ביטול ההשעיה, אולם לא הורה על השבת התובע לעבודתו (עמ' 21 לפסק), ולאפשר לנציב להחליט מחדש על ההשעיה תוך תיקון הפגמים שנפלו בהחלטה הקודמת ובדרך קבלתה, וכן הורה כי מבחינת התשלומים יהא על הנתבעת להתנהג עם התובע כאילו לא הושעה. עוד למדנו, כי בתאריך 26.6.03 הורה כב' השופט חיים ארמון לעכב את ביצוע הפסק.

ב. בית הדין הארצי לעבודה, על בסיס הסכמת הצדדים, פסק בתאריך 16.3.04 כי פסק דינו של בית הדין האיזורי לעבודה שניתן בתאריך 13.4.03 מבוטל, וכי המשיב לא יידרש להשיב את הוצאות המשפט ששולמו.

10. בדיון שנערך בפנינו בתאריך 17.2.05, לא נחשפנו על ידי מי מהצדדים לפרטי ההליכים בבתי הדין לעבודה, התובע מסר לבית הדין כי הנאשם מושעה מתאריך 1.7.02 (עמ' 1 לפרוטוקול) ונציג המשרד עדכן את בית הדין:

“נציג המשרד – אני רוצה לציין, שהנאשם היום מקבל משכורת מלאה בשל הליך שהתנהל בבית הדין האזורי לעבודה. הוא אומנם מושעה, אבל מקבל את משכורתו כאילו אינו מושעה.” (עמ' 6 לפרוטוקול שורות 17-18).

11. תגובת ההגנה

א. ההגנה ביקשה לקיים דיון בנוכחות הצדדים, על מנת לאפשר לה עיון מעמיק בפסק הדין של בתי הדין לעבודה.

ב. לגופו של עניין, ההגנה סבורה, כי לא נפלה כל טעות בגזר דינו בית הדין, וכי בקשתה של התביעה הוגשה שלא בתום לב, וכי גזר דינו של בית הדין אינו טעון כל הבהרה וכי כל תיקון משמעותי יהא מעבר לתיקונה של טעות סופר.

דין הבקשה

12. על בסיס התשתית העובדתית שעמדה בפני בית הדין, במועד הדיון, בית הדין היה מודע כי הנאשם מושעה מיום 1.7.02, הגם שמקבל את שכרו המלא.

13. כפי שלמדנו מפסקי הדין שהועברו לעיוננו, התוצאה הסופית של ההליכים בבתי הדין לעבודה היתה, כי השעייתו של הנאשם שבוטלה על בסיס פסק הדין של בית הדין הארצי לעבודה הוחייתה מחדש וחזרה לתוקפה המקורי על יסוד החלטת בית הדין הארצי לעבודה, ולגבי תנאי שכרו לפי סעיף 49(א) לחוק –

“עובד מושעה זכאי לקבל בששת חודשי ההשעיה הראשונים ולאחריהם משכורת קובעת מלאה”.

ואולם למדנו מנציג המשרד, כי לנאשם משולמת משכורת רגילה, בשל כך ביקשנו בגזר הדין שלא לפגוע בה עד ליום פיטוריו.

סוף דבר

14. לחששה של התביעה, כי אפשר לפרש את סעיף 10 לגזר הדין כמי שמוותר לנאשם לשוב לעבודה אין בסיס בגזר הדין עצמו, ובמיוחד לנוכח פסילתו למלא כל תפקיד במשרד החינוך למשך 5 שנים מיום גזר הדין, וגם לא על בסיס החלטותיהם של בתי הדין לעבודה כאמור.

15. למניעת צל צלו של ספק, סעיף 10 (ב)(2) ינוסח מחדש:

“עד למועד פיטוריו הנאשם ימשיך להיות מושעה מעבודתו ומתוקף פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה, ואולם ישולם לו עד למועד פיטוריו שכרו הרגיל.”

16. בית הדין לא ראה כל צורך ממשי לקיים דיון בנוכחות הצדדים, חלופה שהוצעה על ידי התובע ובקשה שהוגשה בנדון על ידי ההגנה. עיון בפסקי הדין של בתי הדין לעבודה כפי שעשה בית הדין, דורש זמן קצר ולא יותר משעה אחת ולהגנה ניתנה אורכה מיום 10.3.2005 עד 14.3.2005 להגשת תגובתה. בית הדין אינו סבור, כי דרוש לה זמן נוסף לצורך הצגת גישתה בדיון בפנינו שאותו לא ראינו לנחוץ לקיים.

ההחלטה ניתנה ביום ד' באדר ב' התשס"ה – 15.3.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם תשלח באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר יוסי חזן	גב' גאולה שמעיה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חברה	יו"ר

בד"מ 145/04 - בקשה לקבלת קצבה מוקדמת

תמצית ההחלטה

הנאשם, מורה בכיר, הורשע ע"י בית הדין בעבירות משמעת שונות בעקבותיו של הליך פלילי בו הורשע בעבירות של גניבה בידי מורשה, זיוף מסמך וניסיון לקבל באמצעותו דבר, שימוש במסמך מזויף בניסיון לקבלת דבר במרמה, כאשר במסגרת עיסוקו כסוכן ביטוח הוא לא העביר לידי הזכאים את תגמולי הביטוח, אלא סיחר איתם לצדדים שלישיים. על הנאשם הוטלו בהליך הפלילי עונשים של מאסר על תנאי של 8 חודשים למשך 3 שנים וקנס בסך של 7.500 ₪.

בית הדין בגזר דינו, הטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של פיטורין, פסילה לשירות המדינה לפרק זמן של חצי שנה.

הנאשם הגיש בקשה לבית הדין לאפשר לו בעקבות פיטוריו לצאת לפנסיה מוקדמת ולא לקבל פיצויי פיטוריו לנוכח חששו כי כספים אלה יופנו להימורים.

התובע מסר לבית הדין כי הנאשם זכאי לגמלה וכי אין אפשרות להמיר קצבה לפיצויים. בית הדין קבע כי הואיל והנאשם הינו בן 50 ובעל וותק של למעלה מ-30 שנה בשירות המדינה, פיטוריו ע"י בית הדין מגשים את זכותו לצאת לגמלה, שתמומש בתום תקופת פסילתו.

הזכות לקבלת הקצבה תתחיל להשתלם בתום פרק הפסילה, ובנוסף יהא זכאי לקבל מענק כספי.

בית הדין המליץ כי משרד החינוך באמצעות נציג המשרד יזמן את המבקש לגורם המוסמך במשרד שעיסוקו דיני גמלאות לשם הבהרות זכויותיו לגמלה.

ניתן ביום יב' בסיוון התשס"ה (19.6.2005)

ההרכב: עו"ד יוסף תלרז- אבה"ד

י"ב בסיון התשס"ה

19 ביוני 2005

בדח. 2005-516

בד"מ 145/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני אב בית הדין למשמעת

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : אינו מיוצג

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

בקשה לקבלת קצבה מוקדמת

החלטה

ההליך

7. הנאשם יליד שנת 1955, שהועסק כמורה בכיר במשרד החינוך משנת 1972 המושעה מתפקידו מתאריך 22.10.02, הורשע על ידינו בתאריך כ' באדר ב' התשס"ה – 31.3.2005 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), (3) ו-6(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן - החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי ההוראה.

8. כתב התובענה הוגש נגד הנאשם בעקבותיו של הליך פלילי שהתנהל נגדו בבית משפט השלום בעכו (תיק פלילי 002112/02) שבו במסגרתו של הסדר טיעון, הנאשם הודה בכתב האישום שהוגש נגדו, בו הוא הואשם בעבירות של; גניבה בידי מורשה, זיוף מסמך וניסיון לקבל באמצעותו דבר, שימוש במסמך מזויף בניסיון לקבלת דבר במרמה - עבירות לפי סעיפים

393(2) + (3), סעיף 418, סעיף 420 וסעיף 415 יחד עם סעיף 25 לחוק העונשין התשל"ז-1977.

9. המעשים שבגינם הורשע הנאשם בהליך הפלילי, התרחשו בשנת 1998. באותה העת הנאשם שימש כסוכן ביטוח וייצג חברות ביטוח במסגרת עיסוקו שלא היה קשור לעולם ההוראה. במסגרת עיסוקו זה, הנאשם קיבל תגמולי ביטוח עבור מבוטחיו, באמצעות המחאות של חברות ביטוח, אולם הוא לא העבירם לידי הזכאים לכספים אלה, אלא גנבם וסיחר אותם לצדדים שלישיים לצורך פירעונם. בסיומו של ההליך הפלילי, לאחר שהנאשם הודה בעבירות והשיב את הכספים שבהם שלח יד, כבוד השופט, סגן הנשיא ש. צמח לאחר שהחליט ליתן תוקף להסדר הטיעון, הטיל על הנאשם בגזר דינו עונשים אלה; מאסר על תנאי של 8 חודשים למשך 3 שנים והתנאי הוא שהנאשם לא יעבור בתקופה זו עבירה שעליה הוא הורשע קנס בסך 7,500 ₪. ההליך הפלילי בעניינו של הנאשם נסתיים בתאריך 19.10.2004.

10. בגזר הדין שניתן בעניינו של הנאשם ביום י"ב בניסן התשס"ה – 21.4.05, הוטלו על הנאשמת אמצעי משמעת שונים וביניהם:
א. פיטורין – מיום 15.5.05.
ב. פסילה לשירות המדינה לפרק זמן של חצי שנה.
והכל כמפורט בגזר הדין.

הבקשה

11. בתאריך 27.5.05 הגיע בקשתו של הנאשם לאפשר לו, בעקבות פיטוריו לצאת לפנסיה מוקדמת ולא לקבל פיצוי פיטוריו, לנוכח חששו כי כספים אלה יופנו להימורים, בהם הינו עוסק ואם כך יעשה הנאשם יוותר על ערעורו לבית המשפט העליון.

עמדת התביעה

12. התובע מסר לבית הדין, כי על פי נתוניו הנאשם זכאי לגמלה אותה יקבל בתום חצי שנה מיום פסק הדין בקשתו לגופו לא מובנת לתביעה, המדגישה, כי זכותו להגיש ערעור לבית המשפט העליון.

13. מעמדו של ראש אגף גמלאות בנש"מ שצורפה לעיונו של בית הדין על ידי התובע, עולה כי על סמך נתוני שירותו של המבקש הוא יהא זכאי לקצבה לאחר שתסתיים תקופת פסילתו, וכי אין אפשרות להמיר קצבה לפיצויים.

דין הבקשה

14. הערעור לבית המשפט העליון הינו זכות חוקית של כל צד להליך שהתנהל בפני בית הדין, והמבקש אם יחליט כך, יוכל לממשה, בלא כל קשר לבקשתו.

15. מהבקשה עולה, כי אין המבקש בקיא בדיני הגמלאות על רקע פסיקתו של בית הדין :

א. הואיל והנאשם הינו בן 50 ובעל וותק של למעלה מ-30 שנה בשירות המדינה, פיטוריו על ידי בית הדין מגבשים את זכותו לצאת לגמלה (סעיף 15(4) לחוק שירות המדינה (גמלאות)- נוסח משולב התש"ל-1970 (להלן-חוק הגמלאות)).

ב. בתקופה הפסילה שעליה החליט בית הדין נפסקת הזכות לקבלת הקצבה, שתתחיל להשתלם בתום פרק הפסילה (סעיף 57 לחוק הגמלאות).

ג. ובנוסף בתום פסילתו המבקש יהא זכאי לקבל מענק כספי שדרך חישובו מפורטת בסעיף 22 לחוק הגמלאות.

16. בית הדין ממליץ, כי משרד החינוך באמצעות נציג המשרד יזמן את המבקש לגורם המוסמך במשרד שעיסוקו דיני הגמלאות, לשם הבהרות זכויותיו לגמלה, בהתחשב בפסק דינו.

ההחלטה ניתנה ביום י"ב בסיון התשס"ה- 19.6.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)

יוסף תלרז, עו"ד
אב בית הדין למשמעת

העתק : חברי ההרכב

בד"מ 143/04 – טענת סיכון כפול בהליכים משמעתיים

תמצית ההחלטה:

העובדות: הנאשם הורשע בביהמ"ש השלום בנצרת בגין עבירת תגרה לפי סעיף 161 לחוק העונשין. בעקבות פסה"ד הנ"ל הוגש כנגד הנאשם כתב תובענה בתיק בד"מ 107/03 בביה"ד למשמעת.

בתאריך 21.1.04 בוטל פסה"ד הראשון ובאותו יום שב ביהמ"ש השלום בנצרת והרשיע את הנאשם פעם נוספת והטיל עליו עונש זהה לעונש שהוטל עליו בפסה"ד הראשון.

בתאריך 22.9.04 בוטל פסה"ד השני ובאותו יום ניתן פס"ד שלישי וחדש נגד הנאשם בו הוטלה עליו התחייבות להימנע מביצוע עבירה - ללא הרשעה.

בעקבות פסה"ד השלישי ועוד בטרם בוטלה התובענה, הוגשה ביום 28.11.04 תובענה שניה בתיק בד"מ 143/04.

בתאריך 5.12.04 ביטל ביה"ד למשמעת את התובענה בתיק בד"מ 107/03.

במהלך הקראתו של כתב התובענה בתאריך 26.5.05 נטענה בפני ביה"ד ע"י ב"כ הנאשם טענת "הסיכון הכפול", בכך שהנאשם הועמד בשנית בסכנת הרשעה ולכן צריך לזכותו.

נפסק: ביה"ד עיין בטענות הצדדים ופרס את המסגרת הנורמטיבית אשר חלה על נשוא הדיון וכי משמעותה של טענת הסיכון הכפול, שהיא שהנאשם עמד כבר בסיכון של הרשעה אך בשל טעם כלשהו שאינו קשור בתביעה, הדיון לא הסתיים בפס"ד.

ביה"ד סקר את הפסיקה הרלוונטית ובסיומו של דיון החליט לדחות את הטענה בשל כך שבד"מ 107/04 נסתיים לא בגלל טעות או מחדל שקשור בתביעה, אלא הופסק מפאת ביטול פסה"ד הפלילי של ביהמ"ש השלום בנצרת וכי העובדות שהיוו את עבירת המשמעת בתיק 107/03 ו-143/04 שונות הן.

ההחלטה ניתנה ביום י"א באלול התשס"ה – 15.9.05.

ההרכב:

עו"ד ורדה קטרון-ברט - יו"ר

גב' יהודית מילגרום - חברה

מר מדחת עבד זחאלקה - חבר

ג' באלול התשס"ה
7 בספטמבר 2005

בדח. 2005-706
בד"מ 143/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד ורדה קיטרון-ברט
גב' יהודית מילגרום
מר מדחת עבד זחאלקה
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד ג'מאל קדרי

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד ארז מושקוביץ

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

טענה מקדמית – סיכון כפול

החלטה

1. התובענה ותולדותיה

א. הנאשם, יליד שנת 1965, מועסק במשרד החינוך בתפקיד מורה בדרגת B.A בהוראה, בשירות המדינה משנת 1992 הואשם בכתב התובענה שהוגש נגדו בתאריך 28.11.04 בעבירות לכאורה לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).

ב. כתב התובענה הוגש בעקבות פסק דין שניתן בתאריך 22.9.04 ע"י בית משפט השלום בנצרת (להלן: בית המשפט) ב-ת.פ. 1606/02 בעבירה לפי סעיף 191 לחוק העונשין התשל"ז-1977, בכך שבתאריך 3.6.2000 השתתף הנאשם ביחד עם נאשם נוסף בשם חאג' נבילה בתגרה בשכונת ביר אל-אמיר אשר במהלכה החליפו מהלומות עם פאטמה וחנאן חאג' אימו ואחותו של הנאשם שנפגעו עקב כך ונזקקו לטיפול רפואי.

ג. בפסק דינו קיבל בית המשפט את הודאת הנאשם בעובדות כתב האישום ללא הרשעה והטיל עליו התחייבות להימנע מביצוע עבירה.

טענת "סיכון כפול"

במהלך הקראתו של כתב התובענה בתאריך 26.5.05, נטענה בפנינו ע"י ב"כ הנאשם טענת הסיכון הכפול. התובע השיב בקצרה לטענה זו וביקש, לאור העובדה שהופתע, להגיש השלמת טיעונו בכתב.

בית הדין הורה כי הצדדים יגישו טיעוניהם בכתב לגבי הטענה המקדמית. ואכן, התכבדנו בקבלתם של הסיכומים בכתב לגבי הטענה המקדמית שנטענה בפנינו מטעם ההגנה, להם השיבה התביעה.

תמצית טיעוני הצדדים כפי שהוגשה לבית הדין, יובאו להלן:

תמצית טיעוני ההגנה ד.

(1) בתאריך 20.3.02 הורשע המבקש ב-ת.פ. 1606/02 בבית משפט השלום בנצרת בגין עבירת תגרה לפי סעיף 161 לחוק העונשין. על המבקש הוטל קנס בסך – 1,000 ₪ או 10 ימי מאסר תמורתו.

(2) בעקבות פסק הדין הנ"ל, הוגשה נגד הנאשם תובענה בתיק בד"מ 107/03 ביום 12.8.03 אשר תוקנה ביום 18.4.04, מאחר ופסק הדין בתיק הפלילי 1606/02 (עליו נשענה התובענה מיום 12.8.03) בוטל בתאריך 28.1.04. בית המשפט בנצרת שב והרשיע את הנאשם והטיל עליו עונש זהה לעונש אשר הוטל עליו בתאריך 20.3.02 (להלן-פסק הדין השני). לאור הנ"ל, תוקנה התובענה בתיק בד"מ 107/03.

(3) בעקבות ביטול פסק הדין השני עליו נשען כתב התובענה המתוקן בבד"מ 107/03, חזר בו ב"כ התובע מכתב התובענה בבד"מ 107/03 ובית הדין למשמעת החליט ביום 5.12.2004 לבטל את התובענה בתיק בד"מ 107/03, ללא זיכוי.

(4) בתאריך 28.11.04, עוד בטרם בוטלה התובענה בתיק בד"מ 107/03 הוגשה תובענה חדשה, זו שבפנינו (תיק בד"מ 143/04) לבית דין זה, וזאת על סמך פסק דין שנתן בית משפט השלום בנצרת באותו תיק 1606/02 והפעם הוטלה על הנאשם התחייבות להימנע מביצוע עבירה, וזאת ללא הרשעה.

(5) ב"כ הנאשם טוען לזיכויו של הנאשם בתובענה שבפנינו מחמת "סיכון כפול". משמעות טענה זו היא שאין להעמיד אדם בסכנת הרשעה נוספת, כאשר הליך קודם שננקט נגדו **באותו עניין** בוטל מסיבה זו או אחרת, אף כי הוא לא הסתיים בזיכוי או בהרשעה. נימוקי הלכה זו היא, כי אין להטריד אדם פעמיים באותו עניין ולהעמידו פעמיים בפני קובץ פסקי דין עובדי הוראה 2005

(6) הסניגור המלומד הפנה אותנו ל-ע.פ. 2910/94 ארנסט יפת נ' מדינת ישראל, פד"י נ' (2) 313, ע"פ 250/77 מדינת ישראל נ' קרישנסקי, פד"י ל"ב (1) 94 וכן לספרו של המלומד יעקב קדמי "על סדר הדין בפלילים, מהדורה משולבת ומעודכנת", עמ' 818.

(7) ב"כ הנאשם טוען לזיכויו של הנאשם מאחר והוגשה נגדו תובענה בתיק בד"מ 107/03 בגין ת.פ. 1606/02 של בית משפט השלום בנצרת, התיק בוטל והוגשה נגדו תובענה בגין אותו תיק של בית משפט השלום בתיק בד"מ 143/04, לכן הוא מבקש לזכותו בתיק בד"מ 143/04 בטענת "סיכון כפול". כלומר, הנאשם הועמד בשנית (בתיק בד"מ 143/04) בסכנת הרשעה ולכן צריך לזכותו.

ה. תמצית טיעוני התביעה לטיעוני ההגנה

(1) רקע עובדתי

(א) ביום 20.3.02 הורשע הנאשם בתיק פלילי 1606/02 בבית משפט השלום בנצרת בגין עבירה של תגרה לפי סעיף 191 לחוק העונשין. על הנאשם הוטל עונש קנס בסך – 1,000 ₪ או 10 ימי מאסר תמורתו (להלן: **פסק הדין הראשון**).

(ב) בעקבות פסק הדין הנ"ל, ולאחר שהוגשה קובלנה נגד הנאשם בגין הרשעתו דלעיל, הוגש כנגד הנאשם כתב תובענה בתיק בד"מ 107/03 בבית הדין למשמעת.

ג) במכתבו מיום 14.9.03 הודיע הנאשם לבית הדין על הגשת בקשה מטעמו ב-ת.פ. 1606/02 בבית משפט השלום בנצרת לביטול פסק הדין הראשון שניתן בהעדרו וללא ידיעתו.

ד) בתאריך 21.1.04 בוטל פסק הדין הראשון ובאותו יום שב בית משפט השלום בנצרת והרשיע את הנאשם פעם נוספת והטיל עליו עונש זהה לעונש שהוטל עליו בפסק הדין הראשון (להלן: **פסק הדין השני**).

ה) בעקבות הנ"ל תוקנה התובענה בתיק בד"מ 107/03 כך שהיא נסמכה על גזר הדין מיום 28.1.04.

ו) ביום 22.6.04, מועד ישיבת ההקראה בתיק בד"מ 107/03, הודיע ב"כ המבקש במעמד הדיון כי המבקש הגיש בקשה לביטול פסק הדין השני וביקש לדחות הדיון עד לאחר שתינתן החלטה בבית משפט השלום בנצרת שאם הוא יצא זכאי שם – ההליך בבד"מ 107/03 מתייתר. בקשתו התקבלה.

ז) בתאריך 22.9.04 החליט בית משפט השלום בנצרת לבטל את פסק הדין השני, ובאותו יום ניתן פסק דין שלישי וחדש נגד הנאשם בו הוטלה עליו התחייבות להימנע מביצוע עבירה **ללא הרשעה** (להלן: **פסק הדין השלישי**).

ח) בעקבות פסק הדין השלישי ועוד בטרם בוטלה התובענה בתיק בד"מ 107/03 הוגשה ביום 28.11.04 תובענה שניה.

ט) בתאריך 5.12.04 ביטל בית הדין למשמעת את התובענה בתיק בד"מ 107/03.

י) ארבעה טענות טען התובע בדבר "סיכון כפול":

(1) לא נכון הדבר שמשמעותה של החלטת יו"ר ההרכב בתיק בד"מ 107/03 היא זיכוי הנאשם. בית הדין הנכבד בהחלטתו בתיק בד"מ 107/03 **ביטל** את התובענה נגד הנאשם ולא קבע כי יש לזכותו.

(2) אין לראות בישיבה שהתקיימה בתיק בד"מ 107/03 ביום 27.6.04 ישיבת הקראה ומשאין הקראה ממילא אין זיכוי.

(3) תשובת המבקש בתיק בד"מ 107/03 לפיה הוא כופר בעובדות אינה יכולה לשמש כתשובה להקראה, שכן סעיף 61 ג' לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 אינו מאפשר לנאשם לכפור בעובדות ובממצאים של פסק דין חלוט.

(4) על טענת "הסיכון הכפול" חל סייג והיא אינה נשמעת במקרה שהמשפט הראשון נגד הנאשם נפסק מסיבות שאינן תלויות לא בתביעה ולא בבית הדין. בתיק בד"מ 107/03 הופסק המשפט עקב ביטול פסק הדין בתיק פלילי 1606/02 בבית המשפט השלום.

2. החלטת בית הדין

א. טענת סיכון כפול – המסגרת הנורמטיבית – עקרונות מנחים של הטענה

בטרם נדרש לטענה לגופה ונכריע בה, ראינו לנכון לפרוס בקצרה את המסגרת הנורמטיבית אשר חלה על נשוא דיוננו.

(1) משמעותה של טענת ה"סיכון הכפול" היא שהנאשם עמד כבר בעבר "בסיכון" של הרשעה בשל אותו "מעשה", אך בשל טעם כל שהוא "שאינו קשור בתביעה" - הדיון לא הסתיים בפסק דין מרשיע או מזכה. העיקרון הנהוג באנגליה ובארה"ב הוא שאין להעמיד אדם בסיכון של הרשעה בשל "אותו מעשה" יותר מפעם אחת.

וכן אמר השופט א. גולדברג בדנ"פ 532/93 מנינג נ' היועץ המשפטי לממשלה (פד"י מז 4, 25, 31):

"טענת סיכון כפול הינה ענף אחד של הכלל הקיים מקדמת דנא שאין להעמיד אדם לדין פלילי באותו עניין יותר מאשר פעם אחת, אולם בעוד שהטענה "כבר הורשעתי" או "כבר זוכיתי" נסמכת על מעשה בית דין, איסור הסיכון הכפול נשען על סכנת ההרשעה בעבירה שהיתה נשקפת לאדם בדיון קודם".

וגם השופט זוסמן בע"פ 72/60, היועץ המשפטי נ' האיל סלמאן ג'ועיה ואח' (פ"ד י"ד 1093, 1097) מסביר ההבדל בין טענת ההגנה "כבר זוכיתי" או "כבר הורשעתי" לבין טענת ה"סיכון הכפול":

"טענת ההגנה 'כבר זוכיתי' או 'כבר הורשעתי', היא טענה המסתמכת על מעשה בית דין שהיה, דבר אין לה, לטענה זו, עם עניין הסיכון הכפול: הטענה 'כבר הורשעתי' או 'כבר זוכיתי' נשענת על פסק שיצא של הרשעה או של זיכוי, ואילו איסור ה'סיכון הכפול' נשען על סכנת ההרשעה בעבירה שהיתה נשקפת לנאשם בדיון קודם. לצורך 'הסיכון הכפול' אין זה חשוב אם יצא פסק דין במשפט הראשון אם לאו".

(2) ואימתי עומד אדם ב"סיכון של הרשעה" כאמור? כאשר מוגש נגדו כתב אישום, אשר אילו נתקיים בו הדיון עד גמירא יכול היה להסתיים בהרשעתו, אך זה "נקטע" מסיבה כל שהיא שאינה קשורה בתביעה – ללא הכרעה.

והשופט א. ברק בדנ"פ 532/93 מניג נ' היועץ המשפטי לממשלה (שם עמ' 25, 35) מסביר:

"גם בישראל הגישה היא, כי אם המשפט טרם נסתיים בשל טעמים שאינם תלויים בתביעה, יש לראות את הסיכון של הנאשם כממשיך לעמוד ... על כן, אילו נפסק המשפט בישראל בשל טעם שאינו קשור בתביעה, כגון הפסקת הדיון על ידי בית המשפט מטעם זה או אחר, אין לראות בכך סיכון כפול עפ"י המשפט הישראלי".

(3) ההלכה שהליך שאינו מביא לידי זיכוי או הרשעה עשוי לשמש יסוד לטענת "סיכון כפול", אין פירושה **שכל** הליך עשוי לשמש מטרה זו. הליך בטל מעיקרו אינו יכול לשמש יסוד לטענת "סיכון כפול". כך היה בע"פ 146/51 נאסר נ' היועץ המשפטי, (פד"י ו' 308), שם דחה בית המשפט את טענת "סיכון כפול", כיוון שבהעדר כתב אישום היו הדיונים במשפט הראשון "בטלים ומבוטלים מעיקרם" ולא רק "ניתנים לביטול". וכדברי השופט חישין שם, בעמוד 311:

"העדר כתב אשמה פירושו העדר מוחלט של היסוד עליו מוסמך שופט שלום לנהל דיונים פליליים. ודיונים פורחים באוויר אין בכוחם לתמוך בשום פסק דין ובשום הרשעה או גזר דין."

ב. דין הטענה

אנו דוחים את הטענה של "סיכון כפול", וזאת מהנימוקים הבאים:

(1) בד"מ 107/03 נסתיים לא בגלל טעות או מחדל שקשור בתביעה, אלא הדיון הופסק על ידי בית הדין מפאת ביטול פסק הדין הפלילי של בית המשפט השלום בנצרת בתאריך 28.1.04 (פסק הדין השני) וכבר אמר השופט ברק בפסק הדין מנינג נ' היועץ המשפטי לממשלה, (דנ"פ 532/93, 39, 49):

"אילו נפסק המשפט בישראל בשל טעם שאינו קשור בתביעה, כגון הפסקת הדיון על ידי בית המשפט מטעם זה או אחר, אין לראות בכך סיכון כפול על פי המשפט הישראלי. אכן תוצאה זו ראויה היא. היא מאזנת באופן רצוי את ההתחשבות באינטרסים הלגיטימיים של הציבור. עמד על כך בית המשפט העליון של ארצות הברית באחת הפרשות, בציינו:

The double-jeopardy provision of the fifth Amendment, However does not mean that every time a defendant is put to trial before a competent tribunal he is entitled to go free if the trial fails to end in final judgment. Such a rule would create an insuperable to the administration of justice in many cases in which there is no semblance of the type of oppressive practices at which the double-jeopardy prohibition is aimed. There may be unforeseeable circumstances that arise during making its completion impossible. Such as the failure of a jury to agree on a verdict/ in such event the purpose of law to protect society from those guilty of crimes frequently would be frustrated by denying courts power to put the defendant to trial again ... What has been said is enough to show that a defendants valued right to have his trial completed by a particular tribunal

must in some instances be subordinated to the public interest in fair trials designed to end in just judgments (Wade v. Hunter (1949) {6}. At 688).

(2) משמעותה של טענת ה"סיכון הכפול" היא שהנאשם עמד כבר בעבר ב"סיכון" של הרשעה בשל אותו "מעשה", אך בשל טעם זה כל שהוא "שאינו קשור בתביעה" – הדיון לא הסתיים בפסק דין מרשיע או מזכה. העיקרון הנוהג באנגליה ובארצות הברית וגם בארצנו הוא, שאין להעמיד אדם בשל "סיכון של הרשעה" בשל "אותו מעשה" יותר מפעם אחת.

אך האם התובענה בבד"מ 107/03 זהה לתובענה בבד"מ 143/04. האם התובענה בבד"מ 143/04 היא "אותו מעשה" כמו בתובענה בבד"מ 107/03? לשם כל עלינו לבדוק מהי הגדרת תובענה על פי חוק שירות המדינה (משמעת) (סדרי הדין של בית הדין), התשכ"ד-1963. תובענה על פי תקנה 2(4) היא:

**"תאור העובדות המהוות את עבירת המשמעת,
הנסיבות, המקום והזמן."**

העובדות המהוות את עבירת המשמעת בתיק בד"מ 107/03 הם:

(א) כתב האישום (בתיק 1606/02 של בית משפט השלום בנצרת)

(ב) הכרעת הדין.

(ג) גזר הדין בו הורשע הנאשם ונקנס בסך – 1,000 ₪ או 10 ימי מאסר תחתיו.

כיוון שהעבירה בתיק הנ"ל בה הורשע הנאשם היתה עבירה שיש עמה קלון, אחד מסעיפי החוק בהם הואשם הנאשם היה 17(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963.

לעומת זאת, העובדות שהיוו את עבירת המשמעת בתיק בד"מ 143/04 לא היו זהות, והן:

(א) כתב האישום (בתיק 1606/02 של בית משפט השלום בנצרת)

(ב) הכרעת הדין.

ג) גזר הדין בו **לא הורשע** הנאשם, אלא חתם על התחייבות להימנע מביצוע אותה עבירה אשר יוחסה לו בכתב האישום המהווים חלק בלתי נפרד מתובענה 143/04.

בע"פ 72/60 היועץ המשפטי נ' האיל סלמאן ג'ועיה, (פד"י י"ד 1093), מסביר השופט זוסמן מהם מעשים זהים ואומר שבדרך כלל שני מעשים זהים כאשר לשניהם יסודות עובדתיים חופפים, או אם לאחד מהם יש יסוד עובדתי נוסף או יסודות עובדתיים נוספים. בלשון אלגבראית: כשעבירה אחת מכילה יסודות א' יכולה העבירה השניה להכיל יסודות א'+ב' וגם לזה ייקרא זהות מעשים.

אולם, במקרה שלפנינו עבירה אחת מכילה יסודות א+ב+ג (תיק בד"מ 107/03 ואילו העבירה השניה מכילה יסודות א+ב+ד (יסוד ג' חסר ובמקומו בא יסוד ד') (תיק בד"מ 143/04).

לאור הנ"ל, לדעתנו, ברור שהעובדות המהוות את עבירת המשמעת בתיק בד"מ 107/03 ו-143/04 - שונות.

ג. פסק הדין בתיק פלילי 1645/04 מדינת ישראל נ' טטרו נאוה של בית המשפט השלום בעכו שהציג בפנינו ב"כ הנאשם שם התקבלה הטענה של "סיכון כפול" אינו זהה לענייננו, כאשר שם העובדות של שני האישומים היו זהות.

3. סוף דבר

לנוכח מכלול הטעמים שהובאו לעיל, לא מצאנו יסוד בדין, להיעתר לטענה של "סיכון כפול", ואנו **דוחים** בזה את הטענה ומותירים את התובענה על כנה.

ההחלטה ניתנה ביום יא' באלול התשס"ה – 15.9.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר מדחת עבד זחאלקה חבר	גב' יהודית מילגרומ חברה	עו"ד ורדה קיטרון-ברט יו"ר